15. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

AIZSARGI - JĀTNIEKI

1937. GADS

2. BURTNĪCA

SATURS

Uz vāka: E. Rirdāna uzņēmums — **Aizsargi-jātnieki.**

Žurnāls «AIZSARGS» iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,— Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, «Žurnāls Aizsargs», pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālrunis 9-3-1-1-9. — **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 9—15. **Atbildīgais redaktors** runājams redakcijā trešdienās no plkst. 17—18. Dzīvokļa tālrunis 95315.

1937. GADS
15.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

2. (164.)
BURTNĪCA
15. FEBRUĀRIS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Palīdzi ar padomiem un darbiem, cik daudz vari, cik bieži vari un cik daudziem vari. Kārlis Ulmanis.

R. Johansona uzņēmums

T. Veicherts

Baltijas valstu savienība

Februāŗa mēneša 16. un 24. dienā pirmkārt Lietuva un tad Igaunija svin savus valsts un neatkarības svētkus. Abas šīs valstis ir nevien mums tuvas kaimiņienes, bet arī kopš 1934. g. 12. septembŗa tās kļuvušas par īstām sabiedrotām, kas saistās ar Latviju kopējā draudzības un sadarbības līgumā, kam piešķiŗama ievērojama loma un nozīme Austrumeiropas valstu politiskā dzīvē un mūsu kontinenta vispārējā miera sistēmā.

Lietuvas valsts prezidents Antons Smetona.

Lai nu sakarā ar mūsu kaimiņu gada svētku dienām būtu atļauts mazliet pakavēties pie Baltijas valstu sadarbības līdzšinējiem sasniegumiem un viņas tālākās izveidošanās iespējamībām.

Baltijas valstu savienība — lūk ideja, kuŗu lolojuši kā mūsu pašu, tā arī mūsu tagadējo sabiedroto pirmie valstsvīri! Šī cēlā, tāļredzīgā doma, kuŗu diktē pati dzīves nepieciešamība un Baltijas zemju ģeografiskais fatālisms, caurausta visai šo valstu vēsturei. Ap Baltijas jūŗas piekrasti gadu simteņiem ilgi un nikni cīnījušies un sacentušies mūsu lielie un varenie kaimiņi, kā vāci, zviedri, poļi un krievi. Nav domājams, ka arī tagad, kur Baltijas tautas bauda brīvību, valstisku neatkarību un patstāvību, būtu vienā vai otrā galvas pilsētā pilnīgi izzudusi «dominium baltici» imperiālistiskie centieni. Diemžēl netrūkst taču precendentu, kas vēl nav atmetuši tieksmes un vēlēšanos pakļaut savai virskundzībai latvju, lietuvju un igauņu strādīgās, veselīgās tautas, viņu auglīgos laukus un pateicīgās ostas.

Tādēļ arī kopš tā laika, kad Latvija, Lietuva un Igaunija atguva savu patstāvību un brīvību, šo valstu vadītāju prātus arvienu nodarbināja doma par tuvākas un ciešākas sadarbības nodibināšanu, sakarā ar ko 1919. g. pat tika izstrādāts domātās trejsavienības līguma projekts, kuŗa galvenās līnijas bija sekojošas. Lai nodrošinātu savu patstāvību un nostiprinātu savu politisko un saimniecisko stāvokli, viena otru atbalstot, tad Latvija, Lietuva un Igaunija atzīst par vajadzīgu un nepieciešamu 1) saskaņot savu ārpolitiku, 2) radīt kopēju padomi, kas organizētu viņu ārējo tirdzniecību, 3) izstrādāt kopēju muitas sistēmu un vienādu finansu iekārtu, kā arī saskaņot dzelzceļu satiksmi, naudas saimniecību u. t. t.

Jāsaka tomēr, ka Baltijas valstu patiesā un reālā kopdarbība attīstījusies un izveidojusies tikai šo valstu ārpolitisko vadītāju konferencēs, kuŗu sākums meklējams 1919. gadā. Viena no lielākām un iespaidīgākām šāda veida sanāksmēm atzīmējama tā sauc. Bulduru konference, kas ilga no 1920. g. 6. augusta līdz 6. septembrim ar Latvijas, Igaunijas, Lietuvas, Polijas un Somijas piedalīšanos, un kur tika izstrādāta vesela rinda svarīgu līgumu projektu. Diemžēl, tā paša gada oktobrī notikušais Viļņas bruņotais konflikts starp Poliju un Lietuvu pārvilka strīpu pāri minētās konferences darbiem un padarīja neiespējamu tādu savienības sistēmu, kuŗā iekļautos un sadarbotos Polija kopā ar Lietuvu. Tad, 1921. gada 7. jūlijā Latvija ar Igauniju noslēdza militāru līgumu, no kuŗa vēlāk, t. i. 1923. g. 1. novembrī, izveidojās vēl tagad pastāvošais latvju - igauņu savstarpējās aizsardzības pakts. No vēlākām Baltijas valstu ārlietu vadītāju konferencēm atzīmējama Varšavas sanāksme 1922. g. 13.—17. martā, kur Latvija, Igaunija, Somija un Polija vienojās par kopēja politiska līguma slēgšanu un parakstīšanu. Sevišķi svarīga nozīme bija šī līguma 7. pantam, kas noteica, ka gadījumā, ja vienai no līgumslēdzēju pusēm uzbruktu kāda cita valsts, tad pārējās ieņem labvēlīgu stāvokli pret aizskarto pusi un nekavējoties vienojas par soļiem, kas būtu speŗami viņas labā. Igaunijas, Latvijas un Polijas parlamenti šo līgumu ratificēja, bet Somija ne, aizbildinādamās, ka viņai noteikumi ne-

esot pietiekoši skaidri, sevišķi attiecībā uz somiem draudzīgo Vāciju. Helsinku noraidošās izturēšanās dēļ Varšavas līgums tad zaudēja spēku un nozīmi arī pārējās valstīs.

Pēc Varšavas konferences iestājās zināms atslābums un vēsums Baltijas valstu kopdarbībā, un Lietuva arvienu vairāk attālinājās un noslēdzās no saviem ziemeļu kaimiņiem, uzsākdama ciešāku sadarbību ar republikānisko Vāciju. Kāds viņu valstsvīrs pat izteicās, ka Baltijas valstu savienības ideja esot romantiska un nereālizējama lieta. Arī krieviem un vāciem nebija patīkama Baltijas valstu «vienotās frontes» dibināšana un tie savā presē centās šo ideju visādi kompromitēt un viņai kaitēt.

Neraugoties uz visu to, Latvijas un Igaunijas sadarbība tomēr auga, stiprinājās un guva 1923. g. 1. novembrī savu tagadējo veidu un siltumu Tallinas konferencē, kas atrisināja veselu rindu jautājumu draudzīgā garā, pastiprinot latvju-igauņu aizsardzības līgumu, noslēdzot robežnolīgumu, nokārtojot savstarpējās kaŗa laika prasības un panākot vienošanos par pagaidu saimnieciskās savienības līgumu. Atzīmētais 1923. g. aizsardzības pakts, kuŗu pastiprināja un izveidoja 1934. g. 17. februārī tā sauc. «savienības organizācijas līgumā», radīja starp Latviju un Igauniju īstu politisku un militāru sistēmu.

Igaunijas valsts vecākais Konstantins Petss.

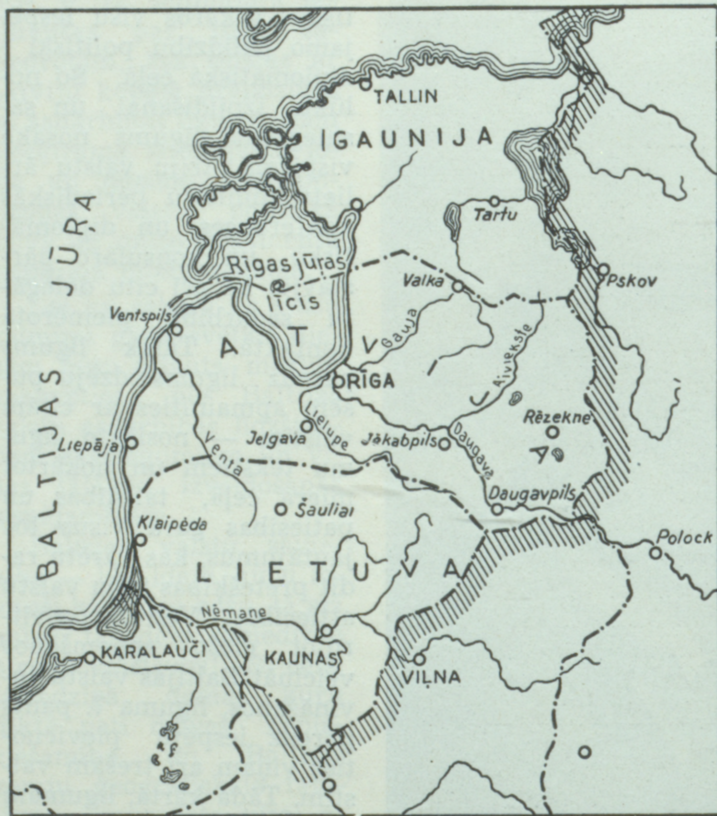
Vārdu sakot, Latvijas un Igaunijas savienībai tika likti droši un stipri pamati, kurpretim citu Baltijas valstu attiecībās pastāvēja tikai draudzīga kopdarbība un vienota politiskā līnija iepretim Pad. Krievijai. Ar laiku apstākļi Vakareiropā mainījās un ņēma virzienu, kas draudēja ienest arvienu lielāku nedrošību un satraukumu mūsu kontinenta valstu attiecībās. Nacionālsociālistiem nākot pie varas Berlīnē, Vācija spēji mainīja savas austrumu politikas kursu un viņas prese uzsāka diezgan skarbu un naidīgu kampaņu pret Lietuvu un pret Kauņas lietuvisko politiku Klaipēdas apgabalā. Vācu - lietuvju attiecības kļuva tik asas, ka starp abām valstīm pat tika pārtraukti tirdznieciskie sakari. Vērā ņemot šos nervozos apstākļus, Lietuva bija spiesta grozīt savas ārpolitikas līniju un piegriezt lielāku vērību draudzībai un attiecībām ar saviem ziemeļu kaimiņiem. Beidzot, pienāca laiks, kad Lietuva ieskatīja par nepieciešamu pieslieties jau pastāvošai Latvijas - Igaunijas savienībai, un 1934. g. 12. septembrī Ženēvā trīs Baltijas valstis parakstīja saprašanās un sadarbības līgumu...

Šī svarīgā līguma pamatā, kā zināms, liktas divas domas, divi centieni. Vispirms, līgumslēdzēju puses deklarē un pasvītro savu ciešo apņemšanos veicināt miera uzturēšanu un nodrošināšanu Baltijas jūŗas piekrastē. Tālāk, lai koordinētu un saskaņotu savus centienus, šīs valstis atzīst vajadzību attīstīt savstarpēju sadarbību, saskaņojot savu ārpolitiku Tautu savienības pakta robežās un garā un veicinot ciešu saprašanos savā starpā. Lai izvestu minētos pamatprincipus, tad Latvija, Lietuva un Igaunija apņemas saprasties kopējās nozīmes ārējās politikas jautājumos, sniedzot viena otrai starptautiskos sakaros visu iespējamo palīdzību politiski - diplomātiskā ceļā. Šo nolūku izpildīšanai un sasniegšanai līgums nosaka vispirms triju valstu ārlietu ministru periodiskās konferences, un diplomātisko un konsulāro pārstāvju, kā arī citu delegātu sadarbību piemērotā kontaktā. Tālāk līgums paredz līgumslēdzēju pusēm apmainīties ar citām valstīm — noslēgto līgumu tekstiem un nokārtot miera ceļā, taisnības un patiesības garā visus tos jautājumus, kas varētu radīt pretešķības triju valstu attiecībās. Vēlreiz pasvītrojot ciešo apņemšanos veicināt Baltijas valstu tuvināšanos, līguma 7. pants paredz iespēju pievienoties viņam arī trešām valstīm. Tādā kārtā, līgumam nenoslēdzoties un nenorobežojoties iepretim pārējām valstīm, lieku reizi viņā atzīmēts, ka tam nepiemīt kaut kādas agresīvitātes pazīmes.

Tad nu jāsaka, ka dzīvē triju Baltijas valstu līdzšinējā sadarbība vaiņagota atzīstamiem panākumiem gan vispārējās politikas, gan atkal saimnieciskās, intellektuālās, kultūrālās u. c. rosības laukā. Neieejot sīkumos, lai būtu pieminētas tikai daudzās konvencijas, kas noslēgtas starp Latviju, Lietuvu un Igauniju šais divi ar pus gados, kamēr pastāv aprādītā antante, lai būtu pieminēta preses sadarbība, kultūras vērtību apmaiņa, iespaidīgās demonstrācijas antantes locekļu valsts svētkos, viņu diplomātisko pārstāvju kopdarbības padziļināšanās, kā arī plašais darbs, kas veikts muitas nomenklatūras saskaņošanā, tirdznieciskās, tiesiskās u. c. sadarbības paplašināšanā u. t. t. Ja šis svētīgais tuvināšanās darbs uzrādījis tik spilgtus un iepriecinošus panākumus, tad lielā mērā te nopelni piekrīt arī triju

valstu sabiedriskai domai, kuŗu sagatavojušas un audzējušas attiecīgās tuvināšanās un draudzības biedrības. Tās lielā mērā atvieglinājušas mūsu valstsvīriem ceļu uz reālu, politisku saprašanos un uz tagadējo savienību. Ar biežajām ekskursijām un plašajiem kongresiem viņas sagatavojušas triju valstu sabiedrisko domu idejai par ciešākas draudzības un tuvākas sadarbības nepieciešamību kā kultūrālās, tā arī saimnieciskās dzīves nozarēs.

Ar pilnu tiesību varam teikt, ka «Baltija nav kādreizējie Balkāni», un jāatzīst, ka patreizējā Eiropas diplomātiskā koncertā ar Baltijas valstu savienību rēķinās kā ar nopietnu spēku un faktoru, ko liecina tas, ka Latvija pag. gada rudenī ir izvēlēta un uzņemta Tautu savienības padomē. Mūsu galvenais arguments, ar kuŗu varējām aizstāvēt savas tiesības un kandidēt uz padomi bija mūsu līdzšinējā politika. Latvija, tāpat kā Igaunija un Lietuva, kopš savas valsts nodibināšanas dienas arvienu ir stāvējusi par Tautu savienības principiem, t. i. par mieru un tiesiskumu visu valstu savstarpējās attiecībās, un par kolektīvo drošību kā miera augstāko ķīlu. No šiem principiem Baltijas valstis savos centienos nekad nav atkāpušās, izveidodamās tādā kārtā par visiem atzītu, ievērojamu miera faktoru ziemeļaustrumu Eiropā.

Baltijas valstis.

Tagadējās lielvalstu pretešķības un ķildās Baltijas valstīm tomēr jābūt sevišķi modrām un vērīgām, lai nesaistītu savus likteņus ne ar kādu valstu grupu vai atkal kādu atsevišķu lielvalsti. Tagad, kad visās trīs Baltijas valstīs pastāv autoritāras un patiesi nacionālas valdības, kas ir brīvas no demagoģisko parlamentu un partiju ietekmes, un kuŗu ārpolītiku vada aroda lietpratēji, ir vieglāki ieturēt labas attiecības un tiešām neutrālu politiku ar saviem lielajiem kaimiņiem austrumos, dienvidos un rietumos. Tad nu arī pārliecināmies, ka šīs attiecības mums visur ir labas un lojālas. Pat vācu - lietuvju sadzīvē vērojama noteikta uzlabošanās, bet poļu - lietuvju attiecības zaudējušas savu agrāko gadu skarbumu un naidu. Arī rietumu lielvalstis mums piegriež lielu vērību, kas, protams, izskaidrojams ar Baltijas valstu svarīgo ģeopolītisko stāvokli. Tā sauc. «austrumu pakts» ar kuŗu grib nodrošināt arī Baltijas valstu territoriālo neaizskaŗamību, nav vēl nogājis no dienas kārtības Vakareiropas presē un sabiedrībā. Bet, kā zināms, tad vācu un krievu, kā arī poļu un krievu pretešķības un nesaskaņas ir par šķērsli tamlīdzīga līguma reālizēšanai. Šis apstāklis lieku reizi pasvītro, ka vienīgi pašu spēkiem un ceļiem mums jāgādā par savu drošību un par savas dzīves stiprināšanu!

Apsveŗot visu teikto un novēlot mūsu tuvajiem kaimiņiem — lietuvjiem un igauņiem — viņu valstssvētkos labklājību, gaišu un laimīgu nākotni, apņemsimies stiprināt sirdīs, domās un darbos arī turpmāk savas draudzības un savienības saites par labu sev un mieram Eiropā...

Dr. phil. J. Students

Grāmatas jēga

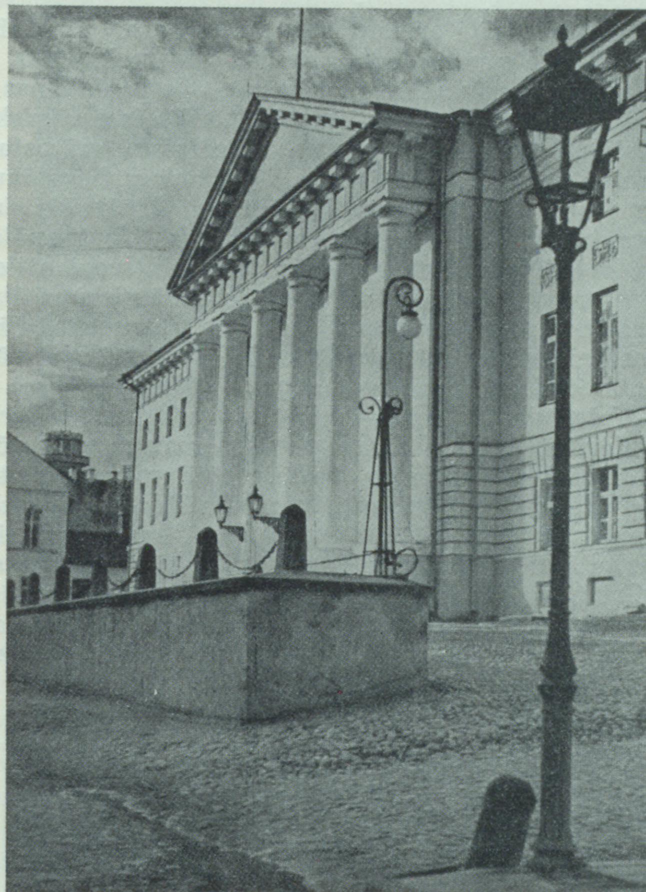
Tagad, kur pēc mūsu Prezidenta 1935. g. 28. janvāŗa draudzīgā aicinājuma jau esam iesoļojuši trešajā gadā un kur vērtīgu grāmatu straume vēl joprojām nemitīgi plūst mūsu tautā, pulcinādama ap sevi arvien plašāku lasītāju saimi, ir vērts padomāt par grāmatas dziļāko jēgu un nozīmi. Nekad šo jēgu, varbūt, nevarēs pilnīgi izsmelt, jo grāmatas ideja nav sastingusi, bet izteic sevī mūžīgu jaunradīšanu un tapšanu. Arvien rodas jaunas grāmatas, kas satura ziņā atšķiras no iepriekšējām, un šis jaunais saturs liecina par grāmatas idejas svaigumu un cilvēka gara modrumu. Ievērojami tuvoties grāmatas būtības izpratnei tomēr var, un tas arī nepieciešams, jo grāmata stāv visu cilvēka garīgo sasniegumu centrā. Par grāmatu daudz un bieži runā. Grāmata cilvēku pavada no šūpuļa līdz kapam. Grāmata kļūst par uzticamāko cilvēka ceļabiedri jau sākot ar agrīno bērnību, kad jāsāk mācīties grāmatā; vēl tuvāka tā kļūst bērnam, sākoties skolas gaitām; un kaut arī topošais jaunietis ne vienmēr savā dzīvē izvēlas ceļu, kas tieši saistīts ar grāmatām, tomēr vienmēr ikviena apzinīga cilvēka dzīvē grāmata ir tas avots, no kā viņš smeļ dzīves gudrību.

Grāmatas jēgas pareizai izpratnei svarīgi pakavēties pie jautājuma par grāmatu kā īpatnēju cilvēka garīgās darbības produktu; tās tapšanu; izšķi-

rību starp izteiktu un uzrakstītu domu; grāmatas veidiem satura ziņā; attiecībām ar autoru resp. rakstītāju; izšķirību starp labu un sliktu grāmatu; grāmatu un tās kritiku; grāmatas lasīšanas metodi; grūtumiem grāmatas rakstīšanā un grāmatas izcilās nozīmes cilvēka dzīvē. Ja pareizi saprot grāmatas kā īpatnēja garīgās dzīves produkta būtību, skaidrāk atklājas arī tās nozīme dzīvē.

Raugoties cilvēka garīgās darbības sasniegumos, jāatzīst, ka grāmata ir viens no tiem un — svarīgākajiem. Grāmata ir izcils cilvēka gara produkts. Grāmatā izteicas un atspoguļojas cilvēka gars. Grāmatas burtos un vārdos slēpjas cilvēka domas, pārdzīvojumi, nākotnes projekti, grāmatā izteicas cilvēka iekšējā pasaule. Grāmatā lielā mērā atsedzas tas, kas notiek cilvēka garā. Bet vai grāmata atsedz tikai cilvēka garu? Vai grāmata ir tikai cilvēka garīgās pasaules spogulis? Jāatbild, ka grāmatas saturā izteicas viss esošais. Tāpat grāmata savā saturā var izteikt arī neesošo, izdomāto. Kā vienā, tā otrā gadījumā cilvēka gars ir tas, kas izteic kā esošo, tā neesošo. Bez gara palīdzības un starpniecības grāmata savās lappusēs un vākos nevarētu ietvert saturu ne par to, kas ir, ne arī par to, kā nav, un kas ir izdomāts. Grāmata ir jārada, un šās radīšanas iespējamības slēpjas garā, kas, būdams aktīvs, vienmēr tiecas izteikties, reālizēties. Ar grāmatu šai ziņā ir tāpat, kā, piem., ar gleznu, kompoziciju mūzikā, skulptūras vai architektūras darbu: līdzīgi tam, kā mākslinieka meklētājs un rādītājs gars tiecas izteikties, t. i. darināt mākslas darbu, tāpat arī grāmatas rakstītājs — vienalga, vai tas ir dzejnieks, zinātnieks vai citāda veida vārda meistars, — viņš rakstu valodā izteic savas domas, savus pārdzīvojumus, ilgas, vēlējumus. Tikai grāmatas rakstītāja līdzeklis citāds: kamēr mākslinieka izteiksmes līdzeklis ir krāsa, skaņa, granīts u. t. t., tikmēr rakstītājam izteiksmes līdzeklis ir jēdziens, vārds, papīrs, spalva. Ierosmju pilnam un darbīgam cilvēkam tieksme izteikties parasti tik liela, ka viņš bezdarbībā nespēj palikt ne mirkli, un visa viņa iekšējā būte neatturami laužas uz āru, tādējādi meklēdama savu piepildījumu. Grāmatas autors savā darbā tāpat kā, piem., mākslinieks savā gara ražojumā, piepilda pats sevi.

Grāmatas tapšanā ievērojamākais apstāklis ir grāmatas autors, ko atbalsta vēl trīs citi svarīgi apstākļi: grāmatas apgādātājs (izdevējs), grāmatas iespiešana un tās lasītājs. Visi šie apstākļi savstarpēji cieši saistīti. Iekams grāmata parādītos tāda, kādu to redzam savā priekšā, daudziem cilvēkiem ļoti daudz jāstrādā. Grāmatas sarakstīšana, apgādāšana, iespiešana, izplatīšana — grūta un sarežģīta lieta. Kaut gan grāmatas sarakstītājs grāmatas tapšanā ieņem centrālo vietu, tomēr arī grāmatas apgādāšana un iespiešana prasa daudz pūļu un līdzekļu. Tiesa: pēc grāmatu drukāšanas mākslas izgudrošanas, grāmatas izplatīšanās guva ļoti lielu atvieglinājumu, bet tomēr, runājot par grāmatas parādīšanos, nākšanu un iespiešanos visplašākajos sabiedrības slāņos, nedrīkst aizmirst grāmatas iespiešanas techniku un tās daudzās pūles, kas ar to saistītas. Lai grāmata parādītos un izplatītos sabiedrībā, nepietiek to tikai sarakstīt, bet jānāk palīgā arī tās iespiešanas mākslai un apgādniecībai, kas iegulda līdzekļus grāmatas drukāšanas un izplatīšanas procesā. Tāpat — un par visām lietām — nav jāaizmirst lasītājs. Lasītājs ir tas elements grāmatas jautājumā, kam grāmata domāta. Tamdēļ autoram lasītāja priekšā jāuzņemās ļoti liela atbildība. Autoram jāuzmin un jāievēro lasītāja intereses, prasības un vajadzības. Autoram jāzin, kāds darbs var celt lasītāja intellektuālo, morālo un valstiskās apziņas līmeni. Ja grāmatas sarakstītājs līdz šādai sajēgai nav spējīgs pacelties, viņš ar savu grāmatu sabiedrībai var izdarīt sliktu pakalpojumu. Taisni šis apstāklis liek domāt, ka autoram grāmatas sarakstīšanā jāseko tīri idejiskiem nolūkiem — vienalga, vai pēdējos ierosinātu valsts, tikumības, tiesību, audzināšanas vai c. prasības. Ja autors grāmatu raksta peļņas vai slavas nolūkos, grāmatai paliekošas vērtības nav, jo šai gadījumā autors par mērķi padarījis to, kas faktiski ir tikai līdzeklis. Tas pats sakāms arī par apgādātāju: arī viņam vispirms jābūt idejiski noskaņotam. Ja apgādātājs sekos vienīgi materiālajiem nolūkiem, viņš izdos darbus tikai peļņas nolūkos, un šādiem darbiem būs pavisam lētas popularitātes slava. Saprotams, ka izdevējs, tāpat kā autors, bez sava droša materiāla pamata nav spējīgs iztikt, bet līdz ar to jāievēro, ka grāmata savā būtībā ir idejiska lieta. Ja grāmata nāk no gara un runā uz garu, tās tapšanai un gaitai jābūt apgarotai. It sevišķi, ja paturēsim vērā, ka lasītājs grāmatā meklē garīgu veldzi, nevien grāmatas autoram, bet arī izdevējam visvairāk jāklausa idejiskiem motīviem.

Tartu universitāte.

Iedziļinoties grāmatas būtībā, atklājas īpatnējā izšķirība starp mutes vārdos izteiktu un uzrakstītu domu. Grāmatas būtiskā vērtība taisni izceļas ar to, ka grāmata satur, nes un glabā rakstītu domu. Izskaidrojums šai parādībai meklējams tai zīmīgajā psīcholoģiskajā faktā, ka uzrakstītam parasti lielāka nozīme nekā mutes vārdiem izteiktam. Patiesi gan tas, ka mutes vārdiem teiktais gūst svaru personīgajā iespaidā, bet tikpat skaidrs, ka ja personīgi teikto apstiprina un pastiprina ar rakstu valodā izteiktu domu, šī doma gūst un patur nesalīdzināmi lielāku svaru. Viss rakstītais iegūst dokumenta nozīmi. Lūk, kamdēļ bez iebildumiem var apgalvot, ka sarunas, runas, lekcijas u. t. t. nekad pilnīgi neatsvērs un neaizvietos grāmatu. Grāmata slēpj un glabā sevī ierakstītu domu, bet tas, «kas», kā paruna saka, «uzrakstīts ar spalvu, to neizcirtīsi ar cirvi». Izteikto mutes vārdiem bieži vien var noliegt, uzrakstīto, turpretim, ja vien uzraksts nav viltots, noliegt nav iespējams. Tamdēļ uzrakstīto resp. nodrukāto arvien uzņemam ar lielāku pārliecības vai ticamības spēku nekā teikto mutes vārdiem. Panākumiem zinātniskajos pētījumos un literāriskajā darbībā nekad nebūtu tās nozīmes, ja tos nevarētu uzrakstīt un iespiest. Viss tas, ko cilvēki sasniegusi kā garīgās, tā materiālās dzīves laukā agrākajos laikos, mums zināms lielā mērā pateicoties rokrakstiem vai nodrukātām grāmatām. Grāmata gan nav vienīgā cilvēka sasniegumu lieciniece, jo vēsture uz mums runā arī citās liecībās, piem., archaioloģiskajos izrakumos, celtnēs, gleznās, kompozicijās u. t. j. pr., tomēr grāmata ir un paliek viena no visvarīgākajām, drošākajām un plašākajām lieciniecēm, jo nav jāaizmirst, ka grāmatās ir uzrakstīts un apgaismots arī tas, kas parādās citās nule pieminētajās vēsturiskajās liecībās. Grāmata kā rakstītu domu un vārdu glabātāja nes un satur sevī apgaismojumus un izskaidrojumus visam tam, kas norisinājies pagātnē, un kas bez rakstītā vārda palikt nezināms vai neizprotams.

Pēc veidiem, satura, metodes un mērķa ziņā visas grāmatas var iedalīt divi pamatgrupās: zinātniskajās un daiļliterātūras grāmatās. Izšķirība šais grāmatās kļūst saprotama, vērojot izšķirību zinātnē un daiļliterātūrā. Zinātnes uzdevums — ar pārbaudītu metožu palīdzību savā izpētījamā objektā atklāt patiesību. Zinātnes mērķis ir patiesība, un visa zinātniskā darbība izpaužas patiesības atsegšanā. Vai tā būtu dabas vai gara zinātne, — visur pirmajā vietā patiesības meklēšana. Ļoti svarīgs zinātniskās darbības metodiskais paņēmiens ir pierādīšana un pamatošana (argūmentācija). Zinātne bez pierādījumiem neiespējama. Līdz ar to arī patiesības iztirzāšana un apgaismošana bez pierādījumiem nav iespējama. Pierādījumi pamato atziņas. Visa zinātne nav nekas cits, kā loģiski pamatotu atziņu sistēma. Ja šās atziņas sakopotas un izteiktas grāmatā, pēdējā ir zinātnisks darbs, un tas runā uz prātu. Zinātniskā grāmata ierosina un apgaismo prātu. Tā padara bagātāku prāta pasauli un pavairo zināšanas. Zinātniski darbi var būt vairāk vai mazāk speciāli. Jo speciālāks zinātnisks darbs, jo vairāk tas ieinteresē attiecīgas zinātnes speciālistus. Dažkārt zinātniski pētījumi ir tik speciāli šauri un dziļi, piem., matēmatikā, fizikā, psīcholoģijā, valodniecībā, kara mākslā, vēsturē u. t. j. pr., ka tos var saprast tikai zināmajā nozarē sagatavoti cilvēki. Ja šādi ļoti speciāli darbi mazāk izplatās tautā, tas nebūt nemazina viņu vērtību. Pavisam otrādi: speciālie pētījumi parasti tie vērtīgākie, jo tie nav citu zinātnieku domu atkārtojums, bet pilnīgi patstāvīgi darbi, kas sekmē zinātnes progresu. Ir gadījumi, kad zinātnieku pasaulē rodas tādi ģeniji, kuŗu dziļdomīgos un patstāvīgos pētījumus spēj aptvert un saprast savukārt tikai daži speciālisti. Šādus zinātniskus darbus plašākas sabiedrības aprindas nekad nespēj darīt par sava gara īpašumu, kaut gan nereti izmanto šo pētījumu praktiskos labumus, sevišķi technikā. Technika tomēr nav tīra (teōrētiska) zinātne, bet ir gan zinātnes pielietājums, t. i. sevišķa zinātniski - praktiska māksla. Populārāks raksturs ar retiem izņēmumiem ir filozofiska satura grāmatām. Filozofija ir patiesības mīlestība, un filozofijas uzdevums — izvirzīt zinātniski pamatotu pasaules uzskatu, kas apmierinātu prāta un dvēseles prasības. Filozofija vienmēr slēpj sevī zinātnes elementus, kaučū gan, visumā ņemot, filozofija ir vairāk nekā zinātne. Taisni tas apstāklis, ka filozofija kavējas nevien pie atziņas un ārpasaules īstenības problēmām, bet iedziļinās arī dzīves jautā-

Ārlietu ministrija Kauņā.

jumos, filozofiju padara vairāk pieejamu plašākām sabiedrības aprindām, un filozofiska satura grāmatas lasa daudz vairāk nekā zinātniskus rakstus. Filozofija nodarbina nevien prātu, bet sasilda arī dvēseli vai, kā mēdz teikt, — sirdi, tādējādi saviļņojot visu cilvēku gara pasauli. Tas pats sakāms arī par reliģiska satura grāmatām, protams, ja tās filozofiski apgarotas. — Mazliet citādi, kā ar zinātniskām grāmatām, ir ar daiļliteratūras darbiem. Daiļliteratūras uzdevums nav atklāt un pētīt, bet radīt un rādīt patiesību. Kamēr zinātne atklāj un pierāda, tikmēr daiļliteratūra tēlo un rāda. To pašu var teikt arī par mākslu, piem., mūziku, glezniecību, tēlniecību u. t. j. pr. Mākslā un daiļliteratūrā pārsvarā jaunradīšanas moments un tēlotāja darbība, zinātnē atklāšanas, pierādīšanas un pamatošanas norise. Zinātne atklāj un pamato patiesību par to, kas ir; daiļliteratūra un māksla arī rāda patiesību, bet vienmēr (neizslēdzot pat reālisma virzienu) — tipiskajā veidā. Tamdēļ mākslas tēli ir bagātāki par īstenības tēliem. Ja daiļliteratūra un māksla būtu vienkārša īstenības atdarināšana, ne daiļliteratūra, ne māksla no zinātnes neatšķirtos. Tiesa: arī daiļliteratūrā un mākslā atspoguļojas īstenība, bet tas nenotiek ar pētīšanas, resp. pierādīšanas un pamatošanas, bet tēlošanas palīdzību. Zinātniskās darbības nepieciešams elements ir jēdziens, literāriskajā darbībā turpretim šāds elements ir vārdā izteikts tēls, mūzikā skaņa, glezniecībā krāsa u. t. t. Ja daiļliteratūra sāktu nodarboties ar zinātnisku argūmentāciju, tā vairs nekalpotu savam uzdevumam — rādīt īstenību tipiskā veidā, — bet iejauktos zinātnes kompetencē un kļūtu uzbāzīga. Ikvienam grāmatas pazinējam zināms, cik uzbāzīga kļūst literātūra, ja tā ar nolūku sāk sludināt morāli un paliek tendencioza. Daiļliteratūras darbam jābūt rakstītam tā, lai tas, neuzkrītoši paudzdams tādu vai citādu vērtīgu ideju, lasītāju garīgi saviļņotu un ierosinātu. Ikviena laba daiļliteratūras grāmata to arī panāk, un iespaids no tās satura ir ļoti liels. Daiļliteratūras darbos arvien gan izlobāmas svarīgas problēmas un idejas, kas it īpaši sakāms par traģēdijām, drāmām, epiem, romāniem, bet šie darbi vispirms saviļņo cilvēka dvēseli, var teikt, arī — jūtu pasauli, lai pēc tam ierosinātu arī domāšanu. Daiļliteratūras grāmatu, tāpat kā visas mākslas darbu vērtība, mērojama ar to pārdzīvojumu dziļumu, kādus tie spējīgi cilvēkā ierosināt un izsaukt. Jo dziļāks un paliekošāks pārdzīvojums līdz ar bagātām ierosinātām domām, jo vērtīgāks attiecīgais daiļliteratūras resp. mākslas darbs. Te sacītais attiecas arī uz dzeju kā sevišķu daiļliteratūras formu, pie kam gan jāpiezīmē, ka (liriskā) dzeja, arvien būdama ļoti subjektīva, visvairāk saviļņo jūtu pasauli, kurpretim citi daiļliteratūras veidi (it īpaši eps, drāma, romāns), ietverdami arī objektīvus momentus, lielā mērā ierosina domu pasauli. Caurmērā ņemot, var teikt, ka daiļliteratūra līdz ar mākslu vairāk runā uz jūtām, zinātne — uz prātu. Daiļliteratūras grāmata vispirms padziļina un paplašina jūtu pasauli, zinātniskā grāmata dara bagātāku prātu. Saprotams, ka abas grāmatas stiprina arī gribu, darot bagātāku un skaidrāku visu gara pasauli. Lai cilvēks garīgi augtu un izglītotos vispusīgi, viņam jālasa kā zinātniski darbi, tā arī daiļliteratūras grāmatas.

Lietuvju tautu meitas.

Grāmatas jēdziens aptver arī mācības grāmatu, žurnālu, tautas garamantas un pa daļai laikrakstus. Mācības grāmatā autors parasti neiztirzā problēmas, bet ceļ lasītājam priekšā gatavā veidā jau izpētīto un sasniegto. Mācības grāmatas, atkarībā no nolūka, kam tās domātas, satur jau iegūtas atziņas. Visvairāk tās domātas skolai un pašmācībai. Mācības grāmatas parasti mazāk ierosina, bet gan vairāk dod sevī noslēgtas zināšanas. Mācības grāmata ir gatavu zināšanu krājums. Jāpiezīmē gan, ka no šā tipa grāmatām pilnīgi izslēgt problēmu iztirzājumu nav iespējams, sevišķi ja tās domātas augstākām mācības iestādēm, pie tam — it īpaši garazinātnēs. Te bieži vien mācības grāmata ir reizē arī zinātnisks pētījums, kas satur kā citu zinātnieku izteiktas atziņas, tā arī patstāvīgus pētījumus. Žurnāls (parasti saukts mēnešraksts) kalpo vai ļoti speciālu pētījumu izteikšanai, vai arī zinātnes sasniegumu popularizēšanai. Jo vairāk kādā tautā attīstīta zinātniska darbība, jo vairāk žurnālu atsevišķās zinātnēs un pat speciālos jautājumos. Žurnālos, atkarībā no viņu apmēriem, autori apcerējamos jautājumus iztirzā sīki, skaidri un šauri, kamdēļ arī daudzi jauni pētījumi atrodami tikai speciālos žurnālos vai arī atsevišķos tekstu novilkumos. Blakām nopietna satura žurnāliem ir arī tādi izdevumi, kas domāti tikai laika kavēšanai, bet tiem nav nekādas dziļākas vērtības, un to aplūkošanai arī mums šeit nav laika. Tautas garamantas ir epi, dainas, teikas, pasakas. Garamantu krājumiem ir svarīga kultūrvēsturiska nozīme, jo tie glabā lielu daļu no visas

Turīga igauņu zemnieka māja.

tautas pagātnes. Grāmatas, kur sakopotas garamantas, uzlūkojamas par svētām. Laikraksti grāmatu jēdzienā ietilpināmi tikai pa daļai. Laikrakstos ar retiem izņēmumiem attēloti dienas notikumi. Viss, kas notiek dzīvē, ja vien morālā un juridiskā apziņa to atļauj teikt, un ja tas reportierim kļuvis zināms, parādās laikrakstos jeb dienas presē. Laikraksts uzņem savās slejās momentā tveramo, drudžaino. Tas nebūt nemazinā laikraksta nozīmi, bet gan izteic tā īpatnību. Par cik laikraksti uzņem rakstus, kas pamatoti, nopietni un dziļi iztirzā svarīgus momenta jautājumus, par tik laikraksti arī ir mūžības domu nesēji un tuvojas grāmatai. Diemžēl, laikraksti parasti tomēr aprobežojas vairāk ar pārejošas dabas lietām. Tamdēļ arī tos tūliņ pēc pārskatīšanas nomet. Tiesa: no laikraksta gan nevar prasīt to, kas nav tā uzdevums, bet tas nenozīmē, ka laikrakstam jākavējas tikai pie dienas vai nakts parādībām un jautājumiem. Laikraksts kļūs par līdzgaitnieku grāmatai vienīgi tad, ja tas centīsies vairāk atspoguļot garu un uzņems sevī arī vienu, otru mirkli no mūžības.

Kā teikts, svarīgākais apstāklis grāmatas būtībā un tapšanā ir autors. Rodas jautājums: kādā sakarībā stāv autors ar savu grāmatu? Vai grāmatas sarakstītāja iekšējā pasaule atspoguļojas grāmatas saturā? Vai pēc grāmatas satura var spriest par autora raksturu, psīchisko noskaņojumu, ētisko apziņu? Jādomā, ka jo vairāk autors ir subjektīvs, jo vairāk viņa gars atspoguļojas viņa grāmatā; objektīvs domu gājiens, turpretim, mazāk var liecināt par autora individuālitāti. Ja tā, tad zinātniski raksti, salīdzinot ar daiļliterātūras darbiem, mazāk atkarīgi no autora individuālitātes. Visvairāk no autora subjektīvās pasaules ir lirikā, vismazāk — speciālā zinātniskā pētījumā. Tas arī citādi nevar būt, jo lirika ir dzejnieka visintimāko pārdzīvojumu izpausme, zinātne turpretim operē ar objektīvām metodēm un tiecas nākt pie objektīvām atziņām. Tomēr jāsaka, ka arī zinātnisks darbs, lai diezcik subjektīvi tas izstrādāts un rakstīts, nav pilnīgi brīvs no sarakstītāja subjektīvās pasaules, jo vispār ikviens darbs nes darītāja raksturu un garu. Tamdēļ ikvienā grāmatā neapšaubāmi ir tās sarakstītāja subjektīvais gars. Daudzi daiļliterātūras darbi nav nekas cits, kā pašu rakstnieku personīgo pārdzīvojumu un savas dzīves tēlojums. Zinātniskajos pētījumos autora gars un pat rakstura īpatnības izteicas visvairāk pētījuma izstrādājumā resp. metodē. Zinātnieka domāšanas un pētīšanas formu īpatnība atspoguļojas visā viņa pētījumā. Ir arī tādi gadījumi, kur zinātniskā pētījuma saturs, t. i. pētnieka izteiktās domas nes viņa paša individuālitātes nokrāsu, — it sevišķi tad, ja autors nevar nākt pie pētījumu rezultāta objektīva pamatojuma un ir spiests izteikt lielākās varbūtības uzskatu. Tur šis uzskats arvien nes paša pētītāja individuālo īpatnību un dažkārt pat rakstura noskaņojumu. No šāda stāvokļa gan jācenšas izvairīties, bet arī pētnieks ir tikai cilvēks, un pilnīgi izslēgties no sava subjektīvā gara arī viņam nav pilnīgi iespējams. Bet kā ir sevišķi ar autora tikumisko apziņu? Vai iedziļinoties grāmatas saturā un metodē var spriest par tās autora tikumisko līmeni? To, liekas, tik viegli nevar pateikt. Ka grāmatā izpaužas tās sarakstītāja gars, tas tiesa, bet vai tur atspoguļojas arī autora ētiskais gars, to atklāt nav viegls uzdevums. Var gan dažkārt konstatēt — it sevišķi filozofiska satura darbos, — ka ideālisma idejas un uzskati ir atkarīgi no autora domu, pārliecības un visas viņa dzīves ideāla noskaņojuma, bet ir fakti, kur pavisam otrādi: izteiktais ētiskais ideālisms ne tuvu nestāv līdzsvarā ar autora dzīvi. Tamdēļ skaidrības labā ikviena autora grāmata vērtējama neatkarīgi no autora tikumiskās dzīves. Cilvēks un viņa pastrādātais darbs prasa atsevišķu vērtējumu. Pretējā gadījumā iznāktu tā, ka autora grāmata savā vērtībā ciestu, ja, teiksim, autors pastrādā noziegumu. Objektīvi raugoties, šī grāmata neciueš nemaz, jo tā ir vērtība pati par sevi. Piem., matēmatiķa atrisinātais uzdevums no tam nepaliek ne labāks, ne sliktāks, ja matēmatiķis savā tikumiskā dzīvē izdara labu vai sliktu darbu. Šis cilvēks jāvērtē atsevišķi un neatkarīgi no viņa darba vērtības. Tomēr šeit jāpiezīmē, ka cilvēki savās sabiedriskajās attiecībās gandrīz vai vienmēr darītāju vērtē kopā ar tā darbu un darbu atkarībā no darītāja. Tā ir pazīstamā tautas doma par cilvēka dzīvi, kas met gaismu vai ēnu uz viņa darbiem. Šāda pārliecība sabiedrības psīcholoģijā dziļi iesakņojusies un diezin, vai pienāks laiks, kad šāda ieskata vairs nebūs. Tam tomēr arī ir savs pamats, kaut tīri subjektīvs, un proti, ja, kā tikko redzējām, grāmatas autora gars runā grāmatā, tāpat arī ikviena cita darītāja gars izteicas šā darītāja darbā, un kādēļ gan lai arī cilvēka tikumiskais noskaņojums neizpaustos viņa darbā? Zināms, to grūti pierādīt un dažreiz, varbūt, šā sakara starp darba specifisko vērtību un darītāja tikumisko apziņu nav, bet cilvēki savās sabiedriskajās attiecībās gandrīz vai vienmēr darba kvalitāti ved sakarā ar darba darītāja tikumības kvalitāti, un pirmo pat dažkārt dara atkarīgu no otrās. Tamdēļ droši var teikt, ka tā autora grāmata sabiedrībā caurmērā tiks augstāk vērtēta, kurš būs ar augstāku tikumisku raksturu. Sabiedrība šāda autora darbu siltāk uzņems un tam ticēs. Saprotams, ka te

nedomājam dažādus personīgu motīvu izsauktus uzbrukumus autoram vai kritikās, vai piezīmēs mutes vārdiem, vai nedibinātus apvainojumus, bet ņemam vērā objektīvu pamudinājumu ierosinātus darbu vērtējumus, un šie vērtējumi būs labvēlīgāki ētiskā ziņā augstvērtīgākiem autoriem.

Grāmatu ir ļoti daudz, bet visas nav vienādi vērtīgas. Ar grāmatām vērtības ziņā ir tāpat, kā ar cilvēkiem, jo arī pēdējie nav vienlīdzīgi vērtīgi. Grāmatu vērtības jautājums pazīstams teikumā: laba un slikta grāmata. Ar ko tad atšķiras laba grāmata no sliktas? Atbilde nav gluži viegla. Jo kā lai atrod izšķirības mērauklu? Kur ir kritērijs grāmatas labumam vai sliktumam? Nav jāaizmirst, ka grāmatu var vērtēt no vairākiem viedokļiem: pēc satura, formas, metodes, satura attiecībām ar nolūku, to laikmetu, kādā grāmata radusies u. t. j. pr. Lielu vērību piegriež arī grāmatas iespiedumam, iesējumam, cenai. Tamdēļ pilnīgi iespējams, ka nereti grāmata, no viena viedokļa raugoties, laba, no otra — apmierinoša vai pat slikta. Krīt svarā arī vērtētājs, viņa kompetence, pārliecība salīdzinājumā ar autora uzskatiem u. tml. Visi šie un tiem līdzīgi apstākļi grāmatas vērtējumā jāpatur vērā. Tomēr visi šie dažādie grāmatas vērtēšanas viedokļi netraucē izteikt vienu principiālu apgalvojumu, un proti: laba grāmata atšķiras no sliktas ar tādu idejisku saturu, kas lasītāju padara garīgi bagātāku. Jāpiezīmē gan, ka pavisam sliktu grāmatu nav. Tāda grāmata, kam nebūtu nekādas pozitīvas nozīmes, pavisam nav domājama, jo pretējā gadījumā tā pavisam neattaisnotu savu nosaukumu. Tamdēļ pareizāk gan, laikam, runāt par grāmatām, kas vairāk labas un vairāk sliktas, t. i. vērtīgākas un nevērtīgākas. Ikviena grāmata nes sevī daļu vērtības, jo tā, kā redzējām, ir cilvēka centīgā gara izpaudums. Tādas grāmatas, kas pavisam mūs nevarētu padarīt garīgi bagātākus, nevar būt. Pat tāda grāmata, kuras saturam pilnīgi nepiekrītam, vai kuras parādīšanās izsauc apzinīga lasītāja sašutumu, tomēr mazliet ierosina, jo tā modina kritiskas pārdomas, spiež domāt un raudzīties lietās ar dziļāku vērtētāju skatu. Pieejot grāmatas vērtējumam ar stingrāku kritisku skatu, liekas, būtu pamats apgalvot, ka sliktākām grāmatām jāpieskaita tādas, kas to tautu un valsti, kam pieder grāmatas autors, nevis ceļ, stiprina un vieno, bet pazemo, vājina un ārda. Lai grāmata varētu saukties par labu, tai jāatbilst nevien mērķim resp. nolūkam, kam tā domāta, bet tai jāstiprina arī cilvēka morālie spēki. Ja grāmata cilvēku stiprina tikumiski, tā ir ļoti liels un spēcīgs atbalsts visai valsts un tautas dzīvei. Mazvērtīga grāmata atstāj vāju un calkanu iespaidu, pie kam šis iespaids ir bez jebkādas ierosinātājas nozīmes. Ar idejiskā ziņā mazvērtīgu grāmatu ir tāpat kā ar bezsātīgu ēdienu: līdzīgi tam, kā no nesātīga ēdiena nevar paēst, lai diezin cik daudz to ķermenim dotu, tāpat arī mazvērtīga satura grāmatas var lasīt, cik patīkas, bet cilvēks garīgi bagātāks nepaliek; un līdzīgi tam, kā ēdiens bez baŗotājām vielām ķermeni sabojā, tāpat arī slikta satura grāmatas sabojā garu. Lasot grāmatu, pašam lasītājam jāprot noskārst, vai viņš kļūst garīgi bagātāks. Ja tas nenotiek, par grāmatas vērtību jāšaubās. Reizē ar to, zināms, vispirms jābūt skaidrībā ar to, vai lasītājs ir garīgi izaudzis līdz attiecīgās grāmatas līmenim. Garīgi maz attīstīts resp. nekultūrāls cilvēks arī vērtīgā grāmatā neko labu neatradīs. Lasītājam vispirms jāizaug līdz attiecīgās grāmatas satura līmenim, un tikai tad viņam tiesība izteikties par grāmatas vērtību. Lai tas notiktu, ikviens sabiedrības loceklis grāmatas kultūras izpratnē jāizglīto un jāaudzina.

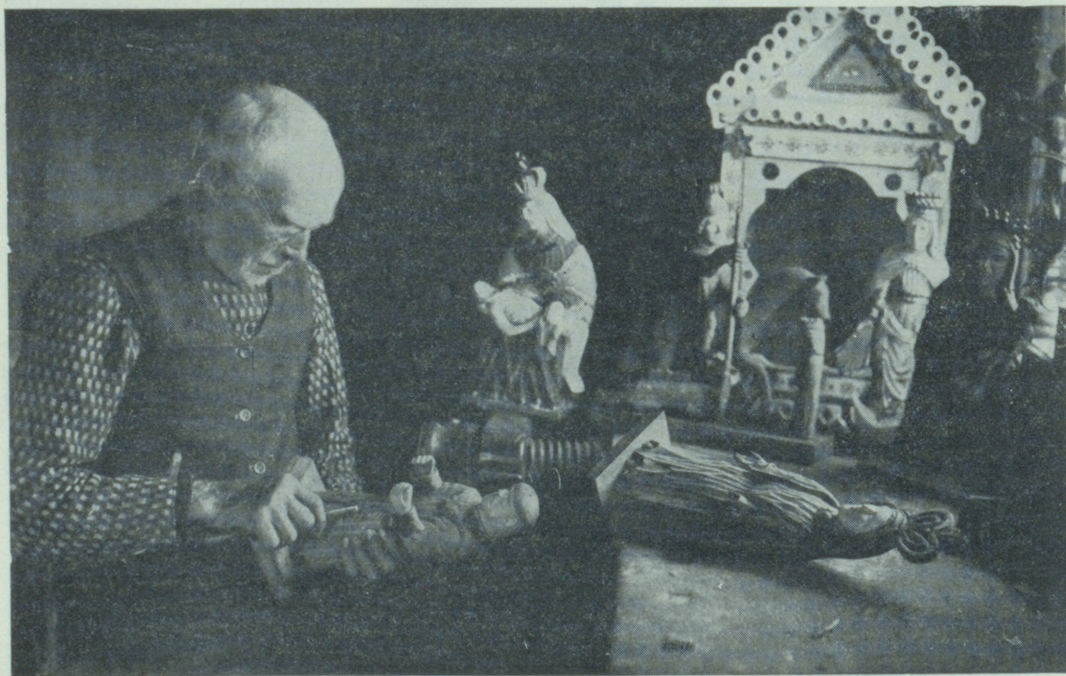

Igauņu tautu meitas.

Te atklājas nepieciešamība mazliet pieskārties grāmatas attiecībai ar kritiku. Šis jautājums prasa uzmanīgu pieeju. Vai un kad kritika ir vietā? Lai uz to atbildētu, vispirms jāzina, kas kritika ir? Kritika ir vērtējums. Bet vērtējums ir attiecīgā darba salīdzinājums ar tā ideālu. Ja darbs tuvojas savam ideālam un ir tam būtiski radniecīgs, tad šis darbs uzskatāms par labu un savam mērķim atbilstošu. To var pateikt tikai tāds kritiķis, kam attiecīgajā jautājumā nav mazāk skaidrs skats kā kritizējamā darba autoram. Stingri ņemot, — un tas pēc mūsu pārliecības ir vienīgi pareizi, — kritiķim attiecīgajā jautājumā jābūt gudrākam par kritizējamo. Ja šī prasība grūti izpildāma, tad, mazākais, jābūt tā, lai kritiķis pareizi saprastu vērtējamā darba būtību un pieietu tam lietišķi, objektīvi. Objektīvitātes prasība nav viegla, bet mīkstināt to nevar. Darba vērtējumā pilnīgi jāizslēdz personīgās simpatijas vai antipatijas. Vērtētājam vispirms jāredz tikai vērtējamais darbs. Viss cits blakus lieta. Tikai tad autora darbu kritikai var būt svētība. Nav teicams stāvoklis, ja autora darbu kritizē viņa personīgs draugs vai ienaidnieks un darba vai ar to saistīto jautājumu vājš pazinējs. Tādas kritikas ir subjektīvas un nepamatotas. Neviens no tām nevar mācīties, un tās lasītājus maldina. Bez tam ir gadījumi, kur par vēr-

tīgiem darbiem kritikas neparādās. Tikai vēlāk atsedzas šo darbu nozīme. Vēsture liecina, ka ir grāmatas, kuŗu vērtība atklājusies tikai pēc gadusimteņiem. Kritika vērtīgu darbu nekad nespēj iznīcināt, bet var tikai darbam sagādāt traucējumus zināmu laiku. Ikviens vērtīgs darbs agri vai vēlu pāraug un aizēno nepareizu kritiku. Lūk, kamdēļ ikvienam, kas kritikas raksta, nopietni jāapsveŗ savs uzdevums. Kritikām jābūt tādām, lai no tām varētu mācīties vispirms pats autors un pēc tam arī sabiedrība. Iekams kritika (arī pie mums, latviešiem) vēl nav sasniegusi šādu līmeni, lasītājiem nav tikdaudz jāgaida kritikas parādīšanās, bet tiklīdz jauna grāmata parādījusies, tā, ja vien atbilst viņu interesēm, tūdaļ jālasa un pašiem jāvērtē. Kritiku var lasīt arī pēc tam, lai salīdzinātu ar to savus apskatus. Ikkatram lasītājam arī pašam jābūt kritiķim, patstāvīgam vērtētājam un nav jāpaklausa tikai tam, ko citi saka. Grāmata prasa patstāvīgu lasītāju.

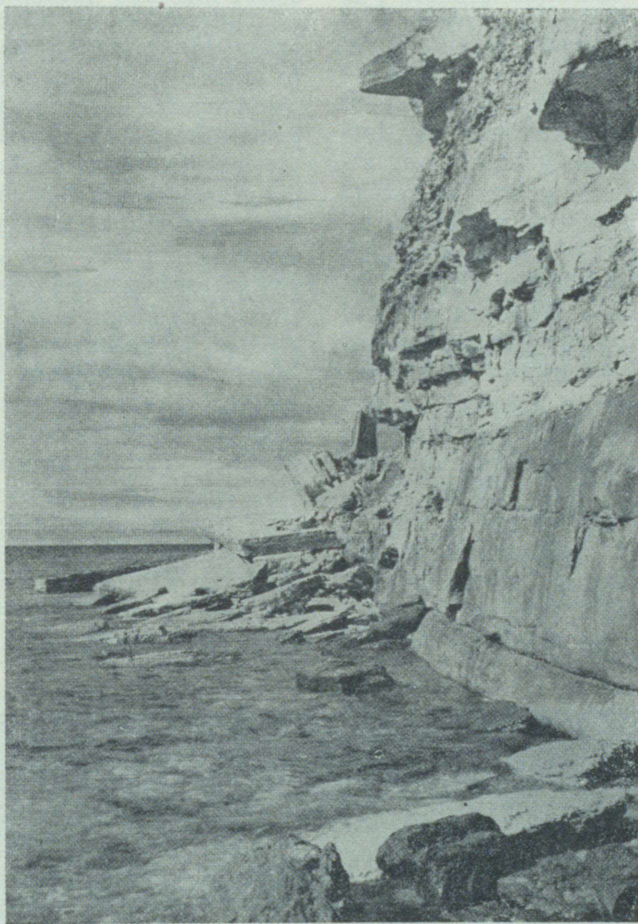
Tā rodas jautājums par grāmatas lasīšanas metodi. Grāmata jālasa, bet kā lai to lasa? Te nebūt nav tik viegli rast atbildi. Grāmatas lasīšana prasa pareizu pieeju, metodi, un cilvēks, kam šās metodes nav, nekad neizsmels grāmatas saturu idejiskā nozīmē. Vispirms piezīmēsim, ka grāmatas lasīšanu nedrīkst uzlūkot kā laika kavēkli, bet gan kā darbu, — kā īpatnēju darbu, kas prasa savu metodi. Ļaudis, kas grāmatu ņem rokā tikai laika kavēklim un gaŗlaicības aizdzīšanai, nav īsti grāmatas cienītāji. Viņi grāmatu nomet tikpat vienaldzīgi kā to tvēruši. Šādiem ļaudīm jāaizrāda, lai viņi grāmatu neuzlūko kā vieglprātības rotaļu, bet gan lai izturas pret to ar cieņu, tāpat, kā katru citu krietnu darbu. Te tad arī rodas jautājums par grāmatas lasīšanas metodi. Grāmata jālasa tā, lai pareizi izlobītu tās saturā likto ideju, un lai tās saturs galvenajos vilcienos paliktu atmiņā. Tas sakāms tiklab par zinātniska darba, kā arī daiļliterātūras lasīšanu. Vislabākais palīglīdzeklis te ir konspektīvas atzīmes un satura pārdomas. Nereti jāķeŗas arī pie vairākkārtējas vienas un tās pašas vietas pārlasīšanas, — it sevišķi zinātniskā darbā, — lai šo vietu pareizi saprastu. Galvenais nav — daudz lasīt, nesaprast un neatcerēties, bet — lasīt tā, lai lasāmo vielu saprastu, atcerētos, un lai tā dotu jaunus ierosinājumus. Metodiski un sistēmatiski lasīdams, cilvēks gūst daudz vairāk, kaut arī mazāk vielas izlasa, nekā izlasīdams lielāku grāmatu skaitu bez metodes un sistēmas. Arvien pašam lasītājam sevi jākontrolē, cik garīgi bagātāks viņš atkarībā no viena vai otra lasīšanas veida kļūst, un tā, pats sevi nenogurstoši vērtēdams, lasītājs arvien vairāk savu lasīšaans metodi uzlabo. Bez tam jāsaka, ka jālasa ne tikai savas speciālitātes grāmatas, bet arī citu novadu darbi: lauksaimniekam jālasa nevien lauksaimnieciska satura darbi, bet arī daiļliterātūra, tāpat raksti filozofijā, polītikā; zinātniekam jāinteresējas par daiļliterātūru, literātam — par zinātni u. t. j. pr. Neviens te nedrīkst aizbildināties ar nevaļu vai intereses trūkumu. Laiks jāatrod. Interese jārada. Jāzina, kas notiek ārpus sava šaurā dzīves loka. Tikai tā izveidojas plaša lasītāju saime, kuŗas locekļi grib un var viens ar otru saprasties. Zinot, kas notiek literātūrā, kādas jaunas idejas zinātnē, filozofijā, audzināšanā, polītikā, technikā, tautsaimniecībā u. t. j. pr., var kuŗu katru mirkli kļūt par spējīgu un interesatu sarunu biedri ikvienam cilvēkam, kas nāk no citas speciālitātes un cita darba lauka.

Grāmatas jēga un reizē vērtība vēl vairāk atklājas it sevišķi tad, ja ievēro grūtumus grāmatas sarakstīšanā. Izteikties mutes vārdiem nesalīdzināmi vieglāk nekā to pašu domu uzrakstīt. Domas izteikšana rakstu valodā prasa lielu uzmanības un visas apziņas koncentrāciju. Ja rakstīšanā rodas šādi grūtumi, vai nebūtu labāk iztikt ar sarunām, lekcijām, diktēšanu resp. nolasītu, t. i. mutes vārdiem izteiktu lekciju pierakstīšanu? Jāatbild, ka runāšana nekad pilnīgi neatvietos rakstīšanu, jo rakstā izteiktā doma ir vairāk skaidra un koncentrēta nekā mutes vārdiem izteiktā. Bez tam — rakstot viena doma daudz ātrāk rada jaunu domu nekā runājot. Izsaikrojums šai parādībai meklējams tai apstāklī, ka lielajās galvas smadzenēs bez valodas (runas) centra ir arī rakstīšanas centrs, kas abi viens otru atbalsta, pie kam rakstīšanas centrs it īpaši sekmē domāšanas centru — sevišķi koncentrācijas ziņā. Tamdēļ ikvienam cilvēkam silti ieteicams vingrināties savu domu izteikšanā rakstu valodā. Rakstīšanas nozīmi dažkārt ignorē taisni tie, kas rakstiem stāv vistuvāk, proti, rakstnieki, zinātnieki, publicisti, žurnālisti. Tas notiek tādējādi, ka, lai ātrāk ar savu uzdevumu tiktu galā, viņi diktē sekretāram, kas teiktos vārdus pieraksta. Bet kas rezultātā? Rakstą

Lietuvietis — tēlu griezējs.

saturs domu uzbūves un skaidrības ziņā visai vājš. Ir tiesa, ka ar sekretāra palīdzību vairāk un ātrāk var padarīt, bet neapšaubāms viens, un proti, šāds raksts nebūs koncentrēts un sistēmatisks. Jāievēro arī, ka ja vienam otram autoram ir lielas dāvanas domu koncentrācijā, un viņš gandrīz tikpat labi spēj izteikties kā rakstīt, lielākajam autoru daudzumam tomēr šādu dāvanu nav, un ja viņi sāk rīkoties ar sekretāriem, tā jau ir sevis lutināšana un izlaidības pazīme. Grāmata, kas rakstīta ar diktēšanas palīdzību, saturā parasti stiepta, paša autora rakstīta turpretim allaž vairāk koncentrēta: pirmās saturs vairāk vājš, otrās vairāk sabiezināts. Nav jāaizmirst arī, ka rakstnieks tamdēļ ir rakstnieks, lai rakstītu, bet nevis lai otram diktētu. Saprotams, ka organiski vieglāk diktēt sekretāram nekā pašam rakstīt, bet nav jāaizmirst, ka diktēšanā ietaupītā enerģija tiek samaksāta ar šķidrāku rakstu saturu. Vissvarīgākais tas, cik dziļas, idejiski bagātas un jaunu ierosinājumu pilnas domas sistēmatiskā formā rakstā, t. i. grāmatā izteiktas. Vai grāmata ir plāna, vai bieza, tas nav galvenais. Jāraugās ne tikdaudz uz kvantitāti, kā kvalitāti. Nekādi tomēr nevar piekrist tiem, kas domā, ka vērtīgāki mazie, nelielie raksti. Ir tiesa, ka daudzas svarīgas atziņas izteiktas nedaudz lappusēs vai pat nedaudz teikumos, it sevišķi matēmatikā un matēmatiskajās dabas zinātnēs. Tomēr reizē ar to nav jāaizmirst, ka iekams pētnieks pie šādām atziņām nonāk, viņam vajaga ilgi un neatlaidīgi pētīt, aplēsumu vai analižu izdarīšanā aprakstīt simtiem drukas lokšņu, lai pēc pētījumu veikšanas galvenās domas un slēdzienus uzrakstītu dažos teikumos vai pāris lappusēs. Nav šaubu, ka daudzrakstīšana vien vēl neko vērtīgu nedod. Jāskatās, kas un kā uzrakstīts. Pie tam nav jāaizmirst, ka daiļliterātūrā, vēsturē, filozofijā, paidagōģijā u. tml. garīgās darbības novados grāmatas vienmēr būs biezākas nekā matēmatikā un matēmatiskajās dabaszinātnēs, jo to prasa paša vētīšanas objekta īpatnība: tas, kas matēmatikā izsakāms vienā lappusē, vēsturē varbūt prasa desmit vai vairāk lappušu. Ņūtons, Meņģeļejevs, Einšteins u. c. rakstījuši samērā maz, bet neviens lietpratējs neatradīs par iespējamu tamdēļ mazināt viņu zinātniskos nopelnus. Aristotels, Akvinas Toms, Leibnics, Ģēte u. c. rakstījuši ārkārtīgi daudz, bet kas uzņemsies teikt, ka viņu daudzrakstībā kaut jel mirkli sastopams domu seklums? Tamdēļ vien, ja kāds maz vai daudz raksta, nav pietiekoši pamata celt iebildumus. Jāraugās, kādas, cik dziļas, cik jaunas un kā domas izteiktas, pie kam caurmērā ir tā, ka ūniversālģeniji raksta vairāk, kamēr ģeniji atsevišķās speciālitātēs raksta mazāk: pirmiem ko teikt daudz vairāk, otriem — nesalīdzināmi mazāk.

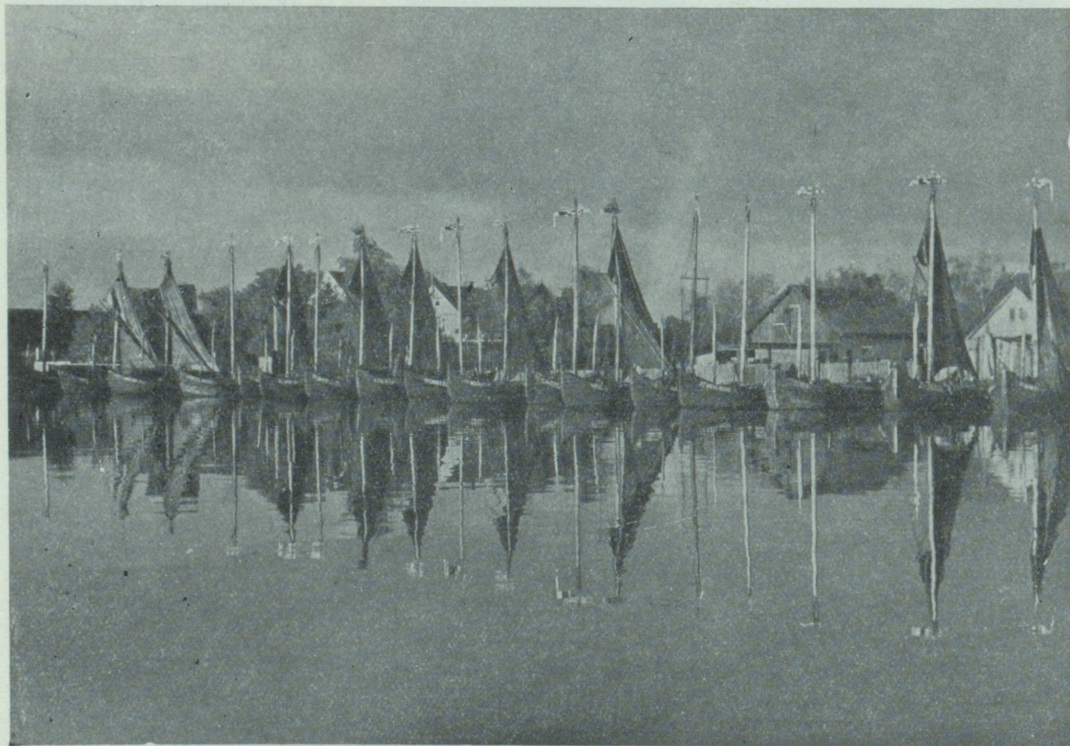

Pakri salas krasts Igaunijā.

Visi iepriekš apcerētie jautājumi, skardami grāmatas būtību, satur arī norādījumus grāmatas lielajai nozīmei dzīvē. Šo nozīmi var spilgti saskatīt kā atsevišķa cilvēka, tā visas valsts un tautas dzīvē, pie kam, protams, te domāsim tikai vērtīgu grāmatu.

Runājot par grāmatas nozīmi atsevišķa cilvēka dzīvē, jāpasvītro, ka no grāmatas ikviens lasītājs smeļ zināšanas un gūst ierosinājumus. Grāmatā nevien izteicas rakstītāja gars, bet arī lasītājs savu garu padara bagātāku. Grāmata ir zināšanu un gudrības avots. Ja izdotos noskaidrot, kāda zināšanu daļa cilvēkā nāk no grāmatām un kāda no dzīves prakses, t. i. pieredzes, piedzīvojumiem, laikam gan izrādītos, ka visvairāk zināšanu cilvēks gūst no grāmatām. Ir tiesa, ka grāmata vien nav jāuzlūko par vienīgo gudrības avotu. Liela nozīme ir arī dzīves praksei, bet neapšaubāms tas, ka grāmata dod lietas apstākļu teorētisku pamatojumu, bet teorijai nav mazāka vērtība kā praksei. Ir cilvēki, kas skolu apmeklējuši maz, bet, lasīdami daudz grāmatu, sakrājuši bagātīgas zināšanas. Tie ir autodidakti, kas tikuši pie zināšanām pašmācības ceļā. Te grāmata bijusi galvenais zināšanu avots. Tomēr ne ikkatra grāmatas lasīšana nāk par svētību, un visi lasītāji no grāmatām nesaņem vienādu svētību. Varētu runāt par 5 lasītāju tipiem. Nekritiskais lasītājs lasa visu, kas pagadās. Viņam gandrīz vai vienalga, kāda grāmata nāk rokā, kad tikai tās saturu var saprast. Šā tipa lasītājs nevērtē, un viņš var tikpat labi lasīt kā nelasīt. Sadzīves notikumu lasītājs dienas presē ir cilvēks, kas galvenām kārtām lasa tikai laikrakstu sīkās ziņas, bet turpat laikrakstos nopietnāku jautājumu iztirzājumi viņus neinteresē. Dažkārt šā tipa lasītāji ir tik kāri pēc jaunām dienas ziņām, ka nevar vien sagaidīt laikraksta jaunāko numuru, un kur izdevība, — ķeŗ to plūkdamies. Šī pati lasītāju katēgorija aptveŗ arī viegla un banāla satura nedēļas žurnālu vai tās pašas šķiras mēnešrakstu lasītājus. Kriminālromānu lasītāju tips meklē lasāmo vielu ar noziedznieku darbību, pie kam šās šķiras individi savu kāroto aprakstu lasīšanai nododas ar neatslābstošu interesi. Pārcilvēciskas cīņas, šķēršļi un to pārvarēšana, kaušanās, slepkavības, bēgšana, no-

ziedznieku gūstīšana u. t. j. pr. ir galvenie temati kas aizķerti šādos romānos. Bez tam visiem šiem tematiem ir tāds vai citāds sakars ar mīlas dēkām un dzimumdzīves situācijām. Speciālo jautājumu lasītāju tips pirmā vietā liek savas speciālitātes literātūru. Tā, piem., vieni vairāk lasa literātūru lauksaimniecības jautājumos, citi kaŗa mākslā u. t. t. Viņus interesē tikai sava speciālitāte un tai radnieciskā literātūra. Visvairāk šā tipa grāmatu lasītāji sastopami starp zinātniekiem, kaŗalietu speciālistiem, techniķiem. Daiļliterātūra viņus mazāk interesē. Izlases (selektīvā) lasītāja tips nododas savai individuālitātei radniecisku grāmatu lasīšanai un bez tam meklē vēl lasāmvielu citu speciālitātu darbos. Parasti šā tipa ļaudis ir ar kritisku garīgu skatu; viņi lasa daudz un ir filozofiski noskaņoti. Piem., daži zinātnieki mīl daiļliterātūru, un literāti — vienas vai otras speciālitātes zinātniskus darbus. Visvairāk no grāmatām manto abi beidzamie lasītāju tipi, sevišķi pēdējais. Tiem lasīšana nav laika kavēklis vai darbība ar gadījuma raksturu. Viņiem grāmatā nav interese meklēt notikumus, bet gan grāmatas satura ideju un jēgu. No grāmatā aprakstīto notikumu zināšanas vien lasītājs daudz gudrāks nepaliek: gudrība sākas līdz ar satura būtības atklāšanu. Lai to panāktu, lasītājam grāmatas lasīšana jāpadara par ļoti nopietnu darbu un pilnīgi jāizvairās to uzlūkot par garlaicības aizdzīšanas līdzekli vai rīcību ar gadījuma raksturu. Tā saprasta grāmata kļūst it kā par tuvāko draugu un, protams, reizē arī par gudrības un padomdevēju, pie kā var griezties dienu vai nakti, veselībā vai slimībā, klusumā vai troksnī. Grāmata neatsakās palīdzēt nekad, ja vien patika un griba to paņemt, atvērt un palasīt. Dodama zināšanas, grāmata lasītājam dod arī jaunus ierosinājumus, spiež viņu domāt, kļūt savā prātā asākam un garā dziļākam. Ir arī gadījumi, kur no grāmatas lasītāja cilvēks kļūst par rakstnieku, tā ka lasīšana dažkārt modina arī rakstīšanas un zinātniskas pētīšanas dāvanas. Tas ļoti labi, jo cilvēkam nevien jālasa, bet arī jāraksta.

Grāmatas nozīme atsevišķa cilvēka dzīvē liecina par tās nozīmi arī valsts un visas tautas dzīvē. Grāmata ir tautas kultūrālā līmeņa apliecinātāja un valsts lepnums. Ja arī grāmata nav vienīgais kultūras elements, viens no svarīgākiem elementiem tā tomēr ir. Cik grāmatu un kādas tās zināmā valstī parādījušās atklātībā, atkarībā no tam var arī spriest par valsts pilsoņu rosību un čaklumu garīgās dzīves laukā. Pēc grāmatu satura idejas var noskārst, cik tauta ir garīgi dziļa un plaša. Grāmatu āriene liecina par tautas aistētisko gaumi. Grāmatās izpaužas un runā tautas dvēsele. Kādas grāmatas tauta pieprasa, tādas tās arī parādās. Ko tauta vairāk lasa, to autori vairāk arī raksta. Kāds pieprasījums, tāds piedāvājums. Tomēr jāpasvītro, ka nereti pieprasījums atkarājas no piedāvājuma: kādas grāmatas autori raksta, tādas tauta arī lasa. Šai apstāklī atklājas grāmatas normātīvā nozīme: lielā mērā no autora atkarājas, cik vērtīgu grāmatu viņš savai tautai grib sarakstīt un dot. Jo vairāk autori pamatosies uz grāmatas idejiskās vērtības viedokļa, jo lielāka nozīme viņu grāmatām būs tautā. Grāmata jāraksta, klausot apzinīgai nepieciešamības dziņai, bet nevis sekojot tendenciozam nodomam. Tā grāmata, kas sacerēta neatvairāmas nepieciešamības ierosināta, rakstīta, kā mēdz teikt, ar asinīm, un tai ir mūžības vērtība. Tāda grāmata nevien dod zināšanas, bet visu tautu vieno un morāliski stiprina. It sevišķi šai ziņā izceļas zinātniskās grāmatas par valsts lietām, tautas interesēm, dzīves un pasaules uzskatiem, tikumību un likumību, valsts vadoņiem u. t. j. pr. Ne mazāka vērtība daiļliterātūras darbiem, kur, klausot literātūras idejiskām prasībām un nosacījumiem, tēlota tautas dzīve. Visi šādi darbi saista organiskā vienībā tagadni ar pagātni un nosprauž arī nākotnes līnijas. Dodamas tautai zināšanas un ierosinājumus, kopdamas tautas morālisko apziņu un diskutēdamas dziļākos dzīves un visas pasaules jautājumus, grāmatas nevien cilvēku padara labāku, bet sagatavo ceļu arī labākai dzīvei nākotnē. Te atklājas grāmatas reformātoriskā un praktiskā nozīme. Labas grāmatas vērtība nav izsmeļama un izmērojama vienīgi ar tās ietekmi tagadnē, bet galvenām kārtām ar tās nozīmi nākotnē. Vērtīga grāmata ir arvien labākas un pilnīgākas nākotnes sagatavotāja un cēlāja. Ievērojot labas grāmatas idejisko vērtību, pamats teikt, ka tauta izcīna un nodrošina savu patstā-

Kuršu zvejnieku laivas.

vību ar zobenu un grāmatu. Bieži vien grāmata šai ziņā savu darbu veic papriekšu, stiprinādama tautu tikumiski, un tad nāk zobens, kas ceļā uz tautas brīvību sadragā materiālos šķēršļus. Saprotams, ka grāmata atkal ir tā, kas, uzturēdama un kopdama tautas garīgos spēkus, gādā par to, lai zobens nesarūs.

Par mums, latviešiem, visai droši var apgalvot, ka piederam grāmatnieku tautām. Latvieši ir lieli grāmatu lasītāji. Garīgais spēks, ko mūsu tēvi un tēvu tēvi smēluši no grāmatām, ir palīdzējis viņiem pārciest un pārvarēt tos grūtumus, ko sagādāja smagie vēstures apstākļi. Tās bija gara mantas, kas sākumā ceļoja no vienas paaudzes uz otru nerakstītā veidā, bet vēlāk tika uzrakstītas. Liela nozīme piekrita arī bībelei, dziesmu grāmatai, pazīstamājai «Skolas maizei»» u. c. tml. grāmatām. Pēc tam radās daiļliterātūras darbi un zinātniski raksti. Mūsu grāmatu raža ar katru dienu kļūst bagātāka. Plauktos rodās arvienu jauni sējumi. Interese par grāmatu stipri pieaugusi. Grāmata tagad rosīgi un strauji ceļo mūsu tautā, pie tam uzvaru gūst vērtīgā grāmata, izspiezdama mazvērtīgo. Latviešu tauta grāmatas vērtību un nozīmi tagad sāk izprast vēl dziļāk nekā agrāk. Nav ne mirkli jāšaubās, ka grāmata joprojām paliks par vienu no stiprākajiem mūsu tautas balstiem. Grāmata arvien būs mūsu tautas vēsturiskās misijas līdznoteicēja. Atraisīdama, tīrīdama un stiprinādama mūsu gaišos spēkus, labā grāmata būs un paliks mūsu uzticamākais biedrs, padomdevējs un ceļvedis baltās un nebaltās dienās. Tikai nedrīkst atstāt to nelasītu. Grāmata ir lasīšanai, nevis krāšņumam un gulēšanai plauktos apputējušai un lasītāja rokas neskārtai. Grāmatas tagad plūst mūsu tautā. Mūsu pienākums tās lasīt. Vislabāk grāmatu prot cienīt tas, kas viņu lasa un pamatīgi lasa, un tikai tam atklājas tās gudrības, kas slēpjas grāmatā.

V. Ģinters,
Valsts vēst. mūzeja direktors

Pieminekļu valdes 1936. gadā iegūto archaioloģisko pieminekļu izstādē

Pieminekļu valde savas pag. gada darba sekmes mūsu aizvēstures pieminekļu apzināšanā, vākšanā un pētīšanā demonstrē pilī, izstādot 6 telpās daļu iegūto 9226 senlietu un 426 monētas. Gadskārtējās senlietu izstādes ir ļoti teicama tradicija, ne tikai tāpēc, ka tas propagandē Pieminekļu valdes darbību un plašākās aprindās modina interesi pret mūsu senatni un veicina tās liecinieku pareizo izpratni. Arī interesentiem un zinātniekiem izstāde rada vienīgo iespēju katru gadu pārskatāmā veidā iepazīties ar jauniegūtām senvēstures atziņām un jaunāko avotu materiālu. Jāņem vērā, ka izstādi slēdzot milzīgais senlietu skaits nokļūst mūzeja magazinās un darbnīcās, kur to apstrādāšana - reģistrēšana, inventārizēšana, katalogizēšana un konservēšana prasa ilgu laiku. Tas pats zīmējas uz materiāla zinātnisko publicēšanu. Līdz tam šie materiāli vairs pieietāmi tikai zinātniekiem speciālām studijām.

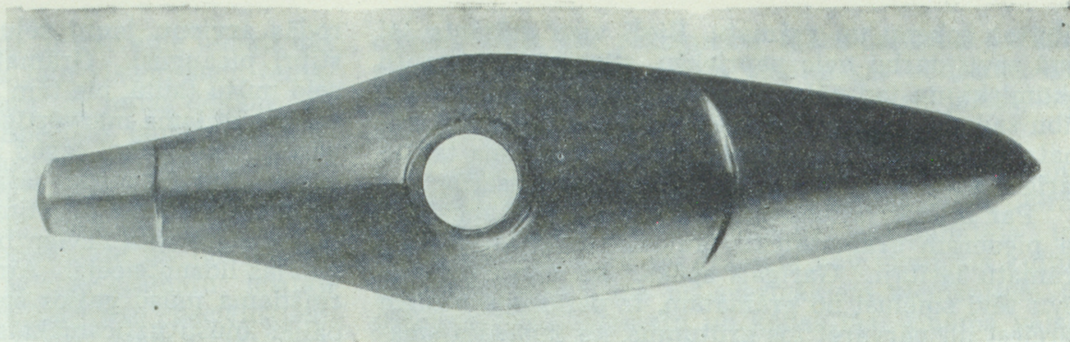
Senlietas izstādītas chronoloģiskā kārtībā, un 1. telpā mēs iepazīstamies ar mūsu akmens laikmeta speciālista Dr. E. Šturma izrakumiem vēlā akmens laikmeta apmetnēs Lubānas Līčagalā un Dundagas Purciemā. Atradumi Līčagalā liecina, ka šeit ap 2500. gadu pr. Kr. dzimšanas Aiviekstes krastā dzīvojuši ļaudis, kas pārtikuši no medībām un zvejas. Atrastas krama bultas, akmens kalti, kasīkļi un to fragmenti. Starp atrastām māla trauku lauskām ir kāda krāšņi iespiestu bedrīšu un zobiņu joslām izrotāta trauka daļas, kas sagādā iespēju šo trauku rekonstruēt.

Dundagas Purciema apmetne atrodas tikai 600 m no jūras, Pilsupes krastā. Priekš 4000 gadiem

Daugmales pilskalns un pilsētas vieta (pa labi no pils vaļņa).

cilvēki šeit jūŗas kāpās bija ierīkojuši primitīvas mītnes zvejas nolūkos. Konstatētas 6 dažādas mītnes, kuŗās iegūti krama un akmens rīki, dzintara rotu fragmenti un trauku lauskas. Purciema mītni pētot, iegūti svarīgi ģeochronoloģiski novērojumi.

Varkavas pagastā atrastais akmens laikmeta kaujas cirvis.

Dāvinājumu un pirkšanas ceļā iegūts arī lielāks skaits akmens laikmeta savrūpatradumu, starp kuŗiem minams kāds izcilus glīti un rūpīgi darināts kaujas cirvis. Vārkavas pag. atrastais cirvis līdz šim ir vienīgais, ar tādu eleganci un gaumi veidotais ierocis.

Uz nākošo posmu — bronzas laikmetu attiecas vienīgais savrūpatradums, kāds Durbes pag. Ligutes muižā atrasts bronzas šķēpa smailis, kas lietots ap 1400 g. pr. Kr. dz.

2. telpa mūs iepazīstina ar vidējā (5.—8. g. s.) un vēlā dzelzs laikmeta (9.—12. g. s.) atradumiem. Par latviešu cilšu agro un vidējo dzelzs laikmetu šoreiz pētījumi nav izdarīti. Dr. Šturmam Tāšu pag. Jēčos izdevās konstatēt kādu uzkalniņu kapu lauku, kas ir radniecīgs Grobiņas mācītāja muižas zviedru uzkalniņu kapiem, un liecina, ka arī šeit no 600.—800. g. dzīvojuši Skandinavijas kolonisti.

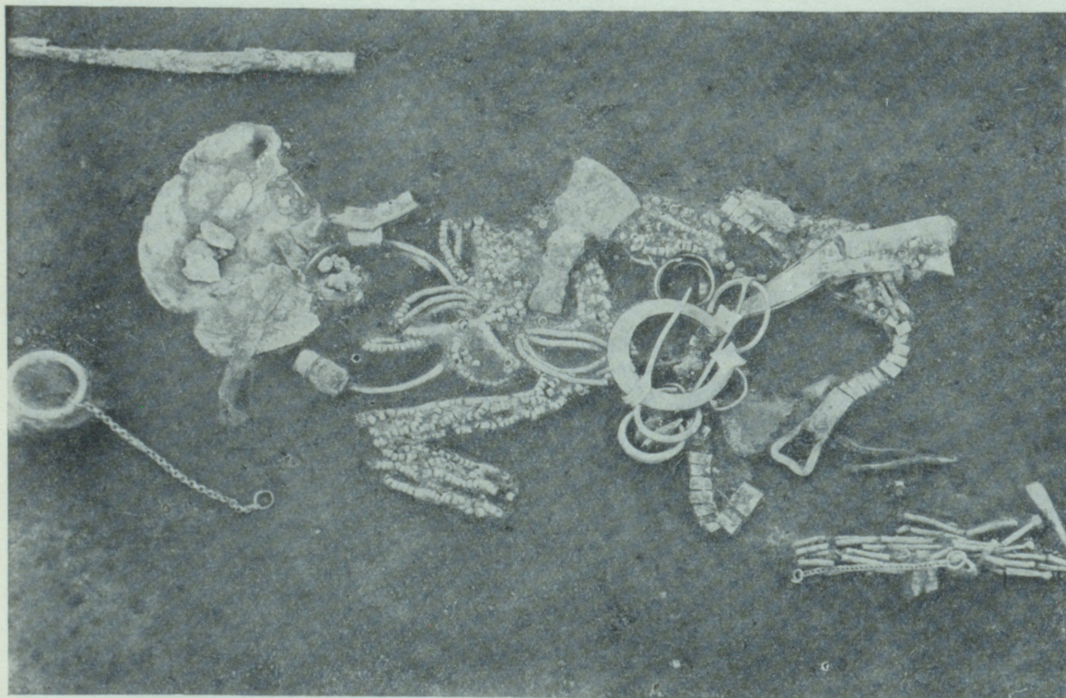
Vēlā dzelzs laikmeta kuršu senkapos pētījumus izdarījis Dr. Šturms Valgales Veģos un Užavas Silmalciemā. Abās vietās konstatēti kuršu ugunskapi. Starp Silmalciema atradumiem atzīmējams kāds sevišķi rets un vērtīgs ieguvums. Tas ir kāda kuršu zobena bronzā liets roktuŗa šķērsis un poga. RoktuŗA pogas viduslaukumu rotā kombinēts divkārša slīpa krusta un apļa motīvs. Augšējais šķērsis izrotāts divi konfrontētiem divkāršu valdziņu līklokiem, pār kuŗu iekšējiem stūŗiem vertikāli pārvilkti tādi paši valdziņi un apvilkts valdziņu aplis. Apakšējais šķērsis priekšpusē izrotāts abos galos simmetriski ar galvu uz āru novietotām zaķu figūrām; centrā iekomponēta frontāla cilvēka figūra. Cilvēku un dzīvnieku attēli senlatviešu mākslai ir sveši. Šinī gadījumā zobena šķērša priekšpuses izrotājumam nav ornamentāla nozīme vien, bet tas nepārprotami izteic zināmu ironisku domu par pretiniekiem, kas kā zaķi bēg no kaŗavīra, kuŗš nostatīts šķērša vidū. Šis zobens ir ļoti augstvērtīgs seno kuršu daiļamatniecības veidojums un darināts ap 1000. g. pēc Kr.

Vērtīgās un vienīgās tāda veida liecības par seno kuršu apbruņojumu sniedz šinī telpā izstādītais Rucavas Tīras purva atradums.

Mums parasti ir uzglabājušās zemes klēpī tikai seno latviešu apbruņojuma metalla daļas, jo ilgus gadsimteņus zemē guļot visas organiskās vielas, kā koks, āda un audums, ir bez pēdām izzuduši. Šai ziņā rets izņēmums ir minētais atradums.

Pateicoties īpatnējiem atraduma apstākļiem purva kūdrā, kas hermētiski noslēdza visus priekšmetus no ārējiem iespaidiem, šeit uzglabājušās arī priekšmetu organiskās daļas.

Atradums izdarīts nejauši p. g. maijā, kūdru rokot un, par nožēlošanu, kūdras racēji, neapzinoties atraduma svarīgumu, tur novietotās senlietas, kas atrastas ļoti labā stāvoklī, stipri sabojājuši. Atrastie priekšmeti pa daļai salauzti, pa daļai pievākti kā piemiņu lietas, un daļa priekšmetu pamesti izkaisīti atraduma vietas tuvākā apkārtnē. Kad atraduma vietu pārbaudīja Pieminekļu valdes darbinieki, tā jau bija pilnīgi norakta. Daļu priekšmetu atrada, pārmeklējot kaltēšanai sakrautos kūdras ķieģeļus. Pēc aculiecinieku nostāstiem, novietotā senlietu kaudze bija iežogota mietiem. Daži pārvesti mietu paraugi redzami izstādē. Priekšmetus sedzis liels auduma gabals. Lielāks vairums auduma atrasts arī zem senlietām. Starp atrastajiem priekšmetiem pirmā vietā minams koka vairogs (4.

X g. s. lībiešu kaŗavīra kaps.

attēls). Apaļā vairoga caurmērs ir 90 cm, un tas darināts no samērā plāniem priežu koka dēlīšiem un abās pusēs apšūts ar ādu. Starp vairoga koka virsu un vairoga priekšpuses sedzēju ādu novietota elastīga un sīksta liepu lūku kārta. Šī koka vairoga virskārta izrādīja pietiekošu pretestību ieroču cirtieniem. Vairoga virsū redzamas vairākas asas cirtienu vietas, kas vairoga koku tomēr nav spējušas skārt. Vairoga centrā atrodas apaļš izgriezums vairoga rokturim. Karavīra roku šai vietā sargāja no koka izgriezts pusapaļš vairoga umbons. Vairogs atrasts pilnīgi vesels, un tikai atradēji to vēlāk salauzuši. No otrā atrastā apaļi izliektā vairoga izdevās saglābt vairs tikai vienu dēlīti. Atrasti arī vairāki sacirsti koka kāti (šķēpu kāti?) un lielāks skaits kokā grieztu fragmentu, kuŗu nozīme vēl nav noskaidrota. No pārējiem priekšmetiem, kas svarīgi atraduma laika noteikšanai, minami: kalts koka izrotātā spalā, labi uzglabājies dzeŗamais rags ar bronzas malas apkalumu, glīta bronzas aproce, bronzas pakavsakts un sprādze.

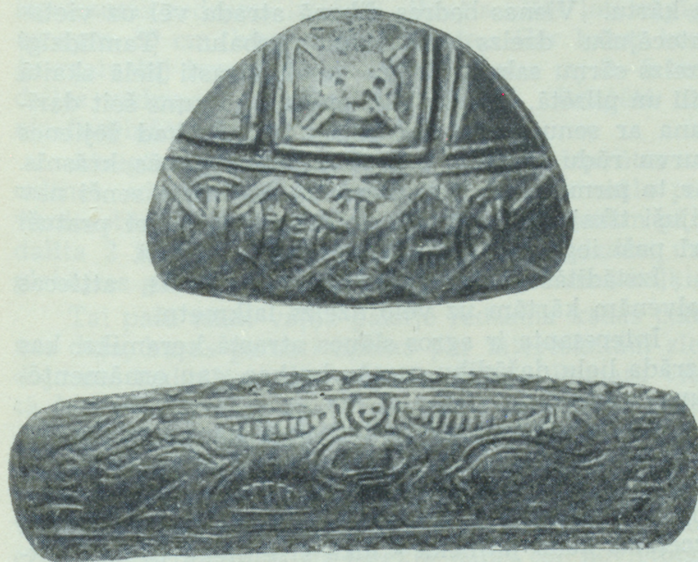
Priekšmeti noguldīti purvā ap 800. gadu, un pēc līdzīgiem atradumiem citās zemēs, varbūt uzskatāmi kā ziedojums pēc sekmīgas kaujas. Tāds paradums minēts arī pie seniem chronistiem. Tas pagaidām ir pirmais un vienīgais senlatviešu vairogs, kas mums uzglabājies.

VIII g. s. senkuršu vairogs (atrasts Rucavas Tīras purvā).

Tai pašā telpā redzami arī jauniegūtie sudraba lietu depoziti, no kuŗiem Salgales pag. Rijniekos atrastais pieskaitāms vērtīgākiem tāda rakstura ieguvumiem. Aŗot lauku ar arklu izcelti «divi sudraba sainīši». Tos tuvāk aplūkojot izrādījies, ka «sainīši» sastāvējuši no iegaŗeniem sudraba stienīšiem, kas bijuši aptīti vairākām metalla «stīpiņām».

Diemžēl, arī šis visai vērtīgais atradums Pieminekļu valdē nonācis nepilnīgs, pie tam izjauktā un pa daļai bojātā veidā. Iegūti: viens sudraba kakla riņķis, 20 lieti sudraba stienīši, 19 kalti, spirālēs satīti vai aplocēs salikti sudraba stienīši un divas sīkas kausēta sudraba plāksnītes. Iegūtā sudraba kopsvars 5749 g. Salgales Rijnieku atradums tādā kārtā ir viens no vislielākiem Latvijā līdz šim atrastiem sudraba depozitiem. Depozita kakla riņķis ar sedlu un kāša galiem ir ļoti iecienīta seno letgaļu rota, tomēr daži eksemplāri atrasti arī zemgaļu novados Daugavas kreisā krasta un Lielupes baseinā. Ar šo kakla riņķa palīdzību viss depozits datējams 11. g. s. sākumā. Svarīgs ieguvums Latvijas archaioloģijai un numismatikai ir Rijnieku depozita sudraba stienīši. Līdzīgi atradumi Latvijā nav reti, bet nekad kopā nav atrasti stienīši tik lielā vairumā. Kā lietie, tā kaltie stienīši ir tā laika maksāšanas līdzeklis un arī izejviela sudraba rotu lietu darināšanai. Šķiet, ka sudrabs mūsu zemē jau ievests stienīšu veidā.

Senkuršu zobena roktuŗa bronzas šķērsis un poga. (Apm. 1000 g. pēc Kr.; atrasts Užavas pag. Silmalciemā.)

Ar to mēs pārejam nākošā telpā un atrodamies mūsu senvēstures beigu posmā — vēlā dzelzs laikmetā. Šeit mūsu uzmanību saista bagātie 10.—11. g. s. lībiešu kapi, kas izpētīti Daugavas labajā krastā iepretim Daugmales pilskalnam, Salaspils pag. Laukskolās. Starp 11 izraktiem piedevām bagātiem kapiem atzīmējams kāds bagāts un interesants 10. g. s. vīrieša kaps. Mirušā galvu rotā sudraba brokāta lenta. Tērps ap kaklu bagāti rotāts stikla krellēm un bronzas gredzentiņiem. Tērps sasprausts ar lielu bronzas pakavsakti un otru mazāku sudraba pakavsakti. Rokas grezno bronzas un sudraba aproces. Pie galvas novietots ar bronzu apkalts dzeŗamais rags. Pie bagāti apkaltas jostas piestiprināts duncis bronzas apkaltā makstī. Tāpat pie jostas labajos sānos karājas savērtu bronzas spirāļu pušķis ar lāča zobu un kaula ķemmīti kā piekariņiem. Jostas kreisajā pusē savā laikā bijis maciņš, kas nav uzglabājies. Maciņā atradās daži arābu sudraba naudas fragmenti, kāds svaru atsvariņš un bronzas makšķeres āķis. Uz krūtīm uzlikts dzelzs kaujas cirvis un pie galvas divi šķēpi. Viens šķēpa smailis grezni rotāts ar sudraba un vaŗa inkrustāciju. Kapa galv-

galī atrada novietotu nelielu māla trauciņu, kas rotāts iespiestām bedrīšu rindām.

Kapos atrasto priekšmetu starpā nekā īpatnēja lībiska nav. Daļa priekšmetu ir tipiski kuršu darinājumi, citi ievesti no Skandinavijas un no austrumiem. Dažus ugunskapus savā rakstura pēc varētu uzskatīt pat par kuršu apbedījumiem. Tomēr vesela rinda novērojumu liecina par šo kapu piederību lībiešiem. Kapu orientācija no ziemeļiem uz dienvidiem ir īpatnēji lībiska. Lībisks ir paradums novietot kapa galv- vai kājgalī trauku. Lībiska rakstura ir arī bagātais tērpa greznojums stikla krellēm. Jau agrāk pie lībiešiem novēroti arī šeit atsegtie riņķveidīgie un ugunskuŗa veidīgie akmens sakŗāvumi; tiem bez šaubām piešķiŗama rituāla nozīme.

Pirmo reizi šeit izpētīti 10. g. s. lībiešu apbedījumi, jo līdz šim pazīstamie lībiešu kapi piederēja vēlākam laikam, 11.—12. g. s. Tāpēc šeit vēl nesastop īpatnējās lībiskās rotu formas, kā, piem., ovālās saktis ar smagām važiņu rotām. Kapa inventāra pa daļai kursiskais raksturs liecina par labu lībiešu ieceļošanas teorijai no Ziemeļkursas.

Vēlākā laika lībiešu uzkalniņu kapos Allažu pag. Saknītēs un Atvasītēs izdarīja cand. hist. E. Šnore, kas arī izpētījusi dažus uzkalniņu kapus Mazstraupes pagastā. Pēdējie lībiešu kapi uzrāda stipru letgaļu ietekmi, jo šeit lībieši un letgaļi pa daļai dzīvojuši vienkopus.

Pieminekļu valdes lielākiem līdz šim izdarītiem pētījumu darbiem pieskaitāmi izrakumi Daugmales un Talsu pilskalnos. Šinīs pētījumos iegūtie bagātie materiāli un atradumi aizņem pārējās 3 telpas. Kamēr kapos atspoguļojas mūsu senatnes materiālās kultūras neliela daļa, kas attiecas tikai uz mirušo tērpu, rotām un ieročiem, pilskalnos iegūtais materiāls raksturo visas tā laika dzīves nozares.

Daugmales pilskalnā pētīšanas darbi turpinās jau trešo gadu un tiks nobeigti tikai nākošo vasaru. Pilskalns atrodas Daugavas kreisajā krastā, netālu augšpus Doles salas.

Nelielas upītes izgrauztā gŗava šeit rada zemes trīsstūri, kas no vienas puses ierobežots ar 10 m augsto stāvo gŗavas malu, bet no otras — ar vēl stāvāko, līdz 25 m augsto, Daugavas krastu. Trīsstūrainais pilskalna plakums atdalīts no pārējā krasta ar 7 m augstu valni.

Ārpus pils vaļņa atradusies sena apmetne — pilsēta, kas aizņem apm. hektaru lielu laukumu. Pag. gadu turpināti pētījumi kalna rietuma gala apakšējos vecākos slāņos.

Pavisam šeit konstatēti 11 atsevišķi slāņi, kas atbilst pils atsevišķiem būves periodiem un kuŗos attēlojas visa pils senā vēsture. Pēdējos izrakumos visinteresantāka izrādās 6. kārta, kas pieder 5. gadsimtenim. Kalns paaugstināts un paplašināts zemes uzbērumiem. Uzbērumi savukārt nostiprināti noklājot visu kalna malas virsu akmeņiem. Kalna stāvās malas noklāšanai ņemti turpat Daugavas krastā lauzti kaļķakmeņi. Prāvas kaļķakmens plāksnes kŗautas viena virs otras, sākot no kalna piekājes līdz kalna augšmalai. Blīvais akmens sakŗāvums pilnīgi rada akmens mūŗa iespaidu. Pilskalna malas nocietinājuma celtne balstījusies uz akmens pamatiem. No akmeņiem sakŗautie sienu pamati skaidri saskatāmi gar kalna malu. Saskaņā ar iepriekšējos izrakumos šeit gūtajiem novērojumiem, virsējos jaunākos slāņos, arī 5. g. s. gar kalna malu celta kāda šaura gaŗa celtne, kuŗa ar šķērssienām bija sadalīta nelielās telpās. Celtnes ār- un iekšsienas atstatums bija 2 m, šķērssienu atstatums svārstās starp 4 un 5 m.

Zem 6. kārtas atrada vēl 3 līdzīgas ar akmeņu klāstiem nostiprinātas uzbēruma kārtas, kas ir vecākas un kuŗu pēdējā, spriežot pēc senlietu atradumiem, varēja tikt celta apm. 3. g. s. Pirmo reizi šeit konstatēti tik samērā agrā laikā lielā mērogā izdarīti pils nocietināšanas darbi. Ievērojot pils vietas lielos apmērus, izdarītie zemes darbi un akmens nostiprinājumi bij izpildāmi tikai ar lielu darba spēku, darba organizāciju un piedzīvojumiem.

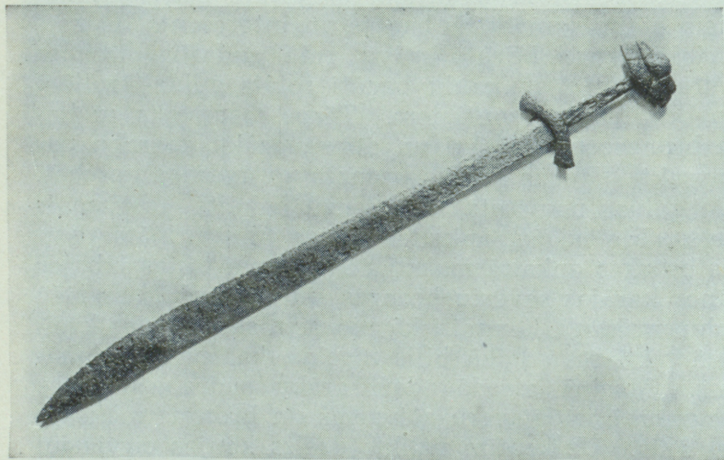
Izrakumos pilsētas vietā atsegtas jau agrāk konstatētas pavardu vietas. Pilsētas virskārta ļoti cietusi no ilgstošiem aršanas darbiem, tā kā neskartas palikušas tikai pavardu bedres, kas zem aŗamās kārtas iezīmējās melna plankuma veidā.

Svarīgs ieguvums ir šeit konstatētās 11. g. s. dzelzs kausējamo krāšņu paliekas. Tās ir nelielas bedres, izklātas ar akmeņiem un cietu izdegušu māla kārtu. Vienas bedres dibenā atrada vēl uz vietas satecējušu dzelzs sakusuma gabalu. Tamlīdzīgi dzelzs sārņu sakusumi jau agrāk atrasti lielā skaitā pilī un pilsētā. Nevar būt šaubu, ka mums šeit darīšana ar senu dzelzs iegūšanas veidu, kad šejienes purvu rūdu kausēja primitīvās kausējamās krāsnīs. Ar to pirmo reizi tieši pierādīts, ka mūsu senči nav bijuši tikai veikli ieroču un rīku kalēji, bet pratuši arī paši iegūt kalšanas materiālu — dzelzi.

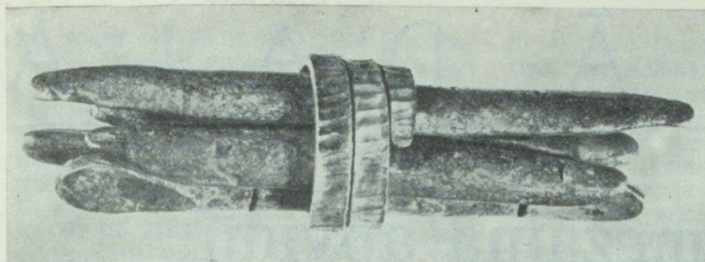
Izstādītās pilskalnā atrastās senlietas attiecas galvenām kārtām uz vēlo dzelzs laikmetu.

Interesanta ir agros slāņos atrastā keramika, kas uzrāda lielu dažādību gan technikas, gan ornāmentēšanas ziņā.

No ieročiem reprezentēti galvenām kārtām dažāda veida un lieluma bultu smaiļi. Redzamas daudz importētas lietas gan no austrumiem, gan no rietumiem. Cilvēku attēli mūsu senatnē ir reti, tāpēc izceļams kāda jātnieka - loka strēlnieka bronzas attēls, kas kopā ar agrāk šeit atrasto kaŗavīra - vikinga figūru ir vienīgie cilvēku attēli. Sakarus ar

XI g. s. zemgaļu zobens (atrasts Bauskas apr. Čunkānos).

XI g. s. sudraba stieņu sainis (atrasts Salgales Rijniekos).

svešām zemēm raksturo arī lielākā skaitā atrastas arabu, vācu un angļu - sakšu naudas.

Vislielāko interesi modina izstādes pēdējā lielākā telpa, kurā izstādīti izrakumos Talsu pilskalnā iegūtie materiāli. Talsu pilskalns atrodas Talsu pilsētas dienvidu galā. Kopā ar pirmās pils terases ziemeļu pagarinājumu tas aizņem visu Talsu ezera austrumu krastu. Pilskalna augstums no ezera līmeņa līdz uzbēruma virsotnei, ir 32,5 m. Pils aizsargāšanai ir izveidotas 6 terases. Tik komplicētas nocietinājuma sistēmas nav nevienam citam Latvijas pilskalnam. Arī pils valnis ir viens no lielākajiem; augstuma ziņā to pārspēj vienīgi Daugmales pilskalns.

Izrakumi izdarīti 2 vietās: plakanā ziemeļrietumu stūrī un vaļņa vidū, kuru paplašināja arī vaļņa piekājē. Šinīs vietās izpētīti pavisam pieci slāņi jeb pils pastāvēšanas laika posmi, kas atbilst 11.—13. g. s. Visos slāņos konstatēta līdzīgi Daugmales pilskalnam visgarām pilskalna malām 1,90 m plata, divkārša, no skuju koku baļķiem vaiņagos cirsta aizsargsiena. Pils uzejas vietā aizsargsiena nobeidzas ar prāvākām celtnēm, no kurām redzamas satrūdējušu un sadegušu baļķu atliekas. Pati uzeja, kas domājama torņveidīgi, palika kā šaura, nepilnus 2 m plata sprauga. Abu tikko pieminēto celtņu uzdevums bij uzejas un ieejas aizsargāšana. Torņu starpā, starp ārējiem pakšiem, atradās aizverami vārti, no kuriem redzama lielā dzelzs dzintele, kas kalpojusi durvju iekāršanai un atrasta turpat uz vietas. Pati uzeja visos slāņos nobruģēta sīkiem akmeņiem. 5. slāņa bruģa paraugs — neliels izgriezums redzams izstādē. Bruģis klāts ļoti rūpīgi uz apm. 30 cm. bieza māla pamata. Gar katru bruģa malu bij izveidotas 6—10 cm. platas un 3—5 cm. dziļas vadziņas — ūdens novadīšanai. Bruģētā uzeja turpinās arī pils pagalmā.

Atsegtas vairākas celtnes. 4. slānī izpētītas 2 celtnes: viena mazāka, garena ar nesegtu māla pavardu stūrī, un otra, lielāka, kas ar šķērssienām pārdalīta 2 telpās. Vienā no šīm telpām redzams uzglabājies gandrīz viss māla klons un ārsienas baļķis.

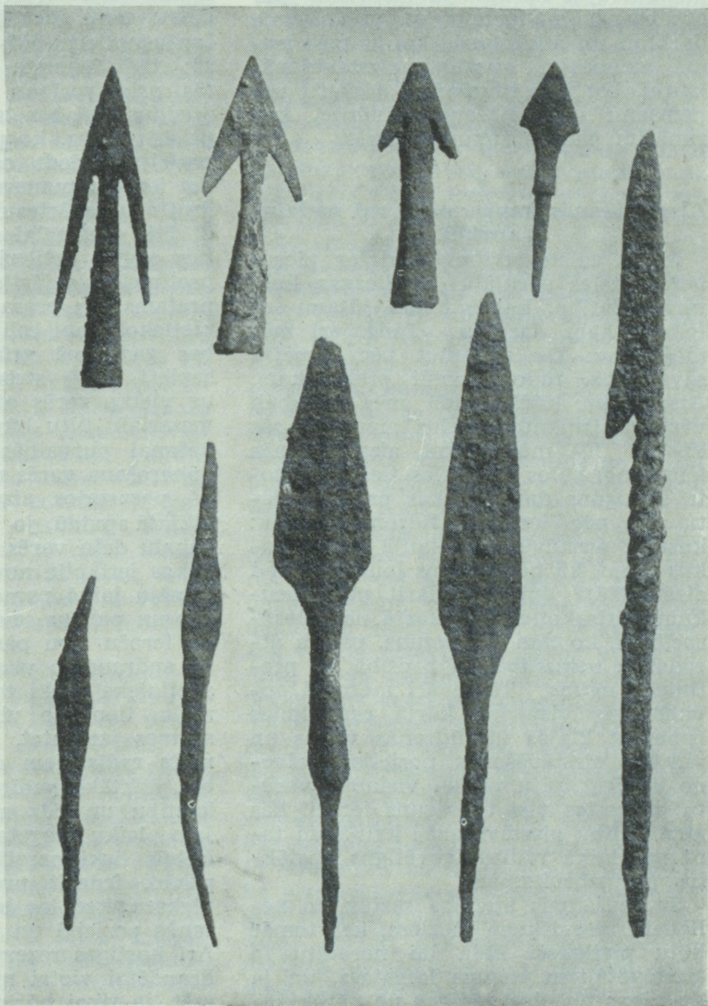
Tai pašā slānī vaļņa pakājē redzama kādas celtnes daļa, kuras pamati liecina par interesantām ziedojumu tradicijām ēku celšanas laikā. Pamatu vietā šeit bija izrakts ap 50 cm. plats un 30 cm. dziļš grāvītis un tas piepildīts ar dažādiem dzīvnieku kauliem. Kauli bija gan fragmentāri, gan veseli; starp citu atradās arī kopā saderīgas locītavu daļas un vairākas zirgu priekškājas, sākot no augšpus ceļa locītavas. Acīmredzot šīs locekļu daļas tur novietotas veselas ar visu miesu. Vairākos gadījumos celtņu un pils vārtu pamatos atrastas zirga galvas.

Ļoti skaidru ainu rāda kāda cita celtne vaļņa pakājē. Tikai 4,5×9,5 m liela celtne, vidū ar šķērssienu pārdalīta divi daļās. Viena telpa bija izmantota graudu nolikšanai — to apliecina liels graudu vairums pāri visai grīdas vietai. Otras telpas apakšā atradās zemē ierakts pagrabs, kura griesti pastāvēja no vairākkārtīgiem, krustiski liktiem koku klāstiem.

Talsu pilskalnā izrakto senlietu skaits ir 3168. Dzelzs un kaula īlēni, naži, ķemmes, trauku lauskas, dažādi piekariņi, aproces un visādi dzelzs un bronzas fragmenti atrasti lielā skaitā un liecina par intensīvo dzīvi senā pilī. Arī Talsu pilī atzīmējami sakari ar svešām zemēm, par ko liecina atrastās arabu, Bizantijas, angļu - sakšu, Lībekas, Ķelnes un Visbijas naudas un dažas no citurienes ievestas mantas.

Visumā Talsu pilskalnā svešu priekšmetu, salīdzinot ar Daugmales pilskalnu, ir daudz mazāk. Talsu pilskalna atradumu raksturoto kuršu kultūras ainu bagātīgi papildina turpat no Talsu Vilkmuižas ezera izceltais senlietu vairums, kuru skaits arī sniedzas tūkstošos.

Pieminekļu valdes pagājušā gada senvēstures pētīšanas darbi ir tiešām devuši rezultātus, kas pārsniedz pat vislabākās cerības. Izstādes iekārtojums pārskatāms.

Dažāda veida dzelzs bultu smaiļi (atrasti Daugmales pilskalnā).

Pulkvedis M. Jeske

Kauja mežā vai mežainā apvidū

Ja mēs runājam par mežu vai mežainu apvidu, tad mums no vislielākā svara zināt, kāds ir zināmā konkrētā gadījumā mežs: tas var sastāvēt no lapu vai skuju kokiem, bet pēdējie no priedēm vai eglēm; mežs var būt jauns vai vecs; tas var būt lielāks vai mazāks un augt purvainā vai sausā vietā; runājot par mežu, dažreiz krīt svarā zināt, vai darbība notiek ziemā vai vasarā: viss tas atstāj ļoti lielu ietekmi uz dažāda veida ieroču šķiru darbību dažādos kaujas apstākļos.

Tā kā mežs ietekmē dažādi dažas ieroču šķiras, tad mēs īsumā arī pieskārsimies visām ieroču šķirām, bet galveno vērību tomēr piegriezīsim kājnieku darbībai mežā, jo taisni kājnieki ir tā ieroču šķira, kas visvairāk piemērota darboties mežā, kur tā zināmos apstākļos pat var iztikt bez citu ieroču šķiru pabalsta. Tā kā mežs ietekmē aizstāvēšanās kauju pavisam citādi, nekā uzbrukuma kauju, tad mēs arī šīs divas pamatkaujas apskatīsim atsevišķi; par atkāpšanās manevri, resp. vilcinājuma darbību un atkāpšanās kauju mēs īsumā atzīmēsim, apskatot aizstāvēšanās kauju, bet par tuvošanos, saskaru uzņemšanu un vajāšanu minēsim, kad runāsim par uzbrukuma kauju.

I.
Aizstāvēšanās kauja mežā vai mežainā apvidū.

Mūsu valsts teritorijas dažas pierobežas joslas pārklātas ar diezgan lielu meža platību, kas var ļoti jūtami ietekmēt kaŗa darbību. Tādēļ arī mēs mēģināsim tās izmantot pēc iespējas savā labā, radot šķērsli pretiniekam. Apskatīsim kādā veidā mēs vislabāk varēsim izmantot mežus aizstāvēšanās kaujā. Kā mēs zinām, aizstāvēšanās kauja normālos apstākļos tiek pamatota uz uguns darbību, kas prasa atklātu un pēc iespējas līdzenu apvidu; kustība aizstāvēšanās kaujā spēlē blakus lomu, kā neizbēgams ļaunums, kad aizstāvētājs spiests izdarīt pretuzbrukumus, atsakoties tādā kārtā no priekšrocībām, ko tam dod uguns, pašam atrodoties nekustībā un drošībā no pretinieka uguns. Tādēļ arī mežainā apvidū mēs vispirmā kārtā centīsimies izmantot klajās un līdzenās vietas un vilksim aizstāvēšanās pozicijas galveno kaujas līniju tā, lai vislabāk varētu darboties visi tie uguns ieroči, kas ņem dalību aizstāvēšanās kaujā un tanī pat laikā radītu labvēlīgus apstākļus pretuzbrukumam.

Ja mežainais apvidus sastāv no nelieliem atsevišķiem mežiem, kas tomēr būtu pietiekoši lieli, lai neradītu to aizstāvētājiem «uguns lamatas», un ja tie viens no otra atrodas ne pārāk tuvu, tad šāda apvidus noorganizēšana aizstāvēšanai maz ar ko atšķiras no parastās aizstāvēšanās pozicijas noorganizēšanas atklātā apvidū; starpība būs tā, ka šie meži noderēs kā segtas vietas rezervju un flankējošu ieroču novietošanai, bet pašu galveno kaujas līniju varēs iekārtot šo mežu priekšā; tādā kārtā priekšējā meža mala noderēs ieroču novietošanai dziļumā un novērošanas punktu ierīkošanai; tādā veidā ieņemts un noorganizēts mežs, neskatoties uz pretiniekam dotu iespēju to apšaudīt, izveidosies par ļoti vērtīgu atbalsta punktu, ar to priekšrocību, ka pretiniekam būs ņemta iespēja ieskatīties aizstāvētāja kustībās, kas notiks mežā. Gadījumā, ja pretinieks mēģinātu šādi ieņemtu un noorganizētu mežu apiet, viņš nonāktu flankējošo un dziļumā novietoto ieroču uguns joslā; šo uguni meža aizstāvētājs viegli var pastiprināt ar rezervē esošiem uguns ieročiem, zināmos gadījumos pārvietojot dažus ieročus no neapdraudētās pozicijas daļas. Ja mums darīšana ar lielu mežu, tad par katru cenu jācenšas ieņemt aizstāvēšanās poziciju 500—800 m meža priekšā; tādi ieņemta pozicija patur visas tās priekšrocības, ko tai dod atklāts apvidus, bet bez tam nāk klāt daudzas priekšrocības, ko parastā aizstāvēšanās pozicija nedod: segta aizmugure, dodot iespēju manevrēt ar rezervēm, nodrošināt nepārtrauktu municijas piegādi līdz mežmalai dienas laikā, izvēlēties segtas artilerijas pozicijas un tās pretinieka aviācijai nemanot mainīt; protams, tas prasa, lai tādā mežā būtu pietiekoši labi ceļi; tos nebūs vajadzības gadījumā grūti ierīkot, jo mežā sapieŗi varēs strādāt dienas laikā un uz vietas varēs atrast vajadzīgo koka materiālu tiltu būvei un ceļa nostiprināšanai purvainās vietās. Arī tanku apkaŗošana varēs noritēt sekmīgāk, nekā parastajos aizstāvēšanās apstākļos atklātā apvidū, jo vienu prettanku lielgabalu daļu varēs novietot meža malā; kokos ierīkotie novērošanas punkti dos iespēju laikā pamanīt tanku parādīšanos un pieļaus sevišķi kustīgu prettanku ieroču ātru pārvietošanu gar fronti uz apdraudēto virzienu. Gadījumā, ja pretinieka tanki tomēr sasniegtu meža malu, tiem ne vienmēr būs ispējams sekmes izmantot, jo pa lielākai daļai mežs radīs tiem nepārvaramu šķērsli, bet, sliktākā gadījumā, aizkavēs tanku kustību un līdz ar to dos aizstāvētājam laiku sagatavoties pretdarbībai. Nebūs lieki pasvītrot rezervju iespēju pēkšņi izdarīt pretuzbrukumus pretiniekam, kad tas būs iebrucis aizstāvēšanās pozicijā un tuvosies meža malai. Arī kustīgas rezerves piesteigšanos apdraudētai vietai mežs varēs tikai sekmēt, ja tikai būs ierīkoti šim nolūkam atbilstoši satiksmes ceļi. Jo vairāk aizstāvētāja rīcībā būs laika, jo labāk viņš pielāgos mežu savām vajadzībām un pretinieka sekmju izmantošanas aizkavēšanai.

Aizstāvēšanās pozicijas ieņemšana meža malā nav izdevīga, jo tādā gadījumā pozicijai nav dziļuma; visiem uguns ieročiem ar lēzenu skrejlīniju būs jānovietojas vienā līnijā pašā meža malā; pretiniekam caur to dota iespēja koncentrēt savu uguni pa mežmalu un vieglāk panākt vienlaicīgu visu aizstāvētāja uguns ieroču neitralizēšanu platākā frontē. Kaut gan meža mala dod iespēju ierīkot labus novērošanas punktus kokos, bet galvenais šo novērošanas punktu ļaunums, ka tie atrodas pirmajā līnijā un pašā kaujas sākumā stipri cietīs no pretinieka uguns. Ja aizstāvētājs gribētu vājināt pretinieka artilerijas iedarbību un vilktu galveno kaujas līniju 50—100 metrus meža iekšienē, izretinot vajadzības gadījumā parasti stiprāk apaugušo meža malu, tad tas arī nedotu daudz labuma, jo augšā minēto uguns ieroču ar lēzeno skrejlīniju darbība būtu stipri apgŗūtināta, gandrīz pilnīgi izslēdzot flankējošas uguns noorganizēšanu uz kaut cik lietderīga attāluma; tas arī nedod iespēju ierīkot kokos novērošanas punktus, kas atļautu novērot meža priekšieni. Ja apstākļi prasa aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanu meža malā, tad labāk dažās sevišķi izdevīgās vietās galveno kaujas līniju izbīdīt kādus 100 soļus uz priekšu, lai tad šinīs vietās ierīkotu labi nomaskētus un nocietinātus atbalsta punktus, kas radītu labu automatisko ieroču flankējošu uguni gar mežu; tādi ieņemta aizstāvēšanās pozicija dod iespēju maldināt pretinieku, saskaru uzņemšanas laikā atklājot uguni tikai no meža malā ieņemtās pozicijas; šī uguns būs pilnīgi pietiekoša, lai piespiestu pretinieku apstāties vairāku simtu metru attālumā no meža malas un tādā kārtā nedot tam iespēju atklāt augšā minētos flankējošos ieročus, kas uzbrukumam sākoties var palikt neapšaudīti un tādā kārtā pārsteigt uzbrucēju, nodarot tam lielus zaudējumus. Protams, atkārtojot uzbrukumu, pretinieks pa lielākai daļai uzies šos bīstamos flankējošos atbalsta punktus un vērsīs pret tiem sevišķi stipru artilerijas uguni un bieži vien tos sagraus, bet tie jau būs savu lomu nospēlējuši; dažos izņēmuma gadījumos, kad minēto atbalsta punktu ierakšanās nav sevišķi labi izveidota, lai varētu paglābties no pretinieka sevišķi spēcīgas artilerijas iedarbības, to garnizonus varēs laikus izvākt un novietot meža malā vai mežā minētos no meža malas, lai pretinieka uzbrukums vērstos pret tukšu vietu, bet pēc tam tas no jauna uzdurtos uz saagtavotu pretošanos; lai to varētu izdarīt, no liela svara ierī-

kot segtu eju no meža malas līdz minētam atbalsta punktam, kas dotu iespēju tā aizstāvjiem nepamanītiem un bez lieliem zaudējumiem atiet. Galvenās kaujas līnijas vilkšana gar pašu meža malu zināmā mērā pasargā aizstāvēšanās poziciju no kaujas ratu iebrukuma, bet arī tikai tad, ja mežs sastāv no lielākiem un sevišķi biezi saaugušiem kokiem, bet darbībā līdz iebrukumam to neutrālizējošais iespaids uz aizstāvētāju un līdz ar to pabalsts uzbrucējam līdz pat trieciena pēdējam posmam paliek parastais.

Atiešanas manevrī tādā aizstāvēšanās kaujā, kad pretinieks jāaiztur tikai uz neilgu laiku, un it sevišķi, ja tā rīcībā bez tam vēl ir stipras motomēchanizētās daļas, meža priekšējās malas ieņemšana sevišķi izdevīga, jo tā dod iespēju aizstāvētājiem pēc pretošanās vai aizstāvēšanās izbeigšanās pretinieka nepamanītam atrauties un netraucēti atiet.

Tagad apskatīsim aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanu meža dziļākā iekšienē, pie kam mēs turam par savu pienākumu piezīmēt, ka šis pozicijas ieņemšanas veids vismazāk atbilst mūsu apstākļiem un to nāksies pielietot izņēmuma gadījumos un tikai tad, kad citus, agrāk pievestos aizstāvēšanās veidus nebūs iespējams pielietot; piemēram, kad plašāka, aizstāvēšanās kaujai sevišķi labvēlīga apvidus izmantošana mūs piespiedīs, frontes saīsināšanas nolūkā, vilkt aizstāvēšanās pozicijas galveno kaujas līniju caur kādu lielāku vai mazāku mežu; šī varbūtējā nepieciešamība tad arī prasa, lai mēs prastu vest aizstāvēšanās kauju apstākļiem atbilstoši arī pašā mežā. Ja mēs Rietumeiropas militārā literātūrā bieži sastopam sevišķi lielu piekrišanu aizstāvēšanās pozicijas ierīkošanai meža iekšienē, tad tam arī ir savi, ļoti svarīgi iemesli, proti, Rietumeiropas armiju ļoti spēcīgā artilerija, daudzie kaujas rati, ļoti spēcīgā aviācija un lielais operātīvais blīvums, kas atļauj zināmai vienībai ieņemt samērā šauru fronti.

Aizstāvēšanās mežā stipri apgrūtina automatisko ieroču, it sevišķi ložmetēju, lietderīgu izmantošanu, jo koki ierobežo šaušanu uz lielākiem attālumiem; tādēļ, iekārtojot aizstāvēšanās poziciju mežā, jāapmierinās ar šaušanu uz nelieliem attālumiem, kas prasa daudz ieroču, lai varētu nodibināt kaut cik iespaidīgu uguni pretinieka trieciena atsišanai; ja ar stigu radīšanu iespējams dot iespēju ložmetējiem šaut flankējoši vai ar slīpuguni uz dažiem simts metriem, tad tomēr tādas uguns sekmes nebūs visai lielas, jo lielākā attālumā no aizstāvēšanās pozicijas pretinieks var slēpti pievirzīties tādai stigai un tad pa grupām ar pārsteigumu tām tikt pāri un tādā kārtā pievirzīties līdz trieciena attālumam bez jebkādiem zaudējumiem. Lai nepieļautu pretiniekam piekļūt pārāk tuvu galvenai kaujas līnijai, aizstāvētājs mežā mēģinās uzlabot apšaudi pozicijas priekšā, izcērtot visus krūmus un pat nocērtot daļu lielāku koku, bet arī tas var dot iespēju novērot un sekmīgi apšaudīt pretinieku vislabākā gadījumā līdz 200 metriem. Ja aizstāvētājs gribētu šinī attālumā raidīt sprostuguni ar savu lēzenās skrejlīnijas artileriju, tad lielākā daļa granātu dotu priekšlaicīgus sprādzienus, skaŗot kokus pašā aizstāvēšanās pozicijā un nodarot vairāk posta pašiem aizstāvjiem, nekā uzbrucējam. Arī aizcirtumu ierīkošana galvenās kaujas līnijas priekšā dod iespēju aizturēt kaujas ratus, bet tai nav sevišķi liela nozīme pretinieka kājnieku aizturēšanā, jo tādā kārtā tiek radīta iespēja pretiniekam pievirzīties līdz šiem aizcirtumiem un tos izmantot kā aizsegu, no kuŗas tas var pēkšņi doties triecienā, kad būs izlīdis tiem cauri; lai tas nenotiktu pilnīgi netraucēti, ieteicams šos aizcirtumus savienot ar dzeloņstiepulēm, kaut arī tas nedod pilnīgu garantiju, ka pretinieks tās aizstāvētājam nemanot nepārgriezīs; vislabāk, ja ar stiepuļu palīdzību vien rada šķērsli tādā attālumā no galvenās kaujas līnijas, lai to varētu novērot un vajadzības gadījumā apšaudīt; izmantojot augošos kokus, tāda dzeloņstiepuļu žoga ierīkošana būs vieglāka, nekā atklātā apvidū. Lai traucētu pretinieka pievirzīšanos galvenai kaujas līnijai, aizstāvētāja artilerija varēs vest uguni pa priekšā esošiem ceļiem un it sevišķi pa krustceļiem, bez novērošanas, pielaižot varbūtību, ka uzbrucējs būs spiests pietuvēties pie ceļiem, lai mežā nenomaldītos; tādai traucējošai vai aizliedzošai ugunij nebūs sevišķi lielas nozīmes, jo uzbrucējs ātri pamanīs apšaudāmās vietas un varēs viegli tās apiet. No augšā minētā mēs redzam, ka aizstāvoties mežā, kājnieki nevar cerēt uz kaut cik jūtamu pabalstu no savas artilerijas, izņemot haubices; nevar sekmīgi izmantot savus smagos ieročus, izņemot kājnieku lielgabalus ar stāvu skrejlīniju; tādā kārtā kājniekiem jāpamato visa aizstāvēšanās uz savu uguni trieciena atsišanā nelielā attālumā un pēkšņu prettriecienu izdarīšanā; lai to panāktu, nepieciešams daudz kājnieku, vismaz 2—3 reizes vairāk, nekā uz atklāta un līdzena apvidus. Lai uzbrucējam nebūtu iespējams tik stipri ieņemtu poziciju apiet, nepieciešams radīt nepārtrauktu aizstāvēšanās poziciju; mežā apiešanas draudi sevišķi stipri ietekmē aizstāvētāja morāli: troksnis, ko mežā rada lodes, atsitoties pret kokiem, granātu sprādzieni, kas, atbalsojoties mežā, pavairo radīto efektu — viss tas lielākā mērā iedarbojas uz aizstāvja nerviem mežā, nekā atklātā apvidū, kur iespējams ar redzes palīdzību pārliecināties par draudošām briesmām.

Ja aizstāvēšanās pozicija ieņemta ar pietiekošiem spēkiem un ja aiz tās nelielā attālumā atrodas kaut arī nelielas kustīgas rezerves prettrieciena izdarīšanai un ja vēl ir iespējams nodibināt vairākas pakāpeniskas aizstāvēšanās līnijas, uzbrucējam, neskatoties uz tā lielo pārsvaru artilerijā, aviācijā un kaujas ratos, būs grūti tādu aizstāvēšanās poziciju ieņemt. Varētu vēl piezīmēt, ka aizstāvētājam mežā dota lielāka iespēja izmantot savus kaujas ratus, jo viņš var laikus tiem sagatavot pievirzīšanās ceļus un zināmos apstākļos sekmīgi pabalstīt savējo prettriecienus vai pretuzbrukumus.

Dažreiz var gadīties, ka, neskatoties uz nelieliem spēkiem, kas būs mūsu rīcībā, mums tomēr nāksies vest izšķiŗošu aizstāvēšanos mežā diezgan platās frontēs. Lai tādu sevišķi grūtu uzdevumu mēs varētu veikt, mums nāksies visu smagumpunktu aizstāvēšanā pārnest uz prettriecieniem, bet nekustīgai aizstāvēšanai uz vietas atstāt pēc iespējas mazākus spēkus, nolūkā saistīt pretinieku un sniegt ziņas par viņa kustībām. Tādā gadījumā mēs ieņemtu ar nelielām vienībām atbalsta punktu veidā ceļu un stigu krustojumus, bet atstarpes novērotu ar patruļu palīdzību; ja pretinieks mēģinātu minētos atbalsta punktus apiet, mēs vērstu no dziļuma kaut arī nelielu vienību prettriecienus uzbrucēja flankā; paļaujoties uz savu morālo spēku pārākumu un labāku apmācību, mēs pret vairākkārtīgi skaitliski pārāku pretinieku varētu gūt panākumus. Tikai ar īpaši šai darbībai piemērotu un apmācītu kaŗaspēku var izdarīt minētā veida aizstāvēšanos.

II.
Uzbrukuma kauja mežā vai mežainā apvidū.

Mežainā apvidū, kas sastāv no atsevišķiem nelieliem mežiem, uzbrucējs vispirms centīsies ar izlūkošanu noskaidrot, vai zināms mežs ieņemts un pozitīvā gadījumā — kā tas ieņemts; kad tas būs noskaidrots, uzbrucējs mēģinās mežu apiet, neitrālizējot aizstāvētāja varbūtējos flankējošos ieročus ar artilerijas uguni; lai nepieļautu aizstāvētājiem manevrēt un pārvietot ieročus uz apdraudēto pusi, ieteicams vērst uzbrukumu arī pret meža priekšējo malu, tādā kārtā saistot pretinieku frontāli, un ja spēki atļauj, izdarīt apiešanu mežam no abām pusēm. Ja uzbrucēja rīcībā ir pietiekoši daudz artilerijas, ieteicams daļu artilerijas, sevišķi smagās, izlietot paša meža apšaudei, lai tādā kārtā radītu grūtības aizstāvētāja rezervju pārvietošanai; sevišķi iespaidīgi šinī ziņā ķīmiskie šāviņi. Uzbrūkot mežam, apejot to, jācenšas savus spēkus grupēt dziļumā; piemēram, bataljona vislabākā kaujas iekārta, būs, ja priekšējā ešelonā virzīsies viena rota, bet pārējās divas otrā ešelonā, tādā kārtā sedzoties no abām pusēm un saistot ar savu uguni pretinieku, kas ieņem meža malu.

Var gadīties, ka aizstāvētājs nav ieņēmis mežus, vai nu tādēļ, ka tie pārāk mazi, vai atkal tādēļ, ka apvidus nedod iespēju attīstīt labu flankējošu uguni no meža malas pa klajumiem, kas atdala atsevišķus mežus vienu no otra; tādā gadījumā aizstāvētājs būs organizējis savu aizstāvēšanos kā normālos apstākļos; šādos gadījumos uzbrucējam, ja mežs nav pārāk mazs un nedraud pārvērsties par uguns lamatām, un it sevišķi, ja viņa rīcībā nav stipras artilerijas un maz kaujas ratu, būs izdevīgi mēģināt iebrukt mežā, lai to izmantotu kā segtu pieeju pretinieka aizstāvēšanās pozicijas flankam. Kā mēs redzam no augšā minētā, tad mežainā apvidū, kas sastāv no nelieliem mežiem, uzbrukums norit gandrīz normāli, bez sevišķām grūtībām ieroču kopdarbībā un kaŗaspēka vadībā.

Apskatīsim tagad uzbrukuma kauju mežos, kuŗus nav iespējams apiet to lielo apmēru dēļ, pie kam vispirms ap-

skatīsim gadījumu, kad abas puses atrodas kustībā, kas noved pie sastapšanās kaujas mežā, un pēc tam pakavēsimies pie uzbrukuma pretiniekam, kas jau ieņēmis aizstāvēšanās poziciju un sagaida uzbrucēju uz vietas.

Virzoties uz priekšu pa lielu mežu ar uzbrukuma uzdevumu, kad iegūtās ziņas norāda, ka arī pretinieks virzās uz priekšu, jāņem vērā, ka mežs lielā mērā traucēs artilerijas un kaujas ratu darbību, ka aviācija nevarēs sniegt nekādas ziņas par pretinieku un ka pat jātnieku palīdzība izlūkošanā nebūs visai liela. Tādēļ kājniekiem būs galvenām kārtām jāiztiek pašu spēkiem, paļaujoties uz saviem morāliem spēkiem, labo prasmi darboties mežā un ar piesardzību savienoto drosmi un uzbrukuma sparu. Lai pasargātu savu karaspēku no nevēlamiem pārsteigumiem un lai varētu iegūt ziņas par pretinieku, vajadzības gadījumā pat ar kauju, nepieciešams izsūtīt uz priekšu stipras patruļas, pēc iespējas virsnieku vadībā. Šīm patruļām jāvirzās gar ceļiem, stigām, no vienas dabiskās robežas līdz otrai, izvairoties no parādīšanās meža klajās vietās; sastopot pretinieku, tās nekavējoši par to ziņo sekojošam karaspēkam, un ja pretinieka spēki pārāk lieli, lai tos varētu padzīt, saista to un gaida savējo palīgspēku pienākšanu. Aiz patruļām sekojošais karaspēks, parasti tuvošanās iekārtā, vienības ar samazinātām atstarpēm un atstatēm, turpina virzīties uz priekšu līdz savām apturētām patruļām un pāriet straujā uzbrukumā, izmantojot piedalītos smagos kājnieku ieročus. Lai tādā uzbrukumā vienības nenomaldītos, katrai jādod stingri noteikts virziens pēc meža īpatnējām līnijām (ceļi, stigas, klajumi) un pēc kompasa. Lielāku vienību vadība mežā nav iespējama, kādēļ kauja norites nelielos grupējumos, bet darbības saskaņošana notiks norādot nolīdzināšanas līnijas, kuru attālums nevarēs būt pārāk liels; uz minētām līnijām tad arī būs iespējams gūt skaidrību par atsevišķu grupējumu darbību un lemt par uzbrukuma turpināšanu. Pēc mūsu domām, darbojoties mežā sastapšanās kaujas apstākļos, vispiemērotākais atsevišķs grupējums, kam nebūtu jāuztur redzes sakari ar blakus ejošo vienību, būtu kājnieku rota, piedalot tai ložmetējus un kājnieku lielgabalus; tāda rota tad uzturētu sakarus ar kaimiņiem ar patruļu palīdzību, virzoties ar diviem vadiem priekšējā ešelonā, vadi tādā atstarpē vai atstatē viens no otra, lai tiem būtu redzes sakari. Tā kā mežā nekāda liela manevrēšana nav iespējama un uguns pabalsts no smagiem kājnieku ieročiem grūti noorganizējams, tad šādi izvērstai rotai neatliek nekas cits, kā strauji doties pretiniekam virsū, raidot pret to šauteņu un rokas granātu uguni un draudot to sakaut durkļu cīņā. Ja uzbrucēja morālie spēki būs pārāki par pretinieka morāliem spēkiem, pēdējam nekā nelīdzēs viņa technisko līdzekļu pārākums, nedz skaitliskais pārsvars; straujš trieciens ienesīs apjukumu pretinieka rindās, kam mežā sevišķi liela nozīme.

Tagad apskatīsim gadījumu, kad pretinieks ieņēmis aizstāvēšanās poziciju mežā un paspējis to noorganizēt. Tādā gadījumā steiga vairs nebūtu vietā, bet būtu jādarbojas sistēmatiski; pēc tam kad ar izlūkošanu patruļu un priekšējo vienību palīdzību uzņemti saskari ar pretinieka aizstāvēšanās poziciju, kuru nav iespējams apiet, uzbrucējs novietos uzbrukumam paredzēto karaspēku izejas stāvoklī pietiekoši tālu no pretinieka galvenās kaujas līnijas, lai dotu iespēju savai artilerijai uzsākt pozicijas graušanu, pie kam bieži nāksies saskaros esošās priekšējās vienības atvilkt atpakaļ, lai tās neciestu no priekšlaicīgi sprāgstošām granātām, skarot kokus. Jāizvairās no karaspēka sablīvēšanās tādās vietās, kuras aizstāvētāja artilerija varētu viegli izvēlēties par mērķiem savas traucējošās vai aizliedzošās uguns vešanai (krustceļi, stigu krustojumi, klajumi). Tādā uzbrukumā iespējams arī izlietot kaujas ratus, jo ar sistēmatisku izlūkošanu būs iespējams atrast to darbībai piemērotas vietas un izvirzīties no varbūtējiem aizcirtumiem vai citiem šķēršļiem; šinī gadījumā kaujas rati iedarbosies nelielā dziļumā, lai palīdzētu kājniekiem salauzt parasti ļoti seklo poziciju, lai tie varētu turpināt izmantot sekmes vieni paši; tas arī kājniekiem būs iespējams, kamēr tie no jauna neuzdursies uz nākošo organizēto līniju; turoties aiz iebrukušiem kājniekiem nelielā attālumā, kaujas rati vienmēr būs gatavībā tos pabalstīt vai nu pretinieka prettrieciena apturēšanā, vai nākošās organizētās aizstāvēšanās sistēmas salaušanā. Pēc tam, kad pretinieka spēki šķiet salauzti un tas vairs nespēj izrādīt kaut cik organizētu pretošanos, uzbrucējs uzsāk vajāšanu. Šinī posmā uzbrucējam būs jādarbojas ceļu virzienos, bet ņemot vērā apstākli, ka arī pretinieks atkāpjoties organizēs vilcinošo pretošanos gar ceļiem, vajāšana notiks daudz gausāk, nekā atklātā apvidū: sastopot pretošanos uzbrucējam būs jāizsūta lielākas vai mazākas vienības sastaptās pretošanās apņemšanai, kas prasīs laiku un bieži vien pat nāksies uzsākt uzbrukumu sastaptai pretošanās līnijai, ja tās apiešana nebūs iespējama.

Slēdzienā mēs atzīmēsim, ka meža kaujās lielu lomu spēlē meža pamatīga pazīšana; priekšnieks, kas zināmu mežu labi pazīst un var tanī viegli orientēties dienā un naktī, būs spējīgs gūt daudz lielākas sekmes, nekā tas, kam šis mežs pilnīgi svešs; ļoti labas sekmes var gūt arī izmantojot vietējos iedzīvotājus, it sevišķi mežsargus, kā pavadoņus; nenoliedzama arī lielā nozīme, kāda vispār piekrīt karaspēka pieradināšanai darbībai mežā visādos kaujas apstākļos kā vasarā, tā ziemā, kā dienas laikā, tā arī naktī. Cerēsim, ka arī aizsargi, apzinoties meža kaujas lielās grūtības un mūsu apstākļos tai piemītošo lielo nozīmi, biežāk izdarīs savas apmācības mežainā apvidū, vingrinoties visdažādākās kaujas darbībās.

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Vingrinājuma Nr. 2 noslēgums.*)

14. Plk. 05.50 kpt. Ozoliņš pieņem lēmumu ar rotas kodolu no Nogaļi 3 caur Žagari 4 un Sosnas mežu iet uz Lužņevas mž. vns. I augstieni un to ieņemt.

Pēc tam kpt. Ozoliņš ar ziņnesi-riteņbraucēju nosūta sekojošo rakstveida pavēli leitnantam C.:

«Ienaidnieks ieņēmis spraugu starp Prudu un Gudu ezeru.

Rotas kodols nogriežas no lielceļa, lai caur Sosnas mežu ietu uz Lužņevas mž. vns. 1.

Motorizētai grupai palikt pie Soboļi 2!»

Pēc tam kpt. Ozoliņš piesauc pie sevis jātnieku grupas komandieri kaprāli M. un dod sekojošo mutvārdu pavēli, kuru noklausās arī sapulcētie I, II un lžm. vada komandieris:

«Ienaidnieks ieņēmis spraugu starp Prudu un Gudu ezeru, kā arī Lužņevas mž. vns. 9.

Rotas kodols nogriežas no lielceļa, lai caur Sosnas mežu ietu uz Lužņevas mž. vns. 1, tā apejot ienaidnieku no D.

Jūs ar saviem 3 atlikušiem jātniekiem izlūku patruļā, ar uzdevumu noskaidrot, vai ienaidnieks atrodas arī Lužņevas meža A. malā, par ko man ziņot ne vēlāk kā pēc 40 minūtēm uz Ribčinskaja 7. Atkārtot! — Variet iet!»

Pēc tam kpt. Ozoliņš griežas pie priekšgrupas komandieŗa leitnanta A. (I vada k-ris) un dod sekojošo mutvārdu pavēli, pēc kam arī to atlaiž:

«Ziņas par stāvokli Jūs dzirdējāt. Priekšgrupai turpināt gājienu pa ceļu Nogaļi 3, Žagari 4 un 2 uz Lužņevas mž. vns. 1. Kustību sākt nekavējoties!»

Kad priekšgrupa plk. 06.05 no Nogaļi 2 jau tuvojas Žagari 5, kpt. Ozoliņš komandē rotai:

«Rota, stāties! Brīvsolī — marš!» un turpina gājienu uz Sosnas mežu.

---

*) Karti 1:25000 jaunpieteiktiem 1937. g. abonentiem-aizsargiem redakcija izsūtīs pēc 30 sant. pastmarkās saņemšanas, pārsūtīšanas izdevumu segšanai.

Iztirzājums:

Pirms pieņemt lēmumu, kpt. Ozoliņš atcerējās, kas tam kā jaunam kadetam mācīts Kaŗa skolā:

«Komandieris nedrīkst nekad izlaist no acīm savu uzdevumu, kuŗu tam pildot nepārtraukti jārūpējas par drošību un sakariem.»

Kpt. Ozoliņa uzdevums bija vest izlūkošanu lielceļa Buļēni, Vertukšnas mž. virzienā, atsviest ienaidnieka izlūkus un sasniegt Vertukšnas mž. rajonu, kur ieņemt aizstāvēšanās poziciju, kuŗu noturēt līdz pulka pienākšanai.

Tā tad uzdevuma pildīšanai jāvirzās uz priekšu, bet tā kā ienaidnieks aizsprostojis ceļu, tad tas ir jāatbrīvo, ko var izdarīt vienīgi uzbrūkot. Atliek tikai izšķirties, kad uzbrukt un kur uzbrukt. Uz pirmo jautājumu jāatbild: jo ātrāk — jo labāk. Ilga vilcināšanās un sagatavošanās nāktu tikai ienaidniekam par labu. Kur uzbrukt? — Var uzbrukt frontāli, var uzbrukt apņemot no Z. un var uzbrukt apņemot no D. Frontāls uzbrukums bez artilerijas atbalsta prasītu lielākus upuŗus. Tā kā mums ir iespēja uzbrukt arī citur, tad frontāls uzbrukums atkrīt. Varētu uzbrukt apejot Prudu mežu no Z., bet tas stipri pagarinātu gājiena ceļu un līdz ar to mēs zaudētu dārgo laiku. Bez tam nav droši zināms, vai ienaidnieka kreisais spārns beidzas Prudu mežā, jo mūsu labā izlūku patruļa noteiktas ziņas par to nav devusi. Ja ienaidnieks atrastos arī Kozeļņiku pmž., tad uzbrukums šai virzienā nebūtu vieglāks par frontālu uzbrukumu. Atliek vēl pēdējā iespējamība — apņemt ienaidnieku no D. Šo virzienu arī izvēlas kpt. Ozoliņš, jo tam ir sekojošas priekšrocības:

1. Gājiens netiek pagarināts.
2. Sosnas mežs sedz mūsu spēku pievešanu varbūtējām ienaidnieka pozicijām.
3. Mūsu kreisā izlūku patruļa pie Kivļāni 8 ienaidnieku nav sastapusi. Tā tad ienaidnieka labam spārnam vajaga atrasties kaut kur Lužņevas meža rajonā. Uzbrūkot šai virzienā, mēs varam cerēt apņemt ienaidnieka labo spārnu.

Pirms uzsākt kustību, kpt. Ozoliņš rūpējas par drošību (drošības elementi ir — izlūkošana, apsardzība un aizsardzība — pretķīmiskā, gaisa un pret kaujas ratiem) un sakariem. Vispirms motorizētai grupai pavēl palikt pie Soboļi 2, caur ko tiek segti rotas kodola labie sāni un vēlāk zināmā mērā arī aizmugure. Bez tam tiek izsūtīta viena izlūku patruļa ar uzdevumu noskaidrot, vai Lužņevas meža A. malā arī atrodas ienaidnieks, lai tā dotu pamatu konkrēta lēmuma pieņemšanai uzbrukumam. Jo agrāk un jo pilnīgākas mēs saņemsim ziņas par ienaidnieku, jo noteiktāk un drošāk mēs varēsim rīkoties un jo vairāk mūsu rīcībā paliks laika un telpas vajadzīgā manevra izvešanai. Tādēļ izlūkošana vienmēr jāizsūta ar tādu aprēķinu, lai lēmuma pieņemšanai vajadzīgās ziņas saņemtu laikā. (Par vēlu suni baŗot, kad vilks jau aitās!). Viens no komandieŗa svarīgākiem pienākumiem tā tad ir vienmēr domāt par nākotni, domāt uz priekšu, jo komandēt nozīmē paredzēt, organizēt un īstā laikā dot skaidras un noteiktas pavēles.

Par citiem drošības elementiem kpt. Ozoliņam pagaidām nav jārūpējas, jo par to ir gādāts jau uzsākot gājienu.

15. Labās sānapsardzības patruļas komandieŗa adrbība.

Kā jau zināms, tad rotas kodola labo sānu tuvapsardzība tika uzdota vienai sānapsardzības patruļai, kuŗa sastāvēja no komandieŗa dižkareivja P. un 3 jātniekiem. Plk. 05.45, kad rotas kodols apstājās pie Nogaļi 3, šī sānapsardzības patruļa arī apstājās uz kalna starp Vec-Domi 3 un 4, jo no šī izdevīgā novērošanas punkta tā var tālu redzēt un sekmīgi apsargāt rotas labos sānus. Nebūtu bijis pareizi palikt pie Vec-Domi meža D. R. stūŗa, jo virzoties rotai tālāk uz Nogaļi 2 un Soboļi 5, tā varētu tikt apšaudīta no Vec-Domi augstienes. Lai tas nenotiktu, sānapsardzības patruļai šī augstiene jāieņem pirms rota pienākusi tik tuvu, ka tā no šīs augstienes varētu tikt apšaudīta. Tā tad no šī piemēra mēs redzam, ka sānapsardzības patruļām pienākas:

1) Atrasties parasti ne tālāk kā redzes attālumā no apsargājamās vienības.

2) Pieskaņot savu kustību apsargājamās vienības kustībai.

3) Virzīties lēcieniem, vienmēr savlaicīgi ieņemot tos punktus, no kuŗiem apsargājamo vienību varētu apšaudīt ar šauteņu vai automatisko ieroču uguni. Lai to pildītu, sānapsardzības patruļai vajadzēs parasti atrasties ne tieši apsargājamās vienības sānos, bet iešlīpi uz priekšu.

Plk. 06.05 sānapsardzības patruļas komandieris redz, ka rota no Nogaļi 3 aiziet uz Žagari 5 un tālāk uz 4. Ko dara sānapsardzības patruļa?

(Vispirms pieņem pats lēmumu un tad tikai lasi tālāk!)

Sānapsardzības patruļas komandieris dodas ar patruļu uz Soboļi 2, jo viņš zina, ka sānapsardzības patruļai sava kustība jāpieskaņo apsargājamās vienības kustībai.

Pie Soboļi 2 no leitnanta C. patruļas komandieris iegūst ziņas par stāvokli un rotas komandieŗa nodomu iet caur Sosnas mežu.

No Soboļi 2 patruļa iet caur Ribčinskaja 2 un 3 uz Ribčinskaja 4, kuŗa jāsasniedz pirms rota nāk ārā no Sosnas meža. Iznākot rotai no meža, tā var tikt apšaudīta no Ribčinskaja 4 augstienes, kādēļ tā jāieņem pirms rotas iznākšanas no meža.

16. Izlūku patruļas komandieŗa darbība.

Izlūku patruļas komandieris kaprālis M. plk. 06.00 ar 3 jātniekiem izjāj no Nogaļi 3 uz Sosnas mežu. Caur Rutki 1 un Kivļāni tas sasniedz Lužņevas meža D. A. stūri, kur ienaidnieku nesastop. Virzoties tālāk gar meža A. malu, pa ceļam ienaidnieku nekur nesastop un plk. 06.30 tas nonāk mežmalā ap 250 m uz D. no Lužņevas mž. vns. 9, kuŗā tas redz 5 ienaidnieka kareivjus.

Kā kapr. M. ziņo un ko dara pats tālāk?

(Vispirms pats uzraksti ziņojumu un pieņem lēmumu, pēc kam turpini lasīšanu!).

Kapr. M. piesauc pie sevis jātnieku S. un tam pavēl:

«Jūs ātrākā gaitā jāsiet uz Ribčinskaja 7 (tās mājas kalnā!) un nodosiet kapt. Ozoliņam sekojošo ziņojumu: «Lužņevas meža A. malā patruļa ienaidnieku nesastapa. Patruļa atrodas mežmalā uz D. no Lužņevas mž. vns. 9, kuŗā redzami 5 ienaidnieka kareivji. Patruļa dosies tālāk uz Lužņevas mž. vns. 4, kur sagaidīs rotu. Atkārtot!»

Pēc ziņojuma atkārtošanas kapr. M. pavēl ziņnesim izjāt, jājot gar Kivļāni 3 un atsevišķo koku pie Kivļāni 6. Kad ziņnesis laimīgi sasniedzis atsevišķo koku, patruļa sāk virzīties uz Lužņevas mž. vns. 4.

Iztirzājums:

Izlūku patruļas komandieris savu ziņojumu nesūta rakstveidā, bet mutvārdiem. Šai konkrētā gadījumā ļoti pareizi, jo ziņojuma saturs samērā vienkāršs un ziņnesis, nonācis pie rotas komandieŗa Ribčinskaja 7, visus punktus var parādīt apvidū. Ziņojuma rakstīšana būtu aizņēmusi minūtes 10, bet laiks šoreiz mums ir jo sevišķi dārgs.

Pēc ziņojuma nosūtīšanas patruļa kādu laiku paliek uz vietas, lai vajadzības gadījumā varētu ziņnesi segt ar uguni, ja uz to šautu ienaidnieks no Lužņevas mž. vns. 9.

Turoties pie pavēles burta, izl. patruļas komandieris pēc ziņojuma nosūtīšanas savu uzdevumu ir veicis un tagad varētu atgriezties pie rotas. Tas tomēr to nedara, bet dodas tālāk uz Lužņevas mž. vns. 4, lai iegūtu vēl pilnīgākas ziņas par ienaidnieku un tās savlaicīgi nogādātu rotas komandierim. Tālāk par Lužņevas mž. augstieni patruļa neiet, jo rotas komandieris izlūkošanas uzdevumā tālākus mērķus pagaidām rotai nav spraudis.

17. Plk. 06.40 rotas kodols sasniedz Sosnas meža R. malu, kur to kpt. Ozoliņš aptur. Priekšgrupa arī apstājas un paliek uz paugura pie Ribčinskaja 7. Tai pašā laikā kpt. Ozoliņš saņem ziņojumu no papildus izsūtītās izlūku patruļas, ka Lužņevas meža A. malā ienaidnieka nav.

Kpt. Ozoliņš pieņem lēmumu nekavējoties izvērsties un uzbrukt ienaidniekam spārnā.

18. Plk. 06,45 uz paugura pie Ribčinskaja 7 kpt. Ozoliņš pieaicinātiem I, II, ižm. vada un prett. lgb. k-rim dod sekojošo mutvārdu pavēli, norādot visus redzamos punktus apvidū:

Pavēle uzbrukumam.

I. Stāvoklis:

Ienaidnieks, domājams, ar nelieliem spēkiem ieņēmis līniju Prudu ez., Gudu ezers, Lužņevas mž. vns. 9.

II. Uzdevums:

Esmu nolēmis uzbrukt ar rotu virzienā Sosnas mežs, Lužņevas mž. vns. 1 un apņemt ienaidnieka labo spārnu no D.

III. Izpildīšana:

Kaujas ešelonā: pa labi — I v., pa kreisi — II v.; rezervē — III v.

Plk. 06.45 kpt. Ozoliņš dod pavēli uzbrukumam.

Uzbrukuma virzieni:

I v. — Ribčinskaja 7, Lužņevas mž. vns. 9, augst 113,8.

II v. — Kivļāni 6, Kivļāni 3, Lužņevas mž. vns. 1.

Uguns bāzē pie Kivļāni 6 — 1 prett. lgb. un 1 gr. lžm. Uguns priekšrocība II vadam.

Uzbrukums I mērķim:

Kaujas ešelona vadiem sākt uzbrukumu plk. S un ieņemt:

I vadam — Lužņevas mž. vns. 9 un Charčenki 4;

II vadam — Lužņevas mežu.

Rezerves vadam palikt Sosnas meža R. malā pie ceļa.

Pēc mērķa sasniegšanas uguns bāzei pāriet uz Lužņevas mž. vns. 9.

Uzbrukums II mērķim:

Uzbrukuma sākums pēc manas pavēles.

Vadiem ieņemt:

I vadam — Lužņevas mž. vns. 1;

II vadam — Lužņevas birzi un augst. 113,8.

Pēc mērķa sasniegšanas uguns bāzei pāriet uz augst. 113,8.

IV. Sakari:

Komandpunkti:

Līdz uzbrukuma sākumam: mans — Ribčinskaja 7.

Pēc I m. sasniegšanas: mans un I v. Lužņevas mž. vns. 9, II v. — Lužņevas meža Z. R. malā.

Pēc II m. sasniegšanas: mans Lužņevas mž. vns. 2, I v. — Charčenki 2, II v. — Lužņevas mž. vns. 1.

Signāli iepriekšējie.

V. Aizmugure:

Rotas vezumiem palikt Sosnas mežā uz ceļa pie tiltiņa.

Rotas pārsienamais punkts Sosnas meža R. malā pie ceļa.

Pēc I m. sasniegšanas vezumus un pārs. p. paredzēts pārcelt uz Lužņevas meža A. malu pie ceļu krustojuma, bet pēc II m. sasniegšanas — uz Lužņevas meža Z. R. stūri pie ceļa.

Pēc pavēles atkārtošanas kpt. Ozoliņš plk. 07,00 atlaiž visus komandieŗus, nosakot, ka plk. S = 07,10.

Iztirzājums:

Šo uzbrukuma pavēli mēs te neiztirzāsim, jo uzbrukumam būs veltīts atsevišķs vingrinājums, kur to apskatīsim jo sīki.

19. Plk. 07.10 sākās uzbrukums un II vads bez kaujas ieiet Lužņevas mežā un izvirzās līdz meža Z. R, stūrim. Pēc tam, redzēdams, ka arī Lužņevas mž. vns. 1—4 brīvas no ienaidnieka, II vads ieņem arī tās, ziņojot par to rotas komandierim. Pēc II vada ieiešanas Lužņevas mežā, I vads pāriet triecienā uz Lužņevas mž. vns. 9 un to ieņem, pēc kam uz turieni pāriet arī uguns baze. Kad jaunā uguns baze noorganizēta, pēc rotas k-ŗa pavēles I vads turpina uzbrukumu un izvirzās līdz augstumam 113,8. Ir redzams, ka ienaidnieks atstāj savas pozicijas pie Guduļi un atiet Z. R virzienā, kur to no Serpauka 2 saņem ar uguni mūsu labā izlūku patruļa. No saņemtiem gūstekņiem noskaidrojās, ka uz līnijas Prudu ezers, Gudu ezers, Lužņevas mž. vns. 9 atradies viens riteņbraucēju vads ar 2 ložmetējiem.

Iztirzājums:

Ar straujų uzbrukumu spārnā rota ātri un bez lieliem zaudējumiem izsit ienaidnieku no ieņemtās pozicijas un var tagad turpināt gājienu. Frontāls uzbrukums te būtu vilcies samērā daudz ilgāk un prasītu lielākus zaudējumus.

20. Plk. 08,00 kpt. Ozoliņš saņem ziņojumu no labās izlūku patruļas, ka tā sasniegusi Astiķi, bet kreisā izlūku patruļa Rozentavas kps, pie kam patruļas lielākus ienaidnieka spēkus nav sastapušas.

Ienaidnieka riteņbraucēji aizturējuši rotu vairāk kā uz 1 stundu. Lai minēto laiku atgūtu, kpt. Ozoliņš pavēl motorizētai grupai, kuŗai piedala arī vidējo izlūku patruļu un 1 riteņbr. grupu, nekavējoties izbraukt uz Vertukšnas mž. vns. un ieņemt poziciju uz Vertukšnas ezera līnijas, kuŗu noturēt līdz rotas pienākšanai.

Pēc tam kpt. Ozoliņš savāc rotu pie Lužņevas mž. vns. 1, sastāda no jauna gājiena kolonu un dodās uz Vertukšnas mž., kur ar rotu ieņem aizstāvēšanās poziciju, bet motorizēto grupu ar riteņbraucējiem izsūta pa Rēzeknes-Daugavpils šoseju Daugavpils virzienā ar uzdevumu uzņemt sakarus ar ienaidnieku un kavēt tā virzīšanos uz Z. A.

Iztirzājums:

Kā mēs redzējām, izlūku vienības darbība ir ļoti vispusīga un tā nav pakļaujama nekādam šablonam. Izlūku vienības komandieris vienmēr tiks nostādīts jaunu notikumu priekšā, kur stāvokļa neskaidrība būs parasta parādība. Nekad nedrīkst aizmirst, ka vilcināšanās un turpmāku ziņu nogaidīšana bieži vien ir komandieŗa rakstura vājuma pazīme un var izvērsties par smagu kļūdu. Ātra un noteikta rīcība noved drīzāk pie mērķa, nekā ilga labāka atrisinājuma meklēšana.

Šādos neskaidros stāvokļos galvenais pamats lēmuma pieņemšanai vienmēr būs uzdevums un apvidus, bet ne ziņas par ienaidnieku, kuŗas parasti vienmēr ir ļoti nepilnīgas.

Uzdevums norāda sasniedzamo mērķi. Komandieris nekad to nedrīkst izlaist no acīm.

Kļūdīšanās līdzekļu izvēlē ir mazāk nosodāma nekā bezdarbība.

Par taktiskiem vingrinājumiem uz kartēm.

Komandēšanai nepieciešams stingrs raksturs, plašas militāras zināšanas un, galvenais, — prasme.

Raksturu izveido un nostiprina sistēmatiskā darbā un savu pienākumu kārtīgā un neatlaidīgā pildīšanā. Katram komandierim vispirms jābūt stingram pašam pret sevi, jāizkopj sevī darba prieks, noteiktība, taisnīgums un neatlaidība savās dienesta prasībās.

Militārās zināšanas var iegūt arī pašmācības ceļā, rūpīgi pētot reglāmentus un lasot militāra satura rakstus.

Tomēr ar stingru raksturu un zināšanām vien komandierim nepietiek. Nepieciešams pats galvenais — prasme. Zināšanas jāprot pielietot praksē.

Komandēšanas prasmi var iegūt tikai praktiskā darbā, pirmā kārtā vienību kaujas mācībās, kuŗas jāuzskata par galveno līdzekli komandēšanas prasmes iegūšanai.

Tomēr dažādu apstākļu dēļ ne katram aizsargu komandierim būs izdevība ņemt pietiekoši daudz dalību vienību kaujas mācībās. Tādēļ komandēšanas prasmes iegūšanai jāmeklē vēl citi līdzekļi, no kuŗiem kā svarīgākos varētu minēt kadra mācības, un proti — taktiskos vingrinājumus uz kartēm un kadra vingrinājumus apvidū. Tomēr nekad nedrīkst aizmirst, ka abi šie minētie līdzekļi nekad nevar atvietot vienību kaujas mācības, bet kalpo tikai to sagatavošanai vai papildināšanai.

Komandēšanas prasmē, starp citu, ietilpst arī divas sekojošās svarīgās lietas:

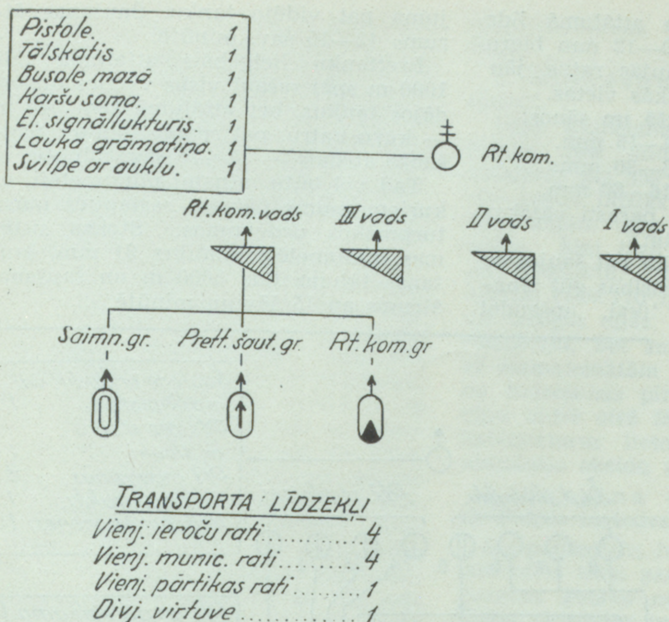
1) Stāvokļa apsvēršana un lēmuma pieņemšana, jo pirms pavēlēt citiem, jābūt pašam skaidrībā, ko grib.

2) Prasme ar skaidrām un īsām pavēlēm, komandām vai zīmēm izvest savu lēmumu dzīvē.

Sekmīgai komandēšanai tā tad nepieciešamas divas lietas — pareizs lēmums un laba pavēļu technika.

Mūsu uzdevums ir taktiskos vingrinājumos uz kartēm ar konkrētiem piemēriem dot iespēju komandieŗiem iegūt nepieciešamo praksi lēmumu pieņemšanā un pavēļu technikā.

Ņemot vērā minēto, tādēļ arī uzdevumu vienkārša izlasīšana nedos nekā-

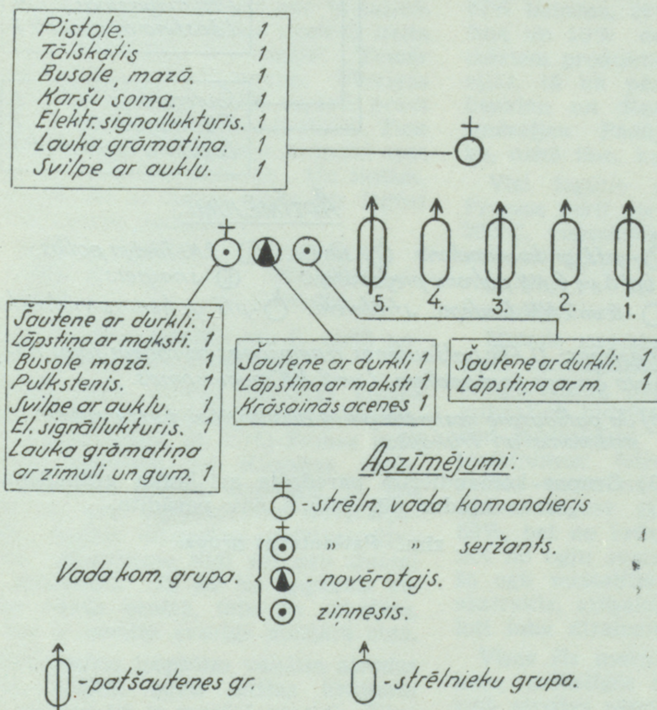

PIEZĪMES:

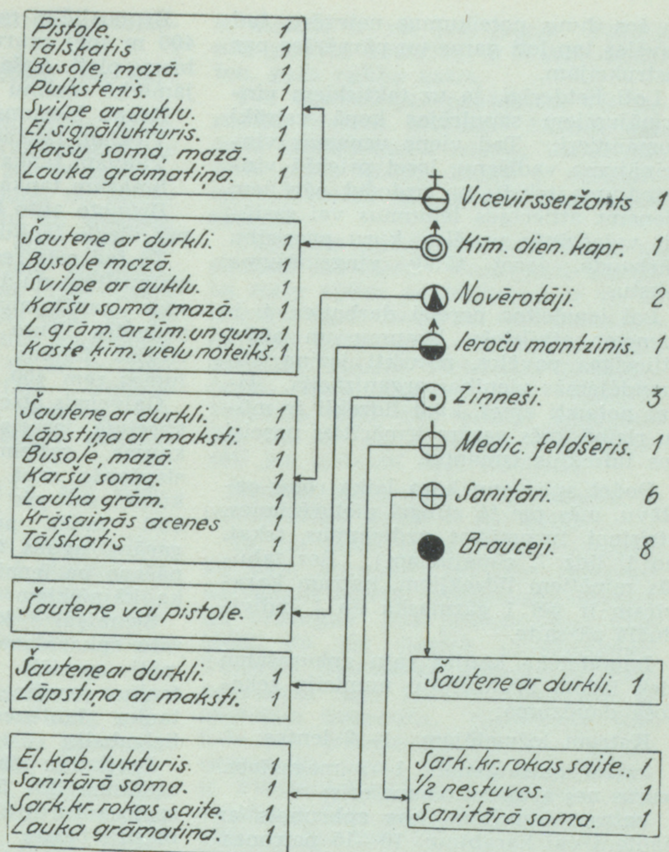
1.) Trijos ieroču ratos ved str. vadu patšautenes ar municiju, bet vienos ratos prettanku šautenes ar municiju.

2.) Trijos municijas ratos ved patš. un šauteņu municiju, bet vienos - rokas granātas, signālraķetes, 1 sirenu un c. mantas.

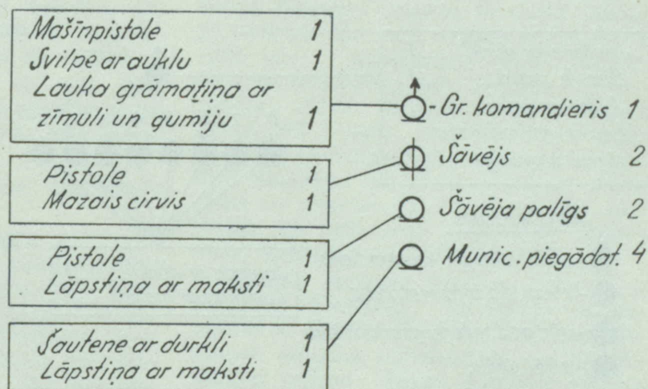
1. zīm. **Strēlnieku rota.**

2. zīm. **Strēlnieku vads.**

3. zīm. **Rotas komandieŗa grupa.**

PIEZĪMES:

1) Grupā 2 prettanku šautenes, kuras ved vienos ieroču ratos. Pēc prettanku šauteņu izņemšanas no ratiem, tajos novieto gr. kom-ŗa, šāvēja un šāveja palīga mugursomas.

2.) Prett. šauteni pārnes šāvējs un tā palīgs, vajadzības gadījumā, sadalot to 2 daļās.

4. zīm. **Prettanku šauteņu grupa.**

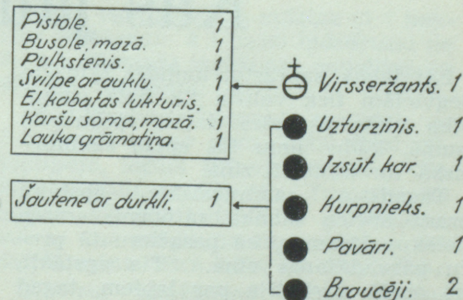
das sekmes. Taktiski vingrinājumi nav lasāmi kā romāni, bet te būtu ieteicams pieturēties pie sekojošas sistēmas:

1) Vispirms izlasīt, uznest uz kartes un iegaumēt stāvokli.

2) Pēc tam turpināt lasīšanu, visu laiku uzmanīgi sekojot pēc kartes notikumu gaitai.

3) Praktizēties lēmumu pieņemšanā. Pēc lēmuma pieņemšanas lasīt tālāk un pārbaudīt savu lēmumu ar doto atrisinājumu.

4) Praktizēties pavēļu technikā. Attiecīgās mutvārdu vai rakstveida pavēles vispirms uzrakstīt pašam, pēc kam lasīt tālāk un pārbaudīt uzrakstīto. Pie pavēļu technikas sevišķi rūpīgi censties iegaumēt pavēļu iedalījumu un pavēļu valodu, jo pavēlēm jābūt skaidrām un īsām. Jo mazāk rīcībā laika, jo īsākai jābūt pavēlei. Pamācībām pavēlē nav vietas. Tāpat pavēlēs nedrīkst rakstīt to, kas noteikts reglāmentos un kas tādēļ jāizpilda arī bez kādām pavēlēm.

5. zīm. **Saimniecības grupa.**

Ja šos divus noteikumus neievēro, tad pavēles top ļoti gaŗas un pārvēršas par instrukcijām.

Ļoti lietderīgi, ja uz taktiskiem vingrinājumiem sapulcējas kopā vairāki komandieŗi. Tad viens uzņemas vingrinājuma vadīšanu, lasot priekšā vingrinājuma tekstu un uzdodot pārējiem pieņemt attiecīgus lēmumus vai sastādīt vajadzīgās pavēles, kuŗu pareizību pārbauda, lasot tālāk vingrinājuma tekstu.

Lai iemācītos pareizi darboties, t. i. pieņemt atbilstošu lēmumu un atdot attiecīgas pavēles, noteikti jāzina komandējamās vienības organizācija. Tikai noteikti zinot, kādi līdzekļi ir mūsu rīcībā, mēs varam iemācīties pareizi šos līdzekļus izmantot.

Dodot aptuvenu kaŗa laika rotas sastāvu, mēs pie tā stingri pieturēsimies, atrisinot turpmākos uzdevumus (skat. no 1. līdz 7. zīmējumam). Bez tabulās minētiem līdzekļiem, katram kaŗavīram ir vēl 1 gāzmaska un 1 individuālā pārsaite.

Ienaidnieka kaujas ratu apkaŗošanai tiek izdota bruņusitēju municija sekojošā daudzumā:

Katram ložmetējam: 1—2 lentas;

katrai patšautenei: 1—2 magazīnas, kuŗas nes grupas komandieris;

katram kareivim, kas apbruņots ar šauteni vai karabīnu: 10—15 patronas.

Bez tam zināms daudzums bruņusitēju municijas tiek vests līdz rotas ieroču un minicijas ratos.

Bruņusitēju municija attālumā līdz 400 m spēj caururbt 10—12 mm biezu bruņu plati. Apšaudotkaujas ratus, jāmērķē mašīnu vārīgākās vietās.

Bruņu biezums priekšā un sānos:
Vieglam tankam — 8—15 mm.
Vidējam tankam — 8—30 mm.
Smagam tankam — 16—50 mm.

Bruņoto auto bruņas parasti vājākas par vieglo tanku bruņām.

Tā tad mēs redzam, ka pat šaujot ar bruņusitēju municiju, cerības gūt zināmus panākumus ir tikai, apšaudot bruņotos auto un vieglos tankus attālumos zem 400 m.

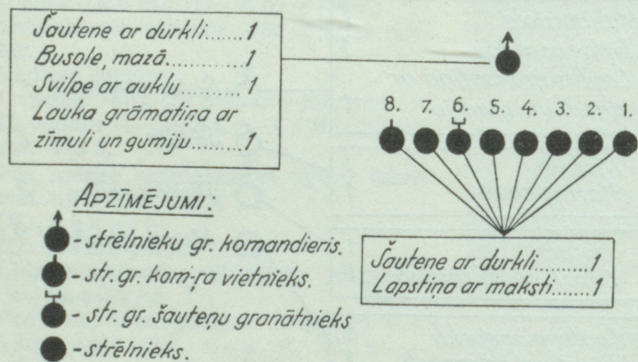
Galvenais atsevišķa kareivja ierocis pret kaujas ratiem ir slēpšanās savā ierakumā un pēc tam, kad tanks pagājis gaŗām, uguns turpināšana pa ienaidnieka kājniekiem.

Sekmīgai kaujas ratu apkaŗošanai domāti speciāli prettanku ieroči: prettanku šautenes un lielgabali.

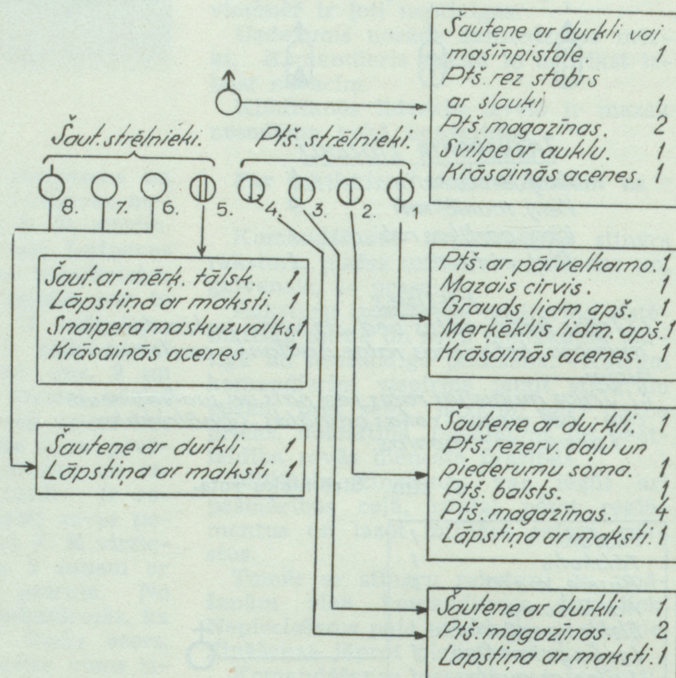
Prettanku šautene attālumā līdz 500 m spēj caururbt 25 mm biezu bruņu plāti, tā tad noteikti spēj sašaut katru vieglo, bet pie laba trāpījuma pat vidējo tanku. Šaušanas ātrums 12—15 šāv. minūtē.

Prettanku lielgabals attālumā līdz 1000 m spēj sašaut visus vieglos un vidējos tankus, bet attālumā zem 500 m — kuŗu katru, pat smago tanku. Šaušanas ātrums — 12—15 šāv. minūtē.

Tad vēl būtu minami mīnumetēji, ar kuŗiem mums nāksies sastapties mūsu turpmākos uzdevumos. Stoksa sistēmas mīnumetējs: kalibrs 81 mm, šaušanas tālums līdz 3000 m un šaušanas ātrums ap 15 šāviņu minūtē.

6. zīm. **Strēlnieku grupa.**

3) Grupas komandierim paredzēta arī lauka grāmatiņa, kas kļūdas dēļ tabulā nav parādīta.

7. zīm. **Patšautenes grupa.**

Kapteinis Lapiņš,
kaŗa inženieris

Kas jauns degvielu jautājumā

Lai labāk saprastu, kamdēļ šķidrām degvielām tiek veltīta tik liela uzmanība visās pasaules daļās, apskatīsim īsumā, kādu lomu tās spēlē saimnieciskā un militārā ziņā.

Tagadējie saimnieciskie apstākļi prasa arvien labāku satiksmi, arvien lielākus ātrumus, kā pasažieŗu tā preču pārvadāšanas ziņā. Tie apstākļi, ko agrāk uzskatīja par labiem, tagad vairs neapmierina. Dzelzceļi nevar pildīt visu vajadzīgo tagadējā straujā dzīves ritmā, sevišķi uz īsākiem attālumiem. Te viņa vietā stājies auto, kas uzdevumu veic ātrāk un ērtāk — pieiet tieši vajadzīgā vietā. Automobilis ir 20. gadu simteņa īpatnība. Lai tas varētu darboties, ir pastāvīgi vajadzīga degviela, pie kam pilnīgi noteikta — benzīns. Benzīns ir pamats, kas jālieto katru dienu, pārējie, kā: spirts un citi piemaisījumi, ir tikai palīgvielas. Un jāsaka, ka tieši benzīns ir tas, kas izsaucis iekšdedzes motora attīstību. Tas ir iemesls, kādēļ šādi motori radās, un pateicoties viņam arī var noturēt šo motoru ekspluatācija.

Benzīns (resp. iekšdedzes motori) ietekmējis pašos pamatos arī militāro stāvokli. Tagad visas armijas, lielākā vai mazākā mērā, ir motorizētas. Ir lidmašīnas, automobiļi, tanki, traktori, motocikli u. t. t., kas visi patērē milzīgus degvielu krājumus. Ir izteikti uzskati, ka modernā armijā, rēķinot uz vienu divīziju gadā (kaŗa laikā), patē-

rēšot apm. 400.000 t dažādas degvielas, no kuŗām lielāko tiesu — benzīnu. Vidējā lieluma armijai, sastāvošai no 30 divīzijām, tas būtu apm. 12.000.000 t. Šāda daudzuma apgāde ir ļoti apgrūtinoša. Importējot par to jāizdod prāvas sumas un arī pati ievešana saistīta ar grūtībām, jo 12 milj. t pārvadāšanai vajadzīgi, caurmērā, 2.000 tankkuģi ar 6.000 t tilpumu katrā. No šādas flotiles, katrā ziņā, ienaidnieks daļu iznīcinās. Bet kas notiktu, ja kaŗa laikā modernai armijai pietrūktu degvielas? Tas ir skaidrs, ka tās kaujas spējas stipri samazināsies. Nevarētu izmantot aviāciju, motorizēto artileriju, tankus un auto kolonnas, sakarā ar ko armija netiktu apgādāta pat ar uzturas līdzekļiem. Ņemot visu to vērā, jāsaka, ka modernās armijas kaujas spējas ir stiprā mērā atkarīgas no motoru degvielas. Šie divi faktori: miera laika saimnieciskie un kaŗa laika militārie, ir tie, kas šķidrām degvielām piešķiŗ to lielo nozīmi, ka tās dēļ tiek izkaŗoti pat veseli kaŗi. Parasti, kaŗa laika vajadzības ir gluži pretējas dabas miera laika prasībām un tās grūti saskaņot; šinī gadījumā, turpretim, tās laimīgā kārtā saskan un tādēļ tās nokārtojamas daudz vieglāk.

Privilēģētā stāvoklī atrodas valstis, kuŗu robežās atrodami naftas krājumi. Miera laikā tie dod lielus ienākumus, bet kaŗa laikā tās ir nodrošinātas, un ja vēl var eksportēt, tad par to saņem tīru zeltu. Tā kā naftas avoti ir zelta bedres, tad visur tos meklē. Tomēr panākumi ir, samērā, niecīgi. Vienīgās valstis, kur pēdējā laikā atrasti prāvi naftas krājumi, ir Iraka un SSSR. Tiek izteikts uzskats, ka Irakas krājumi esot vieni no lielākiem pasaulē. Un tiešām, redzams, ka ar katru gadu tur iegūst arvien vairāk naftas:

1933. g.	iegūtas	170.000 t,
1934. g.	„	570.000 t,
1935. g.	„	3.500.000 t.

Tagad Iraka atrodas jau 8. vietā pasaulē, naftas iegūšanas ziņā.

SSSR nafta atrasta vairākās vietās. Jauni avoti Sachalinā, Sibirijā, ziemeļos no polārriņķa un Urāl-Embas upju rajonā, ziemeļos no Kaspijas jūŗas. Šis pēdējais naftas apgabals ir ļoti plašs un, pēc iepriekšējiem novērtējumiem, bagāts milzīgiem naftas krājumiem. Skaitliskie dati vēl nav zināmi pat apmēram. Tā kā šis apgabals atrodas valsts centrā, tālu no robežām, tas tas ir sevišķi svarīgs militārā ziņā.

Pretī naftas bagātām valstīm atrodas tādas, kuŗām savu naftas krājumu nav, vai arī tie ir samērā niecīgi. Tām gribot negribot degvielas jāpērk. Sliktākais te ir tas, ka degvielas jāpērk pastāvīgi. Tās nav kā kāda mašīna, kas lietojama ilgāku laiku. Dedviela lietojama tikai vienu reizi. To litru benzīna, kas reiz sadedzināts, vairs neredzēt. Tas ir izdevīgi naftas eksportieŗiem, bet ļoti nepatīkami pircējiem.

Lai atbrīvotos no šāda stāvokļa, vairākās valstīs uzsākti pētīšanas darbi, kuŗu mērķis ir ražot benzīnu no citām izejvielām. Tagad to var uzskatīt par atrisinātu jautājumu kā laborātorijās, tā techniskos apmēros.

Benzīnu tagad gatavo no akmeņoglēm, brūnogles, degakmeņa un citiem izejmateriāliem, pēc vairākām metodēm.

1. Hidrēšanas metode (pēc Bergiusa).

Ogļu hidrēšana notiek divās fāzēs. Pirmā tiek hidrēts (apstrādāts ar ūdeņradi pie 450°C un 200 at spiediena) pastai līdzīgs maisījums no vienādām daļām ogļu putekļu un smagām eļļām. Šinī fāzē iegūst apm. 70% eļļas produktu. Tos sadala frakcijās: vieglās (līdz 170°), vidējās (170°—320°) un smagās eļļās. Vieglās eļļas iet uz rafinēriju, bet smagās tiek samaisītas ar sasmalcinātām oglēm un iet no jauna hidrēšanas pirmajā fāzē. Vidējās eļļas hidrē otrā fāzē par benzīnu. Kā katalizātorus lieto molibdena sulfīdu, aluminija oksīdu u. c.

2. Benzīna sintēze pēc Fišera-Tropša metodes.

Šis paņēmiens ir daudz jaunāks. Tas izstrādāts tikai gadus 3—4 atpakaļ. Te benzīnu gatavo no kuŗas katras degvielas (vislabāk no akmeņoglēm, brūnoglēm un kūdras, koksa un brūnoglēm).

Koksu saber stāvās ģenerātoru krāsnīs un aizdedzina. Kad tas sācis kvēlot, krāsnij pūš cauri ūdens garaiņus. Ūdens sadalās par ūdeņradi un oglekļa oksīdu (H_2:CO = 2:1). Gāzes tīra un laiž pāri katalizātoriem, no dzelzs grupas. Iegūst jēlvielu, kas satur: 62% benzīna, 26% dīzeļeļļas, 2% parafīna un 10% deggāzes. Pusi no primāriem produktiem var pārvērst smēreļļās, tā kā pēc vēlēšanās var iegūt benzīnu un dīzeļeļļu vai benzīnu un smēreļļas. Pēdējo kvalitāte ir augstāka, nekā tām, kas iegūtas no naftas.

Visi iegūtie produkti ir ļoti tīri. Process norit pie normāla spiediena un 200°C, vienkāršā aparātūrā, kas gatavota no dzelzs skārda.

3. Potta un Broche ekstrakcijas paņēmiens.

Metode pamatojas uz ogļu ekstraģēšanu zem spiediena, pie paaugstinātas temperātūras, pie kam ogles tajā pašā laikā tiek hidrētas ar ūdeņradi, ko atdod šķīdinātājs. Kā šķīdinātājs lieto maisījumus: tetralīnu - fenolu vai tetralīnu - naftalīnu - fenolu. No akmeņoglēm iegūst šķidrās degvielas līdz 80%, bet no brūnogles līdz 94%, rēķinot no ogļu svara. Šķīdumā pārgājušo ogli nodestillē no paliekām. Ogļu ekstrakts, atšķaidīts ar darvas eļļu, ir ļoti laba dīzelmotoru degviela.

Visas šīs metodes izveidotas Vācijā, kuŗa mākslīgās degvielas gatavošanas ziņā atrodas pirmā vietā.

Pēc hidrēšanas metodes Vācijā strādā Leuna-Werk uzņēmums, kas benzīna ražošanu uzsācis jau 1926./27. gadā. Tas tagad dod 300.000—400.000 t gadā. I. G. Farbenindustrie, kuŗai pieder Leuna-Werk, pašlaik būvē vēl 3 jaunas ogļu hidrēšanas fabrikas.

Pēc Fischera-Tropscha metodes benzīnu ražo daudz mazākos apmēros*). No 1936. g. ražot paredzētām 835.000 t, pēc hidrēšanas metodes tiks gatavotas 715.000 t, bet pēc Fischera-Tropscha 120.000 t. Tas izskaidrojams ar to, ka šī metode ir vēl ļoti jauna. Pašlaik nāk gatavas 3 fabrikas ar 25.000—30.000 ton. gada ražību katra.

Pēc ekstrakcijas paņēmiena vēl nestrādā neviena fabrika. Pašlaik tiek celta izmēģinājuma fabrika Vācijā, kas gadā ražos 30.000—50.000 t ekstraktogles. Fabrika nāk gatava 1937. gada sākumā.

Pagaidām strādā pēc hidrēšanas un sintēzes metodēm. Principiālā starpība starp abiem paņēmieniem ir tā, ka hidrējot ogles molekula tiek saskaldīta no apm. 2.000 ogles «molekulas» lieluma līdz benzīna molekulas lielumam (apm. 100), turpretī pēc Fischera-Tropscha ogle tiek pilnīgi saskaldīta līdz CO un no tā sistēmatiski uzbūvēti jeb sintezēti ogļu ūdeņraži.

Sintēzes paņēmiens ir izdevīgāks, jo izejmateriāla izvēle ir ļoti plaša.

Te var lietot katra veida kurināmo, ko tikai iespējams pārvērst ūdeņradī un oglekļa oksīdā. Akmeņogļu koksam un brūnoglei dod priekšrocības tikai tādēļ, ka tās vieglāk pārgāzējamas. Turpretī hidrēšanai piemērotas tikai nedaudzas ogļu šķirnes. Bez tam ir vajadzīgs ūdeņradis. Hidrēšanas metode nav pieņemama valstīm, kuŗām okmeņogļu nav. Tādām piemērotāks ir Fischera-Tropscha paņēmiens. Te vajadzīgs tikai gāzes maisījums sastāvošs no 28—29% CO un 58—60% H_2. Tādu maisījumu iegūst vai nu tieši ģenerātoros, vai arī piemaisot parastai ūdens gāzei ūdeņradi.

Kas attiecas uz aparātūru, tad hidrēšanas fabrikas iekārta ir stipri dārga, jo strādāts tiek pie lieliem spiedieniem (200 at). Aparātūras būvē jālieto chroma-molibdena un chroma (18%)-niķeļa (8%) tērauds. Pārstrādājot dienā 300 t ogļu, 1. darba fāzei vajadzīgas 3 reakcijas krāsnis ar 1,3 m iekšējo diametru un 16 m. augstas. Otrai fāzei — caurule ar 1,0 m iekšējo diametru un tādā pašā augstumā. Katra šāda caurule sveŗ 160—180 t.

Benzīna sintezes fabrikas iekārta ir pavisam vienkārša. Tā sastāv no ģenerātora, gāzes tīrītājiem, reakcijas kameras, benzīna uztvērējiem un stabilizācijas ierīces. Šādas fabrikas iekārta izmaksā samērā maz.

Attiecībā uz iznākumu jāsaka, ka hidrēšanas metode uzrāda augstākutermisko lietderības koeficientu, — tā pārvērš 43% ogļu siltuma saturu šķidrā degvielā, kamēr pēc sintēzes paņēmiena var pārvērst tikai 35%. Hidrējot var no katrām 4 t ogļu iegūt 1 t benzīna (24% aromātiskie, 28% nafteņi, 7% olefīni pie īp. sv. 0,780, oktāna skaitlis 70—85).

Sīkāk ogļu patēriņš sadalās (1 t benzīna iegūšanai: 2 t pašai hidrēšanai un 3—4 t ūdeņraža iegūšanai, enerģijas un siltuma radīšanai.

Pēc Fischera-Tropscha metodes no 1 t degvielas, ar apm. 7.000 Kcal siltumspēju, iegūst 195 kg benzīna. Oktāna skaitlis ir 50—60. Tas nav tik augsts kā pie hidrēšanas paņēmiena, bet to var viegli pacelt, pieliekot nedaudz svina tetra etīla — $Pb(C_2H_5)_4$.

Sintēzes paņēmienā iegūst blakus benzīnam arī 23% ļoti tīru un labu dīzeļeļļu. Hidrēšanas fabrikās to var

*) Brennstoff-Chemie. 1936. g. Nr. 18.

panākt tikai pēc primāro produktu hidrēšanas.

Fabriku iekārtas izmaksa, fabrikām ar 50.000 t gada ražību:

Sintēzes, jeb Fischera-Tropscha fabrikas iekārta, apm. Ls 6.700.000,—*).

Hidrēšanas fabrikas iekārta apmēram Ls 49.000.000,—.

Benzīna cena pirmā gadījumā būtu apm. 30 sant. litrā, bet otrā — 37 sant., pie īp. svara 0,743.

Saprotams, ka šī cena, apm. 30 sant. litrā, ir ļoti augsta, jo pasaules tirgū benzīna cena nav augstāka par 10 sant. litrā. Bet te jāņem vērā, ka visi kārtējie izdevumi paliek iekšzemē; uz ārzemēm jāizdod tikai vienu reizi — par tās fabrikas iekārtas daļu, ko nevar pagatavot iekšzemē.

Vācijā šinī virzienā strādā ļoti intensīvi un sasniegumi tiešām ir ievērības cienīgi. Tie skaidri redzami zemāk pievestā tabulītē:

Tonnās	1934. g.	1935. g.	1936. g.
Kopējais patēriņš	1.800.000	2.000.000	2.300.000
Ražots Vācijā	700.000	940.000	1.250.000
Iekšzemes ražojumu %	39	46	53

1.250.000 t sastādās no: 600.000 t benzīna, 450.000 t benzola un 200.000 t spirta. Iekšzemē ražotais degvielu daudzums aug straujāk nekā vispārējais patēriņš. Skaidrs, ka sekas no tam ir tās, ka katru gadu paliek valstī prāvas sumas, kas citkārt būtu jāizdod par importētām degvielām.

Anglijā arī gatavo benzīnu no oglēm. Imperial Chemical Ltd. Billingham'ā strādā pēc hidrēšanas paņēmiena. Gadā ražo apm. 110.000 t benzīna. Tagad notiek apspriedes, vai nebūtu būvējama vēl otra ogļu hidrēšanas fabrika, piedaloties valsts kapitālam. Domājams, ka šī fabrika tiks celta Dienvid-Uelsā.

Iemesli, kas piespiež Angliju gatavot degvielas mākslīgā ceļā, neskatoties uz to, ka impērijas robežās ir prāvi naftas krājumi, ir tie paši, ko apskatījām iepriekš. Arī bezdarba apkaŗošana spēlē zināmu lomu.

Bez tam novērojama parādība, ka arvien vairāk patērē šķidrās degvielas uz akmeņogļu rēķina. Tas redzams sekojošā tabulītē:

*) Brennstoff-Chemie Nr. 18, 1936. g. teikts, ka šī iekārta maksā 20,5 milj. RM, bet hidrēšanas — 24,5 milj. RM. Redzams, ka te ir kļūda, jo pie 20,5 ir piezīme, kas saka, ka 100 Fr.=16,4 RM.

Ogļu patēriņš Anglijā 1.000 tonnās:

	1913. g.	1922. g.	1926. g.	1930. g.	1934. g.
Iekšzemes patēriņš	183.000	157.760	130.000	166.580	161.480
Bunkuru ogles	21.300	18.260	7.590	15.620	13.490
Kopā	204.880	176.020	138.000	182.200	174.970

Ogļu patēriņš, salīdzinot 1934. g. ar 1913. g., ir samazinājies par 13%, bet šķidro degvielu patēriņš pieaudzis par 368%. Un tas ir īstā ogļu zemē. Tas pierāda, ka labāk un ērtāk kurināmo izmantot šķidrā nekā cietā veidā.

SSSR ražo benzīnu no oglēm un citām izejvielām, neskatoties uz to, ka tās rīcībā ir bagātīgi naftas avoti. Pēc preses ziņām*), Tālos Austrumos esot fabrika, kas ražojot benzīnu un citas degvielas no oglēm. Pēc kādas metodes — tas nav zināms. 1934. g. esot ražots 240.000 t. Pēc jaunbūvētu fabriku darbības uzsākšanas, kas esot paredzēts 1935. g., varēšot ražot no oglēm līdz 3.300.000 t benzīna un pārējo degvielu gadā.

*) Deutsche Wehr, Nr. 18, 1935. g.

Ja šīs ziņas ir pareizas, tad SSSR, mākslīgās šķidrās degvielas ražošanas ziņā, stāv pirmā vietā pasaulē.

Francijā tiek izteikti uzskati, ka tā nekad nevarēšot pietiekošā daudzumā hidrēt ogles, jo pēdējās tāpat jāimportē. Pašlaik izbūvētas un atrodas būvē fabrikas, kuŗu kopējā gada raža būs apm. 40.000 t benzīna, gatavojot to no oglēm.

«Revue des deux mondes» š. g. jūlija numurā dod šādus datus par Franciju, Spāniju, Angliju, Vāciju un Italiju, skaitot kopā iekšzemē iegūto naftu, degakmeņa jēleļļu, benzīnu iegūto hidrējot ogles, un benzonu, t. i. visus iekšzemes produktus un izteicot tos skaitliskās attiecības veidā.

Redzams, ka franču uzdotie skaitļi nesaskan ar vācu datiem, bet tas arī saprotams, jo noteiktus skaitļus grūti zināt.

	Francija	Spānija	Anglija	Vācija	Italija
Skaitliskā attiecība	1,7	0,1	6,1	11,1	0
Iekšzemes produkcija	70.000	4.000	251.000	457.000	—
Kopējs patēriņš	2.600.000	400.000	4.500.000	1.800.000	500.000

Francijas patēriņš tiek segts šādi:

	Tonnas:	Tonnas:
Importēts benzīns	550.000	
„ benzols	28.000	
Benzīns iegūts Francijā no importētas naftas	1.640.000	
Importēts kopā		2.220.000
Benzīns no iekšzemes naftas	7.000	
„ no degakmeņa	1.000	
„ iegūts hidrējot ogles	9.000	
Benzols, iegūts gāzes fabrikās	53.000	
Alkohols	250.000	
Iekšzemes produkti, kopā		320.000
Kopējais patēriņš		2.540.000

Šķidro degvielu patēriņš Anglijā, tonnās:

Gadi	Motoru degviela	Deg-, gāzes un dīzeļeļļas			Visas šķidrās degvielas kopā
		Iekšzemē	Bunkuŗos	Kopā	
1913.	360.000	—	—	600.000	1.800.000
1922.	1.067.000	642.000	565.000	1.207.000	3.421.000
1926.	2.136.000	1.349.000	1.013.000	2.362.000	5.674.000
1930.	3.432.000	1.192.000	992.000	2.184.000	6.881.000
1934.	4.182.000	1.472.000	1.412.000	2.884.000	8.436.000

Italijā paredzēts būvēt 3 degvielu fabrikas: Barī, Livorno un pie Florences. Barī pašlaik pārstrādā no Albānijas ievestus ogļu ūdeņražus, kas esošā veidā nav izlietojami kā kurināmais. Abas pārējās fabrikas hidrēs ogles.

Arī Norvēģija, Ungārija, Austrālija un citas valstis projektē būvēt ogļu pārstrādāšanas fabrikas.

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Ko vāci saka par kājn. pulka riteņbraucēju rotu izmantošanu. Tuvošanās gājienā riteņbraucēju rotu ieteic izmest uz priekšu no viena pārvaldoša punkta vai viena šauruma uz otru, lai tos sagrābtu un pulkam turētu ceļu brīvu. Uzbrukumā riteņbraucēju rotu var izmantot pulka priekšā galvenā virzienā, pats par sevi saprotams, ceļa joslā. Tā pulks šinī virzienā visdrīzāk gūs skaidrību. Ja pretinieks atvelkas, tad riteņbraucēji tam seko uz pēdām, bet ja viņš sāks izrādīt sīvu pretošanos, tad riteņbraucēju uzdevumu drīz vien pārņems strēlnieku rotas. Kad novērojams pretinieka atiešanas sākums, tad riteņbraucēju rotai jābūt pirmai, kuŗa uzņemas viņa vajāšanu. Aizstāvēšanās kaujā to var izmantot priekšpozicijās, kur viņa sastādīs pārējo vienību «mugurkaulu». Tā var noderēt arī kā kustīga rezerve. Vilcināju-ma kaujā to var izmantot tiklab pretošanās līnijā vairāk apdraudētā virzienā, kā arī uztverošās pozicijās. Šo rotu ieteic sastādīt no 4 vadiem, jo prakse rādot, ka dažādu uzdevumu veikšanai tāda vairāk atbilstoša, nekā triju vadu sastāvā. Riteņbraucēju rotai vajadzīgi savi ložmetēji un prettanku ieroči. Vislabāk būšot, ja tie ir motorizēti. Bez sakaru līdzekļiem arī neiztikt: visieteicamāk to apgādāt ar vieglām radiostacijām. Ja riteņbraucēju rotai dotu stāvās uguns ieroci, tad tam vajadzētu būt tādam, kuŗu izjauktā veidā spēj transportēt paši riteņbraucēji. Lietderīgi būtu tai piedalīt arī motorizētu lauka virtuvi un nelielu smago apvidus auto municijas pārvadāšanai. (Mil.-Wochenbl. 1936.—24.)

Vācija steidzina virsnieku kadra papildināšanu. Neapšaubāmi, ka Vācija, sakarā ar bruņoto spēku tik plašu izvēršanu un vēl pie tam samērā īsā laika periodā, sāk izjust virsnieku trūkumu kaŗaspēka daļās, nemaz nerunājot par rezerves virsnieku kadru. Vācu prese šinī jautājumā sākusi vest plašu propagandu, vēstīdama, kādā ceļā domāts šo papildināšanu paātrināt. Vidusskolās nodomāts saīsināt mācības laiku divās vecākās klasēs, izdarot priekšlaicīgus izlaidumus 1937. un 1938. g.g. Šis saīsinājums tieši domāts to audzēkņu labā, kuŗi vēlas uzstādīt savu kandidātūru virsnieku un sanitārvirsnieku amatiem armijā, kaŗa flotē un gaisa spēkos. Pirmo izlaidumu paredzēts ieskaitīt bruņotos spēkos 1. X 1937. un otro — 1. X 38. Kandidātūras pieteikšanas termiņš noteikts visvēlākais līdz 15. I 37. Pielaisti pat zināmi atvieglojumi, kā, piem., ja uz dokumentu iesūtīšanas laiku kādus no tiem nebūtu iespējams sagādāt, tad atļauts tos piesūtīt vēlāk. Pirms iestāšanās armijā kandidātiem jāizpilda darba dienesta klauša, par ko jau savlaicīgi parūpēšoties iesaukšanas biroji. (La Fr. mil. 17. XII 36.).

Sarkanarmijas bruņošanās virziens tekošā gadā. Kāds vācu korespondents no Maskavas sakās ieguvis datus par to, kādā virzienā tuvākā nākotnē būšot vērsts sarkanarmijas bruņošanās smagpunkts. Maskavas kaŗa apgabala manevru noslēgumā maršals Vorošilovs sevišķi pasvītrojis aviācijas lielo lomu, kādu tā spēlēšot nākotnes kaŗā un uzstādījis prasību pēc kaujas lidmašīnu «lielām masām». Sprostojumu joslas Maskavas manevru laikā moto-mēchanizētām vienībām gan radījušas visai lielas grūtības, bet, neraugoties uz visu to, tomēr uzsvērts, ka moto-mēchanizēšana arī priekšdienās vēl pastiprināma. No visa tā secina, ka sarkanarmijas tuvāko mēnešu bruņošanās tieši būšot vērsta uz aviācijas un motorizēšanas pastiprināšanu vēl plašākos apmēros kā līdz šim. Laikā no 1. I 36 — 1. IX 36. nobeigta šai periodā paredzēto 6 divīziju motorizēšana. Tai pašā laikā citas kaŗaspēka daļas saņēmušas 7000 smagos auto. Valdot doma, ka lielām satiksmes lidmašīnām un smagiem auto ievērojamā mērā jāatvieglo dzelzceļi kaŗaspēka pārvadāšanas ziņā. Krievu lidmašīnu un auto fabrikas no 1. VII 36. strādājot nepārtraukti trijās maiņās. Salīdzinot ar 1935. g., pagājušā gadā lidmašīnu un automobiļu produkcija divkāršojusies. 1937. gadā šo produkciju paredzēts pacelt vēl par 25%. Sagatavotu lidotāju uz 1. IX 36. skaitījies 80.000. Pašreiz armijas vadības rīcībā jau esot 15.000 parašitistu un šo skaitu 1937. g. paredzēts divkāršot. Moto-mēchanizēto vienību skaits 1937. g. pieaugšot vēl par 25%. (D. Wehr 1936. — 52.).

Dižgabals visādām vajadzībām. Amerikāņu Davidsona sabiedrība konstruējusi jaunu 75 mm dižgabalu, kuŗu iespējams izmantot tiklab kā lielgabalu, haubici vai zenītlielgabalu. Stobra gaŗums 42 kal. Šāviņa svars — 5,9 kg. Šāviņa sākumātrums — 830 m/sek. Apšaudes sektors — 360⁰. Gājienā dižgabalu pārvadā uz sava veida divričiem ar 2 zemiem riteņiem, kuŗiem ir gumijas riepas un tos velk traktors. Uguns stāvoklī dižgabalu uzstāda uz pamatni, kuŗai ir 3 atzarojumi, kas nodrošina ieroča stabilitāti. Ar speciālu sviru palīdzību viegli un ātri iespējams pāriet no horizontālās apšaudes uz gaisa mērķu apkaŗošanu. Dižgabala noņemšana no divričiem un uzstādīšana šaušanai un otrādi aizņemot 9—10 minūtes laika. Sistēmas svars kopā ar divričiem — 2200 kg. Pilnīgs svars šaušanas stāvoklī — 2800 kg. (Rev. d'artil. 1936. g. nov.).

Itaļu mazie tanki «Fiat-Ansaldo» kā speciālu uzdevumu veicēji. Krievu prese vēsta, ka itaļi izmantojot savus «Fiat-Ansaldo» 1935. g. modeļu mazos tankus šādiem speciāliem uzdevumiem: 1) tanks ar sapieŗu tiltu, 2) tanks — liesmu metējs, 3) tanks — ķīmisks balons. Presē jau agrāk atzīmēts, ka Italijā it kā parādījies speciāls tiltu tanks. Pēc krievu referenta domām, tas ir tas pats mazais «Fiat-Ansaldo» tanks, kuŗam papildus piekonstruētas tiltu formas. Tiltu iespējams nomest tanka pārlaišanai pāri platiem grāvjiem un lielu stāvumu pārvarēšanai. Tilta pacelšanai un nolaišanai noder divi trosi, kuŗus, acīmredzot, iedarbina tanka motors. Pārvadāšanai tilts ar speciālu ierīču palīdzību tiek noturēts ieslīpi paceltā stāvoklī. Tilts sastāv no divām vieglām fermām, kuŗas savstarpēji sastiprinātas ar šķērssavienojumiem un trosiem. Tankam braucot pa šo tiltu, katra kāpurķēde slīd pa atbilstošu fermu. Fermu virsma ir ar padziļinājumiem un rievota. Domā, ka tādu tiltu iespējams piekombinēt kuŗam katram tankam. Šī mazā «Fiat - Ansaldo» (1935. g. modeļa) tanka pamatdati šādi: 1) svars — 3,2 ton., 2) maksimālais ātrums uz ceļiem — 35 km/st., 3) degvielu krājums — 130—150 km nobraucienam, 4) gaŗums — 3,15 m, 5) platums — 1,4 m, 6) augstums — 1,2 m, 7) apkalpe — 2 vīri. Itaļi šos pašus mazos «Fiat-Ansaldo» tankus izmantojot arī kā liesmu metējus. Šādā lomā tie pirmo reizi pielietoti Abesinijas kaŗa laukā, bet vēlāk arī demonstrēti taktiskās mācībās Romas tuvumā. No tanka izņemti sapārotie ložmetēji un to vietā iekonstruēts liesmu metējs ar visām papildus ierīcēm. Izmantojot šo tanku kā ķīmisko balonu, tam piekabina speciālu, ar ķīmisku saturu pildītu, piekabi uz diviem riteņiem, kuŗiem ir gumijas riepas, kas dod iespēju pārvietot šo piekabi ar lielu ātrumu, nekaitējot speciālai iekārtai. No šīs piekabes iespējams izlaist dūmu mākoni un, domā, ka tikpat labi arī indīgās gāzes. (Kr. Zv. 11., 14. un 15. XII 36.).

Peldošs auto. Vācijas kaŗa resors turpinot izmēģināt dažādu konstrukciju peldošus auto. 1936. g. septembrī Bavārijas kādā ezerā izmēģināta mašīna, kuŗas ātrums uz sauszemes — 104 km/st., bet ūdenī — 18 km/st. Šos ātrumus uzskata kā rekorda ātrumus, salīdzinot ar agrākiem, Vācijā konstruētiem, šāda veida automobiļiem. Krievu referents piezīmē, ka nav izslēgta arī peldošu bruņoto auto parādīšanās vācu armijā. (Kr. Zv. 12. XII 36.).

Ams.

Valsts aizsardzībā jāpiedalās ikvienam tās loceklim, pēc vislabākās apziņas un pašaizliedzīgi pildot katru tam uzlikto pienākumu kā valsts dienestā, tā jebkurā citā darba laukā.

L I T E R Ā R Ā D A Ļ A

Vilis Veldre

Dzimtene

Nav dzimtene tik vieta vien,
kur putni dzied, kur strauti skrien,
kur smilgās akmens grimis,
kur zari līkst pie loga rūts,
kur aizskriedami vēji dūc,
ap māju, kur tu dzimis.

Nav dzimtene tik vārds, ko teic,
kad senas miņas jāpasveic
un seni labi draugi,
kad dziedādams ej atpakaļ
uz klajumu, kas gaiši zaļš
ap māju, kur tu augi.

Kas dzimtene, vai pateiks kāds?
Vai tikai vārds, kas izrunāts
jau reizes simtu simtas?
Lūk, redzu visus novadus,
kur latvju nākamība dus
un senu senču dzimtas.

Ai, dzimtene, tu esi viss,
kas ir, kas būs, kas pagājis,
kas darāms un kas darīts,
tu — manas tautas liktenis,
tu manai tautai esi viss,
tu — mūsu rīts un parīts.

Gustavs Krauja

Zemei

Zeme, tu visu labā,
dzen stiebrus un vārpo.
Tu baro un glabā
putnu gaisā un tārpu.

Tu nekliedz, ka tevi mīda
ļaunu cilvēku kājas;
kā māte zīdi
visus -- stipros un vājos.

Upes tev glāsta krūtis,
vēji žūžo ko saldu.
Tavu mīlu kas jutis,
to saudzē maldi.

Es tevi spētu
teikt vēl aiz kapa.
Zeme, tu esi svēta,
tu — visulabā!

Kārlis Rabācs

Uguns

Saule tālumos zilos,
Dievu modrīgā acs,
Mākoņu blāķiem cauršķiļas —
Uguns debesīs plats!

Uguns stingumu kāva,
Uguns varenais;
Gaisma naktstumsu plāva,
Dzidri izlāsmo gaiss.

Uguns modina sēklu,
Velēngultā kas dus,
Iedzemd viņā ar Dēklu
Mūžīgus likteņus.

Mūži simtkārt var mīties,
Caurskriet laiku un stāt,
Likteņa tītavas tīties
Nenobeigsies nekad.

Nebeigs debess ne mūžam
Zemes zaļuma tvīkt,
Vēlot vissīkākam gružam
Auglīgi mīlēt un dīgt.

Jānis Vesēts

Nakts krievu purvā

Partizāņa stāsts.

— Tra—ta—ta—ta! — rēja sarkanarmiešu ložmetējs, un lodes arvien neatlaidīgāk ārdīja sniegu un plosīja koku stumburus, aiz kuŗiem slēpdamies un reizu reizēm atšaudīdamies mēs virzījāmies arvien dziļāk egļu biezoknī, ko priekšā pleta Smiltenes plašie meži. Kopš nakts, kad mana nelielā partizānu nodaļa uz Tirzas - Jaungulbenes lielceļa atbruņoja sarkanarmiešu pusrotu, atlaizdama brīvā desmit Gulbenes tribunāla moku nāvei nolemtos gūstekņus, bija sākusies šī neprātīgā skriešanās ar nāvi cauri piesnigušiem mežiem, pļavām, tīrumiem. Kaut arī mūs gūstīja vesels bataljons labi bruņotu vīru, kaut durkļu tuvcīņā pārsteigti Ķeņģu muižas šķūnī krita pieci mani dūšīgākie jaunekļi, mēs bijām nolēmuši cīnīties līdz pēdējām un labāk mirt, nekā kļūt par gūstekņiem.

Turot meža piekalni zem nepārtrauktas uguns, sarkanie mēģināja izvilkt ķēdi cauri priežu jaunaudzei otrpus kalna, lai tā nogrieztu mums atkāpšanās ceļu Raunas mežu un Cēsu virzienā. Bija jātiek ārā no šīs cilpas, kaut visapkārt, šķiežot zilsārtas liesmas, trakoja ložu viesulis. Šīs nesaudzīgās nāves izkapts vālā, segdams pārējo atkāpšanos, pieplacis priedes saknēm, gulēju vairs tikai es un mans leitnants praulēnietis Kalniņš. Pāris granātas un neliela patronu sauja, kas vēl atradās mūsu rīcībā, bija pārāk dārgas mantas, lai tās izšķiestu taustot jaužamo ienaidnieku vakara krēslas klātā klajumā.

— Paliek pārāk karsti, lai te ilgāk uzturētos . . . Un man liekas, ka tur ielejā sarkanie ir jau tik un tā tikuši mūsējiem priekšā, — slaucīdams no acīm ložu šķiesto sniegu, teica Kalniņš.

Klusēdams pamāju ar galvu. Viņam bija taisnība. Ienaidnieka ķēde virzījās neatlaidīgi uz priekšu. Laikam sarkanie domāja, ka mežmalas piekalnē mēs esam nolēmuši turēties pretim viņu spiedienam un, ložmetēju uguns atbalstīti, gatavojās durkļu triecienam. Bet ko mēs varējām darīt? . . . Mūsu pozicija bija diezgan atklātā vietā. Mēs bijām piespiesti pie zemes, un katra kustība, iekams nav stājusies trakā ložu sēja, bija došanās drošā nāvē. Taču arī citas izejas nebija.

— Mēģināsim! . . Seko man, bet dari to ātri, — es saucu un nogaidījis brīdi, kad ienaidnieks it kā aizrijies apklusa, atstāju slēptuvi. Bet tūlīt apkārt sāka šķīst sniegs, un spēcīgs belziens mugurā mani notrieca zemē. Kad atjēdzos, atrados jau otrpus kalna meža biezoknī. Nesapratu, kā biju nokļuvis līdz šai vietai. Ar saplēsta krekla strēmelēm Kalniņš sēja manu kreiso plecu, un no viņa pieskārieniem un sārtām asiņu puķēm, kas neatlaidīgi plauka cauri baltām audumam, sajēdzu, ka esmu ievainots.

— Nekas, kaptein... Kauls nav gadījies ceļā, tikai tā nejēdzīgā sula, — uztverdams manu jautājošo skatu, viņš steidzās stāstīt. Biedra vārdi izklaidēja pēdējo nemaņas miglu, un veselā roka atkal instinktīvi ķēra šauteni, jo satumsušajā mežā plosījās joprojām kauja. Piecelties bija grūti. Locekļus māca smagums, galva reiba. Bija jāpieliek visi spēki, lai nesaļimtu. Pirmos pāris soļus visu sava ķermeņa smagumu liku iznest Kalniņa pleciem, bet tad jau gāja labāk, un drīz vien domas mani aizrāva līdzi savam straujajam skrējienam. Tikai uz priekšu, ārā no ielenkuma loka, kas ar vienu ciešāk sažņaudz ceļu!

Mūsu pārējie likteņa biedri izkliedēti bija sākuši krēslainā mežā cīņu katrs par sevi. Visās malās šķīda ložu, šāvienu un granātu sārtās liesmas. Tā kā mēs varējām droši paļauties tikai uz vienu šauteni, nolēmām no tiešas sadursmes izvairīties, mēģinot izspraukties cauri sarkano ķēdes pārrāvumiem,

Mūsu pozicija bija atklātā vietā.

kas radušies kaujā. Izmantojot meža biezo aizsegu, tas izdevās, un mēs laimīgi sasniedzām vientuļo meža pļavu, kur izklīšanas gadījumā bija nolikta salasīšanās.

Atlaidies sniegā pie ieputinātās siena kaudzes, cīnījos pēc elpas. Grūtais gājiens bija laupījis visus spēkus. Nevarēju pakustināt pat roku.

— Tev vēl arvien plūst asinis, ko? — čukstēja Kalniņš, taustīdamies ap manu plecu. — Nolādēta lieta.

— Gan jau būs labi, draugs, ļauj tikai drusku atpūsties, atstiept nogurušos kaulus, — vārdus meklēdams, es tikko dzirdami teicu un mēģināju atvairīt cieto roku sāpīgos pieskārienus. Kalniņš tomēr neatlaidās. Savilcis ciešāk dažas saites un palicis man zem galvas un pleciem klēpi siena, viņš nomurmināja kaut ko par drīzu atgriešanos un, paķēris šauteni, devās atpakaļ uz mežu, no kuŗa tikko bijām nākuši. Man viņa prombūtne tomēr šķita sevišķi ilga, varbūt gan tamdēļ, ka sāka uzmākties sals un es biju zaudējis daudz asiņu. Beidzot pār mani atkal pārliecās pazīstamais stāvs.

— Nav... Nenāk neviens, kaut gan kauja jau labu brīdi apklususi. — Vēsa roka aizskāra pieri un izklaidēja nemaņas dziļo tumsu.

— Nenāk? — es gurdi teicu. — Kur gan viņi kavējas tik ilgi?...

— Krituši vai sagūstīti, kas to lai zin, — smagi teica Kalniņš, nosvīdušo pieri ar delnu slaucīdams. Šos vārdos bija tik daudz bezcerības un klusu skumju, ka pēkšņi ienāca prātā dzimtenes kapsētas zvans, kas pēc piektā gada nemieriem ar savu skaņu pavadīja smiltājā manu nošauto tēvu.

— Jā, bet vēl jau neesam drošībā arī mēs, — no sentimentālām domām vairīdamies, es piebildu, sniegdams Kalniņam roku. — Iesim!...

Piecelties tagad bija daudz grūtāk kā pirmo reizi. Visi locekļi šķita kā saistīti un pie vismazākās pakustēšanās smeldza. Labu brīdi nostāvēju atspiedies pie siena kaudzes. — Man jāiet, man tomēr jāiet... — teicu, koncentrēdams visu gribas spēku pie šīs domas, līdz notirpušās kājās pamazām atgriezās dzīvība un kaulos spēks.

Sniegs gurkstēja zem kājām, zaros brīžiem iešalcās nemierīgs vējš, bet citādi apkārt gula klusums. Bijām vieni tāpat kā toreiz, kad, atšķīrušies no sava izirušā strēlnieku pulka, klīdām Lazdonas silos. Runāt negribējās, jo katrs vārds likās nepiemērots un lieks šai tumšajā bēdu naktī.

— Mājas! — Kalniņš pēkšņi iesaucās, apstādamies meža takas straujā līkumā.

— Vajadzētu iegriezties, — klusi teicu, pūlēdamies uztvert kaut vienu skaidru domu. Bet domas bēga, un es atkal atjēdzos tikai tad, kad Kalniņš mani jau vilka siltu tvaiku pilnā istabā. Dzirdēju uztrauktas sieviešu balsis, bet pie labākās gribas nevarēju saprast, par ko īsti tika runāts. Pāri istabai es pārgāju bez palīdzības un smagi atkritu gultā.

— Pārsieniet viņu, — Kalniņš kādam teica. Es gribēju ko iebilst, bet sastingušās lūpas savilkās tikai sāpīgā smīnā. Saudzīgi pirksti pieskārās plecam, un es, klusi ievaidēdamies, aizvēru acis.

— Tā, nu jums būs labāk, — sievietes balss uzmodināja mani no snaudas. Asiņaino skrandu vietā krūtis un plecu sedza baltas audekla saites. Tas bija pirmais, ko spēju saskatīt, un to sajūtot, svaigākas kļuva arī domas un vieglāka sirds. Nomurmինājis dažus pateicības vārdus meitenei, kuŗas acīs bija līdzcietība un asaras, cēlos.

Par brīnumu, tas man izdevās bez palīdzības, un kaut gan vēl arvien jutu lielu nespēku un reiboni, varēju nostāvēt diezgan droši.

Sienā iespraustā skala drebošā gaisma krita tieši uz galdu, ap kuŗu stāvēja pulciņš ļaužu, kas ar sevišķu uzmanību klausījās Kalniņa stāstā par mūsu kauju ar sarkanarmiešiem. Viņš savu stāstu bija gandrīz beidzis, tamdēļ es šai ziņkārīgai sabiedrībai varēju piebiedroties kā cilvēks, par kuŗu jau viss ir zināms.

— Bāls tu gan esi palicis, — Kalniņš sauca man pretim, pavirzīdamies tā, lai uz sola būtu brīva vieta. — Bet nu nāc, iebaudi kaut ko, un tad ņemsim kopā atkal visus spēkus. Palikšana te mums tik un tā nav. Gan jau sarkanie okšķeri uzodīs mūsu pēdas, un tad glābties par vēlu. Nezin kā būs tikai ar tavu ievainojumu, — viņš pēc brīža vēl piebilda.

— Gan jau nu. Tikām tiktālu, tiksim arī tālāk, — teicu pēc iespējas skaļi un droši. — Nav jau pirmā reize, kad jāpacieš viena otra skramba.

— Tad jūs, dēli, laikam domājiet mesties uz Raunas mežu pāri Krievu purvam, — pēc brīža ierunājās kaktā sēdošais sirmgalvis. — Drošāk jau nu tur laikam ir. Mani dēli ar' kā, sarkaniem ķērājiem iebrūkot, naktī aizbēga no mājas, tā i nav redzēti. Dzīvi jau teica rokā nedošoties, lai tad vai kas.

— Tā ir, saimniektēv, uz Smiltenes pusi jau nedrīkst rādīties, un kur tad citur lai iet, — Kalniņš atteica.

— Rīta gaismā gan būtu labāk, bet kas lai zin, kā ir ar gaidīšanu. Nav jau nu gan purvs vairs tik staigns kā agrāk, sals un sniegs arī būs darījuši savu darbu. Mana tēva laikos gan vidus vēl līgojies vaļējā ūdenī, un daudzi visgaišākā dienas laikā tur pazuduši bez pēdām. Nelāga slava ir šim staignājam. Viņš esot pilns kaŗotāju dvēseļu, kas tur jau no senseniem laikiem sagrimuši, tie negribot, ka kāds traucējot viņu mieru...

Sarunu pēkšņi pārtrauca sievietes izbaiļu kliedziens, šāvieni un lāsti pagalmā.

— Sarkanie! — sauca Kalniņš, tverdams šauteni. Mirkli vēlāk mēs jau metāmies uz izeju pretim gūstītāju pūlim. Divu granātu spalgais sprādziens sakusa vienā, un iekams dzīvi palikušie aptvēra, kas te notiek, mūs jau sedza tumsa un uznākušā sniegputeņa brāzmas. Nebēdādami par vajātāju lodēm, skrējām bez apstājas, līdz visapkārt, sniegputeņa gumdīts, klājās purvs. Virs meža tumšās svītras cēlās sārta ugunsgrēka blāzma. Bet drīz puteņainā naktī iegrima arī šis pēdējais pieturas punkts, ko mūsu gūstītāji, aizdedzinādami vientuļās mājas, mums rādīja.

Negaiss vēl pieņēmās, un mutuļojošā sniega sējā kauca un auroja vējš, it kā vaļā laisti būtu visi ļaunie gari. Turējāmies cieši kopā, jo nedrīkstējām viens otru pazaudēt, kas zin, uz visiem laikiem. Klupdami pār ieputinātiem krūmiem, grimdami akaču tumšās rīklēs un neaizsalušos muklājos, no kuŗiem tikai ar lielām pūlēm spējām izkulties ārā, salā sastingušiem locekļiem lauzāmies uz priekšu. Bet ceļš nešķīrās. Atkal nonācām vietās, kur jau vienu

vai vairākas reizes bijām bijuši. Spēki ātri izsīka. Locekļi kļuva stīvi, un es jutu, ka atkal mūsu pēdās staigā nāve. Vētra ar milzīgu spēku trieca sejā sniega kalnu. Tikt uz priekšu nebija gandrīz vairs iespējams, un man jau šķita, vai priekšā jau nepavērās kaps? Bet liktenis gribēja citādi. Nezinu cik ilgi biju gulējis pakritis kādā dūksnā, kad mani purinādams pamodināja Kalniņš.

— Skaties, kapteini, vai tie nav spoki? — viņš čukstēja balsī, kurā iedrebējās kaut kas māņticīgs. Bet spoku nebija. Kaut kur purva klajumā brīžiem iemirdzējās mazas uguntiņas.

— Vilki, — es norūcu, sastingušiem pirkstiem taustīdams šautenes laidi. Bet arī es kļūdījos. Brīdi vēlāk no tumsas un puteņu brāzmām vējlukturu gaismā skaidri saskatāms iznira cilvēku pulciņš, un es redzēju iemirdzamies durkļus un šautenes. Tai pašā brīdī sapratu arī pārējo. Lai kaut cik sasildītos, Kalniņš bija mēģinājis iekurt uguni, un gaisma bija mūs nodevusi.

— Padodaties! — kliedza balss cauri vētrai, bet mēs jau gulējām sniegā gatavi kaujai. Spiezdams šauteni stingri veselā plecā, es izšāvu. Šāva arī Kalniņš, un gaisu sāka plosīt dzēlīgs ložu spiets. Kaut gan pie katra šāviena laides trieciens lika visam ķermenim nodrebēt dzēlīgās sāpēs, un sniegs ap kreiso plecu jau atkal kļuva tumšs no asinīm, es tomēr nerimos, līdz bija izšauta pēdējā lode. Tikai tad sajēdzu, ka nešauj arī Kalniņš.

— Kalniņ! — klusi iesaucos. Gribēju satvert viņa plecu, bet roka sastinga puscelta. Mans biedrs bija beidzis ciest, un no viņa pieres lēni pilēja sniegā tumšas asinis.

Nolādētie! Izgrūdis vēl kādu neapzinīgu kaujas kliedzienu, es kāpu pāri kritušajam biedram un, veselajā rokā turēdams šauteni, metos uz priekšu. Kāda lode man norāva cepuri, otra ietriecās jau ievainotā plecā, bet es, devos tālāk to neievērodams.

Sarkanarmiešu grupa tuvojās. Vēl mirklis, un būtu noticis nenovēršamais . . . Salīgojās purva sniegainā sega. Brakšķēdams lūza ledus un ap uzbrucējiem manā priekšā pavērās melns, burbuļojošs bezdibens. Metos sāņus, sajutu cietu pamatu un salimu sniegā.

Kad atguvu samaņu, purvā bija klusu un svētsvinīgi kā kapenēs Noliecies, mani modināja kāds cilvēks. Bet varbūt cilvēka ēna? Jo brīžiem likās, ka cauri svešnieka tumšajam stāvam pavīdētu sniegotais purvs.

— Celies, kapteini, purvs ir dabūjis savu tiesu, bet tava vieta nav šeit, — runāja dobja balss, un sejā man iesitās vēsa elpa.

— Kas tu esi? — jautāju celdamies un nevarēju saprast, kur pēkšņi tik viegli un kustīgi bija kļuvuši kauli. Putenis bija rimis. Tikai no atvara melnās rētas cēlās zilgana migla.

— Es piederu pagātnei. Reiz biju tāds pat vajāts meža vilks, kāds tagad tu, — ierunājās atkal svešnieks, un no viņa smagās rokas pieskāriena man pār miesu pārskrēja drebuļi. — Es esmu šī purva gars, šīs lielās kapsētas sargs. Par Krievu purvu ir nosaukts šis senais ezers, ko vēl nav galīgi paspējusi pārklāt sūnas un zeme. Bet te atdusas arī daudz latviešu. Skaties uz vakariem, kapteini, tur vācu karapulkus kaujot noslīka tālavieši. Un tur austrumos sagrima smagie zirgi Novgorodas krieviem un igauņiem, kad tie, izlaupījuši Smilteni, meklēja ceļu uz Raunu. Bet te, kur es tevi atradu, daudz paaudzes atpakaļ tādā pašā naktī, kad mostas decembŗa viesuļu bangas ar diviem krievu kazāku eskadroniem sīvi kaudamies dabūju galu es ar saviem piecdesmit latvju vīriem, kaujā rūdītiem varoņiem, kas toreiz Jāņa Bīriņa vadībā atņēma krieviem Cēsis un lika drebēt veselai armijai. Daudz, daudz še atdusas latviešu arī no tiem laikiem, kad šai lielajā meža ezerā uz smilšainām salām apmetās pirmie cilvēki. Daudz nemiera un posta ir gājis pār šo lāstiem apkŗauto zemes stūri, un tas nerimsies, kamēr vēl debesīs raudzīsies kaut viena atvara acs. Nāc, kaptein, gribu tevi izvest ārā, jo tev priekšā ilgs un gŗūts cīņu laiks.

Vēsai rokai, kas apņēma plecus, nevarēju pretoties. Gribēju atvadīties no Kalniņa, bet arī nespēju.

— Lai paliek, tā ir purva tiesa. Viņš pieder man. Nāve ir dzīvības ķīla, tas ir sens un svēts kaŗotāju likums.

Mēs gājām... Mūsu priekšā nebija purvs, bet mirdzošs ceļš, gar kuŗa malām, bruņām un ieročiem mirdzot, stāvēja savādu kaŗotāju sardze.

Mani bija atradis kāds Raunas purvmales saimnieks pakritušu savas mājas priekšnamā. Biju pilnīgi izmircis pats savās asinīs, un tikai brīnums mani glāba no drošas nāves.

Sarunu pēkšņi pārtrauca sievietes izbaiļu kliedziens, šāvieni un lāsti pagalmā.

*

Karam beidzoties, tūlīt no frontes braucu uz Smilteni, lai vēl reiz apmeklētu Krievu purva dūksnas. Vecs mežsargs, kurš teicās purvu pazīstot kā savu pagalmu, jo purvs bija taisni viņa apgaitā, nāca man līdz.

— Jā, ko tad kungs īsti grib atrast šai tuksnesī, — priekš iešanas viņš vēl apjautājās.

— Sava kaŗa biedra mirstīgās atliekas, — es teicu, piebilzdams arī dažus vārdus par notikušo kauju. Mežsargs, licis man uzgaidīt, iegāja šķūnī. Pēc brīža viņš atgriezās, nezdams sarūsējušu šauteni.

— Lūk, es atradu purva malā pagājušā pavasarī.

Īss acu uzmetiens nomelnējušai laidei pietika, lai es tur izlasītu iegriezto Kalniņa vārdu.

— Varat viņu ņemt līdzi, kungs, — teica mežsargs. — Jums, varbūt, pie tās saistītas atmiņas, bet man tā tik un tā jāslēpj šķūnī kā neatļauts ierocis.

Biju tā aizkustināts, ka tikko spēju runāt.

— Bet uz purvu tomēr aiziesim, — es teicu.

Lielie rudens lieti vēl nebija sākušies, un purvs bija samērā sauss, bet tikpat vientuļš, kā toreiz, kad trakā sniegputenī tur noslēdzās mana varonīgā drauga mūžs.

— Te mēs būtu pie tās vietas, — kad sūnas zem kājām jau sāka līgoties, teica mežsargs.

Priekšā viļņoja vaļējs ūdens. Tepat vajadzēja būt vietai, kur mēs sagūlām, sākot apšaudīšanos, domāju pats pie sevis. Purva klajumā līgojās niedras, un ciņos baloja iesārta purva sūna. Gāju vēl dažus soļus uz priekšu. Nolauzu sīku priedīti un, sasējis ko līdzīgu krusta zīmei, iespraudu sūnā. Gribēju jau griezties atpakaļ, kad pēkšņi man radās tāda sajūta, ka aiz muguras stāv un raugās pār plecu manā darbā nevien mežsargs, bet vēl kāds cits.

— Kalniņ? — iesaucos cirzdamies apkārt. Bet bez manis un vecā mežsarga purvā neviena nebija. Tikai viesulis salocīja niedras, aizšalkdams pāri purvam.

— Iesim, kungs, — teica mežsargs, un man likās, ka viņa balss dreb. — Nav labi, ja pusdienas laikā piemin mirušos.

— Ardievu, Kalniņ! — es čukstēju, sperdams kāju mežsarga lielajās pēdās. Man bija tāda sajūta, it kā smags akmens, kas ilgu laiku gulējis uz sirds, pēkšņi būtu novelts. Es gāju atpakaļ uz dzīvi, jo varoņu asinīm atbrīvotā valstī mani gaidīja jauns uzdevums un darbs.

Pēts Vallaks

Pieci veci zirgi

Novele.

1.

Visi pieci vīri, kas ēda saimes istabā pie garā ēdamgalda, bija Tādrzemju saimnieka dēli. Viņi ēda klusēdami, katrs savā nodabā, itkā būtu savā starpā sanaidojušies. Ēda steidzīgi, strēba lieliem malkiem, tā kā neatlika pat laika ēdiena sakošļāšanai. Rīta saule sniedzās šķērsām pāri galdam, dalīdama to divi daļās.

Viens no ēdējiem ar troksni salieca nazi, iebāza to vestes kabatā un atgrūda sola galu no galda. Vēl pilnu muti viņš nosēdās uz gultas malas un sāka vilkt kājās spodri notīrītos stulmeņus. Viņš bija beidzis ēšanu par agru — vēders vēl bija pustukšs.

Tad pa vienam no galda piecēlās arī citi brāļi un sāka ģērbties. Savām sastrādātām rokām kā asiem kaltiem viņi virtuvē pie mazgājamās siles noberza ziepju gabalu plānu, un visi pieci pa kārtai nodzina bārdu pie sienas pakārtā spoguļa priekšā.

Tēvs, Tādrzemju Kārlis, šodien nemaz nenāca pie galda, bet rīkojās piedarba nojumē, kārtodams ratus braukšanai. Viņš negāja ne ēst, ne bārdu dzīt, un ģērbšanās, kā redzams, viņam nebija necik svarīga. Viņa zodu un vaigus klāja divi mēnešus veci sirmi bārdas rugāji, galvā viņam bija zaķādas cepure, lai gan laiks bija pavasarīgi silts, un plati, zemi stulmeņi tinās ap viņa līkajām kājām. Tā viņš tur rīkojās piedarbā, ratu smēri notrieptām rokām, kaut gan viņš tās bija slaucījis siena vīšķos un bikšu lielos.

Šodien bija tirgus diena, un par mājas sargu uz Tādrzemjiem atveda kaimiņu pirtnieci, jo šodien jau Tādrzemjos nebja neviena mājās palicēja, visi posās uz tirgu. Cauru nakti pa lielceļu rindā vien brauca tirdzinieki, un pat vēl tagad tur steidzās — kājām, divriteņiem, vezumos, automobiļos, kas sacēla pelēkus putekļu mākoņus.

Iečīkstējās vārti, un sētā ienāca kaimiņu pirtniece, kalsnēja kā plekste, garām un dzīslainām rokām. Viņas pelēkās acis šķita pilnīgi nozūdam zem augstajām uzacīm, pa gabalu skatoties viņa izskatījās gandrīz bez acīm. Vecais Kārlis piedarba nojumē patlaban savilka saku siksnu, kad pirtniece pienāca pie vārtiem, sveicināja un deva dievpalīgu. Atspiedis kāju pret saku koku, Kārlis pamazām, maziem grūdieniem un lielām pūlēm savilka ciešāk līkos saku kokus.

Pirtniece apstājās, un jau viņas pirmajam jautājumam vajadzēja būt:

«Kur tad saimnieka pieci spēcīgie dēli, ja pats tēvs, vecs vārgs vīrs, jūdz zirgu?» Bet viņa nedabūja vēl pabeigt savas domas, kad pa virtuves durvīm sētā ienāca Juhans, Kārļa vecākais dēls, kuŗu, kaut gan tam bija četrdesmit četri gadi, parasti vēl sauca par Juku. Viņš jau bija gatavs braukšanai — mugurā tam bija skaists punktots vasaras uzvalks, zīda lakats kaklā un rūtaina cepure galvā. Viņš pameta īgnu skatu uz piedarba pusi, lūkodams, vai tēvs jau galā ar zirga iejūgšanu, un vai drīz nāks atpakaļ kambarī, kur viņu jau gaidīja. Ieraudzījis pirtnieci piedarba durvīs, viņš apgriezās un klusēdams raudzījās uz tīruma pusi, rokas bikšu kabatās sabāzis, it kā ziņkārīgi un ar aizraušanos pētītu, vai karstā maija diena uz pusdienas laiku neizperinās lietu.

Kad viņš tā labu laiku bija gaidījis pirtnieces aiziešanu, virtuves durvīs atskanēja kāda balss. Tas bija Vilems, kas tāpat nāca skatīties, kāpēc tēvs nenāk ātrāk kambarī, jo tur katrs nokavēts mirklis radīja nepacietību. Vilems pagāja uz piedarba pusi, viņa nospodrinātie zābaki čīkstēja, bet pašam Vilemam šī čīkstēšana patika, un kad viņš soļoja svešu klātbūtnē, tā izvērtās pat par dižošanos.

«Nāc taču uz istabu!» teica viņš tēvam paīgni. «Vai mēs ejam šodien uz tirgu, vai ne?»

Viņa jautājumā jau skaidri bija manāmas dusmas.

Vecais Kārlis bija ar savu darbu galā, vēlreiz slaucīja biksēs nosmērētos eļļainos pirkstus, nokratīja pieķērušos siena stiebrus no biksēm un tad iegāja Vilemam pakaļ priekškambarī. Arī Juhans nāca tagad tiem pakaļ, it kā kambarī sāktos kāda gaidīta slepena apspriede, kurā jāpiedalās tēvam un visiem dēliem.

Dēli sēdēja kambarī uz sola, kājas izstiepuši, muguram atlaidušies pret galdu.

«Dod mums tirgus naudu,» teica Indriķis, spoguļa priekšā spiezdams vaiga pinnes. Tēvs redzēja spogulī viņa saviebto seju un divus asus nagus uz pinnes, no kuras sūcās iesārts šķidrums. Indriķa prasība likās esam arī citu brāļu prasība, jo arī viņi gribēja no tēva tirgus naudu.

«Tirgus naudu?» teica tēvs it kā vīlies un pārlaida nedrošu skatu pār pieciem klusētājiem dēliem. Viņa roka jau slīdēja uz bikšu kabatu, no turienes uz svārku iekškabatu, bet drīz parādījās atpakaļ tukša.

«Jā, tirgus naudu!» noteica viņš pie sevis. «Jā, tirgus naudu!»

Viņš iegāja dibenkambarī un piegāja pie skapja, kura atslēgas viņš arvien nēsāja klāt. Iznākot no dibenkambara viņam rokā bija naudas soma, un pirksts ielikts starpā naudas atdalīšanai. Dēli klusēdami sēdēja rindā uz sola, un laikam gan katrs jau iedomājās naudas summu, kādu viņam noskaitīs saujā; ieraugot lielo naudas maku vairākiem iedalījumiem, viņu kārotās naudas summas apmēri varēja tikai pieaugt.

«Cik tad jums katram vajadzētu tās tirgus naudas?»

Indriķis nervozi sakustējās uz sola.

«Man dod piecdesmit kronu,» viņš teica, «gribu sev šo to nopirkt.»

Tēvs nelikās šo summu lāga dzirdam.

«Cik daudz?» un pielika roku plakaniski pie auss.

«Piecdesmit!» atkārtoja Indriķis skaļāk, gandrīz kliedzot.

Tēva neskaidrais skats pārslīdēja pār dēliem, un viņš dīvaini pasmējās. Viņš nepaspēja vēl Indriķim atbildēt, kad Juhans pateica, ka arī viņam vajadzīga tikpat liela summa tirgum.

«Ko mēs te daudz kaulēsimies,» teica Antons, jaunākais no viņiem, dažus gadus pāri trīsdesmit. «Svied mums katram piecdesmit saujā, tad būsim visi līdzīgi, nebūs ņedz skaudības, nedz nenovīdības.»

Viņš it kā noskaldīja šos vārdus pa burtam, balsienu pa balsienam.

Oskars pa zobu starpu izšļāca spļāvienu kambara vidū.

«Katrā ziņā,» apstiprināja arī viņš. «Katram piecdesmit, zem tā netiksim cauri. Un laiks būtu laisties lapās.»

Viņš paskatījās savā pulkstenī, kura spēcīgais mēchanisms tikšķēja tik skaļi, ka visi varēja to sadzirdēt. Tēvs brīdi bija apmulsis. Viņš stāvēja piecu glūnošu dēlu priekšā, kuri tagad mērīja viņu saviem urbjošiem skatiem. Viņš jutās tik neveikli, it kā viņa priekšā stāvētu gluži sveši vīri, kuriem viņš nācis atlīdzināt savu senseno parādu, bet kuru viņš pat tagad nespēs samaksāt, kaut gan bija solījies.

«Mīļie dēli,» viņš teica tad nevarīgā un bailīgā balsī. «Kur es, nabaga vīrs, pēkšņi ņemšu tik daudz naudas — katram piecdesmit? Man nav tik daudz naudas, man vienkārši nav!»

Viņš uztraucās pārlieku, viņa balss pārvērtās gandrīz raudās, jo viņa attiecības ar dēliem nebija nekādas labās, un gadu no gada tās bija kļuvušas naidīgākas. Dēli bija pret viņu nevērīgi, iedomīgi, nepaklausīgi un ļauni. Gandrīz ikdienas gadījās nepatikšanas un ķildas tēva un dēlu starpā, jo dēli visi pieci turējās kopā un bija vienprātīgi pret tēvu. Tēvam bija jau septiņdesmit gadu, vārga veselība, pavāja redze, bet viņš vēl nebija darījis to, ko ar ilgošanos gaidīja no viņa — viņš nenodeva saimniekošanu dēliem, bet arvien vēl pats bija saimnieks. Pirms pieciem gadiem viņš bija kļuvis atraitnis un tad nopietni bija gribējis nodot mājas dēliem un atteikties no visa darba un bēdām. Tas viņam tomēr nebija viegli izdarāms, jo visi pieci dēli, gan jau sen pieauguši, vēl bija mājās, un viņu dzīve vēl nebija nokārtota. Ja viņš pēkšņi būtu nodevis mājas vienam, viņš pārāk negaidīti būtu pārējos atstājis četros vējos. Gan viņš gribēja savus dēlus novietot kaut kur maizē: viņš bija aizrunājis Vilemu iegātņos, Juhanam sagādājis izredzi apprecēt atraitni saimnieci un Oskaram viņš gribēja dot gabalu meža Tādrzemjos. Bet šie nodomi bija palikuši tikai nodomi, jo Vilems negribēja iet iegātņos tādēļ, ka tur vecais saimnieks bija vēl pašos spēka gados un nemaz nedomāja nodot mājas meitai, bet Juhans tikai nospļāvās iedomādamies, ka viņam būtu jāprec cita vīra atstāta sieva. Un dēli bija par lēniem, lai paši meklētu izeju no šādas bezmērķa dzīves, un gaidīja tikai māju nodošanu viņiem; varbūt katrs no viņiem cerēja, ka tēvs dos mājas tieši viņam. Grūti bija iekārtot viņu dzīvi, jo viņi paši bija nevīžīgi un nemeklēja citas dzīves vietas ārpus Tādrzemjiem.

Tā pagāja gads pēc gada, pārmaiņas Tādrzemjos gaidīja visi, bet dzīve tur tomēr palika kāda bijusi. Pieci dēli bija mājās, kalpoja pie tēva par kalpiem, un vecums zagās klāt kā Kārlim pašam, tā arī viņa pieciem dēliem. Katram no viņiem bija jādomā par savas dzīves kārtošanu: tiešām bija pēdējais laiks. Bet Tādrzemjos viens apvainoja otru: dēli teica, ka tēvs nedodot mājas, un viņi nevarot uzsākt jaunu dzīvi, tēvs atkal apgalvoja, ka dēli paši vainīgi — esot nolaidīgi un vienaldzīgi meklēt citur maizi. Visi pieci gaidot Tādrzemjus sev, bet ja tēvs nodos Tādrzemjus vienam, citi paliks karājamies gaisā bez maizes un pajumtes. Un varbūt dēli arī gaidīja tēva lēmumu — kuram no viņiem pieciem tēvs dos Tādrzemjus. Dusmas un kurnēšana pret tēvu pastāvēja nepārtraukti, kvēloja un gruzdēja kā uguns zem pelniem — klusi, slepeni, bet pastāvīgi.

Šis slepenās dusmas no jauna iedegās šorīt, kad dēli prasīja tēvam tirgus naudu, un tēvs viņiem atbildēja, ka viņam prasītās summas neesot.

«Kur es ņemšu tik daudz naudas?» runāja tēvs. «Man viņas nav! Man pašam pirksti tukšā makā. Laiki grūti un bēdīgi...»

Šī summa viņam likās tik liela, ka viņš vēl arvien nevarēja attapties no sava apmulsuma: katram dēlam 50 kronu!

«Kāda velna pēc nav naudas?» rūca Vilems. «Naudas tev tiešām ir gana, tu tikai skopojies dot. Tā tas tomēr neiet, vecais! Šis tas būtu pērkams, un tagad pēkšņi — nevarēs!»

«Ej kā ubags tirgū!» lādējās Indriķis. «Nav ne senta kabatā, ubago vai ar cepuri, ja gribi nopirkt mazliet baltmaizes un desas, vai pasaukt gaidā pudeli alus.»

Visus viņus pārņēma īgnums un vilšanās. «Bet cik tad tu mums varēsi dot?» jautāja Juhans.

Tēvs šķirstīja ar pirkstu naudas maka pustukšajās nodaļās.

«Cik es te sadabūju...» viņš teica. «Piecas kronas katram.»

«Piecas kronas!»

«Piecas kronas!»

«Vel—l—ns!»

Šie divi vārdi — piecas kronas — atdzīvināja visu kambari. Šie vārdi dēliem likās par visbēdīgāko izsmieklu, jo ar viņiem tā apieties varēja tikai tāpēc, ka viņiem trūka iespējas uzstāties par savām tiesībām. Un neapmierinātība pieauga un pieņēma straujāku toni.

«Strādā un pūlies, lauzi kaklu dienu no dienas, gadu no gada; velns lai parauj! Un tagad pēkšņi — piecas kronas!»

Vilems uzlēca no sola, gatavs drāzties nezin kurp, lai tik izkļūtu no šī piesmakušā kambara.

«Vai tu tiešām nevari dot vairāk?» jautāja Antons.

Viņa tonis bija tuvu izlīgšanai, un viņam bija žēl, ka paliks nepirkts gumijas mētelis, par kuru viņš bija domājis jau vairākus gadus.

«Iztiekat nu šoreiz ar mazāk,» teica tēvs kā samierinādams. «Rudenī uz nākamo tirgu varbūt varēs aizvest kādu govi, tad došu jums vairāk tirgus naudas.»

Vilems satvēra no gultas kājgala savu spieķi un steidzās projām.

«Es to ubaga naudu negribu!» viņš izsaucās. «Ņem šo manu daļu sev, es neesmu ubags. Ja tu mani par tādu turi, tad jau varēšu tirgū pats ar cepuri salasīt!»

Viņš deva brāļiem ar galvu zīmi, lai arī viņi nāk līdzi, jo pēc viņa domām nebija vairs laika, ne nozīmes ilgāk ņemties mājās ar tēvu.

«Laidīsimies uz tirgu, brāļi!»

Tā kā citi nekustējās no vietas, viņš viens pats steidzās, atstādams savu tirgus naudu neaizskārtu uz galda. Spieķi vicinādams viņš gāja šķērsām pāri tīrumam uz lielceļu, kur piebiedrojās puišu un meitu baram, kas tāpat steidzās uz tirgu. Citu vidū viņa ļaunā oma drīz izzuda, jo tur viņš sāka spaidīt meitas, kas spiedza un kliedza viņa rokās.

Bet Tādrzemju priekškambarī vēl valdīja smags mēms klusums.

Neviens negribēja ņemt galda galā nolikto naudu, un visi viņi laikam apsvēra domu, vai sekot Vilema priekšzīmei un atstāt naudu neaizskartu.

«Netaisi muļķīgu jandāliņu,» beidzot teica Juhans tēvam. «Piemet klāt krietnas piedevas, neesi sīkstulis!»

Bet tēvs nepiemeta vis.

«Sātāns!» rūca Indriķis caur zobiem. «Ja esi bankrotā, nodod savas mājas kādam citam, dod tās vai pagasta nabagiem, ja negribi mums dot. Bet nodod tās un nerādi mums savu nožēlojamo ģīmi! Tas jau nekā nemaksā, tas neiet kontā.»

Viņš iecirta rokas naudas kaudzē, kas atradās galda galā, mētāja to, itkā nevarētu ticēt, ka tur nolikta tik maza summa un vēl pieciem vīriem.

Tad viņš zobojās:

«Ko lai dara, ja bankrots mājā. Ņemsim kājas pār pleciem un maršēsim uz tirgu. Paskatīsimies mazliet citu cilvēku priekos un jokos, un varbūt varēs no kāda drauga dabūt arī malku dzēriena!»

Tēvs klusēdams vēl stāvēja kambara vidū. Viņš baidījās, ka viņa vārdi un rāšanās varētu ieliet jaunu eļļu ugunī, apslāpēšanas vietā izsaukt jaunu ugunsgrēku. Viņš aizgāja atpakaļ dibenkambarī. Priekškambarī bija dzirdama zābaku klaudzēšana, rūkšana un lamu vārdi. Varēja dzirdēt četru gājēju soļus cauri virtuvei; priekškambarī palika tikai pelēki papirosu dūmi. Bet nauda no galda bija nozudusi.

No rīta bija runāts, ka Juhans un Antons brauks kopā ar tēvu un palīdzēs valdīt zirgu, jo tas bija jauns un baidījās automobiļu. Bet tagad arī Juhans un Antons bija nozuduši, pamezdami tēvu vienu. Oskars, kuram bija velosipeds, istabas priekšā vēl pumpēja riepas, bet drīz arī viņš bija prom, pabraukdams ceļā brāļiem garām. Bet arī citi brāļi nepalika kājniekos, jo pazīstamie uzņēma viņus savos ratos. Tā brauciens devās uz tirgu, kas jau sen bija pilns trokšņa un knadas.

Tikai Vilems meitu un puišu barā mēroja kājām visus lielceļa vilinošos līkumus un lokus. Pirmais viņam garām pabrauca Oskars uz sava grabošā divriteņa, tad citi brāļi, tupēdami zemnieku ratu pakaļgalā.

«Velna puiši tie Tādrzemju vīri!» noņūca viens no puišiem, kas soļoja kopā ar Vilemu biezās, pelēkās pašaustās drēbēs, sarkanu un sviedrainu seju, sviedriem tekot pa vaigiem. «Pašiem stallis pilns zirgu, bet tirgū brauc citu ļaužu ratu pakaļā, līki kā kriņģeļi.»

«Zirgi stallī nav mūsu,» aizrādīja Vilems, tāpat soļodams karstajā maija saulē, kas ātri cēlās pret debesu vidu, cepinādama muguru kā ugunīm; lielceļa biezie putekļi klāja arī viņa drēbes pelēku kārtu.

Viņš paskaidroja:

«Man nav ne mantas, ne zirgu, ne ratu. Esmu gluži nabags cilvēks, nožēlojama dvēsele, pliks kā vēdzele. Drēbes, kas man mugurā, arī nav manas. Vecais katru gadu pasauc skrodeli mājās, liek nogriezt gabalu no baķa un pašūt drānas. Tad saka: velc mugurā! Nesaka: dabūsi šīs jaunās, skaistās drānas sev. Zābaki — tos es tāpat paņēmu Juhanam no kājām, bija Juhanam mazi un spieda. Veļa mums ir kopēja: no klēts drēbju kārts to laiku pa laikam pirts dienās atnes un liek vilkt mugurā, bet mūsu tā nav.»

Viņi nonāca tirgū ar nokavēšanos. Krogus priekšā jau bļaustījās piedzērušie bariem, apkampušies sēdēdami grāvmalā. Nikna stīvēšanās un bezkaunīga lamāšanās pie zirgu slitas draudēja izvērsties asiņainā kautiņā. Vispārējā ainā cilvēku galvu raibais ņudzeklis kustējās, dūca, neapklusdams ne brītiņu.

Nebija pagājui ne stunda, kopš Indriķis un Juhans bija ieradušies tirgū, bet viņi jau čāpoja pa tirgu līgodamies, saķērušies kā divi vislabākie draugi. Laiku pa laikam viņi tika galā ar kādu dziesmas rindiņu, un satiekoties ar pazīstamiem pievienojās baram un ievilka «dziesmu eļļu».

Tēvs sēdēja pie saviem ratiem un sarunājās ar diviem zemniekiem. Šo sirmo vecsaimnieku liktenis pa daļai līdzinājās Tādrzemju Kārļa liktenim, jo arī viņi paturēja mājas, kuŗās bija vesels bars vecpuišu. Arī viņi nebija nodevuši savu saimniekošanu dēliem, jo vairāku kaimiņu dzīve tos bija pamudinājusi uzmanīties. Nododami mājas dēliem, tie bija pieredzējuši sūras dienas, dažs no tiem bija pat spiests meklēt pajumti pie svešiem.

Tādrzemju Kārļa ratos tagad pārrunāja šo jautājumu, kuŗa asums bija paslēpies lielajā Smilškrastu ciemā. Šo ciemu tauta sauca par Zirgu ciemu lielā saimniekdēlu skaita dēļ.

«Man nemaz nav dēlu, mani dēli ir meža vilki,» nopūtās Ceļakrustu vecsaimnieks, sēdēdams uz ratu malas, rokas vaļīgi nokāris starp kājām pāri ratiem. Viņa balsij, kas nāca it kā no dziļumiem, bija dobja skaņa, un savilktā mute piedeva vārdiem neskaidru toni. No viņa vecās, izbālējušās cepures apakšas spraucās sirmi, taisni apcirpti mati, kas sniedzās gandrīz līdz pleciem. Svārki viņam bija tik plati, ka vājais, kaulainais ķermenis šķita pazūdam viņu krokās. Otrs sarunu biedrs, Upenieku Vīdiks, krūtīm atspiedies pret ratu redelēm, kāju uzlicis uz ratu rumbas, košļāja āboliņa stiebru. Arī viņš nerunāja labu par saviem dēliem.

«Tagad cilvēkiem darbs nav vairs mīļš,» viņš sprieda. «Darbs tagad cilvēkiem ir spaidu darbs. Bet svētdienās — tad visi dēli iesoļo pie tevis dibenkambarī (citādi tas tēvs visu nedēļu viņiem ir tukšs gaiss), un kaulē naudu. Naudu, naudu un naudu! Arvien naudu!»

«Tikai naudu!» visi vienprātīgi apstiprināja. «To gan: naudu, naudu! Katru svētdienu tavam makam jāplūst pāri malām.»

Tālumā atskanēja troksnis un bļaušana. Tie bija Tādrzemju Indriķis un Juhans, kas līgojās tautas vidū un elkoņiem atbrīvoja sev ceļu, nekaunīgas dziesmas vilkdami.

«Tur nu viņi nāk, tie mani dēli,» teica Tādrzemju Kārlis. «Tikko pusstundu viņi ir tirgū, bet jau līgojas un trokšņo. Dod nu tādiem mājas!»

Indriķis ieraudzīja tēvu jau pa gabalu. Viņš pacēla rokas, it kā jau pa gabalu gribētu krist viņam ap kaklu, viņu apkampt. Un viņi atlīgoja līdz ratiem, šie divi vīri nedrošām un slimām kājām, streipuļodami un draudēdami apkrist. Rati viņiem deva atbalstu. Viņu iereibušie skati klīda no viena veča uz otru, it kā viņi meklētu interesantu sarunu tematu ar šiem vecajiem, kas mūžam žēlojas un sūdzas.

«Veci ar veciem, jauni ar jauniem», teica Indriķis. «Metīsimies arī mēs vecajo barā, jo arī mēs esam veci: Zirgu ciema vecie zirgi. Bet ko mēs te staipīsimies? Te ir gaŗlaicīgi. Ko mēs te sēdēsim ratos sausu galvu, it kā nemaz nebūtu tirdzinieki, iesim labāk tur zem gaŗā jumta».

«Ejiet, ejiet,» mudināja tēvs, protams, zobodamies. «Noteikti ejiet tur zem gaŗā jumta, gan drīzi arī mēs iesim pakaļ.»

«Bet kāpēc pakaļ?» apvainojās Indriķis. «Kāpēc jūs nāksiet pakaļ, es gribētu zināt. Vai ar mums kopā nevar nākt? Ko tad te gulēs pie ratiem? Vai tad tev kāds vērsēns pārdodams, ka nevari no ratiem iet prom?»

«Vērsēns!» zviedza Juhans. «Tādam esot kāds vērsēns ko pārdot! Kur tāds ņems vērsēnu, ja mājās nav ne īstas kārtības, ne saimnieka. Tām vajadzētu būt citām mājām, no kurienes vērsēnu varētu vest tirgū. Bet, lūk, mūsu vecais taisa izpriecas braucienu, mūsu vecais jau nevedīs vērsēnu tirgū!»

Viņš neatlaidīgi turpināja šķendēties par vērsēnu, jo ja tēvs būtu atvedis vērsēnu tirgū, tad tirgus naudai būtu krietnas piedevas.

«Ko mēs tik daudz vēršosim un vēkšķēsim!» noteica Juhans. «Neesam jau mēs Tādrzemju saimnieki. Un nav jau mums vērsēni vedami. Turēsim

Tālumā atskanēja troksnis un bļaušana.

smuki mutes, brāl!» Indriķis izplēta savas rokas kā ķepas Ceļakrustu saimnieka priekšā.

«Lūk, kaimiņi!» sauca viņš, «skaties šos sakumus, kaimiņ, citas mantas man nav, un ātrāk arī nebūs, kamēr tēvs pārcelsies uz debesu valstību...»

«Csst csst, brāl!» norāja viņu Juhans. «Tagad tu teici par daudz — tirgum lielas ausis!»

«Csst, csst? Jā, jā, taisnība gan, labāk jau turēsim muti, skat', tirgus uzraugs ar' nesas uz šo pusi, laikam baidās strīdus.»

Viņš piemiedza vienu aci, pamāja ar galvu, dziļi un errīgi paklanījās, tad viņi iečāpoja tirdziniekos, kuŗu vidū labu laiku bija dzirdams troksnis.

Ļaužu burzmā viņi atrada Vilemu un kādu citu Smilškrastu vecpuisi, šos visā draudzē vai pat visā zemē pazīstamos Zirgu ciema zirgus. Savā starpā viņi izveidoja tādu kā savienību, jo kad viņi kaut kur satikās, izveidojās vesels bars. Viņi sasveicinājās:

«Labdien, vecais apausi, mūžīgais zirgs!»

«Sveiks, velna zirgu zagli!»

Šie sveicieni bija tik sirsnīgi, ka viņi draudzības apliecinājumam bija gatavi vai krist viens otram ap kaklu.

Šodien krogus priekškambarī šo Zirgu ciema zirgu salasījās pāri par divdesmit, un vēlāk viņi uzkāpa augšā numurētā istabā. Tur bija viņi visi: Tādrzemju pieci klaidoņi, Ceļakrustu divi sirmgalvji, Upenieku bumburainie vīri un daudz citu. Tie bija dīvaini vīri: lielāko tiesu jau četrdesmitos gados, un daži pat vēl vecāki, plikiem pakaušiem, sirmiem matiem, bet rakstūrā viņi bija viegli un pavirši, dzīves raizēs neiedziļinājušies; viņi bja vieglprātīgi kā zēni, viņos neizpaudās ne gribas spēks, ne dzīves izturība. Pat viņu runas bija paviršas un vieglas: dēkas ar meitām vai vecākiem. Stāstīja, kā šad tad radās vārdu pārmaiņas ar tēvu, kā attīstījās strīdus, no strīdus gandrīz plūkšanās.

Viņi bija jau vairākas stundas trokšņojuši savā numurā, kad pavērās durvis un iekšā ieskatījās krogus puisis. Viņš paziņoja, ka Tādrzemju saimnieks ir ārā un tam esot vajadzīgs Oskars.

«Ko šis vecis grib no manis?» atbildēja Oskars. «Saki viņam, lai viņš uznāk šurp augšā, kungu kambarī, es jau neesmu viņa rokas puisis. Man nav patikas skraidīt viņam pakaļ, lai nāk augšā!»

Tēvs labu laiciņu gaidīja ārā krogus durvju priekšā. Zirgs ar kāju bija saspēris ilksi. Viņam bija vajadzīga palīdzība. Viens viņš netika galā ar pagaidu ilkss pagatavošanu, un bez tam viņš mājās braucot gribēja paņemt līdzi Oskaru, jo viens viņš baidījās braukt automobiļu dēļ.

Labu laiku viņš gaidīja velti. Piedzērušo trokšņošana un simtsbalsīga rēkšana, kuŗā neizdalījās neviens saprotams vārds, bija dzirdama pa atvērto lodziņu. Beidzot viņš ieraudzīja Juhanu, kas staipīja kaklu un likās meklējam viņu starp ļaudīm krogus priekšā.

«Uznāc augšā kungu kambarī pie mums, tēv,» viņš teica, pienācis klāt. «Tur augšā ir jautri, un mani atsūtīja tevi lūgt. Nāc!»

Tēvs brītiņu šaubījās, bet tā kā arī viņam gribējās iedzert glāzi alus, viņš padevās.

Kad viņi nonāca uz krogus kāpnēm, lai ieietu priekšnamā, Juhans pēkšņi apstājās un sāka kasīt pakausi. Viņš likās cīnāmies ar savām domām, kas viņu gribēja pāršķelt uz pusēm. Bet tad viņš pēkšņi aizvilka tēvu tālāk no cilvēkiem, pielika roku plakaniski pie viņa auss un iečukstēja ļoti noslēpumaini un uzmanīgi:

«Tomēr nenāc tur augšā kungu kambarī, vecais! Starp mums gan bijuši strīdi un ķīvēšanās, gājis šā un tā, bet to visļaunāko es tev tomēr nevēlu... Nenāc tur augšā, tur šodien visi uz tevi ļoti dusmīgi. Viss sagatavots, lai tevi piekautu, to tu atcerētos desmit gadus! Laidies lapās un neliecies ne zinis, ka mēs te satikāmies, un ka es tev šo sazvērestību izpļāpāju. Citādi es būšu viņiem rokā, un labas dienas tad es vairs neredzēšu līdz savai nāves stundiņai.»

Tēvs apmulsis, atvērtu muti stāvēja Juhana priekšā.

«Kā?» viņš stostījās. «Kā, pērienu?...»

«Tur augšā viņi ir dusmīgi. Viss gatavs, tikai tevis trūkst. Un ja tu savu kāju spersi augšā, tad brauksi ar raibu vesti mājās. Ak, lai sātāns mani parauj, no manis iznācis nodevējs Jūdass! Bet nebūtu jauki redzēt, ka tevi uzstieptu uz galda un ar bikšu jostu nomizotu. Esam taču viens otram mazliet rada, un tādēļ, tieši radniecības dēļ, brīdinu tevi!»

Tēvs stāvēja kā neatrisināmas mīklas priekšā.

«Kuŗš tur augšā asina zobus uz mani?» viņš jautāja.

«Pašu vīri,» atbildēja Juhans. «Esmu taču Juku, kā mani saukā. Sirds palika mīksta, negribu redzēt tādu slaktiņu...»

Tēvs dīvaini samētās kūkumā un gāja atpakaļ pie saviem ratiem. Te viņš ar svešu palīdzību sataisīja sasperto ilksi un sajūdza zirgu. Viņš piesēja grožus pie ratu redeļu augšmalas, paņēma zirgu pie laužņiem un pats pa priekšu soļodams vadīja ratus cauri ļaužu burzmai, taisīdams desmitiem pagriezienu, kā kādā labirintā.

Viņš brauca mājup viens, dēlus atstājis krogū.

2.

Saule jau tuvojās debesu vidum, bet Tādrzemjos vēl arvien gulēja. Abu priekškambaŗa logu priekšā karājās villainas segas, un no krēslainās telpas bija dzirdama spēcīga vīru šņākšana. Arī Tādrzemju pagalmā valdīja klusums. Kūts un dzīvojamās ēkas nosūnojušie salmu jumti zaļoja, zem loga ziedēja pāris meža ķiršu, un zālēm aizaugušajā dārzā starp bērziem baloja kaltēšanai uz virvēm izkārtā veļa. Pagalmā nekustējās neviens cilvēks, no skursteņa necēlās dūmi, akas vinda nelocījās pāri jumta galam. Mājas vairākas dienas bija kā izmirušas.

Arī tīrumos valdīja pilnīgs klusums. Ecēšu pāris stāvēja savā vietā, loki un groži bija izmētāti pa zemi, pātaga iesprausta tukšā ecēšu zara caurumā; arkls snauda uz deguna vagā, loks, groži un pātaga arī turpat. Uzartajā kviešu tīrumā plēnēja neizjauktās mēslu kaudzes, un staļļu priekšā stāvēja pusē sakrauts mēslu vezums, kuŗā bija iedurti divi sakumi.

Jau vairākas dienas Tādrzemju kaimiņš staigāja alksnāja malā, pelēks kā putekļu stabs, sētuvi plecos. Viņš ziņkārīgi noraudzījās uz Tādrzemju pusi, uz pamesto pagalmu un tukšajiem tīrumiem, kur viskarstākajā sējas laikā nekustējās neviena dzīva

dvēsele. Kaimiņa sejā pavīdēja tāds kā smīns. Viņam bija atkal jauna vēsts jāaiznes ciemā: Tādrzemjos vēl arvien dēlus neredz tīrumos. Mājas ar savu robainās sētas biezokni kā mēms cietoksnis virmoja saules spožumā plašo un pauguraino tīrumu vidū.

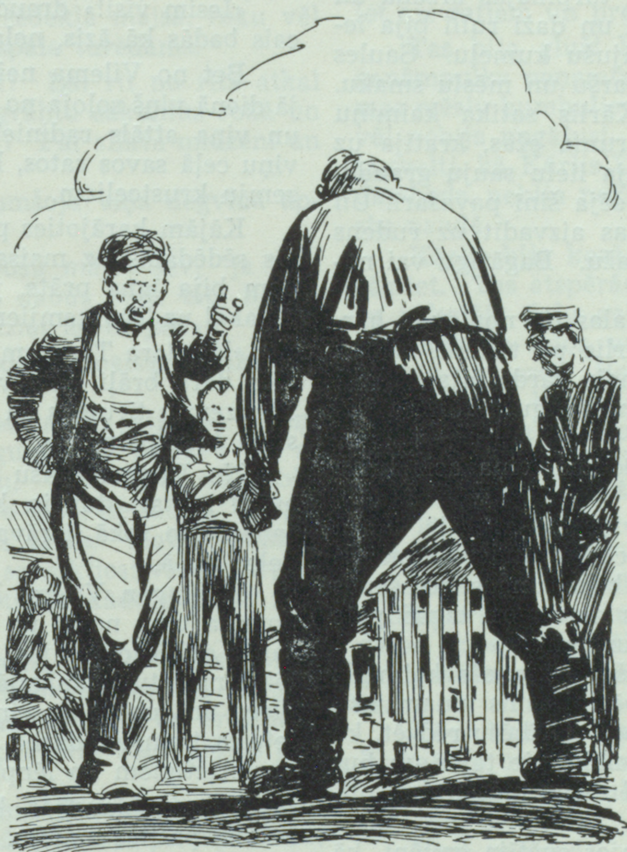
Ko nozīmē šis lielais klusums pagalmā jau vairākas dienas?

Sacelšanās! runāja ciemā. Tādrzemjos dumpojas. Pieci vecie zirgi pēc bumbulēšanas tirgū vairs neiet darbā. Vecais Kārlis viens ņurd un žēlojas pagalmā: ar sēju būtu jāpasteidzas, laiks skaists. Nav vairs no paša ne arāja, ne sējēja, kājas vecas un stīvas, skrejoša sāpe danco pa muguru, bet puiši vairs neliek roku pie darba. Neliek.

«Maksā mums algu, vecais,» viņi saka. «Kam lai mēs kalpojam bez algas? Un nodod mums mājas, dari reiz galu šādai nožēlojamai dzīvei!»

Ciemā šīs lietas sākumu otrā rītā pēc tirgus dienas bija dzirdējuši. Laiks bija rāms, un klusums aiznesa beidzamo vārdu uz ciemu. Tur skaidri bija dzirdams, kā vecis ņurdēja savā tumšajā rīkles balsī, un kā dēli nikni rēja viņam pretim. Pagalms bija pilns niknu saucienu.

Tad iestājās klusums — uz vairākām dienām. Tikai tēvs pats un meita Līze laiku pa laikam kustējās pagalmā, jo Līze nebija no nepaklausīgajām, viņai bija jāapkopj un jābaro lopi un arī dumpinieki. Ēdiena galdam, lai gan puiši atteicās no darba, bija jābūt klātam noteiktā laikā, ļoti noteiktā laikā, jo citādi varēja izcelties kurnēšana un nepatikšanas.

Pagalms bija pilns niknu saucienu.

Pirmās pāris dienas visi vīri gulēja no rīta līdz vakaram un arī pēc vakariņām devās atpakaļ gultās; Oskars un Antons rāpās uz kūts augšas. Miegs naktīs vairs nenāca, skaista, balta pavasara nakts skanēja daudz balsīs. Migla nolaidās ganībās starp paegļu krūmiem, kas, izmētāti tālu viens no otra, stāvēja kā salīkuši vīri. Un griezes grieza nenogurdamas, mēģinādamas viena otru pārspēt.

Oskars apakšveļā iznāca uz kūts kāpnēm, balts kā pirtī gājējs. Viņš noraudzījās uz attālo ciemu, kur mājas abās lielceļa pusēs sniedzās līdz rīta blāzmas sārtotam ziemeļu fonam. Māju melnie stāvi stāvēja apvienoti puduros — dzīvojamās ēkas, kūtis, klētis, pirtis un šķūņi; mazākās un nabadzīgākās ēkas tālāk kā niknu govju saime. Pirts, šī pēdējā ēka, aizvien paslēpusies kaut kur tīruma līkumā, maza un padevīga, ar sestdienas kvēpu un netīrumu atstāto smaku, lielāko tiesu iešķība, veca un pazemīga.

Oskars uzgāja atpakaļ kūtsaugšā, apģērbās un steidzās pa rasaino, slapjo ežmali uz ciema pusi. Suns klaiņāja viņam pakaļ. Viņš neatgriezās no ciema arī otrā rītā. Nebija jau kur steigties: darbs Tādrzemjos bija apstājies. Līdz pat dienas vidum viņš, seju pret sienu, skaļi krākdams gulēja Tiltu meitas gultā.

«Vai tu iesi mājās, dienas zagli!» rāja viņu Tiltu vecā saimniece, stāvēdama viņa gultas priekšā, veca kā zeme. «Cilvēks dauzās apkārt pa ciemu, bet mājās gaida darbs.»

Gulētājs nekā neatbildēja.

«Ko tu spēlē dienas zagli, celies augšā!»

Tomēr nekādas atbildes.

«Miris esi, vai? Ptui!»

Arī citi brāļi klaiņoja viens te, otrs tur. Vilems no rīta bija paņēmis medību bisi un aizgājis uz mežu. Bija jauki pastaigāties bezgalīgajās robežstigās, kur ziemas sniegs lokanos bērzus bija saliecis lokā kā goda vārtus pāri ceļam. Klusais mežs bija saules pilns un čumēja no siseņiem un odiem. Tie baŗiem līda acīs. Vilems klejoja pa stigām vairāk kilometrus, un kad viņš nonāca pļavas klajumā, viņš sāka šaut šķūņa durvīs mērķī, kur jau agrāk ar ogli bija uzvilkts mērķa loks. Te mežā bija smacējoši karsti, un no klaiņošanas noguris, Vilems attaisīja šķūņa durvis un nometās uz siena paliekām, kas mētājās uz šķūņa grīdas. Kaut kur taču bija jāpavada diena, gaŗlaicīga, gaŗa diena.

Juhans — tas gulēja ābeļu dārzā uz mauriņa, vecais kažoks paklāts zālē, ratu sēdekļa maiss pagalvī. Viņš lasīja kādu lubu romānu burtnīcās, kurā bija runa par galvaspilsētas nakts dzīvi, prieka mājām un saulesbrāļiem. Romāns, kuru viņš bija dabūjis no kādas meitas, tā saistīja, ka Juhans aprija vienu sējumu pēc otra — šīs taukiem nosmērētās burtnīcas saņurcītiem stūŗiem, kurām ciemā bija tik daudz lasītāju, ka grāmatas īstā īpašnieka vairs neviens nezināja. Juhanam vairākas reizes sava guļas vieta bija jāpavirza uz priekšu, lai atkal paslēptos ābeles ēnā, jo saule viņu drīz uzmeklēja zem kuplā koka. Viņam noderētu vairākas dienas, lai izrakņātu šīs pāris desmit burtnīcas, kas kā izbālējušas bērza tāsis gulēja kaudzē viņam blakus. Lasot viņš bieži atrada jocīgas vietas, kas lika viņam pasmaidīt; viņš lasīja tās atkal no jauna, bieži veselām lappusēm, censdamies tās paturēt prātā, lai pastāstītu citiem tālāk.

Antons — tas pastaigājās pagalmā, pazibēja reiz te, reiz tur. Līze pa laikam svešādi paskatījās uz viņu, it kā baidītos šī glūnošā vīra, kas staigāja kailām kājām, apkašbiksēs, vecu karavīra mēteli plecos. Viņš likās svešs, jo viņam vairākas dienas nebija skūta bārda, un tās melnie, spēcīgie rugāji izveidoja ap zodu melnu riņķi. Viņš līdzinājās slimniekam, kas pastaigājas ārā, saulītē, uzmanīgs un pazemīgs, gaidīdams no saules palīdzību savai kaitei. Garlaicīgi, garlaicīgi bija arī viņam.

Bet vecajam Kārlim bija darīšanas un knibināšanās visur. Viņš salasīja aizjūdzamās virves no ecēšām un arkliem, jo baidījās, ka naktī tās var nozagt. darba būtu bijis pilns klēpis un pilna mugura, bet veselība bija vāja. Viņš spēja veikt tikai mājas darbus un citus vieglākos pienākumus. Sāpīgi bija, noskatoties kaimiņu tīrumos: tur turpinājās aršana un sēšana. Visi zirgi bija iejūgti, un daži rullī bija iejūguši tikko darba gaitās iegājušu kumeļu. Saules tveicē zeme izplatīja mitru smaršu un mēslu smaku.

Tīrumā pastaigādamies, Kārlis satika kaimiņu saimnieku. Tas stāvēja uz tīruma ežas, kratīja uz mutes apgāzto sētuvi un dabūja lielu sauju graudu. Tā bija pēdējā sauja, ko viņš sēja šinī pavasarī. Un tagad viņam tikai atlika domas aizvadīt uz rudens dienām, kad viņš šeit ievāks ražu. Bagātīgu vai nabadzīgu?

Viņš nolika sētuvi uz ežmalas un noglauda bārdu uz abām pusēm. Kad Kārlis pa tīruma ežmali nonāca pie viņa, kaimiņa pirmais vārds bija:

«Klausies tu, Kārli, paņem rungu! Rungu paņem!»

Brīdi Kārlis stāvēja klusēdams, viņa acis klīda apkārt tālu tīrumos.

«Visi saka: ņem rungu!» viņš tad stāstīja. «Bet kas es vairs par rungotāju, vecs, septiņdesmitgadīgs. Runga bija jāņem tad, kad bija rungas ņemšanas laiks. Tagad mana roka vairs nerungos, tagad pats varu dabūt rungas, ja nebūšu uzmanīgs.»

«Bet pārdod mājas!» pēkšņi izsaucās kaimiņš; viņa seja kļuva sarkana, tik spēcīgi asins viņam iesitās sejā pie šīs domas. «Pārdod! Gribētu redzēt, ko viņi tad iesāks! Tad noteikti nāks pie tevis un bučos kāju pēdas: tēv, nepārdod! Kur mēs iesim, plikas dvēseles, kā peļu mazuļi!»

Jau piekto dienu Tādrzemjos svētīja gavēni, kā ciemā to sauca. No Tādrzemjiem arvien vēl nekādas dzīvības zīmes, tikai pelēks, tikko manāms dūmu zilganums sūcās pa sakritušo skursteņa galu uz augšu, un redzēja tikai Līzi tekājam ar savu sarkanpunktoto jaku pa pagalmu ar nēšiem. Diena bija klusa, pa lielceļu lēni kustējās kādi noreibuši rati, vīrs sāniski atlaidies ratu vidū, acis no spožās gaismas piemiedzis.

Grāvracis, kas strādāja lejā pļavā un grieza velēnas, teicās esam dzirdējis uztrauktus saucienus Tādrzemju pagalmā. Vēja straume bija iznesusi sparīgas vīru balsis no pagalma, vēstīdama par strīdu, kas izcēlies šinīs vecajās, drūpošajās ēkās. Grāvracis redzējis, kā vecais Kārlis uzskrējis augšā pa kūts kāpnēm, cirvi rokās, kliegdams un draudēdams: «Nākat nu, velni! Nākat!» Viņš palicis tur stāvot kā karavīrs, ar cirvi sišanas gatavībā, noskatīdamies no kāpnēm lejā uz pagalmu.

Tā runāja grāvracis, bet ciemā viņa runai daži neticēja, jo viņš bija liels pļāpa un mēdza pārspīlēt.

Bet bija zināms, ka vecais Kārlis bijis salīgt sev saimi, kas palīdzētu sēt. Viņš esot žēlojies cilvēkiem, ka neprotot vairs dzīvot: dēli neklausa, rej pretim, darbā nenāk un solās izpērt, ja gribi uzmodināt un saukt darbā.

«Dari un mal pats!» atrūca viņi. «Ko tu no mums gribi? Neesam jau mēs tavi rokas puiši! Brauc ellē ar visiem saviem zirgiem un zirgu barošanām. Mums tie nav vajadzīgi, mūsu dēļ tie visi var mirt badā, lai grauž vai sienas baļķus.»

Vilems jau vairākas dienas bija no mājām pazudis, arī naktīs viņš nenāca mājās. Viņš bija teicis, ka ies uz pilsētu un mēģinās atrast darbu vai nu ostā, vai korķu fabrikā, kur viņam vairāki paziņas bija priekšā. Oskars un Antons solījās viņam tūliņ sekot, ja tikai atrastos darbs.

«Iesim visi!» draudēja Indriķis, «visi pieci. Vecais badās kā āzis, neļauj dzīvot!»

Bet no Vilema neiznāca pilsētnieks. Jau trešajā dienā viņš soļoja no stacijas atpakaļ uz māju pusi, un viņa attāls radinieks, mežsargs Ritenis, uzņēma viņu ceļā savos ratos, lai vestu uz mājām līdz Tādrzemju krustceļiem.

Kājām karājoties pār ratu dēli, Vilems garlaikojās sēdēdams uz maisa aiz mežsarga muguras. Viņam bija īgns prāts, jo viņam bija pretīgi braukt atpakaļ uz Tādrzemjiem.

«Ko dara Tādrzemjos?» viņš jautāja mežsargam. «Ko dara brāļi, šie vecie zirgi? Lauž jau darbu Tārdzemju tīrumos kā arkla vērši? Un vecais švīkstina ādas pātagu?»

No Vilema bikšu kabatas ratos bija iekratījies avīzē ietītais duncis, kuram trūka maksts. Vilems saņēma to rokā, izrāva no papīra un iesita dziļi redeles malā.

Kaut gan Vilems bija iešnabojies, mežsargs nodomāja viņu norāt un pamācīt nepienācīgās dumpošanās dēļ Tādrzemjos. Viņš pa pusei piegriezās gulētājam ratu pakaļgalā, uzlika savu roku viņam uz pleca un runāja ar viņu sirsnīgi un labvēlīgi. Viņš ieteica tiem iet darbā, nobeigt sēšanu un būt ar tēvu iecietīgiem un lēnprātīgiem.

Vilems klausījās, klausījās; viņa galva laiku pa laikam pasitās uz leju, it kā viņš snaustu aiz noguruma. Pelēkās acis bija piemiegtas. Jo vairāk un sirsnīgāk mežsargs viņu rāja, jo niknāks šķita kļūstam Vilems. Viņš saviem tērauda pirkstiem iekērās sēdekļa maisā, it kā izgāzdams savas augošās dusmas, un grieza zobus.

«Ak tad tu noteikti atrodi, ka mēs rīkojamies muļķīgi?» iesaucās viņš starpā, acīm zibšņojot. «Tu runā kā mācītājs no kanceles, melni svārki mugurā un baltas skaras pakaklē. Asaras strūklām saskrietu acīs, ja vien man būtu mīkstāka sirds. Bet es neiešu darbā ne rīt, ne parīt. Un neies arī brāļi: mēs visi kā sazvērnieki esam trīs pirkstus pret debesīm pacēluši un zvērējuši nepadoties! Esam gaidījuši gadu no gada, lai vecais nodod mājas, bet nē! Esam kalpojuši viņam kā nēģeri, bet tā mums visiem dzīve aizies bojā!»

Balss viņam aizrāvās, asaras aiz dusmām sakāpa kaklā.

«Dzīve iet bojā!» viņš nikni atkārtoja, dusmās plosīdamies. Un kad viņš brīdi bija klusējis, to pār-

ņēma nevaldāma niknuma lēkme. Viņš saķēra galvu rokās, dauzīja to dūrēm, šņukstēja sāpēs, lādējās. Viņš trakoja kā važās iekalts zvērs, velti meklēdams brīvību: netrūkst važas, netiek brīvībā. Mūžīgas aukstas dzelzs važas skan ap viņa locekļiem, spēki apsīkst veltīgā cīņā.

Tad viņš ieraudzīja dunci redeļu malā, kas pamirdzēja saulē un trīsēja, trīsēja, varbūt, tāpat dusmās un izmisumā. Vilems sagrāba to saujā un izvilka no redeļu malas.

«Vilem, ko tu dari...»

Šie uztrauktie vārdi nāca it kā no mežsarga platās, saliektās muguras, pie kuras pieāķētās rokas satraukti raustīja zirgu uz ātrāku braukšanu.

«Mēs, mēs lai būtu lēnprātīgi? Lēnprātīgi!»

Saite starp viņa roku un smadzenēm uz brīdi satrūka, un kad viņa prāts atgriezās, viņš redzēja, ka bija ietriecis dunča asmeni sēdekļa maisā, roku vēl aizvien nemierīgi uz dunča spala turēdams.

«Mēs lai būtu lēnprātīgi? Lai rīt no rīta atkal ietītu sevi lupatu buntēs, sagrābtu sakumus rokā un ārdītu tīrumā mēslu kaudzes? Par sliktu miūzeni un samazgām!»

Vēl smagāka doma aptumšoja viņa degvīna apreibinātās smadzenes:

«Varbūt nemaz nedabūšu mājas sev, ja tēvs slēgs acis uz mūžu. Mājas dabūs kāds cits brālis, un tad būs gluži plikam jāaiziet no mājas!»

Viņš pagrozīja dunci sēdekļa maisā, izvilka ārā un iecirta no jauna.

Mežsargs ar izbailēm atskatījās atpakaļ. Viņš redzēja, ka Vilems bija sagumis uz priekšu un ar dunci durstīja sēdekļa maisu. Viņš vairs neiedrošinājā. Vilemam nekā teikt, ne laba, ne ļauna, bet pavirzījās no viņa pēc iespējas tālāk. Katra sakustēšanās aizmugurē lika viņam satrūkties: vai šis neprātīgais beidzot arī viņam neietrieks kādu dūrienu mugurā?

Trakotāja dusmas nerimās. Viņa īgnās domas mocīja to nemitīgi. Uzmeties ar pieri uz sēdekļa viņš runāja un lādējās. Viņš draudēja un brīdināja, solījās nokaut un dedzināt, pārvērst Tādrzemjus pelnu kaudzē.

Mežsargs skubināja zirgu. Tādrzemju krustceļi vēl bija tālu, un saule jau sārtoja lejā pie apvāršņa; tās mala bija nogrimusi aiz zaļā meža mūra. Vēl bija jābrauc cauri vientuļam meža stūrim, kur lielceļa šaurā vija izlocījās starp augstā egļu meža šalcošajām sienām. Tas bija drausmīgs brauciens.

Zirgs bija slapjš un kūpēja, kad viņi nonāca pie Tādrzemju ceļa. Vilems gulēja ar pieri uz saplosītā sēdekļa maisa, duncis bija nokritis ratu dibenā. Sākumā mežsargs bija nodomājis ievest Vilemu Tādrzemju pagalmā un ieiet uz brīdi iekšā, lai mēģinātu salabināt Kārli ar dēliem. Bet tagad viņš atteicās no šīs brēkas: laiks jau bija vēls, un viņš baidījās iereibušā Vilema, kas kambarī varētu sākt no jauna trakot.

Tādrzemju ēkas mēmi snauda. Laidarā gremoja raibās govis. Pāri tīrumam uz ceļa gala pusi vilkās liels balts suns. Tas nerēja. Kad apturēja zirgu, suns apstājās dažus soļus no ceļa, notupās un skatījās nekustēdamies.

Mežsargs papurināja Vilemu aiz pleca, bet tas krāca tālāk. Pagāja krietns laiks, un bija jāpieliek daudz pūļu, iekams viņš atmodās, izkāpa no ratiem un, dunci kabatā noslēpdams, sāka meimurot uz Tādrzemju pagalma pusi.

«Patiesi, Vilem, rītu ejiet visi darbā!» mežsargs sauca viņam pakaļ. «Virziet dzīvi uz priekšu, neder taisīt jandāliņu un niekoties.»

Vilems apstājās.

«Ak niekoties un spēlēties?» viņš jautāja. «Neviens no mums nepieliks rokas un nespers kājas pie darba, iekams vecais nesāks maksāt algu vai nedos mājas mums. Tas ir mūsu ultimātums! Un tikai kad to izpildīs, tad ies darbs vaļā — ar mūžīgu elles troksni.»

No Tādrzemju sētas uz lielceļa pusi redzēja kustamies ratus. Tas bija Kārlis ceļā uz miestu pie miesnieka, ar vērsēnu aiz ratiem. Viņš nesēdēja ratos, bet gāja kājām, dzīdams vērsi, kas nebija radis iet aiz ratiem un pretojās ķēdes galā.

Tas bija gluži liess un neuzbarots vērsēns, no ganāmpulka paņemts. Sāni un stilbi bija vē! ar ziemas mēslu bumbuļiem aplipuši, ziemas spalva vietām vēl nebija nogājusi. Tas aizgāja par lētu cenu, par pusvelti, kā Kārlis Līzei teica. Bet mājās bija naudas bads, nebija nekā cita, ko vest tirgū, lai pārvērstu naudā.

Kārlis bija ķezā ar ietiepīgo vērsēnu, kas atteicās iet. Tas atspērās kājām pret zemi un pacēla ratu pakaļējo daļu gaisā. Saite sažņaudza tam rīkli, viņš nokrita ceļos, un tā sāniski rati viņu vilka labu gabalu pa zemi. Bet tas drīz nogura. Miestiņš nebija tālu, un kamēr miesnieks Kārlim kambarī maksāja naudu, zeļļi jau aizvilka viņu pie staļļa un ietrieca viņam ar cirvja pietu pa pieri. Tad aiz kājām uzvilka staļļa priekšā pie sijas un pēc dažām minūtēm iemeta nodīrāto ādu Kārlim ratos, kā tas pirkšanas līgumā bija norunāts.

Kad Kārlis atgriezās no miesnieka, visi pieci dēli bija priekškambarī. Juhans uz gultas malas sēdēdams, spodrināja zābakus, Oskars bija izklājis uz galda sava pulksteņa mēchanismu un knibinājās ap to.

Tēvs ienāca, atpogāja svārkus, iebāca roku krūšu kabatā un izvilka no turienes naudas maku.

«Ņemiet, te viņš jums būs,» viņš sauca satraukti. «Še, ņemiet!»

Viņš pasniedza to dēliem, un kad tie mēmi pagriezās pret viņu, ar savu klusēšanu it kā gribēdami šo dīvaino spēli pagarināt, Kārlis, monētām skanot, nometa naudas maku kambara vidū uz grīdas.

«Ņemiet!» viņš atkārtoja vēl. Balss aiz satraukuma trīsēja vēl jūtamāk. «Ņemiet visu, ņemiet beidzamo kapeiku! Un mājas — tās dabūsiet pavasarī!»

Dēlu skati bija ieurbušies uz grīdas nomestajā naudas makā. Tas bija liels un piepūties; slēdzējs bija vaļā; dzelži atņirgti.

Indriķis, gultā gulēdams, pāris reizes caur nāsīm ievilka elpu. Citas skaņas lielajā priekškambarī šinī brīdī nebija. Un neviens nepakustējās, iekams Kārlis nebija aizgājis dibena kambarī, atstādams naudas maku uz grīdas.

Otrajā dienā tagad Tādrzemju tīrumos redzēja arājus un ecētājus. Visi dēli bija darbā. Laiks bija jauks, zeme karsta, zirgi atpūtušies spēra veicīgus soļus.

No igauņu valodas tulkojis L. Š v a r c s.

Džēmss Uorners Bellā

Nesagaidītā pēdējā diena

1914. gada augusta rītā zirgi nemierīgi mīņājās pie kādas lauku mājas un zirgu turētāju sarunas ieplūda pa atvērto logu līdz ar silto augusta gaisu. Pabeidzis dzert kafeju, Paulis piecēlās, papirosu lūpu kaktiņā turēdams.

«Es eju, brāl. Bija jauki tevi sastapt.» Viņš salocīja savu karti. «Šeit es došos pāri Sambres upei un tad tālāk pa ceļu uz Lambresi. Lai Dievs dod, ka šovakar es atkal sastaptu tevi šeit sveiku un veselu.»

Jānis jautri pasmaidīja un mēģināja nodauzīt zābakiem piekaltušos dubļus. «Es būšu šeit,» viņš sacīja. «Labu laimi.»

Viņi uzlika galvā savas apgāztām vīna glāzēm līdzīgās ulānu ķiveres un aizsprādzēja zoda siksnas. Uz sliekšņa viņi sirsnīgi spieda viens otra roku un paskatījās viens otram acīs. Pēkšņi viņi apkampās, tad atkal izšķīrās. Mēchaniski ar bērnībā parasto kustību, viņi ātri pieskārās viens otra rokas virspusei. Tad abi sēdās sedlos, noteikti pagriezdami viens otram muguru.

Paulis dzirdēja Jāņa zirga pakavu trokšņa aprautās skaņas, kas aiz tilta apklusa. «Sedlos!» viņš komandēja.

Viņa seržants un desmit jātnieku patruļas vīri ielēca sedlos, un atkal sākās virzīšanās uz priekšu. Visu dienu ulānu pulciņš lēnām jāja uz priekšu, svelmainajā karstumā taustīdams ceļu armijai, kuŗa tam sekoja lepnā spēka apziņā.

Tālu uz ziemeļiem varēja sadzirdēt lielgabalu nikno rūkoņu, kas pēcpusdienā, miglai parādoties, pieņēmās karstumā un niknumā. Pulksten četros redzamība bija tik vāja, ka būtu aplamība vēl tālāk virzīties uz priekšu. Paulis atzīmēja uz kartes savu atrašanās vietu un karti un zīmējumu aizsūtīja ar kādu ziņnesi, kas auļos devās atpakaļ. Pārējie piesēja zirgus ceļmalā un aizsmēķēja vai arī ķērās pie savām dzelzs porcijām, jo bija aizliegts kurt uguni. Uz ceļa stāvēdams, Paulis binoklī aplūkoja savā priekšā trīs punktus tālumā. Tie bija kaŗavīri haki krāsas formas tērpos, lēzenām cepurēm galvā, angļi, ne vairāk kā trīs simts jardu attālumā. Viņš smēķēja, stāvēdams nomaļus no saviem kaŗavīriem, kamēr saule aizslīdēja aiz zemajiem pakalniem. To vakaru viņš Landresijā nenokļuva. Arī kājnieki nokļuva Landresijā vēl tikai 25. augustā pēc tam, kad durkļu cīņā bija atņēmuši pilsētu īru grenadieŗiem, Koldstrīma gvardiem, samaksājot par to ar tūkstoš vīru asinīm.

Ilgais vasaras mijkrēslis pārvērtās zilā vakara dūmakā, bet ziņnesis vēl arvien neatgriezās. Ziemeļos artilerijas uguns kļuva rāmāka un beidzot apklusa, vēl nikni norūcoties. Viegla nemiera pārņemts, Paulis soļoja pa ceļu. Viņš bija dzirdējis, ka kaŗš turpināšoties divus gadus vai pat vēl ilgāk. Tas nebija patīkami. Paulim gribējās, ka pēc mēneša vai vēl ātrāk viņi jau būs Parīzē, un līdz ar to būs pienākušas kaŗa beigas.

Netālu priekšā, pa labi, atskanēja auksta, it kā izbijusies, šauteņu uguns. Paulis sūtīja divus vīrus rāpus pa ceļu uz priekšu, sabiezējošā tumsā, lai segtu savas patruļas fronti. Pēkšņi aizmugurē bija sadzirdama auļojošu zirgu pakavu dimdoņa. Pēc viņa seržanta domām jāja desmit vīru. Pavēlējis patruļai gaidīt, viņš izvilka savu automatisko pistoli. Ligera pistole gulēja viņa rokā auksta un nepatīkama. Zirgu auļošana pēkšņi pārvērtās piesardzīgos rikšos. Tumsā atskanēja ass sauciens — bija ieradušies patruļas atvietotāji. Jaunatjājušie nokāpa no zirgiem. Virsnieks pienāca pie Pauļa.

«Labas vēstis!» viņš sacīja. «Visu dienu norisinājās liela kauja — angļi bēg lielā nekārtībā.» Runājot viņš nepacietīgi mīņājās un žestikulēja. «Jums personīgi jādodas ar ziņojumu uz Onuā. Mēs pulcējam kājniekus uz šā ceļa. Rītdien būs atkal liela diena, un dzirdams, ka notikšot arī jātnieku masu uzbrukums. Lieliski!»

Paulis ātri noprasīja atjājušajam virsniekam: «Mans brālis?»

Virsnieks paraustīja plecus. «Šo pēcpusdienu es viņu vēl redzēju sveiku un veselu.»

Paulis pagājās uz priekšu un cieši satvēra virsnieka roku. «Bet pēc tam?» viņš aizsmakušā balsī jautāja.

Virsnieks paraustīja plecus. «Man stāstīja, ka viņš esot ievainots.»

«Jūs melojat!» iesaucās Paulis. «Izstāstiet man — vai arī es jūs samalšu miltos!»

«Ir taču kaŗš,» norūca otrais, «jūs esat auša. Jūsu brālis ir ievainots un atrodas Onuā.»

Paulis sagrāba sava zirga pavadu un ielēca sedlos. «Sekot!» viņš uzsauca seržantam un iespieda piešus zirgam dziļi sānos.

Viņš atrada Jāni skolas namā, mazā istabiņā. Maz kas vairs tur bija atrodams. Segas mala bija jau sastingusi no asinīm, kas gandrīz vairs netecēja. Viņš noliecās pār mitro, it kā no kaļķiem izgatavoto brāļa sejas masku un uzlika roku uz viņa pieres. Jānis lēnām atvēra acis, un gārdzošā elpa brītiņu kļuva mierīga.

«Es gaidīju,» viņš elsa. «Tas man grūti nācās. Lejas daļa man sadragāta.» Viņa skatiens pavirzījās uz segas pusi, tad atkal pievērsās brāļa sejai. Nodrebēdams Paulis nometās ceļos pie brāļa guļas vietas.

«Jāni! Jāni!» viņš sauca. «Dieva mīlestības vārdā, mums jāpaliek — jāpaliek kopā!»

«Tas — pārāk — grūti.»

Vaigu pie vaiga piespieduši, viņi drebēja pustumsā šās baigās vietas klusumā. Jāņa elpošana kļuva mierīgāka, tad viņš atkal ierunājās:

«Es jau tā kā tā būšu pie tevis — tik ass zobens — vismaz piecdesmit vīru.» Tad pēkšņi viņš iekliedzās: «Esmu pārcirsts pušu! Aplam — viss aplam!» Tad viņa elpa apklusa uz visiem laikiem.

Četras stundas Paulis palika ceļos nometies pie sava brāļa dziestošā līķa, nespēdams nekā domāt. Rīta gaismai austot, kāds pieskārās viņa plecam. Aiz viņa stāvēja vīri smagos zābakos, kas bija aplipuši svaigu zemi; viņi gaidīja.

«Tā», Paulis sacīja. «Viņi vēlas turpināt cīņu. Piecdesmit — piecdesmit vīru.» Ar rokas virspusi viņš vilka pār savu seju.

Ārsts uzlika roku viņam uz pleca. «Varbūt jūs gribētu apskatīt sava brāļa kapu?»

Paulis lēni pagriezās pret viņu un kratīja galvu. Neskūtā seja bija saspridzināta, lūpas pārvērtušās šaurā baltā svītrā.

«Nē; tas, kas jums tur ir, tas nav mans brālis.» Ātru, dedzīgu rokas mājienu viņš norādīja uz ziemeļiem, kur atkal varēja sadzirdēt lielgabalu dunoņu. «Viņi paņēma manu brāli. Iešu viņiem to atprasīt.»

«Varbūt glāzi degvīna?» jautāja ārsts.

Paulis atņirdza zobus. Smagiem soļiem viņš izgāja uz tukšā ceļa un sēdās savā zirgā.

Trīs dienas vēlāk tumsā norisinājās cīņa Landresijas dēļ. Arī Paulis ņēma tajā dalību. Ik dienas Paulis devās cīņā ar haki krāsas tērptiem jātniekiem, ienaidnieka arjergarda sargiem. Divas reizes viņu ievainoja, divas reizes viņš zaudēja zirgu. Uzbrukums turpinājās — līdz pat Marnai. Barība viņam šķita bez kādas garšas, miegs bija tikai sastingums kādā grāvmalā, lai sagaidītu rīta ausmu un nākošo cīņu. Varbūt viņam izdosies sastapties ar īsto vainīgo! Varbūt jau rītu viņš būs kopā ar Jāni ... Tādēļ atkal zirgā, uz priekšu rīta miglā — varbūt jau rītdien viņi ieauļos Parīzes priekšpilsētā.

Bet šī diena nekad nepienāca. Lielo Marnas kauju vāci zaudēja, un ulāni vairs nebija avangards. Trīs dienas vācu kaŗavīri runāja par kādu bezprātīgu virsnieku, līdz kādu rītu Pauļa galva nespēkā nokārās, un viņš novēlās no sedliem uz ceļa. Ievainotajā kājā un rokā, ņemot vērā nepietiekošo miegu un barību, sākās gangrēna. Viņu aizveda aizmugurē un izgrieza inficētās vietas. Dienām ilgi viņš gulēja ar gumijas caurulēm miesā, un ledus viņu saldēja. Dienām ilgi viņam deva spēcinošu barību, lai viņš atgūtu spēkus. Visu šo laiku viņš stīvi noraudzījās baltajos griestos bez mazākās intereses par visu notiekošo. Bet viņš bija tikai divdesmit trīs gadus vecs, tādēļ viņš izveseļojās, un izmisuma un sāpju vietā stājās atkal spars.

Februāŗa aukstumā un slapjumā viņš atgriezās frontē. Zirgi bija nozuduši, un vīri turpināja cīņu, netīrās bedrēs slēpdamies. Atkal viņš piedalījās kaujās — šoreiz pie Ipras, un neatlaidīgi un noteikti izpildīja katru viņam doto uzdevumu. Aukstums lika mūžīgi sūrstēt viņa vecajām rētām, tomēr tas bija tīrais nieks, salīdzinot ar sāpēm, kas nemitīgi grauza viņa sirdi. Februārim sekoja marts ar slapj-

draņķi un auksto laiku. Pienāca marta beigas, un pār pakalniem jau varēja saklausīt tikko manāmus pavasara čukstus. Paulis jau bija kapteinis.

Kādu dienu ziņnesis pavēra viņa zemnīcas aizkaru un pasniedza viņam vēstuli. Rakstīja viņa krustmāte. Vēstule bija gara un ar asaru plankumu kādā vietā. Krustmāte ziņoja, ka arī viņa brālēns kritis slavas pilnā nāvē austrumos cīņā pret krieviem.

Četras dienas vēlāk granāta svilpdama drāzās gar ausīm un apžilbinošā dzeltenā liesmā eksplodēja aiz viņa. Viņš gribēja pagriezt galvu, lai redzētu, kas noticis, bet nespēja; viņa kājas šķita pavisam bez spēka, un stindzinošas asas sāpes pārņēma visu viņa ķermeni. Viņš sabruka uz priekšu, nokrizdams uz sviedriem pārklātās sejas.

Šoreiz kara slimnīca bija īsts moku kambaris. Viņš pavadīja tur astoņpadsmit mēnešus, svīzdams, ciezdams sāpes un mēģinādams pretoties ļaudīm, kas viņu turēja un bez žēlastības graizīja. Tomēr viņš atkal atstāja dzīvs slimnīcu, kalsnējs, sakropļots, ziliem plankumiem iekritušajos vaigos, un ādas, niķelētā tērauda un korķa balsts deva viņam iespēju staigāt.

Viņu aizsūtīja pie krustmātes, kur viņu baroja ar pienu un olām un lika viņam sēdēt saulē. Nedēļām ilgi viņš atteicās no mēģinājuma staigāt. No Berlīnes ieradās masētāji, no Hamburgas atbrauca kāds slavens ārsts. Pauli masēja un lika vannās. Viņu apstaroja ar kalnu sauli, lai atkal viņā pamostos dzīvības spēks. Bet viss tas nespēja izklīdināt Pauļa vienaldzību. Dienām ilgi viņš sēdēja, ar segu apklājis savu sadragāto miesu, un stīvi noraudzījās kailajos kokos, kas drīz atkal zaļos, un kūstošajā sniega kārtā dārzā. Tomēr viņš atkal izveseļojās, jo bija tikai divdesmit piecus gadus vecs

Vaigi vairs neizskatījās iekrituši, un skatienā atkal varēja saskatīt spožumu. Kādu dienu putns iedziedājās krūmājā aiz zaļā mauriņa. Paulis lēnām piecēlās no krēsla un sniedzās pēc saviem spieķiem. Viņš lēnām virzījās pa kāpnēm, pa tām pašām, kur kādreiz bija skraidījis kopā ar Jāni. Kustēšanās viņam sagādāja sāpes, tomēr ne tik lielas kā agrāk, un pēkšņi viņš apzinājās, ka staigāšana drīz vien nebūs sāpīga, bet kļūs par vienkāršu ieradu.

Vēl Paulis nebija piegājis pie krūma, kad putns aprāva savu dziesmu. «Pat putns nevar noskatīties manā kroplībā», viņš nodomāja. Viņš stāvēja braucamā ceļa malā un ar sava lielā invalida spieķa malu dauzīja akmentiņus. Viegli mākonīši raibināja zilo debesi, un atkal pavasaris nāca pār zemi. Paulis noraudzījās uz savām kājām un laiski piesita ar spieķi pie kājas, kura patiesībā bija tikai korķis. Spieķa piesitiens izsauca tikai pakšķi. Viņš paraustīja plecus un asi piesita ar spieķi tēraudam, kas balstīja ar miesu pārklāto otras kājas kaulu. «Tā es tiešām nevarēšu dzīvot», viņš skaļi ierunājās. «Tas pārāk grūti. Labāk būtu es kritis. Kādēļ gan mani nenogalināja? Viņi nogalināja Jāni, kādēļ gan mani nē?» Atkal viņš paskatījās uz debesīm. Pulkstens rādīja gandrīz pieci, un viņam vēl negribējās atgriezties krustmātes nama skumjajā klusumā. Tālumā virs Bīlerštates viņš saskatīja mazu plankumiņu. Vakaram tuvojoties, tas slīdēja uz aerodroma pusi. Viņš to novēroja, līdz tas nozuda no redzes aploka. Minūtes piecpadsmit viņš tā stāvēja, tad pacēla abus spieķus un strauji nosvieda tos zemē.

«Es došos turp», viņš iesaucās. «Esmu dzirdējis, ka gaisā neesot svarīgi, vai cilvēkam viena kāja vairāk vai mazāk. Esmu taču ulānu kapteinis. Man ir privilēģijas. Mani pieņems un apmācīs.» Viņš lēnām virzījās atpakaļ uz drūmo priekšnamu.

Pie lidošanas viņš ķērās tikpat mierīgi un metodiski, kā pie kura katra

Viņš to novēroja, līdz tā nozuda no redzes aploka.

cita agrāk veiktā uzdevuma. Nebija jau ko uztraukties, kādu dienu beigas pienāks bez kādas piepalīdzības. Kādu dienu pārtrūks kontroles stiepule vai arī motors apstāsies pārāk tuvu pie zemes, un tad vairs nebūs ko gudrot. Bet varbūt viņš atkal nonāks dzīvs frontē, un tur viņu nošaus. Pagaidām bija diezgan interesanti, skaisti un tīrīgi lidot. Par spīti pretējiem paregojumiem, lidot viņš iemācījās viegli un ātri. Viņš labi prata izpalīdzēties bez kājām. Tādēļ lietpratēji sāka apgalvot, ka viņš kļūšot liels pilots, ja vien dzīvošot frontē pietiekoši ilgi, lai iemācītos gaisa cīņas paņēmienus.

Dīvainā kārtā viņš arī frontē palika pie dzīvības. Pavadīt laiku līdz tai dienai, kad viņš vairs neatgriezīsies, viņam šķita kaut kas rotaļai līdzīgs. Bez tam lidošana šķita kas tīrs: ne asiņu, ne sakropļojumu, ne sāpju kliedzienu. Lidošanu vienkārši turpina aizrautu elpu, mierīgi, nopietni, līdz kādu dienu tā izbeidzas bezgalīgā kritienā. Ka šī diena pienāks, par to viņš bija tik pārliecināts, ka gaidīšana viņu nemaz neuztrauca.

Pirmajā — Kellermaņa — eskadriļā viņiem bija divējādi uzdevumi. Vienu viņi veica grupās pa sešiem, bet otro pa vienam. Pirmais uzdevums viņam šķita ļoti nepatīkams. Viņi izlidoja kopā albatrosos un lidoja augstu virs mākoņiem ar gauso L. V. G. divvietīgo lidmašīnu zem viņiem kā ēsmu. Viņi gaidīja augstu gaisā, līdz ienaidnieka iznīcinātāji uzbruka šai mašīnai, un tad nira lejup, lai dotos cīņā. Tikai retumis viņi nenogāza vienu vai divus pretiniekus, ja vien pretinieks līda šinīs lamatās. Otrais uzdevums patika viņam daudz labāk. Kas vēlējās, varēja izlidot viens pats un klejot apkārt, meklējot ienaidnieka vienvietīgās mašīnas vai ko citu, kas viņam pagadījās ceļā. Tas jau bija daudz labāk, tomēr tikai nedaudzi piloti ar šādu cīņas veidu nodarbojās. Paulis turpretī atzina, ka cīnīties vienatnē ir pavisam solidi un labi. Savas lidotāja karjēras sākumā, lidojot kopā ar Kellermani, viņš sastapās ar kādu pretinieku, kas viņam palika atmiņā. Viņš veikli lidoja gan virs, gan zem Pauļa, kas lidmašīnas sānos blakus sarkanas krāsas zibenim saskatīja numuru 696. Viņi sastapās vēlreiz un tad aizslīdēja projām viens no otra. Ienaidnieka lidotājs pacēla roku, pielika īkšķi ausij un kustināja pirkstus. Jau acumirkli vēlāk cīņa bija galā, un angļu iznīcinātāji aizlidoja prom, bet Paulis šo žestu neaizmirsa.

Vēl divas reizes viņš sastapa šo pretinieku gaisā. Nu jau bija pagājuši vairāki mēneši, kopš Paulis ieradās frontē kā lidotājs. Kellermaņa eskadriļas lidotāji nozuda viens pēc otra, līdz beidzot atlika tikai Paulis un Kellermanis. Pie kopgalda parādījās jaunas sejas — atvietotāji. Tad pienāca diena, kad neatgriezās arī Kellermanis pats. Drūmā noskaņā līdz vēlam vakaram viņi gaidīja kādu ziņu, bet ziņa nepienāca ne to vakaru, ne vispār jebkad vēlāk. Kellermaņa vairs nebija, tas bija viss. Paulis uzņēmās eskadriļas vadību. Nu jau ļaudis runāja par Pauli tāpat, kā savā laikā par Kellermani, un nabaga velni ierakumu zaļganajos mālos priecājās, ka Beilena aerodroms atrodas aiz viņiem. Viņa vārds parādījās laikrakstos, to viņš redzēja vairākkārt, vienā gadījumā pat ar priekšvārdiņu «lielais». Pasmaidījis viņš gaidīja pēdējo dienu, bet pagaidām mācīja jaunos zēnus savā eskadriļā, kā viņiem palikt pie dzīvības.

Paulis vēl vairākkārt sastapās ar savu dīvaino pretinieku, piedzīvoja vācu pēdējā uzbrukuma neizdošanos, piedzīvoja vācu frontes sabrukumu, galīgi sabojāja savu veselību, bet «pēdējā diena», par kuras pienākšanu viņš bija tā pārliecināts, neatnāca. No cīņas lauka viņš nenonāca pie sava brāļa Jāņa. Skumjas nekad neizgaisa viņa sirdī un apēnoja viņa mūža gaitas līdz beigām.

No angļu valodas tulkojis

K. Vilde.

Kapteinis J. Ķikulis,
Aizs. štāba apmāc. daļas priekšnieks

Darba ražīguma priekšnoteikums

Sekojot ikdienas darba gaitām jebkuŗā nozarē vai speciālitātē, vai nu tas būtu zemnieka lauka darbs, mājas mātes darbs virtuvē, pilsētnieka darbs fabrikā, darbnīcā, birojā vai kabinetā — mēs bieži vien vērojam, ka vienādos darba apstākļos veiktā darba rezultāti, t. i. darba ražīgums un sekmes nav vienvērtīgi, līdzīgi un tie uzrāda lielu dažādību.

Kāpēc tas tā?. Tāpēc, ka darba vērtība, viņa sekmes un ražīgums atkarīgi vispirms no tā, kas darbu dara, t. ir no darba darītāja personības, no viņa pozitīvajām rakstura īpašībām — neizsīkstošās enerģijas, intensīvās apņemšanās un nelokamās gribas par katru cenu reiz uzsākto izvest līdz galam. Tikko apskatītā darba darītāja pretstats ir vāja rakstura cilvēks, kuŗa pazīmes ir kūtrums, nevīžība, neizturība darbā, neuzņēmība, nepastāvība un nepatstāvība domās un darbos, nenoteiktība un svaidīšanās darba izvēlē un viņa izvešanā. Šāda cilvēka darbs nevar solīt labas sekmes. Ja viņa darbs arī nebūs pilnīgi bezvērtīgs, tad katrā ziņā tas nevarēs nekādi mēroties kvalitātes (labuma) ziņā ar to darbu, ko veicis cilvēks ar stipru un noteiktu raksturu.

Bet ko līdzēs raksturs, griba un enerģija, ja trūks vajadzīgo zināšanu. Tamdēļ darba vērtība un ražīgums atkarīgi arī no tā, kā darbu dara, t. ir no darba darītāja intelliģences, zināšanām un prasmes pieiet darbam, no darba darītāja piedzīvojumiem un izvēlētām darba metodēm vai paņēmieniem, no prasmes savlaicīgi atvietot novecojušās darba metodes ar jaunākām un racionālākām, no tā, cik un kādā mērā seko attiecīgās darba nozares literātūrai un teorētisko jautājumu iztirzājumiem un praktiskiem aizrādījumiem. Bet, savukārt, darba darītāja zināšanas, apķērība, attapība un izveicība pašas par sevi vien, bez vajadzīgā spēka un noteiktas gribas, arī nevarēs uzrādīt vērtīgus sasniegumus.

Darba vērtība un ražīgums būs nodrošināti tikai tad, kad abas prasības būs saskaņotas.

«Ražīgs darbs ir spēka un intelliģences izpausme un iemiesojums», saka prof. Dāle.

Ja ikvienā darbā šādi ir galvenos vilcienos izteikti darba ražīguma priekšnoteikumi, tad dabīgi viņi attiecas arī pilnā mērā uz militāro darbu, kuŗu veic aizsargu organizācijas dalībnieki brīvprātīgi, un ārpus sava ikdienas darba.

Pievēršoties tuvāk aizsargu saimes locekļu veicamam militāram darbam, darbam, kas tiek veikts nevis profesionālas peļņas dēļ, bet vadoties no goda pilna pienākuma pret tautu un valsti, vai kā Valsts Prezidents izteica to savā radio vēstījumā tautai gadu maiņā: «Ne tādēļ vien strādāt, lai saņemtu algu un peļņu, bet strādāt, lai izjustu radīšanas prieku, lai saskatītu katrā darbā lielo mērķi uz valsts un tautas varenumu» — aplūkosim sīkāk apstākļus, kas paceļ šī darba vērtību un sekmes.

Lai militāram darbam nodotos patiesi no sirds, viņā iekļautos ar visu savu būtni, viņu iemīļotu, viņam līdzdzīvotu un viņu izjustu kā savas dzīves nepieciešamu sastāvdaļu, tad vispirms ir jābūt skaidrībā par šī darba mērķi, par viņa lietderību, vajadzību, nepieciešamību un svētību. Par šī darba svētību ikvienam pašam priekš sevis un vēl vairāk priekš visas tautas, Tēvijas un Latvijas.

Šī darba vajadzība un svētība top skaidra, ikvienam atsevišķi un visiem kopā, ja gribam brīvi, neatkarīgi un svešinieku neiespaidoti tālāk veidot un izkopt savas nacionālās, garīgās un materiālās vērtības: Veidot un izkopt tās tā, kā Latvijas un latviešu vēstures misija mums to ir nospraudusi un uzlikusi par pienākumu, vai kā prof. Fr. Balodis saka: «brīvi veikt Dieva un latviešu zemes uzticēto darbu.»

Veikt to, ko uzsākuši pirms daudziem gadu simteņiem mūsu slavenie priekšteči, kad mums jau bija sava brīva valsts, diženas pilis un īpatnēja kultūra, kad latviešu zemē valdīja latviešu karaļi.

Veidot to, ko turpinājuši mūsu varoņi un vadoņi brīvības cīņās un neatkarīgās Latvijas izkaŗošanā, jo viņi ir tie, kas ziedojot sevi un netaupot savus spēkus, veselību un enerģiju, izveda mūs uz brīvības un neatkarības ceļa.

Izkopt to, ko 15. maija atdzimšanas dienā atjaunojuši, apvienojuši un kam jaunu sparu un spēku izraisījuši mūsu nesenā varoņu laika vadoņi Dr. K. Ulmanis un ģenerālis J. Balodis.

Izprotot un iegaumējot militārā darba mērķi, tad nu mēs varam patiesi pieķerties šim darbam ar sirdi un dvēseli. Viņam nodoties pilnīgi un pavisam, kaut arī tikai uz laiku, uz to laiku, kuŗu mēs atraujam savam parastam ikdienas darbam. Varam nodoties militāram darbam bez nosacījumiem, bez savtīgās domas — kas man par to būs. Varam viņā iekļauties un degt. Degt un sadegt pilnīgi un tai degšanas procesā izstarot varenu un nesalaužamu militāru spēku. Spēku, kuŗa paspārnē ikviens latvietis var mierīgi vairot savas kultūras un materiālās vērtības, bez kā šīs vērtības tiktu apdraudētas no kādas svešas varas.

Bet militārā darba darītājam, līdzīgi citu darbu veicējiem, nepietiek vien ar darba mīlestību, darba prieku un gribu. Arī viņam šai darbā ir vajadzīgas speciālas iepriekšzināšanas, kuŗas pastāvīgi jāatsvaidzina, jāpalielina un jāpapildina.

Šīm priekšzināšanām jābūt jo lielākām un vispusīgākām, jo augstāku un atbildīgāku amatu ieņem attiecīgais aizsargu saimes loceklis. Sevišķi komandieriem jāzina savi pienākumi, jāprot padoto vienību komandēt un lietpratīgi kaujās vest. Lai to panāktu, komandieriem jātrenē savas smadzenes šinī virzienā, lai vajadzīgā brīdī varētu uzņemties iniciā-

tīvi un atbildību un būt vārda pilnā nozīmē par savu vienību vadoņiem.

Te paceļas jautājums, kur un kā smelt un papildināt šīs zināšanas, jo ikdienas civīlam darbam, kuŗā speciālizējas un papildinājas attiecīgs darbinieks, ir vai nu ļoti maz, vai pat nav nekā kopēja ar militāriem jautājumiem.

Militāro zināšanu pamatus ikviens aizsargu organizācijas dalībnieks ir ieguvis obligātā kaŗa dienestā, bet papildinājis tos vai nu attiecīgā militārā mācības iestādē, vai kursos, vai arī aizsargu organizācijas rīkotās militārās apmācībās. Tie aizsargi, kas nav bijuši aktīvā kaŗa dienestā, militāro zināšanu pamatus piesavinājuši līdz šim rīkotās aizsargu organizācijas militārās apmācībās.

Tālākā militāro zināšanu papildināšana notiek:

— kārtējās aizsargu vienību organizētās militārās apmācībās (aizsargiem un komandieriem)
— aizsargu un kopīgos armijas, aizsargu manevros (aizsargiem un komandieriem),
— kadru un komandieŗu apmācībās (komandieriem) un
— speciālos kursos pie kaŗaspēka daļām (sākot ar grupas komandieriem).

Lai visi augstāk minētie sarīkojumi patiesi vaiņagotos izcilām sekmēm, par prieku tiklab darba darītājiem, kā arī darba vadītājiem un vērtētājiem, tad katram dalībniekam līdz attiecīga sarīkojuma sākumam jānoskaidro paredzamā darbība un apmācības viela un vaļas brīžos jāatrod laiks minētās apmācības vielas izstudēšanai un apstrādāšanai, smeļot vajadzīgās ziņas no militārās literātūras un attiecīgiem reglamentiem.

Savā brīvā laikā, katram aizsargam nepieciešami nopietni pastudēt atbilstošos nodalījumus Kareivja rokas grāmatā un žurnālā «Aizsargs» ievietotos «Nepareizas un pareizas rīcības piemērus», bet komandieriem jāizstudē attiecīgo reglamentu atbilstošie panti un žurnālos «Aizsargs» un «Militārais apskats» aprakstītās kaujas apmācības, iegaumējot un atzīmējot ievestos jauninājumus un papildinājumus.

Minēto pašstudiju laikā atklātās neskaidrības vai šķietamās pretrunas atzīmējamas un iztirzājamas tuvākā vietējo komandieŗu sanāksmē, neatkarīgi no tā, vai šī sanāksme domāta tīri militāru jautājumu iztirzāšanai, vai arī citu uzdevumu veikšanai.

Gadījumā, ja vietējo komandieŗu sanāksmē neatrastos pietiekoši kompetenta persona, kas varētu dot izsmeļošus paskaidrojumus atzīmētos un izvirzītos jautājumos, tad pēdējie nosūtāmi pulka vadības noskaidrošanai, vai arī vecākais no klātesošiem komandieŗiem var minētos jautājumus noskaidrot pie tuvākā garnizona pārstāvjiem — virsniekiem, ja garnizons ir sanāksmes tuvumā.

Ja tā ikviens aizsargu organizācijas dalībnieks būs piegājis un sagatavojies ikreizējam militāram darbam, tad varēsim apliecināt, ka viņi ir izpratuši sava pienākuma svarīgumu tiklab savas personīgās, kā arī mūsu tautas un valsts neatkarības, patstāvības un brīvības nodrošināšanā.

Aizsargu sasniegumi šaušanas sportā 1936. g.

(Beigas.)

Šaušanā ar automatisko pistoli 6 figūrās (3 serijās).

N. N. p. k.	Uzvārds un vārds	Organizācija	Figūras
1.	Vltn. Kļava	Armija	18
2.	Brenholms Osk.	Polic.	18
3.	Frickaus Fr.	Armija	17
4.	Krēsliņš Jānis	„	17
5.	Vltn. Laukmanis	„	16
6.	Stūrmanis V.	5. R. a. p.	16
7.	Jansons Aug.	7. V. a. p.	16
8.	Andrējevs N.	5. R. a. p.	15
9.	Rasiņš Pabls	„	15
10.	Ozoliņš Jānis	Polic.	15
11.	Meija Jānis	Dz. a. p.	15
12.	Doblāns Art.	4. J. a. p.	15
13.	Tauniņš A.	5. R. a. p.	15
14.	Mednis A.	„	14
15.	Cimdars R.	Armija	14
16.	Matvejs Jānis	Polic.	14
17.	Lasis Jēkabs	5. R. a. p.	14
18.	Jēkabsons J.	8. V. a. p.	14
19.	Bērziņš J.	16. J. a. p.	13
20.	Vltn. Kvālbergs	Armija	13
21.	Apsītis Ed.	Polic.	13
22.	Valters Rūd.	5. R. a. p.	13
23.	Krieviņš J.	„	13
24.	Pfafrots H.	16. J. a. p.	13
25.	Freibergs A.	1. T. a. p.	12
26.	Reķis Jānis	5. R. a. p.	12
27.	Bērziņš J.	Polic.	12
28.	Dombrovskis Ž.	„	12
29.	Tolle Kārlis	8. V. a. p.	12
30.	Pormalis A.	4. J. a. p.	12
31.	Strēlnieks H.	2. V. a. p.	12
32.	Zemītis J.	5. R. a. p.	11
33.	Feldmanis J.	„	11
34.	Nelius Ad.	Polic.	11
35.	Lapiņš Alfr.	„	11
36.	Dravnieks A.	7. V. a. p.	11
37.	Ērmanis P.	8. V. a. p.	11
38.	Šteins A.	14. J. a. p.	11
39.	Dāvus V.	16. J. a. p.	11
40.	Poga Rob.	„	10
41.	Misters Jēk.	Polic.	10
42.	Kaužens H.	8. V. a. p.	10
43.	Freimanis T.	1. T. a. p.	9
44.	Zanders Fr.	2. V. a. p.	9
45.	Insbergs V.	1. T. a. p.	9
46.	Pfafrots O.	16. J. a. p.	9
47.	Osis K.	14. K. a. p.	8
48.	Ltn. Ramanis	Armija	8
49.	Binde Elm.	7. V. a. p.	8
50.	Ozols V.	5. R. a. p.	8
51.	Ķemeris Al.	8. V. a. p.	8
52.	Brīvulis J.	17. R. a. p.	8
53.	Jankovskis I.	14. K. a. p.	7
54.	Austrums A.	Polic.	7
55.	Porietis J.	4. J. a. p.	7
56.	Bērziņš O.	5. R. a. p.	7
57.	Pālītis Art.	„	7
58.	Laimiņš P.	8. V. a. p.	6
59.	Jansons Ad.	1. T. a. p.	5
60.	Majors Rūd.	A. aviāc.	2

Cīņa dalībnieku starpā šinīs sacīkstēs risinājās ļoti spraigi un gala iznākumā tika uzstādīti vairāki jauni Latvijas rekordi.

Tā piemēram: Valters R. (5. R. a. p.) uzstādīja jaunu rekordu 300 m. distancē šaušanā ar šauteni guļus no rokas (20 personas, iespējami 200 pkt.) sasniedzot 183 pkt.; Cimdars R. (A. S. K.) tai pašā distancē stāvoklī stāvus — ar 140 pkt., bet aizsargu labākais sasniegums pieder Ozolam Valdim (5. R. a. p.) ar 129. pkt. Aizsargiem-sportistiem jāpiegriež lielāka vērība šaušanai stāvoklī stāvus. 300 m. distancē labākos sasniegumus no visiem trīs stāvokļiem kopā uzrādīja Pormalis A. (4. J. a. p.) ar 450 pkt., kuŗam iztrūkst no 21. jūnijā uzstādītā rekorda (Mednis O. Polic. — 451 pkt.) viens punkts, bet 6. septembrī uzstādītā rekordā (Saulītis, A. S. K. — 460 pkt.) — 9 pkt.

Šaušanā ar automātisko pistoli starptautiskā mērķī (aplī) jaunu rekordu uzstādīja Laukmanis (A. S. K.) ar 59 pkt., bet Jēkabsons J. (8. V. a. p.) kā trešās vietas ieguvējs arī sasniedza to pašu pkt. skaitu, tikai ar mazāku blīvumu.

Vislatvijas meistarsacīkstēs 1936. g. 5. un 6. septembrī sasniegti sekojoši rezultāti:

Šaušanā ar šauteni 300 m.

Stāvoklī — «guļus no rokas»: 1. Saulītis (A. S. K.) — 178 pkt.; 2. Laukmanis (A. S. K.) — 177 pkt.; 3. Kārklis Ed (7. V. a. p.) — 171 pkt.

Stāvoklī — «stāvus»: 1. Ozols (5. R. a. p.) — 141 pkt.; 2. Saulītis (A. S. K.) — 133 pkt.; 3. Ābele Ed. (5. R. a. p.) — 131 pkt.

Stāvoklī — «Ceļos»: 1. Niedrītis (A. S. K.) — 155 pkt.; 2. Kārklis E. (7. V. a. p.) — 152 pkt.; 3. Laukmanis (A. S. K.) — 151 pkt.

Kopsummā no visiem trīs stāvokļiem: 1. Saulīts (A. S. K.) — 460 pkt.; 2. Laukmanis (A. S. K.) — 442 pkt.; 3. Ozols V (5. R. a. p.) — 440 pkt.

Komandām: 1. A. S. K. — 2963 pkt.; 2. L. A. O. — 2931 pkt.; 3. Policija — 2709 pkt.

Šaušanā ar šauteni 150 m.

1. Sams (A. S. K.) — 89 pkt.; 2. Pormalis A. (4. J. a. p.) — 84 pkt.; 3. Kārklis Ed. (7. V. a. p.) — 84 pkt.

Komandām: 1. A. S. K. — 520 pkt.; 2. L. A. O. — 514 pkt.

Ar mazkalibra šauteni stāvošā mērķī.

Stāvoklī — «guļus no rokas»: 1. Grīnlaubs R. (14. K. a. p.) — 195 pkt.; 2. Niedrītis (A. S. K.) — 194 pkt.; 3. Mačs (A. S. K.) — 194 pkt.

Stāvoklī — «stāvus»: 1. Priedīts Ed. (1. T. a. p.) — 164 pkt.; 2. Harjū M. (10. C. a. p.) — 162 pkt.; 3. Saulītis (A. S. K.) — 162 pkt.

Stāvoklī — «ceļos»: 1. Cimdars (A. S. K.) — 184 pkt.; 2. Lasis J. (5. R. a. p.) — 183 pkt.; 3. Pormalis A. (4. J a. p.) — 181 pkt.

Kopsummā no visiem trīs stāvokļiem:

1. Lasis J. (5. R. a. p.) — 537 pkt.; 2. Cimdars (A. S. K.) — 533 pkt.; 3. Priedīts Ed. (1. T. a. p.).

Komandām: 1. L. A. O. — 2596 pkt.; 2. A. S. K. — 2580 pkt.; 3. Polic. — 2441 pkt.

Ar mazkalibra šauteni parādītā mērķī.

1. Cimdars (A. S. K.) — 245 pkt.; 2. Lasis J. (5. R. a. p.) — 243 pkt.; 3. Butkus Ž. (16. J. a. p.) — 242 pkt.

Komandām: L. A. O. — 1197; 2. A. S. K. — 1195; 3. Policija — 1078.

Ar mazkalibra pistolēm.

1. Cimdars (A. S. K.) — 252 pkt.; 2. Valters R. (5. R. a. p.) — 241 pkt.

Ar automātiskām pistolēm starptautiskā mērķī (aplī).

1. Ozoliņš (Pol.) — 62 pkt.; 2. Kvālbergs (A. S. K.) — 59 pkt.; 3. Krēsliņš (A. S. K.) — 58 pkt.

Šaušanas savienība savā pilnsapulcē 1936. g. 30. novembrī apstiprinaja sekojošus jaunus Latvijas rekordus:

Šaušanā ar šauteni 300 m.

Stāvoklī — «guļus no rokas»: Valters R. (5. R. a. p.) — 183 pkt. (1936. g. 30. aug.).

Stāvoklī — «stāvus» Ozols V. (5. R. a. p.) — 141 pkt. (1936. g. 6. sept.).

Stāvoklī — «ceļos» Andrējevs N. (5. R. a. p.) — 162 pkt. (1936. g. 21. jūn.).

No visiem trīs stāvokļiem Saulītis A. S. K.) — 460 pkt. (1936. g. 6. sept.).

Komandām A. S. K. — 2963 pkt. (1936. g. 6. sept.).

Šaušanā ar automātisko pistoli 6 fig. (3 serijās).

Vltn. Kļava (A. S. K.) — 24 sek. 18 fig. un 3 sek. 5 fig. (1936. g. 6. sept.).

Komandām — A. S. K. — 87 fig. 1936. g. 6. sept.).

Šaušanā ar automātisko pistoli starptautiskā mērķī (aplī).

Ozols J. (Polic.) — 62 pkt. (1936. g. 6. sept.).

Šaušanā ar mazkalibra pistoli.

Cimdars R (A. S. K.) — 252 pkt. (1936. g. 6. sept.).

Ar mazkalibra šauteni stāvošā mērķī.

Stāvoklī — «guļus no rokas»: Grīnlaubs R. (14. K. a. p.) — 195 pkt. (1936. g. 6. sept.).

Stāvoklī — «stāvus»: Priedītis Ed. (1. T. a. p.) — 164 pkt. (1936. g. 6. sept.).

Stāvoklī — «ceļos»: Cimdars R. (A. S. K.) — 184 pkt. (1936. g. 6. sept.).

No visiem trīs stāvokļiem: Lasis J. (5. R. a. p.) — 537 pkt. (1936. g. 6. sept.).

Komandām: L. A. O. — 2596 pkt. (1936. g. 6. sept.).

Šaušanas savienības darbība.

Šaušanas savienībā savā pilnsapulcē ievēlēja jaunu valdi, kuŗa konstruējās sekojoši:

priekšsēdis — ģen. Klinsons R. (A. S. K.);

priekšsēža I b-drs — kapt. Ķikulis (L. A. O.);

priekšsēža II b-drs — Jansons J. (Medn.);

sekretārs — Birkens M. (Medn.);

sekretāra vietn. — Tauniņš A. (L. A. O.);

kasieris — p-ltn. Echmanis J. (A. S. K.);

kasieŗa vietn. — Jansons P. (Polic.).

mantzinis-biedrzinis — Ķīselis J. (Polic.);

mantziņa-biedrziņa vietn. — kapt. Strazdiņš A. (Robežsargi).

Pilnsapulce nolēma šaušanas sporta veicināšanai izbūvēt šautuvi Rīgā, Ziepnieku kalnā (mazkalibra ieročiem un māla baložu šaušanai). Organizēt intensīvus treniņus visās šaušanas disciplīnās. Atzina par nepieciešamu mūsu šāvēju biežāku piedalīšanos starptautiskās sacīkstēs. Sekmēt starptautisku sacīkšu sarīkošanu Rīgā un organizēt mūsu šāvēju startus ārzemēs. Atzina par vēlamu piedalīties 1937. g. rīkotās starptautiskās šaušanas sacīkstēs Kauņā un pasaules meistarsacīkstēs Helsinkos.

Lai šinīs sarīkojumos varētu piedalīties arī aizsargi-sportisti, tad tiem jau ziemas periodā jānoorganizē un jāreālizē sistēmatiski treniņi visās šaušanas disciplīnās un šajos treniņos jāpārspēj līdz šim uzstādītie rekordi.

CHRONIKA

* Aizsargu štāba sanitārā daļa sakopojusi datus par kopā ar Latvijas Sark. Krustu iekārtoto 36 sanitāro punktu darbību pag. gadā. Punkti snieguši pirmo palīdzību 187 personām, kas cietušas 160 satiksmes nelaimēs. Visvairāk nelaimes gadījumu uz Rīgas—Cēsu šosejas, vismazāk — uz Rīgas—Kokneses šosejas. Ziemas un pavasaŗa mēnešos satiksmes nelaimju skaits uz mūsu galvenajiem satiksmes ceļiem bijis niecīgs. Vasarā tas ievērojami audzis. Jūnijā notikušas 32 satiksmes nelaimes. Sanitāro punktu tīklu paplašinās,

* Iespieduma kļūdas labojums: «Aizsarga» š. g. janvāŗa burtnīcas 47. lapp. ievietotā raksta «Jaunās lauksaimniecības biedrības» autors ir — agr. V. Bušs, LLK lauks. biedrību nodaļas vadītājs.

1. Talsu pulks.

* 20. janvārī noslēdzās pulka rīkotie sanitāru kursi pie apr. slimnīcas. Kursus vadīja I btl. ārsts slimnīcas dir. Dr. V. Ruģens un tos beidza 15 aizsargi un aizsardzes.

* Mērsraga un Spāres nodaļās nodibināti jaukti dziedātāju koŗi. Par diriģentiem iecelti E. Feiters un P. Skangals.

2. Ventspils pulks.

* 3. jūŗas rotas III vads 24. janv. Vārvē uzveda R. Blaumaņa «Trīnes grēkus». Izrādi ievadīja referāts.

* Zūru aizsardzes un aizsargi 7. februārī savās telpās rīkoja koŗa dziesmu vakaru un uzveda R. Blaumaņa «Pazudušo dēlu».

3. Ludzas pulks.

* Pulks, ar pilsētas pašvaldības atbalstu, dibina Ludzā mūzeju, kuŗam pilsēta nonomājusi atsev. māju. Izstādījumiem vajadzīgo iekārtu dod pulks, bet kollekcijas — pieminekļu valde un valsts vēsturiskais mūzejs. Mūzejā novietos arī pulka kult. noz. darbinieku savāktās etnografiskās mantas, kuŗu vākšanā rosīgu dalību ņem pamatskolu skolotāji. Mūzeja atklāšana paredzama aprīlī.

* 31. janvārī notika nodaļu priekšnieku un aizsardžu pulciņu priekšnieču sanāksme. Norādījumus deva pulka kom. A. Kārkliņš un kom. pal. kpt.-ltn. V. Frišmanis. Ziņojumi no vietām rādīja, cik patiesi daudznozīmīga loma piekrīt aizsargiem un aizsardzēm kā

Rundānu aizsargu nams.

kultūrāli-latviskās dzīves vadītājiem un veidotājiem.

* Rotas kom. J. Petzals, pulka štāba komandēts, uzsācis iedzīvotāju iepazīstināšanu ar mantojumu lietu kārtošanu. Informācija tiek sniegta populāru priekšlasījumu-pārrunu veidā, kas notiek katrā pagastā.

* Pulks saņēmis pateicības rakstu no Folkloras krātuves par bagātu tautas tradiciju sūtījumu.

* Pulka komandieris izteicis pateicību bij. Mērdzenes nod. pr-kam Donātam Vazackim par pašaizliedzīgu un sekmīgu sešu gadu darbu atbildīgā nodaļas priekšnieka amatā. Vazackis atstāj amatu slimības dēļ.

* Par pulka kapelmeistara a. i. iecelts Kārsavas nod. orķestŗa vad. skol. J. Ģēģers.

* Pulka štāba rotas Ludzas latv. b-bas zālē rīkotā koncertā piedalījās Rēzeknes tautas konservāt. dir. V. Švinka, brīvmāksl. P. Ore, vada kom. A. Kļaviņš un brīvm. A. Forše. Rīkotāji un mākslinieki guva apmeklētāju nedalītu piekrišanu.

* 9. janvārī Zvirgzdenes nodaļa sarīkoja teātŗa izrādi, kuŗas atlikumu ziedoja trūcīgiem bērniem. Ar aizsardžu gādību un pag. pašvaldības atbalstu apdāvināti arī Pasienes un Nirzas pagastu trūcīgāko zemnieku bērni.

* Pulka štāba koris un dubultkvartets diriģ. V. Ālera vadībā koncertēja Nirzas un Zilupes nodaļās. Mērdzenes pag. Dzērvu pamatskolā koŗa koncertu un teātŗa izrādi ievadīja pulka kult. noz. vadītāja O. Svennes referāts. Izrīkojuma atlikums par labu mazturīgo skolēnu apgādei ar mācības līdzekļiem.

* 30. janvārī Istras nodaļa valsts p.-skolas telpās Vecslabadā rīkoja piānistes Apines un dzied. Spennera koncertu.

* 31. janvārī Istras nodaļas rīkotās zirgu rikšošanas sacīkstēs uz Audeļu ezera bija ieradušies plašas apkārtnes zemturi — ap 1000 pers. Uzvarētājiem izsniedza zemk. min., aizsargu nodaļas, Istras un Šķaunes pag. valžu ziedotās naudas balvas un bronzas medaļas.

4. Jēkabpils pulks.

* Par 6. rotas kom. iecelts A. Neimanis.

* 6. janvārī II bataljons Viesītē rīkoja Ziemassvētku kauju atceri. Pie Uzvaras pieminekļa notika svētbrīdis, ko vadīja māc. Cīrulis. Bataljona aizsargu vārdā vaiņagu nolika H. Vilks. Vakarā Rīgas Mazā teātŗa aktieŗi uzveda M. Zīverta «Tīreļpurvu».

* Neretas nodaļas izrīkojumā 23. janv. Zemn. drāma izrādīja «Valmieras puikas».

* Štāba rotai 30. janvārī bija labi izdevies karnevāls.

* Jēkabpils apriņķa pirmo zemnieku dienu aizsargu namā dziesmām kuplināja štāba rotas dubultkvartets. Priekšnesumi ļoti patika.

5. Rīgas pulks.

* 23. janvārī Armijas virsnieku klubā pulka komandējošais sastāvs rīkoja gadskārtējo koncertu un balli. Sarīkojumā bija ap 1000 apmeklētāju. Viesu vidū bija arī finansu ministrs L. Ēķis, tautas labklājības ministrs V. Rubuls, tieslietu ministrs H. Apsītis, ministrs A. Bērziņš, armijas komandieris ģen. K. Berķis, aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, Rīgas pils. galva R. Liepiņš, valsts un pašvaldību atbildīgie darbinieki, kā arī mākslas un kultūras darbinieki. Viesus sagaidīja pulka komandieris J. Legzdiņš nu pulka vecākā aizsardze ministra Bērziņa kundze. Koncerta daļu ievadīja pulka koris Žagara vadībā ar J. Mediņa «Tēvuzemes dziesmu», kuŗai sekoja J. Graubiņa «Latvju aizsargs». Programas turpinājumā bija vijolnieka Rud. Miķelsona, dziedoņa J. Muškes un Rīgas kājn. pulka orķestŗa priekšnesumi.

* Ķeipenes aizsardžu pulciņa atklāšanā svinīgo solījumu deva 13 aizsardzes. Aktam sekoja daudz apsveikumu. Pulciņu vada M. Ozoliņa.

* Aizsargu namā 21. janvārī noslēdzās štāba aizsardžu pulciņa rīkotie kursi pirmās palīdzības sniegšanā nelaimes gadījumos un veselības kopšanā. Pulka vecākā ārsta Dr. O. Vīksniņa vadībā, piedaloties arī pārējiem pulka ārstiem, kursos divu nedēļu laikā veselības kopēju dienestam sagatavotas 69 aizsardzes. Viņas iepazinās arī ar ķīmisko dienestu un gāzmasku lietošanu.

* Štāba aizsardžu pulciņš, neraugoties uz rosīgo iekšējo darbu, ikgadus sarīkojumos savāc prāvus līdzekļus, ko izlieto labdarīgiem mērķiem. Janvāŗa beigās pulciņš, ar ministra A. Bērziņa kundzi priekšgalā, apdāvināja pāri par 100 trūcīgu kaŗa invalidu bērnu, izdalīdams siltu veļu, apģērbus, apavus un t. t. par apm. Ls 2000,—.

* Par pulka 1. riteņbraucēju rotas komandieri iecelts K. Stūrsteps, 2. riteņbraucēju rt. kom. — A. Tauniņš, 3. riteņbr. rt. kom. — V. Matuzēlis.

* Sidgundas aizsargiem, aizsardzēm un sabiedriskiem darbiniekiem 31. janvārī bija slēgts vakars, kuŗā sapulcētie noklausījās referātu par aizsargiem kā saimnieciskā uzplaukuma veicinātājiem.

3. L. a. p. štāba aizsardžu pulciņš.

6. Aizputes pulks.

* 6. janvārī Aizputē štāba aizsardžu pulciņš atzīmēja savus gada svētkus ar aizsardžu rokdarbu izlozi un teātŗa izrādi. Uzveda drāmatiskos kursos režisora Fr. Rodes vadībā iestudēto R. Blaumaņa «Skroderdienas Silmačos». Sarīkojums bija kupli apmeklēts. Lugu pēc nedēļas atkārtoja lētā tautas izrādē.

* Gudenieku jaunatnes biedrības «Klints» pilna biedru sapulce nolēmusi atdāvināt vietējai aizsargu nodaļai 9 pūšamos instrumentus, ar ko nodaļa guvusi ievērojamu papildinājumu jau esošam inventāram un nodibinājusi spēcīgu pūtēju orķestri, kas apkalpos arī apkārtējos pagastus un aizsargu nodaļas.

* Gudenieku nodaļa ieguvusi savā īpašumā pagasta centrā zemes gabalu ar ēkām. Ēkas gan vēl neatbilst aizsargu vajadzībām, bet tās šovasar savedīs lietojamā kārtībā un aizsargu nams kļūs par gaismas nesēju šinī tālā Aizputes apriņķa stūrītī.

* Cīravas nodaļa sastādījusi sava aizsargu nama pārbūves projektu un šogad ķersies pie šī darba. Nodaļa, kopš tās vadību pārņēmis virsmežzinis Upīts, attīsta visai rosīgu darbību un saviem kultūrāliem mērķiem paspējusi uzkrāt prāvus līdzekļus.

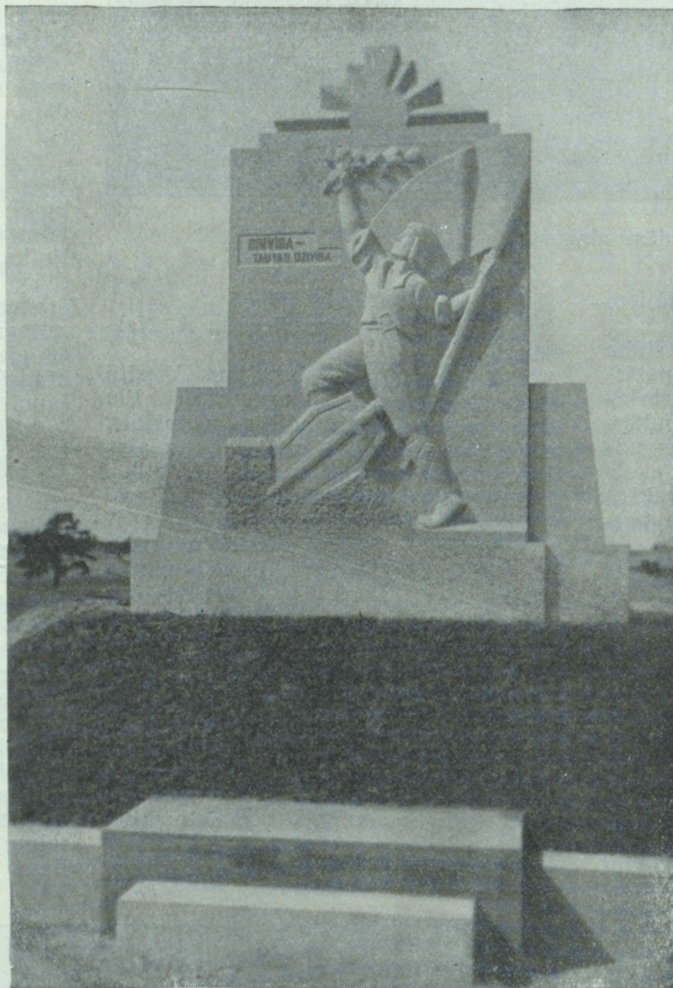
* Aizsargu grupu komandieŗu kursus Liepājā pie 1. Liepājas kājnieku pulka janvāŗa mēnesī apmeklēja un sekmīgi beidza 27 kursanti no visām pulka vienībām.

7. Valkas pulks.

* Pulka mūzejs, laikā no 1. februāŗa līdz 1. martam, speciāli vāc ar zemnieku dzīvi saistītos priekšmetus, lai iekārtotu mūzejā zemnieku nodaļu ar apakšnodaļām: lauksaimniecība, lauku mājturība un lauku amatniecība. Lai šo nodomu ar sekmēm veiktu, mūzejs griežas pie Valkas apriņķa zemniekiem un it visiem citiem ar sirsnīgu lūgumu, sekmēt un atbalstīt šo darbu, dāvinot un nododot glabāšanā lietas, kas attiecas uz zemnieku dzīvi. Vērtīgākos priekšmetus, kuŗus to īpašnieki nevēlas par velti atdāvināt, mūzejs lūdz pieteikt, uzrādot pieprasāmo maksu. Mantas nododamas: Valkā, aizsargu pulka štābā, Rīgas ielā 25, tālr. 45; pagastos — pagastu valdēs un aizsargu nodaļu priekšniekiem.

* Pulka vadība stājusies pie jaunceļamā Valkas aizsargu nama idejas realizēšanas. Rosīgi veic priekšdarbus līdzekļu sazīmēšanai un kārto citus ar būvi saistītos jautājumus. Aizsargu namam izraudzīta vieta Raiņa un Beveriņas ielu stūrī, uz līdzšinējā J. Vinka īpašuma, kuŗu pēdējais pārdevis par 3700 ls. Šinī zemes gabalā ēkas noplēsīs un tai vietā pacelsies jaunais Valkas aizsargu nams.

* Pulks nopietnu vērību piegriež teātŗa mākslas pacelšanai aizsargu nodaļās, izveidojot katrā vienībā pastāvīgu teātŗa trupu. Lai trupu darbībā panāktu plānveidīgumu un lielākas sekmes, jau vairākkārt noturēti teātŗa kursi un nodaļu aktieŗu sanāksmes. Arī janvāŗa beigās Valkā Tautas namā pulcējās pāri par 60 aizsargu trupu vadītāji un aktieŗi, lai paplašinātu savas zināšanas un gūtu jaunas ierosmes.

Izg. Ed. Kuraus, Rīgā.

Uzvaras piemineklis Viesītē.

Kursus atklāja pulka kom. pal. kpt.-ltn. J. Krūmiņš. Pulka režisors F. Kļaviņš deva norādījumus par teātŗa trupu darbību. Kursos, F. Dombrovska-Dumbrāja vadībā, iestudēja arī lugas: Jēkabsona drāmu — «Draudaru vedekla» un Dubura «Precības», kuŗas paredzēts izrādīt pulka nodaļās tuvākā nākotnē. Beidzamā laikā nodaļas izved arī savstarpēju izrāžu apmaiņu.

* Pulks, lai rastu līdzekļus aizsargu nama celšanai, 14. martā sarīko naudas loteriju par Ls 10.000,—. Paredzēti 696 vinnesti: 1 — à Ls 500,—, 3 — à Ls 200,—, 8 — à Ls 100,— u. t. t. Loze maksā Ls 1,— un tās dabūjamas pie visiem vienību komandieŗiem, aizsargiem un aizsardzēm.

* Kārķu nodaļas vada kom. T. Kārkliņš bija ziedojis nodaļas 1936. gada labākam aizsargam kā balvu žurnāla «Aizsargs» 1937. gada abonementu. To ieguva aizsargs Jānis Daina, kuŗš 1936. gadā apmeklējis no nodaļas apmācībām un sanāksmēm visas, kā arī izcīnījis 2 godalgas šaušanā ar šauteni (rotas un pulka sacīkstēs).

* 15. un 17. janvārī Smiltenē notika gadskārtējie sporta kursi ķermeņa vingrinājumos, tautiskās dejās un slēpošanā I un II bataljona sportistiem. Kursos kā pasniedzēji darbojās 5. R. a. p. sporta instruktore J. Grīnberga un Latvijas ziemassporta savienības slēpošanas treneris soms Hovi. Kursos piedalījās 104 sportisti-stes.

* 31. janv. Mēra aizsardzes rīkoja dziesmu vakaru ar referātu un tautas dziesmu aranžējumiem ainās.

8. Valmieras pulks.

* Valmieras pilsētas valde atdāvinājusi pulkam namu Valmierā, Lāčplēša ielā 3. Īpašuma vērtība ir 22.500 ls.

* 30. un 31. janvārī notika I batalj. komandieŗu gadskārtējās apmācības pulka štābā. Tās vadīja armijas štāba kapt. Mangulis. Piedalījās 35 komandieŗi.

* 30. janvārī noslēdzās mājturības kursi Jaunvāles aizsardzēm. Kursi ilga 2 nedēļas un tos vadīja LLK mājturības instruktore Priedīte. Kursus apmeklēja 24 aizsardzes un privātpersonas.

* 30. janvārī Jaunburtnieku nodaļas izrīkojumā viesojās Zemnieku drāmas teātris ar Priedulājas «Zeme svētīs».

* Rakstnieku un kultūras dienu 31. janvārī rīkoja Vilķenes nodaļa.

* Štāba rotas kopā ar Baltijas lauks. b-bu 31. janvārī rīkoto rakstnieku un grāmatu dienu atklāja rt. kom. pilsētas galva J. Ruģēns. Par grāmatu referātu nolasīja rakstnieks Leonīds Breikšs. Koncertpriekšnesumus sniedza brīvmāksl. A. Sinepa, A. Lauce un B. L. B. biškopības nod. koris.

9. Madonas pulks.

* Šogad pulka štābs pirmo referātu vakaru rīkoja 27. janvārī. Māc. Vītols lasīja referātu «Trīspadsmit gadi Saulieša tuvumā». Dziedāja ģimnazijas koris. Arī turpmāk referātu vakari notiks trešdienās.

* Cesvaines aizsardžu 9. janvāŗa sarīkojumā pulciņa priekšniece L. Gertnere nolasīja referātu par rakstnieka A. Saulieša darbiem.

* 16. janvārī svinīgo solījumu deva Sāvienas aizsargi un aizsardzes. Solījumu pieņēma btl. kom. E. Priedītis. Vakaru dziesmām kuplināja skolot. E.

Sāvienas aizsargi un aizsardzes.

Daraškevice, melodeklamācijām — A. Krams.

* Dzelzavas aizsargi Valsts Prezidenta draudzīgā aicinājuma dienu atzīmēja 30. janvārī ar grāmatu izstādi - tirdziņu, priekšlasījumu un teātŗa izrādi «Dzimtene».

* 31. janvāri Madonā, aizsargu namā, Praulienas, Madonas un apkārtnes sabiedrība sumināja Annas Brigaderes prēmijas ieguvēju — praulēnieti dzejnieku Jāni Medeni. Vakaru rīkoja Praulienas aizsargu nodaļa un to atklāja nodaļas priekšnieks Kalniņš. Pārskatu par J. Medeņa darbiem sniedza kritiķis Rudzītis, pēc kam arī pats laureāts nolasīja vairākas savas spēka un latviskuma pilnās dzejas. Dzejnieka īpatos pantus vēl lasīja Baltpurviņš, bet dziesmā tērptus tos apmeklētājiem cēla priekšā dziedātājs A. Vanags. Noslēgumā E. Eisbergs cildināja J. Medeni kā jaunatnes draugu un Praulienas aizsardzes uzveda A. Brigaderes «Čaukstenes».

10. Cēsu pulks.

* Par pulka 3. rotas komandieri iecelts V. Strads.

* Par pulka riteņbraucēju rotas kom. iecelts J. Beinerts.

* Štāba bataljona strēlnieku rotā 4. janvārī notika komandieŗu maiņa. Rotas vadību uzņēmās jaunieceltais komandieris O. Roske. Atvadoties no bij. komandieŗa kapt.-ltn. N. Auleciema, aizsargi viņam pasniedza piemiņas balvu.

* Priekuļu nodaļas vakarēšanā 13. janvārī referātu lasīja agr. V. Dundurs; 22. janvārī: Kasparsons — par cilvēku domām, F. Līdums — par fizisko audzināšanu.

* Jaunpiebalgas nod. 24. janv. rīkoja teātŗa izrādi, kuŗai sekoja vingrošanas priekšnesumi un daudzbalsīgas, īpatas deklamācijas.

* 16. un 17. janvārī Cēsīs notika pulka sportistu sagatavošanas kursi, kuŗus vadīja pulka fiz. audzin. instr. R. Ķirkums. Kā lektori piedalījās treners Dekšenieks un inst. Priedīte. Kursantu skaits bija sevišķi kupls — 160 personas.

* Atzīmējot pulka 18 gadu pastāvēšanu, pulka vadība nolēmusi š. g. 19. un 20. jūnijā sarīkot plašus pulka svētkus Cēsīs.

11. Tukuma pulks.

* 3. un 4. janvārī Tukumā notika pulka aizsargu sporta kursi. Tos ar uzrunu atklāja pulka kom. E. Mauriņš. No Rīgas bija ieradies aizsargu štāba fiziskās audzināšanas instr. P. Polis, kā arī pasniedzēji J. Grīnberga un R. Dekšenieks.

* Grupu komandieŗu kursos Rīgā, no 11.—21. janv. pie 5. Cēsu kājn. pulka, piedalījās pulka 46 grupu kom., no kuŗiem 25 beidza ļoti sekmīgi, 20 sekmīgi un 1 apmierinoši. Kursus vadīja kpt.-ltn. Esseris.

* 30. janv. Praviņu pag. Kalna-Gaveņos Praviņu aizsardzes deva svinīgo solījumu. Garīgo aktu ievadīja māc. Luksis. Solījumu pieņēma pulka kom. E. Mauriņš. Vakars noslēdzās ar aizs. dubultkvarteta, mūzikāliem un tautisku deju priekšnesumiem.

* 31. janvārī Irlavā noslēdzās 7 dienu gaŗie pirmās palīdzības un veselības kopšanas kursi, kuŗus vadīja Irlavas slimnīcas dir. Dr. Katlaps. Kursus beidza 64 kursanti. Izlaiduma aktā piedalījās arī pulka komand. pal. vltn. Krasts un pulka vec. ārsts Dr. K. Apsītis.

* 31. janv. Zemītes aizsardžu pulciņš nosvinēja savus 10 gadu pastāvēšanas svētkus. Svinīgo aktu ievadīja aizsargu nod. priekšnieks Puriņš. Aizsardzes apsveica un svinīgo solījumu pieņēma pulka kom. E. Mauriņš. Svētki noslēdzās ar priekšnesumiem un teātŗa izrādi «Dzimtenes dziesma».

12. Ilūkstes pulks.

* Demenes nodaļa 10. janv. sarīkoja Zemgales valsts pamatskolas zālē izrīkojumu ar loteriju-allegri un teātŗa izrādi, uzvedot E. Zālītes lugu «Svešas asinis».

* 24. janvārī Bebrenē viesojās pulka atsevišķā eskadrona 1. vada aizsargi un aizsardzes no Rubeņiem ar Deglava «Veco Pilskungu» Elīnas Zālītes drāmatizējumā. Luga iestudēta A. Titāna režijā, mūzikālo daļu sagatavojis skol. J. Stērstiņš. Režisors un tēlotāji izpelnījās skatītāju aplausus.

* Štāba aizsardžu pulciņš 6. februārī Grīvā rīkoja Meteņa vakaru. Uzveda pēc A. Bīnes teksta un J. Norviļa mū-

Rankas aizsargu nams.

zikas senlatvisku Meteņa mīkali. Vakaru ievadīja A. Gobas priekšlasījums «Senlatviešu dzīve».

13. Bauskas pulks.

* Pulka sporta kluba pilna biedru sapulce notika 24. janvārī. Piedalījās 60 biedri un veicinātāji. Pieņēma nākošā gada budžetu 1300 latu apmērā. Kluba valdē ievēlēja: pilsētas galvu Ed. Kasparsonu, pulka fiziskās audzināšanas instruktoru Panteļejevu, fiziskās audz. instr. Z. Jesperi, E. Zeidaku un J. Sesku.

* Pulka sporta klubs 17. janvārī rīkoja sporta propagandas vakaru. Piedalījās arī Latvijas vingrotāju biedrības vingrotāji Suknes vadībā. Grieķu - romiešu cīņas demonstrējumus sniedza bij. Eiropas meistars Kavals un Latvijas meistars Kalniņš.

* 28. janvārī pulka štābs aizsargu namā rīkoja lētu tautas izrādi, uz kuŗu 160 ieejas biļetes par brīvu izdalīja strādniekiem un skolām. Viesojās Zemnieku drāma ar «Pazudušo dēlu».

* Pulka sporta klubs Bauskā ierīkojis slidotavu.

14. Kuldīgas pulks.

* Par pulka riteņbraucēju rotas komandieri iecelts A. Vasarājs.

* Kabiles pagasta padome nolēmusi tai piederošo ēku Kabiles muižas centrā dāvināt vietējai aizsargu nodaļai, ar tiesībām šo ēku nojaukt un iegūtos materiālus izlietot aizsargu nama vajadzībām.

* Kursīšu aizsargi, pašvaldība un organizācijas 10. janvārī atvadījās no vec. polic. kārtībnieka A. Loma, kas pārcelts uz Skrundu.

* Ivandes aizsardžu vakarēšanā 12. janvārī piedalījās pāri par 30 dalībnieku. Nodaļas groziņu vakarā 23. janvārī referātus nolasīja pulka gāzu virsnieks Dinis un mājturības instruktore Grundmane.

* Kursīšu aizsardzes 31. janvārī rīkoja grāmatu dienu ar referātu, koŗa dziesmām un grāmatu izstādi-tirdziņu.

* Cieceres - Brocēnu nodaļa 31. janvārī rīkoja loteriju-allegri un teātŗa izrādi. Uzveda A. Alunāna «Visi mani radi raud».

15. Liepājas pulks.

* Laikā no 20. līdz 30. janvārim pie 1. Liepājas kājnieku pulka notika 6. A. a. p. un 15. L. a. p. grupu komandieŗu kursi. Tos beidza 66 gr. kom. no 15. L. a. p. un 27 no 6. A. a. p. Savā Liepājas braucienā kursos ieradās arī aizsargu goda šefs kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis un armijas komandieŗa ģenerāļa K. Berķa pavadībā iepazinās ar kursu gaitu.

* Pulka ierindas komandieŗiem apmācības - kaŗa spēles noturēja 28. un 29. janvārī. Apmācības vadīja aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Ķikulis. Piedalījās pāri par 70 komandieŗu.

* Par pulka riteņbraucēju rotas komandieri iecelts B. Nazincevs.

* Aizviķu nodaļa sarīkoja plašu bazāru ar koncertu 9. janvārī. Viesojās Purmsātu nodaļas koris, atskaņodams patriotiskas dziesmas. Viesi līdz ar diriģentu Kareli saņēma suminājumus. Sarīkojumu apmeklēja 300 personas un nodaļa guva tīru atlikumu Ls 286,—. Daudzas aizsardzes bija ieradušās krāšņos tautiskos tērpos. Sevišķi skaisti tērpi bija koŗa dalībniecēm.

* Gaviezes aizsardzēm 6. janvārī skolotāja Lamberte nolasīja referātu par Latvijas vēsturi un Ziemassvētku kaujām. Norādījumus aizsardzēm deva pulka kom. pal. kpt.-ltn. A. Briedis. Nodaļas masku balle notika 23. janvārī. Tās atlikums — jaunā nama izbūvei.

* Tāšu aizsargu sarīkojums - karnevāls bija 30. janvārī.

* Priekules nodaļa kopā ar pils. valdi 31. janvārī atzīmēja draudzīgā aicinājuma dienu ar J. Jēkabsona referātu par grāmatas nozīmi un lasīšanu. Sekoja operetes izrāde.

* 7. februārī Tadaiķu aizsargi svinēja 15 gadu un aizsardzes 10 gadu darbības atceri. Garīgo aktu izpildīja pulka māc. Valters. Aizsargi un aizsardzes uzveda J. Akuratera «Kurzemē».

16. Jelgavas pulks.

* 24. janvārī Jelgavas aizsargu namā notika pulka komandējošā sastāva kaŗaspēles. Tās vadīja armijas štāba pltn. Upītis un kapteiņi Ronis un Opmanis. Vakarā aizsargu namā bija 16. Jelgavas aizsargu pulka komandieŗa bij. palīga V. Kampara atvadīšanās akts.

* 24. janvārī Jelgavā notika pulka aizsardžu pulciņu priekšnieču, Jelgavas pulciņa grupu priekšnieču un mājturības instruktoŗu sanāksme. Sapulcē piedalījās pulka komandieris Ausmanis un vecākā aizsardze Lejiņa. Pārrunāja bijušo darba posmu, kā arī tekošos darbus.

* Atzīmējot Vadoņa draudzīgā aicinājuma 2. gada dienu, pulks kopā ar vairākām Jelgavas organizācijām 28. janvārī rīkoja Jelgavas latviešu biedrības telpās kultūras dienu ar brīvu ieeju visiem apmeklētājiem. Sarīkojumu atklāja pulka kultūrālās nozares vadītājs direktors K. Līkums, norādīdams uz tautas lielo uzticību Vadoņa aicinājumam. Vērtīgu priekšlasījumu par grāmatas lomu garīgā kultūrā nolasīja prof. Dr. T. Celms. Sarīkojumu kuplināja pulka jaukts koris un aizsardžu ansamblis.

* Pie štāba bataljona nodibināta riteņbraucēju rota, par kuŗas komandieri iecelts Fr. Riekstiņš.

* Glūdas nodaļa 17. janvārī rīkoja plašu mantu izlozi. Zaļenieku drāmatiskais pulciņš viesojās ar «Pazudušo dēlu».

* Zaļenieku nodaļa kopā ar skolām 28. janvāri atzīmēja ar plašu sarīkojumu - grāmatu tirdziņu, svinīgu aktu, referātu, mūzikāliem priekšnesumiem un «Pūt vējiņi» izrādi.

* Naudītes aizsargi 31. janvārī rīkoja bazāru. Uzveda R. Blaumaņa «Indrānus».

17. Rēzeknes pulks.

* 23. janvārī pulka bataljonu, eskadronu un rotu komandieŗi un nodaļu priekšnieki sanāca uz apspriedi, pulka komandieŗa palīga J. Samiņa vadībā. Sanāksmē pārrunāja jautājumu par ziemas perioda apmācībām un par grupu komandieŗu kursu sarīkošanu pie 9. Rēzeknes kājnieku pulka. Pulka kom. V. Zarāns deva vispārējus norādījumus.

* Ziemassvētku un gadu maiņas periodā pulka 18 vienības sarīkoja 23 vietās trūcīgiem bērniem eglītes. Tajās piedalījušies 2347 bērni, kuŗi visi apdāvināti. Līdzekļi dāvanu iegādāšanai savākti ziedojumu ceļā. Sevišķi lielu aktīvitāti parādījušas sekojošas pulka nodaļas un aizsardžu pulciņi: 1. Vidsmuižas nod., 2. Rēznas aizs. pulc. un nod., 3. Kaunatas pulc. un nod., 4. Maltas pulc. 5. Viļēnu pulc. un nod., 6. Barkavas nod. un pulc., 7. Gaigalavas pulc. un nod., 8. Ozolmuižas pulc. un nod., 9. Makašēnu nod., 11. Silajāņu nod. un pulc., 12. Stirnienas pulc. un nodaļa un 13. Bērzgales pulc. un nod.

13. B. a. p. aizsardžu sagādāts mantu galds bazāram.

* 24. janvārī Ružinas aizsargi un aizsardzes svinēja savus gada svētkus. Svētkos ieradās pulka kom. pal. J. Samiņš un pulka kultūrālās noz. vadītājs J. Seilis, kā arī vietējo pašvaldību pārstāvji. Kultūrālās noz. vad. J. Seilis nolasīja priekšlasījumu par patreizējo saimniecisko stāvokli valstī.

* 30. janvārī pulks rīkoja plašu koncertu Rēzeknē, latviešu biedrības «Tautas pils» telpās. Programu izpildīja pulka štāba koris un orķestris, K. Ģērķa vadībā. Programā ietilpa mūsu labāko komponistu darbi. Koncerts bija kupli apmeklēts.

* Sākot ar 26. javāri pulkā notiek drāmatiskie kursi režisora V. Segliņa vadībā. Kursus izved pa vienībām un tie turpināsies visu februāŗa un marta mēnesi.

* Sākoties ziemas periodam, pulka štāba aizsardžu pulciņš katru nedēļu trešdienās sanāk aizsargu mītnē, kur pārrunā dažādus jautājumus, un noklausās priekšlasījumus. Sanāksmes vada pulka vecākā aizsardze V. Zarāne, pulciņa priekšniece J. Kaņepāja un M. Freifelds.

* 30. un 31. janv. Rēzeknē bija sanākuši sporta pulciņu priekšnieki un sportisti uz pārbaudi — Aizsargu sporta svētku vingrinājumos un tautiskās dējās. Pārbaudi izdarīja Aizsargu štāba fiziskās audzināšanas instruktors P. Polis.

18. Daugavpils pulks.

* Par Sakaru bataljona 3. rotas komandieri iecelts M. Kalve.

* Par Sakaru bataljona rotas komandieri rezervē iecelts K. Vītols-Vītulis.

* Pateicoties Daugavpils apriņķa lauku pašvaldību vecākā A. Švirksta ierosinājumam gandrīz visas pagasta valdes savos nākošā gada budžetos paredzējušas summas aizsargu nodaļu priekšniekiem nepieciešamo izdevumu segšanai un kanceleju uzturēšanai aizsargu lietās.

Pagastu 1936./37. g. budžetos bija paredzētas šādas summas aizsargu organizācijas atbalstīšanai:

	Pagasts:	Summa Ls
1.	Aiviekstes	140,—
2.	Asūnes	342,—
3.	Aglonas	280,—
4.	Aulejas	400,—
5.	Biķernieku	144,—
6.	Dagdas	390,—
7.	Izvalta	150,—
8.	Jasmuižas	510,—
9.	Kalupes	315,—
10.	Kapiņu	225,—
11.	Krāslavas	320,—
12.	Krustpils	300,—
13.	Līksnas	330,—
14.	Līvānu	470,—
15.	Naujenes	350,—
16.	Nīcgales	—
17.	Piedrujas	340,—
18.	Preiļu	476,—
19.	Pustiņas	180,—
20.	Rudzētu	340,—
21.	Skaistas	290,—
22.	Ungurmuižas	230,—
23.	Vārkavas	500,—
24.	Vīpes	180,—
25.	Višķu	490,—

Jaunā aizsargu lidmašīna KOD2.

Šāda pretimnākšana no pagastu pašvaldību puses saites starp aizsargiem un pagasta iedzīvotājiem vēl vairāk nostiprinās un vienos tos savstarpējā uzticībā.

* Sakaru bataljonā jaunuzņemtās aizsardzes un aizsargi 9. janvārī, Daugavpils pilsētas kluba telpās, deva svinīgo solījumu. Aktu atklāja btl. kom. A. Inka. Svētrunu teica māc. Rumpēters. Pēc tam svinīgā solījuma tekstu parakstīja 30 aizsardzes un 62 aizsargi. Sekoja aizsardzes Skrūzmanes un aizsargu dubultkvarteta labi sagatavotās un izpildītās dziesmas.

* 10. janvārī Preiļu aizsardzes un aizsargi uzveda Ed. Stūrīša drāmatizējumu «Senlatvju derības, precības un kāzas». Vakars bija radījis Preiļu latviešu sabiedrībā lielu interesi.

* 24. janvārī Indrā Piedrujas nodaļa rīkoja pirmo sporta propagandas dienu. Viesojās pulka sporta kluba sportisti un sportistes, instruktoru A. Rudzīša un A. Markitānes vadībā.

* 31. janvārī Piedrujas nodaļa rīkoja Piedrujā apmācības aizsardzībai pret kaujas gāzēm. Paskaidrojumus sniedza pulka gāzu virsnieks Rāviņš. Apmācībās piedalījās, bez aizsargiem un aizsardzēm, arī ugunsdzēsēji, mazpulcēni un kuplā skaitā privātiedzīvotāji.

* Krāslavas aizsardžu pulciņš bija rīkojis vakarēšanu, līdz ar to atzīmējot savas priekšnieces Kociņas nopelnus pulciņa izveidošanā un sabiedriskā dzīvē. Kā mazu atzinības balvu aizsardzes savai priekšniecei pasniedza «Latvju daiņu izlasi». Aizsardzes nolēma turpmāk katru gadu 28. janvārī, atzīmējot Prezidenta draudzīgā aicinājuma atceri, savstarpēji apdāvināties grāmatām.

19. Jaunlatgales pulks.

* Pulka aizsardžu dienas notiks 21. un 22. martā Jaunlatgalē, aizsargu namā. Aaizsardžu dienā aicinātas piedalīties visas pulka aizsardzes.

* Pulka nekustamās mantas vērtēšanas komisijā iecelts pulka saimniecības priekšnieks A. Ķimerāls, līdzšinējā kom. locekļa M. Kalves vietā, kas maina dzīves vietu.

* 2. janvārī, pulka kapelmeistara A. Nīcava vadībā, notika pulka bataljonu un nodaļu orķestŗu vadītāju apspriede. Nolēma nākamā vasarā Jaunlatgalē, jaunā sporta laukumā, rīkot pulka 6 orķestŗu kopēju koncertu, ar vairāk kā 1000 mūzikantiem.

* Pie pulka sporta kluba nodibināta šacha sekcija.

* Štāba aizsardžu pulciņš ir viens no rosīgākiem pulkā. Pulciņš ir sarīkojis vairākus saimniecības, mājturības, rokdarbu un citus kursus, piedalījās Rēzeknes izstādē, un sagādājis pulka saimniecībai nepieciešamos mājturības un mājsaimniecības piederumus. Sevišķi daudz pulciņa dalībnieces ir strādājušas pie aizsargu un aizsardžu atpūtas telpu ierīkošanas Aizsargu namā. Šo jauniekārtoto aizsargu mītni iesvētīja 9. janvārī.

* Jaunlatgalē 25. janvārī pulks rīkoja zirgu skriešanās sacīkstes. Piedalījās ar pašaudzētiem zirgiem 82 apriņķa lauksaimnieki un 19 aizsargi. Sacīkšu sarīkošanu, ziedojot balvas, atbalstīja LL kamera, Zemkopības ministrija un vairāki labvēļi. Sacensībā 1934. g. dzim. zirgu klasē 1000 m distancē 1. v. ieguva V. Circens (Šķilbēnu pag.) ar ķēvi «Dūja», ātr. 2:07,4, saņemot pulka godalgu Ls 50,—; 2. godalgu — Ls 30,— ieguva N. Višņakovs (Šķilbenu pag.) ar ērz. «Omte-Kūzers» — ātr. 2:07,6; 2. god. — Ls 20,— A. Kuzņecovs (Linavas pag.) ar ērz. «Artists», ātr. 2:08,3; 2. god. — Z. M. medaļu — N. Spridons (Gauru pag.) ar ķēvi «Sorka», ātr. 2:09,4; 2. god. — Z. M. maz. bronz. med. — T. Bistrovs (Linavas pag.) ar ķēvi «Frīda», ātrums 2:09,6; 2. god. — Z. M. maz. bronz. med. — J. Voroņins (Augšpils pag.) ar

ķēvi «Ļuba», ātr. 2:10,7. 1933. g. dzim. zirgu klasē, 1300 m distancē: 1. vietu ieguva A. Volkovs (Kacēnu pag.) ar ērz. «Juriks», ātr. 2:21,7, god. Ls 25,—; N. Buravcovs (Purvmalas pag.) ar ērz. «Ērglēns», ātr. 2:41,2, — 1. godalga — Z. M. bronz. med.; A. Baikovs (Augšpils pag.) ar ērz. «Kuriks», ātr. 2:47,7, — 1. godalga — Z. M. maz. bronz. medaļa. 1932. g. dzim. zirgu klasē, 1600 mtr. distancē: 1. god. — Ls 25,— ieguva A. Kaļiņins (Augšpils pag.) ar ērz. «Čižiks», ātr. 3:13,9. 1931. g. dzim. un vec. zirgu klasē, 1800 m distancē 1. godalgu — Z. M. lielo bronz. med. ieguva A. Keišs (Šķilbēnu pag.) ar ērzeli «Ručuks», laikā 3:18,2. Handikapa sacīkstē 1800 m distancē 1. godalgu ieguva N. Prancāns (Viļakas pag.) ar ērzeli «Juris», laikā 3:13,3. Sacīkstes, neskatoties uz stipro salu, bija pulcinājušas vairāk kā 200 lauksaimniekus un zirgu mīļotājus.

* Balvu nodaļai 7. februārī bija sarīkojums ģimnazijas telpās. Vietējo spēku izpildījumā uzveda R. Blaumaņa «Skroderdienas Silmačos».

* Tilžas nodaļa kopā ar vietējām sabiedriskām organizācijām paredzējusi nākošā vasarā Tilžas pagastā uz aizsargu nodaļai dāvātā zemes gabala celt aizsargu namu. Nama būvi domāts nobeigt 3 gadu laikā. Namu cels divu stāvu un no ugunsdroša materiāla. Izrīkojumu zālē paredzētas 300 sēdvietas. Šim nolūkam Tilžas centra piensaimnieku sabiedrība ziedojusi Ls 1.000,—, Tilžas aizsargu nodaļa — Ls 1.000,—, Kokorevas brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība — no Kultūras fonda viņai piešķirtos Ls 2.500,—; pārējās biedrības arī izteikušas vēlēšanos piedalīties aizsargu nama celšanā ar līdzekļiem. Nams izmaksās apmēram Ls 30.000,— un kalpos plašākai apkārtnei. Līdz ar nama uzcelšanu būs novērsts telpu trūkums dažādām sanāksmēm un sarīkojumiem.

Dzelzceļu pulks.

* Daugavpils nodaļas gadskārtējais sarīkojums notika 6. februārī. Zemnieku drāma viesojās ar Priedulājas — «Dzimtenes dziesmu».

Aizsargu aviācija.

* Priekšnieku maiņa aizsargu aviācijā notika 13. janvārī, Aizsargu namā. Jaunieceltais priekšn., atv. pltn. L.k.o.k. J. Ērglis savā uzrunā lidotājiem atgādināja, ka pāri tiem pienākumiem, par kuru pildīšanu saņemam atlīdzību, stāv kāds lielāks pienākums — pienākums pret dzimteni, Tēviju, tautu un valsti. J. Ērglis pateicās līdzšinējam priekšniekam atv. kapt. J. Lindbergam, no kura komandieru, aizsardžu un aizsargu vārdā atvadījās 1. eskadriļas kom. Pētersons.

* Pirmās palīdzības un veselības kopšanas kursi aizsargu aviācijas komandieriem, aizsargiem un aizsardzēm Aizsargu namā sākās 15. janvārī un tie ilgs līdz 19. februārim.

* 19. janvārī sākās ķīmiskā dienesta kursi gāzu virsnieka inž. N. Jannera vadībā, un tie noslēdzās 12. februārī.

* Pasta un telegrafa dep-ta auto un gaisa satiksmes nodaļas vadītājs inž. J. Jēriņš 20. janvārī aizsargu lidoņiem referēja par aviācijas jaunākiem sasniegumiem.

* Latvijas vēstures institūta ģenerālsekretārs M. Stepermanis 27. janvārī aizsargu aviācijas saimei runāja par Rīgas senatni. Rīgai jau pirms tās oficiālās dibināšanas bijis latvisks raksturs. Vairs nešaubās par to, ka Rīgu nav dibinājis vācu bīskaps Alberts, bet gan paši lībieši, jo vēsturiski dokumenti stāsta par lībju ciemu starp Daugavu un Rīgas jeb Rīdzenes upi. Rīgā vēl līdz 17. gadsimtenim bijis noteikts latviešu pārsvars. — Par Valsts Prezidenta Dr. Kārļa Ulmaņa 28. janvāra draudzīgo aicinājumu runāja izglītības ministrijas mākslas un kultūras lietu pārzinis J. Celms.

* Liepājā 23. janvārī ieradās zemkopības ministrs J. Birznieks, civīlās aviācijas inspektors plkv. J. Indāns, aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis, aizsargu aviācijas priekšnieks pltn. J. Ērglis, Rīgas pils. galvas biedrs A. Kacēns, Valsts zemes bankas pārvaldnieks H. Dzelzītis, Hipotēku bankas galvenais direktors P. Ozoliņš, pasta un telegrafa departamenta gaisa satiksmes nodaļas vadītājs J. Jēriņš u.c. Viesi apmeklēja Liepājas kara ostas darbnīcas, kur iepazinās ar lidmašīnu būves nodaļu. Izmēģināja arī kara ostas darbnīcās izgatavoto jauno lidmašīnu «KOD 2». Lidmašīna, pilota Pavlovska vadībā, izdarīja vairākus pārbaudes lidojumus, kuros piedalījās arī zemkopības ministrs un aizs. av. priekšnieks. Aizsargu vajadzībām Liepājas kara ostas darbnīcās pasūtīja 12 jaunas lidmašīnas.

* 10. februārī aizsargu aviācijas saimei prof. L Bērziņš lasīja lekciju par tikumiem latviešu tautas tradicijās. Latvietis ir gan individuālists un mīl dzīvot, rīkoties un spriest pats pa sevi, taču daiņu rašanās un uzglabāšanās liecina arī par augsti izkoptu sabiedrisko dzīvi. Senais latvietis prata vērtības saskatīt arī ārpus personiskā un juta godbijību gan pret pārāko, gan līdzīgo, gan vājāko un zemāko. Tautas tradicijās saskatāmi šādi trīs pietātes veidi. Bet pār visu latvietis mīlējis savu Tēvuzemi un bijis čakls viņas kopējs un bezbailīgs sargātājs.

Mazie sērdieņi gaida audžu vecākus

Mūs lūdz aizrādīt:

Ir daudz kas veikts sociālās palīdzības laukā, tomēr bāra bērnu liktenis vēl vienmēr grūts. Neviena iestāde - internāts vai patversme nevar dot bērnam to, ko dod ģimene. Tāpēc jaunākos laikos aizvien vairāk piešķir priekšroku jaunam sērdieņu apgādāšanas veidam — meklējot tiem jaunus vecākus, t. i. novietojot tos ģimenēs, kuras labprāt mazam bārenim atver durvis un sirdis. Pieņemt bērnus ģimenē un dot tiem pareizu audzināšanu, nozīmē pārvērst mazos grūtdieņus par derīgiem cilvēkiem, kas savai Tēvzemei atnesīs svētību un darīs tai godu.

Latvijas bērnu palīdzības savienība griežas pie ģimenēm un personām, kam bērni ir mīļi, ar lūgumu — ņemt tos audzināšanā vai adoptēt. Grupa mazo sērdieņu, kas gaida audžu vecākus, redzama uzņēmumā. Tuvākas ziņas Rīgā, Ģertrūdes ielā 5, pie Bērnu novietošanas nozares vadītāja. Tālr. 96133.

Piez.: Ja kaut vienam vai dažiem te parādītiem mazajiem rastos apgādnieki no «Aizsarga» lasītāju vidus, liels par to būs pārējo lasītāju tūkstošu gandarījums un prieks.

Pirmā rindā no kreisās: Juris Ozols, Zenta Krūmiņa. Otrā rindā: Aina Irbe, Olga Čadova, Brūno Jākobsons, Edmunds Jākobsons, Jānis Černauskis, Antonija Kozlova. Trešā rindā: Anna Sarkane, Jūlija Lieģis, Kārlis Putenis, Zenta Kurmiņa.

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

Jaunākās grāmatas.

Jaunā izdevumā, pēc daudz gadiem, iznākušas Ed. Virzas «Dievišķīgās rotaļas», dzejoļi, kuŗos varam nojaust nevien starpību starp agrāko un tagadējo Virzu, nevien dzejnieka augšanu, bet arī šīs dzejas vienību, nepārtrauktību, kontinuitāti. Dzejnieka formas meistarību apliecina jau šī priekš gadiem pirmo reiz izdotā grāmata. Bez mešanās un brīvi Virza skandējis jau toreiz savus pantus. Krājuma lielāko daļu sastāda intima rakstura dzeja, kuŗu raksturo skaudra erotika, mīlestības skumjas un prieks; te dzejnieks dzied:

Ne saules man, ne zvaigžņu nama,
Ir tikai Tavu matu zelts.

Jautājumus sev kā dzejniekam Virza uzstādījis grāmatas trešajā nodaļā. Te viņš arī apliecina, ka augstu cienī Verharnu, te viņš atbild saviem kritiķiem un uzsveŗ, cik nelokāmi viņš tic savai dzejnieka misijai: viņš droši pieņem cīņu, paceļ karogu, lai gara cīņā šaustu «velna apsēstos» sīkmaņus. — Jaukas rindas veltītas mātei, tautai, dzimtenei, kaŗa vadoņiem, zemniekam. Kaŗa postu apdziedādams, viņš redz arī mostamies seno Lāčplēša garu:

Tiklīdz pie Daugavas bij vācu pulki klāt,
Ka mūsu vecās kaŗa dziesmas sāka
Sen senos Rīgas mūŗus tricināt.

Spēcīgā patosā tēloti varoņdarbi, kuŗus veltī «vīri tautai, kuŗa dzīvot grib». Ludis Bērziņš laidis klajā dzīves un darba dziesmas «Vēlas vārpas» Šī autora stiprā puse ir reliģiskā un filozofiskā dzeja, no kuŗas uz dzejas cienītāju runā mūžā krāta ticība un gudrība. Bērziņš redz cilvēku nevien kā savas laimes kalēju, viņš redz arī, kā dievišķīgā likteņa lakta pārveido pašu kalēju sirdis, «pašam maz manot»; likteņa sitieni veido gan cilvēka fizionomijas laicīgos vaibstus, gan arī rūda iekšējos spēkus. Šai grāmatā daudz dzejoļu, kuŗiem visādā ziņā ierādāma goda vieta «Dziesmu grāmatā»; grūti būs nosaukt kādu latviešu dzejnieku, kas Bērziņu šai žanrā varētu pārspēt. Brīnišķīga ir «Peregrīna dziesma», kur kā Vecās derības «augstajā dziesmā» atkārtojas motīvs:

Man garš kā mūžs top brīdis īss
Bez tevis, tevis, tevis.

Dzejolī «Virs drupām» kaŗa bēgļi, atgriezušies dzimtenē, dod solījumu celt no jauna godā samīto zemi, kur viss drupu kaudze. Grāmatā vesela nodaļa dzejoļiem, kam dainu motīvi. Dzejnieks tautas dziesmas salīdzina ar aku, kuŗā slēpts varens valgums; dzejnieks mūs skubina gādāt, «lai neaizbeŗ to laikmets sīks». Folklora materiāls, kuŗu Bērziņš pazīst tik smalki kā vēl reti kāds, šai nodaļā atjautīgi izmantots (piem. dzejolī «Kūmu godā»), saglabājot latvisko garu joprojām dzīvu. Grāmatā ne visai iederas dažas variācijas Krājumu noslēdz Horatija atdzejojumi un aforismi.

Stāstu rakstniecībā prāvākais ieguldījums ir jaunajam prozaiķim Anšlavam Eglītim. Viņa 19 iespiedlokšņu biezā grāmata «Maestro» liecina, ka autoram nevien griba, bet spējas rakstīt. Paceldamies krietni pāri viduvējībai, viņš iepriecina tos lasītājus, kas redz, cik daudz mūsu literātūrā joprojām tā saukto predestinēto diletantu, cik grūts ir ceļš uz lielāku māksliniecisku gatavību, un cik reti, ļoti reti te sasniedz kalnus. A. Eglīša pasaulē apgrozās mākslinieki, bagātnieki un pusbagātnieki un sanātoriju klienti. Veselība, karjēra, nauda, «laba partija» precoties ir tie motīvi, kas liek viņa varoņiem rosīties. Bet tiem nav sveši arī dziļāki meklējumi. Gandrīz neviens šīm pārdomām un klusajām cīņām netiek garām. Dzīves jēga, jautājums par to, kas ir īsta māksla u. t. t., tie ir tie akmeņi, pie kuŗiem rakstnieka ļaudis klūp un atmostas no pārspīlētas pieticības. Tad tie atmet ārpasaulei ar roku, sāk runāt paškritika, tie vērtē un pārvērtē, un jaunās pieredzes un pārliecības spēks liek tiem kursu mainīt bieži vien par visiem 180 gradiem. Stāstā «Jaunā Fiume» latviešu diloņslimnieks iemīlas sava likteņbiedra italieša māsā, daudz cerē un cīnās, bet, ieguvis pretmīlestību, noskumis steidzas atpakaļ uz dzimteni, noprazdams, kādu grēku viņš izdara, saistīdams Ardžiju. Ģirts Stvikšs stāstā «Profesora Eipura orķestris» izmanto visus līdzekļus, lai pats un kopā ar viņu citi jaunie mūziķi tiktu pie vārda un ievērības. Taču jaunā paaudze ir morāliskāka, viņas sirdsapziņa jūtīgāka, nav tā, kā to daudzi domā, proti, uzskatīdami jaunos par baltu lapu, uz kuŗas apstākļi, apkārtne, liktenis, raksta ko vien grib. Baudījuši no kombināciju un servilisma kausa, tie no tā beigās atsakās un ceļ dumpi. Dēli negrib vis visur sekundēt tēviem. A. Eglīša asā ironija sit naglai taisni uz galvas. Bet viņš nav skeptiķis. Viņa varoņu dvēseles nav sačervelējušās un iekapselējušās: sašutušajiem «vāraviem» par lielu pārsteigumu — topošie mākslinieki no tiem norobežojas. Daudz laba sakāms par rūpīgo A. Eglīša stāstu apdari.

Arī Eglītis sen., Viktors Eglītis, sarakstījis veselu virkni stāstu, no kuŗiem krājumā «Lielā dzīve» ievietoti seši. Viņiem trūkst tās rūpīgās apdares, kuŗa raksturo A. Eglīša darbu. Bet lasītājus var interesēt varoņu raksturi un likteņi. Šie ļaudis ir savu kaislību varā, jūtu liesma viņos ātri aizdedzināma, viņi uzticīgi kaislībām, piedzīvojumi un pierādījumi viņus nepārliecina un nelabo. V. Eglītis labprāt tēlo tā sauc. mīlestības trijstūri, kur laulātos beigās izšķiŗ mīļākais. Vienīgi Doles salas jaunsaimniece Eleonora ciešāk saliedēta. Viņas spēja norobežoties un koncentrēties paceļ šo sievieti augstu pāri citiem grāmatas personāžiem.

Ievērojams pasākums ir Kronvalda Ata kopotu rakstu izdošana, ko A. Go-

Maltuvē.
J. Bīnes glezna Latvju Mākslinieku biedrības izstādē.

bas sakārtojumā veic Valtera u. Rapas akc. sab. Atliekot 1. sējuma izdošanu vēlākam laikam, papriekš klajā laists 480 lpp biezais 2. sējums, kur iespiesti plašākie Kronvalda darbi («Tautiskie centieni» u. c.), kā arī ievietotas viņa vēstules vai vēstuļu tulkojumu fragmenti, pavisam 125 vēstules vai fragmenti. Goba apdomīgi piezīmēs saka, ka nākotnē, domājams, «atradīsies vēl daža, tāpat to vēstuļu orīģināli, kas še reprezentētas tikai ar tulkojumu fragmentiem.» Bet arī še publicētie materiāli dod šo to jaunu Kronvalda personības, laika biedru un laikmeta raksturošanai. Sējuma noslēgumā rakstu sakārtotāja piezīmes.

Iznākusi prof. K. Kundziņa grāmata «Ap lielo dzīves mīklu», apcerējumu krājums, kas veltīts dažiem mūžīgiem vai arī tikai aktuāliem reliģijas, paidagoģijas un filozofijas jautājumiem. Viņš tēlo cilvēces vajadzību un gribu ticēt, dzīves jēgas un pasaules uzskatu attīstību, rāda, ka šie jautājumi nodarbinājuši ļaudis visos laikmetos. Taisni vistumšākā posta brīžos šī apcere neļauj cilvēkam sabrukt, tā gādā, lai viņš atkal garā dedzīgi slienas pretī lielākai saulei. Blakus speciālām kristīgās ticības problēmām, grāmatā pārrunā dažādu spēku un dziņu nozīmi jaunatnes audzināšanā, sarežģījumus un katastrofas jaunatnes dzīvē, laulības un ģimenes jautājumos u. t. t. Tie interesēs ikvienu lasītāju, bet sevišķi skolotājus un apzinīgākos bērnu vecākus. Šāda rakstura literātūra mums nav nekāda plašā, tāpēc jo lielāka ievērība piegriežama šai K. Kundziņa jun. grāmatai.

Tulkojumos ir arī Čarlsa Dikensa «Mūsu Kunga Jēzus Kristus dzīve». L. Būcenas latviskojumā, ar Dikensa ģīmetni un O. Norīša illūstrācijām pušķotu, uz sevišķi laba papīra iespiestu, šo grāmatu nesen izdeva L. Ū. Studentu padomes grāmatnīca. Šis darbs sarakstīts jau 1849. g., bet kā Dikensa bērniem — ne atklātībai — domāts, saskaņā ar testāmenta nosacījumu, varēja nākt klajā tikai 1934. g., kad kā literāru sensāciju to iespiež vienā laikā 186 Amerikas laikraksti. Tulkotāja pareizi raksturo priekšvārdos šo skaisto Dikensa grāmatu tā: «Vienkāršajā stāstījumā izpaužas viņa paša ideāli — cīņa ar liekulību, ļaunumu, cietsirdību, rūpes par likteņa pabērniem.»

Nav sen tie laiki, kad priecājāmies par to, ka dažs latviešu dzejnieka darbiņš parādās krievu vai vācu tulkojumā. Par ļoti ievērojamu notikumu šai ziņā uzskatāma veselas latviešu lirikas antoloģijas parādīšanās angļu valodā, turklāt vēl ar pamatīgu, kaut konspektīvu latviešu dzejas pārskatu un biografiskām un bibliografiskām ziņām par dzejniekiem. Šo lielo darbu veicis V. K. Metjūss. Grāmatai zīmīgs tituls: «The Tricolour Sun» — «Trejkrāsainā saule» (Cambridge, W. Heffer & Sons Ltd. 1936; maksā iesieta apm. 5 lati). Krājumā pavisam 125 dzejoļi, pie kam reprezentēti pavisam 68 dzejnieki sākot ar Ausekli un beidzot ar visjaunākajiem (Veldri u. c.). Atdzejojumi veikti visumā apmierinoši, viens otrs no tiem uzskatāms pat par priekšzīmīgu, piemēram, Ausekļa «Trimpula». Ikvienam angļu valodas pratējam ieteicam ar šo grāmatu iepazīties.

A. Baumanis.

Militārais apskats. 1936. g. 12. num. Atv. ģen. K. Olekšs — Mobilizācijas aizsardzība pirms pasaules kaŗa un tagad. Kpt. O. Lapiņš — Gaisa kājnieki. A. M. — Pad. Krievijas armijas 1936. gada rudens manevri Maskavas kaŗa apgabalā. Vltn. Likerts — Kaŗa gūstekņu tiesības. Kpt. K. Mangulis — Kaŗa darbība ziemā un tās iespējas mūsu apstākļos. Vs. — Vācu kājnieku apmācība sprostošanā. Plkv. Kr. Kārkliņš — Artilerijas uguns uzdevumi. Kpt. Kociņš — Modernie stobri, šāviņi un degļi. Plkv. Kr. Kārkliņš — Uguns attēlošana un novērošana gaisā. J. B. — Vērtību pārvērtība. Rc. — Francijas kaŗa aviācijas jaunā organizācija. Kpt. Telmanis — Absolūtā un relātīvā mitruma aplēse ar lingas psīchometru. Chronika. Bibliografija. Sīkumi.

Militārais apskats. 1937. g. 1. num. Jaunu darba gadu sākot. Plkv.-ltn. Krūmiņš — Šāvēju trūkumi un kļūdas. Kpt. O. Lapiņš — Kaŗaspēka transporta kadru sagatavošana. A. M. — Vācijas armijas 1936. g. rudens manevri. Kpt. P. Lapiņš — PSRS jaunie startēģiskie dzelzceļi. Kpt. K. Mangulis — Kā ziema ietekmē dažādus kaŗa darbības veidus. Plkv.-ltn. Vidiņš — Kaujas apmācība piemēros. A. Mauriņš — Vācu bataljons aizstāvēšanās kaujā. Plkv. Kr. Kārkliņš — Par uzbrukuma artilerisko sagatavošanu. Kpt. Kalacis — Krievu artilerijas praktiskās šaušanas. K. V. — Jaunākie līdzekļi individuālā ķīmiskā aizsardzībā. Kpt. E. Gr. — Militārpolītiskais pārskats. Chronika. Bibliografija. Sīkumi.

Kadets. 1936. g. 12. num. Cand. theol. A. Treu's — Miera valdnieks. Plkv. Kripēns — 1. decembris. Kadets Arnis — Kaŗa skolas 17. gada svētkos. Kaŗa skolas svētku norise. Žanis Klētiņš — Kadetiem - varoņiem. Dr. phil. J. Students — Tikumības jautājumi grieķu un kristiešu ētikā. Kpt. Zilvers — Ložmetēju grupas komandieŗa pienākumi aizstāvēšanās kaujā. Vltn. Vēveris — Sarkanarmijas izlūku patruļas darbība ienaidnieka aizmugurē mežainā apvidū. Kājnieku pavad- un prettanku lielgabali. Slēpes sakaru vienībās. Vltn. A. Eglītis — Pretķīmiskā aizsardzība kaujā. Vltn. Eglītis — Pretķīmiskā aizsardzības organizācija SPRS armijā. Humors. Sports. Mūsu dzīve. Grāmatu apskate.

Kadets. 1937. g. 1. num. —.S. — Latgales atbrīvošana. Kpt. Lobe — Pulku karogi, sudraba taures un standarti. Dr. phil. J. Students — Tikumības jautājumi grieķu un kristiešu ētikā. A. Treu's — Pa Ungārzemi. Kpt. Zilvers — Ložmetēju grupas komandieŗa pienākumi uzbrukuma kaujā. Vltn. A. Eglītis — Izkopsim mūsu militāro valodu. Sapieŗu darbu piemēri — uzdevumi mazām kājnieku vienībām. Kājnieku pavad- un prettanku lielgabali. Vilis Andersons — Tālais ceļš. Humors. Sports. Mūsu dzīve. Māksla. Grāmatu apskate.

Mūsu teātri.

Pagājušos Ziemassvētkos Nacionālais teātris sniedza jauku velti mūsu mazajiem. A. Grīna «Jānītis debesīs» tomēr saturā ir tik dziļi ietiecies mūsu dzīves īstenībā un pārdzīvotos Latvijas tapšanas laikos, ka to ar patiesu interesi skatījās arī vecākā paaudze. Atmetot raganu un pūķu baismas, autors lūkojis šo ierasto pasaku kolorītu aizvietot ar vielu no dzīves īstenības, sniedzot dzidru, spirdzinošu malku no leģendārā brīvības cīņu laika mūžīgā avota. Arī debesu uztveri A. Grīns ievērojami tuvinājis mūsdienu cilvēka psīchei. Tā savijot dzīves īstenību ar teiksmainību, autors licis uzplaukt krāšņam sava daudzpusīgā talanta ziedam. Lielā mērā autora nodomus atbalstīja režisora Alfrēda Alkšņa asprātīgais uzvedums, liekot vizionārām scēnām atplaiksnīties mūsu brīvības cīņu kaŗotāju simbolā — starojošā saulītē. Mēs būtu tikai vēlējušies tai liesmaināku atveidu, kas jūtamāki liktu atspoguļoties skatītāju sirdīs kaŗā piedzīvoto un kaŗavīrus spārnojošo Tēvzemes brīvības alku un domu un tā kļūtu arī izprotamāka jaunai paaudzei. Nedaudz no sava krāšņuma uzvedums zaudēja arī paskopās gaismas dēļ. Likās arī, ka varēja palikt nerādīts šokolādes dalīšanas skats līdz ar mūsu ausīm pasvešo tīšo valodas kropļošanu, kuŗa pie tam nekādu komismu neienes. Tomēr šie niecīgie defekti uzveduma kopiespaidu nebojāja. Tīkami savās lomās bija J. Šāberts, E. Miezīte, K. Martinsons, M. Bērziņa, H. Avens, A. Mīlbrets u. c. Labas bija arī V. Valdmaņa dekorācijas, sevišķi debesu skatā.

Veco gadu pavadot Nacionālais teātris rādīja amerikāņu Džona Sesila Holma un Džordža Ebeta komēdiju «Trīs vīri un zirgs». Skatuviska vērtība šai komēdijai diezgan maza, jo viņas saturs vairāk atgādina tos amerikāņu ražojumus, kuŗus mēs redzam filmās. Amerikas dzīves drūzmā, kuŗā krāšņos ziedos plaukst spekulācija līdz ar tās pavadoņiem — iespējamo ātro tikšanu pie bagātības jeb nozušanu zem līmeņa — dzīvo arī kāds savādnieks. Autori to lūkojuši rādīt kā dzejnieku, bet te nu var domas dalīties, jo tas ir dzejnieks uz pasūtījumu, kuŗam jāsakaļ zināms rīmju skaits skatu kartiņām mātes dienai, iespējams arī sludinājumiem un citādiem pasākumiem, kuŗiem ar īstu dzeju maz sakara. Braukdams autobusā uz savu darba vietu, dzejnieks sācis zīlēt totālizātora spēļu iznākumus un tās viņam padodas tik labi, ka zīlējumi tiešamībā arī piepildās. Sagadīšanās dēļ dzejnieks nonāk trīs vīru un vienas sievietes sabiedrībā, kuŗi nodarbojas ar azartu, lūkodami iedzīvoties ar spēli totālizātorā. Līdz šim viņiem nav veicies, bet kad viņi paklausa dzejnieka padomiem, tie iegūst prāvāku summu, no kuŗas atlec savs labums arī dzejniekam. Tomēr galu galā ienesīgais veikals jāpārtrauc, jo dzejnieks vairs nevar «nozīlēt» pareizu iznākumu, tamdēļ, ka pats ņem dalību spēlē. Komēdijā izmantotas diezgan apšaubāmas iespējas skatītāju smīdināšanai, ņemot palīgā pat vaterklozeta humoru, kas tomēr galu galā «nevelk». Režisors A. Amtmanis-Briedītis līdz ar tēlotājiem bija centušies rādīt amerikānisku tempu, kuŗam tomēr palika tas pats

eiropējiskais ietvers. Zīmīgu dzejnieka tēlu sniedza apdāvinātais aktieris Ludv. Šmits. Labi bija arī L. Erika, J. Šāberts, P. Cepurnieks, R. Parņickis, H. Avens, K. Lagzdiņš, A. Klinte, K. Kvēps, V. Švarcs u. c.

Čechu rakstnieka Franča Langera drāma «Jātnieku izlūki» pārnesa skatītājus nesenā pagātnē Sibirijas sniegainos klajumos, kad čechu leģionāri ar ieročiem rokās izcīnīja sev brīvu ceļu uz dzimteni. Kādai jātnieku nodaļai, kuŗai kaujas uzdevumu pildot nākas pavadīt nakti vairākus desmit kilometrus tālu no galveniem spēkiem, sarga neuzmanības dēļ tiek nomaitāti zirgi un pati nelielā nodaļa — seši vīri — aplenkti no liela pārspēka. Šie seši ir varoņi un turas pretim līdz pēdējam vīram. Izglābj pēdējo cīnītāju no drošas nāves ieradušies palīgspēki, kuŗus atvedis miegainais sargs, jo, redzot savas vainas dēļ nodarīto postu, tas devies kājām bez ceļa pāri sniegainiem klajumiem, lai paziņotu nodaļas nelaimi galveniem spēkiem. Drāma pilna baismu momentu un tās drāmatiskums tiek sakāpināts līdz dziļi sāpīgam traģismam, kad cilvēka nejēdzības dēļ jāiet nāvē tik daudzām ziedošām, savu dzimteni redzēt alkstošām dzīvībām. Bet drāma arī rāda, līdz kādam pārcilvēcīgam augstumam spēj sniegties vienkārša cilvēka pienākuma apziņa un tā izpildīšana. Brīžiem šķita, ka uz skatuves mainās lielu meistaru gleznas, tik krāsaina un efektīga bija tēlotāju spēle. Kas šo drāmu redzējis — ilgi to neaizmirsīs. Sava satura dēļ tā būtu ļoti piemērota mūsu aizsargu saimei un būtu vēlams, lai šo drāmu uzņem savā repertuārā Zemnieku drāmaas teātris, tā dodot iespēju redzēt viņu provincei. Neapšaubāmi, ka šāda drāma nevar noturēties uz skatuves ilgu laiku, jo viņā trūkst plašākai publikai tik iemīļoto atribūtu, bet lugas vērtība ir tik liela, ka būtu vēlams to paturēt repertuārā. Piegriežoties Nacionālā teātŗa uzvedumam, jāsaka, ka tas ir reti pilnīgs un visdziļākā atzinība par to lai režisoram J. Lejiņam. Aktieŗu spēle tik patiesa, ka liek aizmirst skatuvi. Savās lomās lieliski bija leģionāri K. Lagzdiņš, L. Šmits, Ž. Katlaps, R. Baltaisvilks, P. Cepurnieks, R. Parņickis, O. Uršteins un E. Silgailis, tāpat arī komisāra lomā V. Švarcs, krievu zemnieks — M. Grīviņš un gūstekņi K. Kvēps un A. Ralejs. Īsti sibiriska savā drūmā pelēcībā bija V. Valmaņa zemnieku istaba ar tipisko krāsni.

Pēdējā novitāte Nacionālā teātrī bija Jena Heltaja komēdija «Mēmais bruņinieks». Par komēdiju nosaukta, tā gan nekā nesaturēja tāda, kas attainsotu šo nosaukumu. Notikums attiecas uz krusta kaŗu laiku. Kāds ungāru bruņinieks iemīlas itaļu bruņinieka atraitnē un kad, pateicoties sava kalpa veiklībai, panāk tikšanos ar iecerēto un beidzot arī skūpstu, tam jādod solījums klusēt trīs gadus. Šo grūto solījumu bruņinieks arī tura, bet nu viņa klusošās lūpas cenšas atslēgt agrāk nepielūdzamā iecerētā. Tas viņai arī beidzot izdodas un priekškars aizveŗas, kad mācītājs dod jaunajam pārim pie altāŗa savu svētību. Lai gan lugas darbības laikmets un notikumi dod vielu dziļākam psīcholoģiskam tvērumam, autors tomēr visumā aprobežojas ar vieglāku pieeju, izņemot diezgan baismīgo dialogu ar mefistofeliski joviālo bendi, kuŗā gan grūti iedomāt apvaldīto un cēlo bruņinieku. Visumā tā ir salonluga par viduslaicīgu notikumu, kuŗā jauki pavīd Lilijas Štengeles īpatnais talants. Viņa skaistā lomas apdarē parāda dziļi sievietīgo atraitni Ciliju Dūku un brašs bruņinieka drūmumā ir arī viņas pretspēlētājs J. Lejiņš. Zīmīgākus tēlus redzam arī O. Lejaskalnes, R. Baltaisvilka, J. Graudiņas, M. Kaivas, H. Avena u. c. spēlē. Vienkāršas, bet izteiksmīgas bija A. Cimermaņa dekorācijas. Pie šī uzveduma gribētos piezīmēt, ka būtu laiks oriģinālākai izdomai telpas apgaismošanai šādos gadījumos, jo lampiņu ieskrūvēšana sveču aizdegšanas ilūziju tā kā tā nedod.

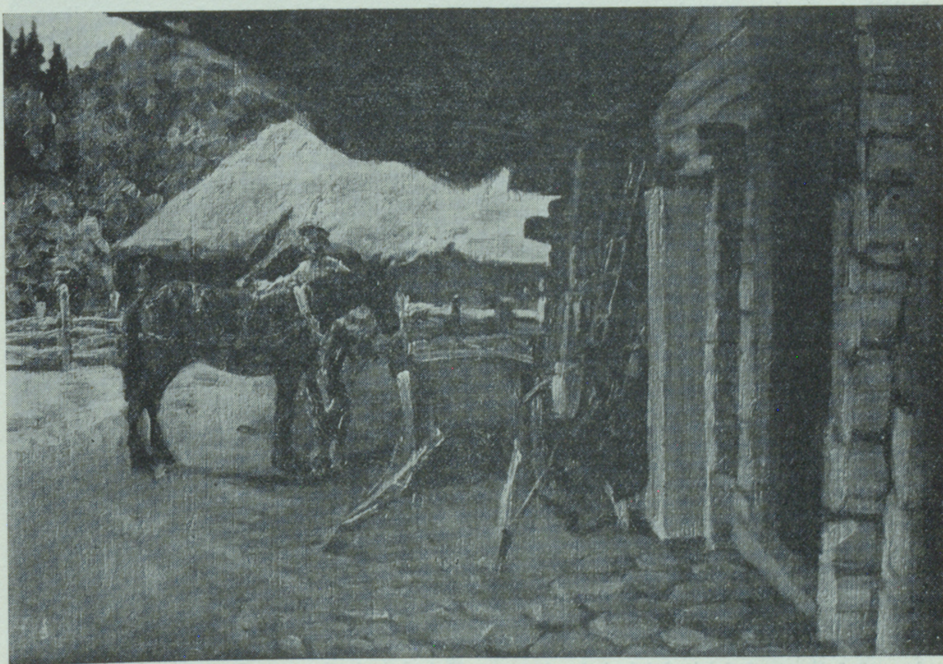
Dailes teātris arī sniedza čechu skatuves darbiem savu nodevu, izvēlēdamies Jara Beneša dziesmu spēli «Zaļā pļavā». Tā gan satura ziņā stāv tālu aiz jau minētās F. Langera drāmas un drīzāk pieskaitāma tiem darbiem, kuŗos nacionālais kolorīts tikai izmantots dažu spilgtāku krāsu plankumu iegūšanai. Dailes teātŗa labais tēlotāju sastāvs rūpīgās lomu apdarēs tomēr sniedz daudz jauku tipu, tā ievērojamā mērā paceļot šīs dziesmu spēles vērtību. Pirmkārt jau groteskais mežsargs M. Štetevics, kuŗu ar parasto veiksmi tēloja A. Mitrevics, tad īpatnais profesors Bulfineks, kuŗam zīmīgu maisījumu no neveiklas veiklības līdz veiklam neveiklumam sniedza L. Leimanis, «himelmaniskais» virsmežzinis Eizenkulka — Edg. Zīle, laimīgais jaunais pāris K. Pabriks un E. Bramberga (abi sniedza jaukus, operetiski atraisīti vieglus tēlojumus), Štetevica spriganā meita Hanči — O. Krūmiņa, gaisīgais švauksts Horovics — A. Miķelsons, A. Baldone, D. Kārkliņa, R. Birzgalis, L. Žvīgule u. c. Krāsains dzīves prieks O. Skulmes dekorācijās, raits ņiprums F. Ertneres dejās un dzīvi ritošā spēle E. Smiļģa inscenējumā dod skatītājam daudz jauku momentu.

Mazais teātris jaunā iestudējumā rādīja E. Zālītes «Maldu Mildas sapņojums», kuŗā īsti jaukus tēlus sniedza N. Krauklis, A. Ābele, L. Keplere, P. Vinks, A, Stemps, L. Danga, A. Stubans, H. Breicis u. c. Kā pēdējā novitāte Linduļa komēdija «Laimes nesējs», kuŗā autors labsirdīgi pasmejas par cilvēku vājību bērnu vietā audzināt suņus un kaķus. R. Osis.

Pagājušais mēnesis Nacionālajā operā. Berlīnes filharmonijas simfoniskā orķestŗa koncerts.

20. janvāris bija īsta svētku diena nopietnas mūzikas cienītājiem. Berlīnes filharmonijas orķestris pieskaitāms slavenākajām simfoniskām vienībām pasaulē un klausoties viņa priekšnesumos, var tiešām pabrīnēties par ārkārtīgo disciplīnu, intonācijas tīrību, ritmisko precīzitāti, priekšnesuma elastīgumu un niansējumu smalkjūtību un dažādību. Pūtēji pārsteidz ar brīnišķiem piano un toņu daiļiem, samtainiem tembriem, stīdzenieki ar ātrām pasāžām un asiem akcentējumiem, pie kam visi spēlē kā viens, bez mazākām svārstībām un izlēcieniem, tā kā pilnīgi rodas iespaids, it kā spēlētu viens vienīgs instruments. Katrs mūziķis savu uzdevumu veic ar sajūsmu un sirsnību, ar retu aizrautību nospēlējot katru tēmu, katru visniecīgāko frazīti.

Šāds orķestris, laba diriģenta rokās, ir brīnišķs instruments, ļoti smalkjūtīgs un atsaucīgs, kurš apbrīnojami klausa katram diriģenta mājienam, katrai viņa dvēseles kustībai. Orķestris pastāv jau apmēram 50 gadus un viņa panākumi balstās kā uz augsti kvalificētu mūziķu izlasi, tā arī uz to apstākli, ka viņš ir audzis un veidojies

Vecās ēkas.
J. Zoberiņa glezna Latvju Mākslinieku biedrības izstādē.

Ziema.
K. Melnbārda glezna Latvju Mākslinieku biedrības izstādē.

arvien pirmklasīgu diriģentu vadībā. Rīgas koncertu diriģēja Eižens Jochums, kuŗa pastāvīgā darba vieta ir Hamburgas pilsētas teātris, bet kuŗš zināmu laiku katru gadu strādā arī Berlīnes filharmonijā. Diriģenta žests nav nedz pārāk suģestējošs, nedz arī izteiksmīgs, tomēr nenoliedzami viņš ir dziļš un patiess mākslinieks un ar orķestri viņš saprotas lieliski.

Skaņdarbu mūzikālais veidojums bija tiešām brīnišķīgs; pat tik daudzreiz dzirdēts un sen apnicis opuss kā Vēbera uvertīra operai «Burvju strēlnieks» atplauka pavisam jaunā, reti svaigā skaņrakstā.

Labākais vakara sniegums bija R. Štrausa simfoniskais tēlojums «Don-Žuans». Lieliskā veidojumā izskanēja arī programmas pārējie numuri: R. Vāgnera «Tanheizera» uvertīra un BētHovena III simfonija.

Žēl, ka tādus orķestŗus pie mums nākas tik reti dzirdēt; viņi varētu dot mūsu simfoniskās mūzikas izpratnei pavisam jaunu virzienu.

Spoža premjēra operā bija 23. janvārī — Kalmaņa operetes «Velna jātnieks» pirmizrāde. Šī ir viena no Kalmaņa jaunākajām operetēm, kuŗa pirmo reizi uzvesta Vīnē 1932. gadā. Kas ir redzējis šī ungāru operetes meistara agrāk rakstītos darbus, kā «Silvu», «Bajadēru», «Grāfieni Māricu» u. t. t., tam gan viņa pēdējā operete nekā sevišķi jauna un pārsteidzoša nesniegs; kā mūzikā, tā arī sižetā daudz kopēja ar iepriekšējām, tomēr ar to nebūt nav teikts, ka viņa nespētu saistīt un sagādāt patīkamu vakaru tiem, kuŗiem patīk attiecīga žanra mūzika. Kā jau Kalmaņa mūzikā vispār, tā arī šai operetē netrūkst nedz smeldzoša lirisma, nedz arī īsti ungāriski dzirkstoša temperāmenta; diezgan krāsainas arī harmonijas un atjautīga instrumentācija. Sižets ņemts no vecās Austro-Ungārijas ķeizarvalsts galma dzīves, ar pārgalvīgo huzāru virsnieku grāfu Šandoru centrā. Librets veidots diezgan asprātīgi, un vietām netrūkst arī atjautīga humora, tomēr tēlotājiem nenākas viegli ar dažādu gan polītisku, gan mīlas intrigu sarežģījumiem un atrisinājumiem visu laiku saistīt publikas uzmanību un likt viņai dzīvot līdzi operetes varoņu priekiem un bēdām, jo pateicoties daudziem dziedājumiem un baleta iespraudumiem, drāmatiskais darbības pavediens bieži vien draud pārtrūkt.

Par tēlotājiem visumā jāsaka, ka mūsu parastais operešu ansamblis — Kadiķis-Ančarovs, Vilma Briede, Edīte Pfeifere, Voldemārs Leonaitis, Paula Brīvkalne, Alberts Verners un citi, — drāmatiskā tēlojuma ziņā spēruši lielu soli uz priekšu. Alberts Verners šoreiz gan mazāk nodarbojas ar dziedāšanu, vairāk nododamies dejai, un jāatzīstas, it sekmīgi, jo nedarīja kaunu pat tādiem partneriem kā Pfeiferei un Leonaitim; pēdējiem ar dziedāšanu gan tik labi neveicās kā Verneram, toties groteskajās dejās viņi brīžiem bija tiešām nepārspējami un sagādāja skatītājiem ne vienu vien jautru brīdi.

Labs kanclera Lībena-Drībena tēls viesa Rodrigo Kalniņa veidojumā. Drāmas aktieŗu lomās nācās uzstāties arī Hertai Lūsis (jauka ķeizariene Karolīne), Richardam Pellem (sardzes priekšnieks Sedelnijs) un Aleksandram Kortānam (aģents Fleidens), kuŗš daudz nopūlējās ar pārģērbšanos un joku «taisīšanu», kuŗi viņam, diemžēl, ne vienmēr vienādi pārliecinoši izdevās. Atbildīgākie dziedājumi Kadiķim-Ančarovam (grāfs Šandors), Vilmai Briedei (princese Leontīne) un Paulai Brīvkalnei (Šandora māsīca); pēdējā reprezentējās arī kā veikla dejotāja.

Visumā inscēnējums spožs un ļoti efektīgs; jaukas P. Rožlapas dekorācijas, krāšņi kostīmi, brīnišķi E. Leščevska veidotie baleta iespraudumi; tīri un daiļskanīgi dziedāja T. Kalniņa iestudētie koŗi. Mūzikālā vadība J. Kalniņa rokās, kuŗš kā diriģents arvien iepriecina ar izteiksmīgu un suģestējošu žestu un temperāmentīgu un iejūtīgu mūzikālo tulkojumu. Publikas pilns nams; daudz arī aplausu un ziedu.

Herberta Ozolīša dziesmu vakars.

Daudz ir aicinātu, bet maz izredzētu; Ozolītis nenoliedzami ir viens no laimīgajiem. Savā dziesmu vakarā, pagājušā mēnesī Latvijas konservātorijas zālē, viņš to jo gaiši apliecināja. Ar dziļu nopietnību un patiesu sirdskvēli viņš ir tuvojies mākslas īstajai būtībai, sapratis viņas patiesos uzdevumus: ugunīgiem burtiem rakstīt cilvēku sirdīs, modināt viņu krūtīs tīrāko, labāko cilvēcību. Neskatoties uz savu jau līdz augstai pilnībai izkopto balsi, nekad viņš tomēr līdzekļus neuzskata par mērķi; nekad māksliniecisko patiesību viņš neupurē spožam tonim, efektīgi nodziedātai frazei. Ar apbrīnojamu smalkjūtību un pietāti viņš tuvojas katrai dziesmai, censdamies atšifrēt autora apslēptāko domu, klusāko dvēseles noskaņu, un tieši tā ir viena no Ozolīša talanta vērtīgākajām īpašībām, kuŗas, diemžēl, trūkst daudziem labiem dziedātājiem. Jau pati programmas izvēle, kuŗā mēs atrodam komponistus no visdažādākiem laikmetiem, sākot ar itaļu vecmeistariem un beidzot ar jaunākajiem latvju autoriem, nepārprotami norāda, ka stils, forma, techniskais veidojums, Ozolītim ir tikai ārējā čaula, bet ka galvenais priekš viņa ir pārdzīvojums, izjūta, skaņdarba iekšējais saturs. Programmas pirmajā daļā: Durante, Skarloti, Šūberts un Musorgskis. Otrajā tikai latvju autori: Vītols, Buke, Sīlis, Upenieks un Zariņš. Ļoti interesanta un savdabīga kompozicija, pie mums pavisam maz pazīstamā Eižena Bukes dziesma «Ozimandija», ar melodeklamaciju sākumā un beigās, kuŗā Ozolītis uzrādīja arī visai teicamu izrunas techniku. Runājot par programmu gribētos dažus vārdus teikt arī par jauno komponistu Marģeru Zariņu, kuŗš, spriežot pēc pāris šai vakarā dzirdētām viņa dziesmām, mīl kavēties arī jautrāku mūzu sabiedrībā. Ja šī parādība pati par sevi ir tikai apsveicama, jo attiecīga žanra dziesmu mums tikpat kā nava, tad tomēr autors nopietni jābrīdina no pārāk improvizātoriska rakstura apstrādājuma, tamdēļ ka tas var novest pie visai klaunīgām sekām, jo no dzirkstoša humora līdz banālitātei ir tikai viens solis.

Visumā, Ozolīša dziesmu vakars nepārprotami pierādīja, cik daudz var sasniegt nenogurstošā darbā, soli pa solim tuvojoties reiz spraustam mērķim. Tikai tas, kuŗa krūtīs mājo dievišķā dzirksts, var tādu iedegt arī citu sirdīs; vai Ozolītis to spēj, vislabāk varēs pateikt tie, kuŗi viņam jūsmīgi uzgavilēja viņa dziesmu vakarā. Daudzie ziedi, viena otra paslepus noslaucīta asara, nerimstošas ovācijas koncerta noslēgumā, nodeva par to gaišāko liecību.

Vold. Upenieks.

Margaritas Kovaļevskas akvareļu un zīmējumu izstāde.

Illūstrātoru un karikatūristu saimei piebiedrojusies jauna māksliniece — Kovaļevska, kas pagājušā mēnesī pirmo reizi bija izstādījusi savus darbus Raiņa bulvārī 15, vērsdama ar to mūsu mākslas publikas un kritiķu uzmanību uz savu nenoliedzamo apdāvinātību.

Kovaļevskas zīmējumi - karikatūras no bērnu dzīves šad tad jau bija manīti mūsu žurnālos un grāmatās, tik no šiem atsevišķiem darbiem grūti bija spriest par Kovaļevskas mākslinieciski varēšanu. Tagad sarīkotā izstādē ieguvām noteiktu pārskatu par šīs jaunās mākslinieces spējām. Vispirms viņa labi prot iesapņoties pasaku pasaulē, par ko liecināja zīmējumi A. Brigaderes pasakai «Sprīdītis». Viņa labi iedzīvojas arī draisko nebēdņu dvēselēs, tēlojot rotaļīgā rokrakstā mazu apmēru izkrāsotos zīmējumus bērnu priecīgos un bēdīgos pārdzīvojumus («Kas vainīgs?», «Sīks starpgadījums», «Frizēšana», «Dejotājas», «Čigānu bērns dejā», «Rudens vējā» u. c.). Vienā otrā darbā pamirdz Kovaļevskai arī karikēšanas prasme («Sētniece», «Tirgošanās»). Vājākā puse autorei ir pašpieredzes pūrs, jo daudzos darbos tēlotie ļaudis un apkārtne vēl nepārliecina ar savu īstumu. Pie K. vājās daļas vēl jāpieskaita arī viņas eļļas gleznas, kas vēl atgādina palielinātus zīmējumus, kas caur šo palielināšanu gan ieguvuši kvadratūrā, bet zaudējuši uz nepiespiestības, koncentrācijas un svaiguma lēses. Cerēsim, ka jaunā māksliniece ar neatlaidīgu un nopietnu darbu pārspēs šīs grūtības un pavērs sev ceļu arī šajā nozarē.

Jevgeņija Kļimova un Ērika Prēna gleznu izstāde.

Elīzabetes ielā Nr. 53 (kādās privātās telpās) savus darbus bija izstādījuši krievu gleznotāji J. Kļimovs un Ē. Prēns. Abi šie gleznotāji vēl maz pazīstami mūsu mākslas publikai un šī viņu izstāde līdz ar to guva pirmizstādes nozīmi.

J. Kļimovs bija reprezentējies ar pilsētu skatu zīmējumiem un gleznojumiem, kā arī ar ģīmetnēm un kā vienā, tā otrā nozarē guvis atzīstamus panākumus. Kļimova zīmējumi valdzināja ar veiklo un smalkjūtīgo rokrakstu, kā arī ar prasmi sadalīt tonālos kāpinājumus. Labākie ielu skati — Nr. Nr. 57, 58 un 59. No Kļimova ģīmetnēm, kur labi bija izcelts raksturojumā krieviskais noskaņojums, jāatzīmē «Zēns» — Nr. 9, «Meiča» Nr. 8, un «Bārdainais vecis» Nr. 5.

Prēna darbu vidū izcēlās simbolistiskā reālisma garā sacerētie senatnīgie Āzijas tautu motīvi, kur labi saderēja gleznošanas stils ar darbu ideju. Labākie — Nr. 64. un Nr. 65. Izteiksmīgs bija arī «Vientulis» Nr. 68.

Abu gleznotāju stiprā puse — prasme saglabāt un izveidot savu krievisko dvēseli dzīvojot mūsu tautas vidū un darbojoties neizdevīgos apstākļos. Šo īpašību — palikt pie sava — derētu piesavināties dažam labam latvju māksliniekam, kas, dzīvodami svešatnē, ātri vien aizmirst savējo un, atgriežoties mājā, «runā svešās mēlēs».

Latvju Mākslinieku biedrības izstāde.

Latvju Mākslinieku b-ba savu izstādi bija sarīkojusi Rīgas Pilsētas mūzejā. Šajā izstādē piedalījās 21 autors ar 164 darbiem. Pārsvarā bija glezniecība impresionistiskā reālisma garā, jo gandrīz visi b-bas biedri savu izglītību baudījuši mūsu mākslas akadēmija vai nu pie prof. V. Purvīša vai prof. J. Tillberga.

Apskatot izstādījušos māksliniekus alfabētiskā kārtībā, kā pirmais jāmin Jēkabs Apinis, kuŗa ainavas valdzināja skatītāju ar savu krāsainību un stingro zīmējumu (īpašības, kuŗas tagad reti sastopas ainavu glezniecībā). Labākie darbi — «Pavasarī», «Atkusnis», «Rudens» un «Kaugurciems».

Jānis Audriņš bija devis etnografiska žanra metu «Suiti», kuŗš liecināja labu par autora kolorista spējām.

Arturs Drekslers bija izstādījis vairākas monotipijas un asējumus. Labākās «Vējaina diena», «Atkusnī» un «Ostmalā».

Reinholds Kasparsons bija devis tik vienu gleznu — «Drīvētāji» — no darba dzīves.

Verners Linde šoreiz bija izstādījis blakus akvareļiem, eļļas gleznas, kas veidotas tikpat virtuozā technikā, kā pirmās.

Akvareļus izstādei devis arī Herberts Mangolds, kuŗa īpatnība izpaužas visspilgtāk pasakainos motīvos («Kuģi»).

Ģīmetnists Alfons Michailovskis bija parādījis sevi divējādās plāksnēs: «Fogelmaņa kundzes portrets» rādīja «veco» Michailovsku ar stingru formu, smalkjūtīgu krāsu izvēli un oriģinālu toņu uzbūvi, turpretim «Gulošā sieviete» un abas ainavas rādīja «jauno» Michailovsku ar brāzmainu rokrakstu, kontrastainu tonalitāti un izceltu virsmas apdari («Zvejnieku osta»). Vai šis lūzums būs liktenīgs M., vai tā tik mākslinieka kaprīze — to redzēsim nākošā izstādē.

Jaukus kolorētus zīmējumus bija izstādījusi Elīzabete Mednis, kur atkal varējām pārliecināties par viņas delikāto un īpatno rokrakstu.

Kārlis Melbārdis šai izstādei bija devis vairākas krāsu un noskaņu bagātas ainavas, pie kam katrs darbs bija veidots īpašā krāsu saderībā. Valdzinošākie — «Ziema», «Plieņciems», «Rudzi» un «Tīklu būdas».

Paulis Šprenks saistīja skatītājus ar savu mecmeistaru garā gleznoto «R. kdzes ģīmetni» un siltā kolorītā gleznotām Rundāles ainavām.

Visražīgākais no šīs b-bas biedriem bijis Indriķis Zeberiņš, kas viens pats devis 48 darbus no visdažādākām nozarēm. Lielākā darbu daļa bija ainavas ar vai bez tēliem, tad žanri, karikatūras un, beidzot, skulptūras. Pēdējā nozarē Zeberiņš izstādījās pirmo reizi un ne bez sekmēm («Vīrs ar putras bļodu»). No žanriem - ainavām būtu jāatzīmē «Senā sēta», «Malkas cirtēji» un «Peldētāja».

Brūno Jaunzems bija piedalījies šai izstādē ar droši un izjusti gleznotiem akvareļiem. Meistarīgākie — «Vetrainā jūŗa», «Buŗas» un «Skats uz Lielupi».

Šai izstādē bija izstādījuši arī vēl Jānis Liepiņš akvareļus, Augusts Lūse — lauku žanru, Jēkabs Manguls — ainavas, Voldemārs Mednis — ģīmetnes un ainavu, Hūgo Mercs — 2 svečtuŗus, Jānis Rozenbergs — Cēsu pilsparka kāpņu metus, Zaur-Beks Sosijevs — ainavas, Fridrichs Vīksne — akvareļus un asējumu, un, beidzot, šī apskata rakstītājs — žanrus un ainavas.

Publikas interese par šo izstādi, kas izpaudās kuplā apmeklētāju un pārdoto darbu skaitlī, ļāva šo izstādi pagarināt līdz februāŗa vidum.

Jēkabs Bīne.

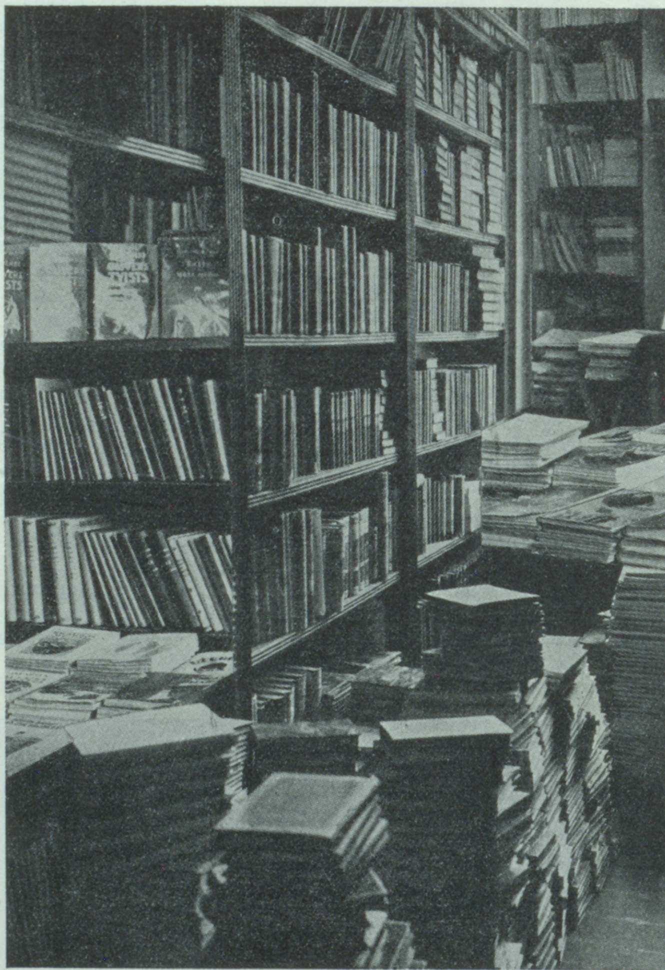
Kuldīgas iela.
J. Kļimova glezna.

A. Kroders

Mēneša apskats

Ievērojami latviešu tautas panākumi cīņā par saimniecisko patstāvību.

Līdzīgi latviešu nacionāli politiskai cīņai par tautas neatkarību ir gājusi cīņa par mūsu saimniecisko patstāvību mūsu pašu zemē. Politiskā cīņa deva vēsturiski svarīgu panākumu: Latvijas valsti, kura, pārdzīvojusi diezgan smagu krizi, beidzot sasnieguši latviešu nacionālās politikas mērķi — latviešu tautas varas nodibināšanos Latvijā. Saimnieciskā laukā sekmes bija daudz mazākas. Tā saucamie saimnieciskie viri pat novēršas no nacionālās politikas uzdevumiem, ar to nodarīdami smagu kļūdu, jo ārpus nacionālās politikas nebija un nav domājama latviešu saimnieciskā spēka nostiprināšanās. Personīgi viens otrs latvietis tika pie turības, bet nacionāli, kā tauta mēs, latvieši, savā zemē palikām saimnieciski vājākie zemes iedzīvotāji. Vienīgais lielais panākums bija agrārā reforma, kas ir nacionālās politikas ieguvums. Pēc tam cīņas mūsu saimnieciskā laukā it kā izbeidzās, un pilsētu rūpniecībā un tirdzniecībā latviešu svars joprojām palika ļoti mazs. It kā pilsētu saimnieciskās nozare nemaz nebūtu mums pa spēkam. Šo liktenīgo kļūdu tad nu sāka labot nacionālā valdība, pirmos lielos panākumus gūdama kredita saimniecībā, jo jau vairāk kā gadu atpakaļ Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis Valmieras zemnieku dienā varēja paņot, ka 80 proc. no kreditkapitāla tagad ir latviešu rokās. Ar to bija pavērts ceļš latviešu saimnieciskai rosībai rūpniecībā, tirdzniecībā, amatniecībā, — nozarēs, kuŗās latvieši it kā baidījās iet savus spēkus pārbaudīt. Pirmie mēģinājumi arī tiešām neizdevās. Bet neizdevās daudzu svarīgu iemeslu dēļ. Vispirms nebija brīvas naudas un uzņēmumus dibināja ar dārgiem kapitāliem, par kuŗiem bija jāmaksā augsti aizņēmuma procenti. Otrkārt, šī saimnieciskā uzņēmība bija tīri privāta, nevis kā pārdomāta un apzināti vadīta nacionāla cīņa. Bieži vien pat spekulātīvi nolūki nebija sveši šādiem mēģinājumiem. Latviešu saimnieciskā uzņēmība, diemžēl, pat bija ar to sakompromitēta. Tā tad viss darbs bija jāiesāk vairāk kā no gala, jo bija jārēķinās arī ar neveiksmju atstātām sekām.

Jo vairāk krietnu grāmatu, jo stiprāka tauta un valsts.

Totiesu gūtie panākumi ir jo ievērojamāki. Valdība izdevusi veselu rindu likumu, ar kuŗiem radīti vairāki saimnieciski uzņēmumi, kā arī latviešu rokās pārgājuši daži agrāko laiku rūpniecības uzņēmumi. Kaut īsos vārdos, bet mums pie šiem uzņēmumiem brīdi jāapstājas, lai iegūtie panākumi būtu konkrēti pārskatāmi un tādēļ pareizi saprotami.

Vispirms, gadiem mainoties, 1936. gada 31. decembrī notika jaunās akc. sab. «Vairogs» darbības atklāšana. «Vairogs», kā zināms, pārņem «Feniksa» fabriku, kuŗu bija ieguvusi Latvijas Kredītbanka, pēc tam, kad šīs fabrikas akcijas bija ceļojušas no vienām rokām otrās, līdz nonākušas bija rokās, kuŗas Kreditbankas vadība bija atzinusi par nevēlamām un tādēļ visas akcijas pārņēma savā īpašumā. Tā tad bij. «Fenikss» tagad ir latviešu uzņēmums.

Tam sekoja viens panākums pēc otra. Š. g. 19. un 21. janvāŗa sēdēs ministru kabinets pieņēmis ļoti svarīgus saimnieciskus likumus: par ādu un vilnas tirgus kārtošanu; par akciju sab. centrālā savienība «Turība» nodibināšanu; tajā pašā sēdē apstiprināti akc. sab. «Ādu un vilnas centrāle», akc. sab. «Ķieģeļnieks» un «Kaļķis» statūti.

Tie ir ārkārtīgi svarīgi saimnieciski uzņēmumi, kuŗiem latviešu dzīvē būs ilga un labvēlīga nozīme.

Centr. sav. «Turība» nodibināta kā vairuma tirdzniecības uzņēmums, kas iepirks preces, mašīnas, darba rīkus u. c. vietējiem kooperātīviem, pie tam pati šī savienība arī gādās par kooperātīvu dibināšanu uz laukiem un pilsētās, lai kooperātīvā tirdzniecība pārņemtu visu zemi, ne tikai tirdzniecība, bet arī rūpnieciskā ražošana kooperātīvu vajadzībām», kā sacīja Valsts Prezidents savā lielajā saimnieciskās politikas runā š. g. 4. februārī Latvijas lauksaimniecības kameras galvenās komisijas paplašinātā sēdē. Tā tad paredzama plaša kooperātīvās tirdzniecības attīstība, un arī ražošana šīs tirdzniecības vajadzībām. Tas atstās lielu iespaidu uz preču cenu līmeni par labu patērētājam. Bez tam kooperātīvi izvērtīsies par tiešiem lauksaimniecības ražojumu piegādātājiem pilsētu patērētājiem, ar ko preces kļūs lētākas un, ievērojot organizēto un labi kontrolēto kooperātīvu tirdzniecību, preces būs arī labākas. Diemžēl šajā sakarā varam tikai īsumā pakavēties pie katra no svarīgiem uzņēmumiem, taču viņu vispārīgo raksturu un nozīmi lasitāji sapratīs. Akc. sab. «Ādu un vilnas

centrāles» darbība noritēs svarīgā saimnieciskā nozarē, kuŗa gada laikā apgroza, pēc zemkopības ministra J. Birznieka atzinuma, līdz 15 milj. latu, bet zemkopji no šīs summas līdz šim saņēmuši tikai nepilnus 2 milj. ls. Turpretim tagad, jaunai sabiedrībai darbojoties, zemkopji saņems 7—8 milj. ls, tā tad lauksaimnieku ienākumi gada laikā pieaugs par veseliem 5 milj. latu. Bez tam 10 proc. no iepirkto ādu un vilnas vērtības jaunā akciju sab. iemaksās lauksaimniecības kamerai — lopkopības veicināšanai, kas būtu 1—1,5 milj. ls gadā, ko lauksaimnieki iegūs vēl bez minētiem 7—8 milj. ls, tikai ne tieši savās kabatās, bet lauksaimniecības kultūras veicināšanai visā zemē.

«Kaļķis» un «Ķieģeļnieks» sekmēs mūsu zemes bagātību izmantošanu un būvniecības veicināšanu, rūpējoties par lētiem un godprātīgi ražotiem būvniecības materiāliem. Bez tam abas sabiedrības strādās eksportam. Viens no sabiedrību uzdevumiem būs gādāt par to, lai ugunsdrošu būvmateriālu dabūšana būtu iespējama visā zemē, arī tur, kur grūti transporta apstākļi lielo atstatumu dēļ no dzelzceļu piestātnēm u. tml. Šādos gadījumos tiks mēģināts ražot vajadzīgos būvmateriālus uz vietas, vai nu atdzīvinot daudzos mazos lauku cepļus, vai arī ierīkojot jaunus. Līdz ar to, protams, tiks pacelta arī būvmateriālu kvalitāte un ēkas būs izturīgākas, arī glītākas.

Te atstāstījām jauno uzņēmumu tīri saimnieciskos uzdevumus. Bet viņu dibināšanai ir izšķiroši svarīgi nacionāli-politiski motīvi, lai šī nacionālā politika un zemes saimniecība vairs nebūtu šķirtas, bet būtu viens.

Formāli šī iemesla dēļ visu jauno sabiedrību statūtos ievests svarīgais nosacījums, ka «sabiedrības akcijas var būt vienīgi uz vārda un tās nevar pārdot brīvā tirgū; akcijas var pāriet cita īpašumā tikai ar katrreizēju valdes piekrišanu.»

Ar to ir novērsta akciju nokļūšana tādā vai citādā ziņā nevēlamu personu rokās, kas var uzņēmumu darbībā ienest dezorganizāciju, pat ļaunprātību, jo šādos uzņēmumos allaž iespējami tīri politiski aprēķini un nolūki, nemaz nerunājot par to, ka pēc šādiem uzņēmumiem var tīkot spekulātīvais kapitāls, kurš strādā bez sirdsapziņas un bez mūsu zemes un tautas interešu ievērošanas. Vai gan mūsu zeme nav diezgan cietusi no spekulātīvā un savtīgā kapitāla? Ar šo noteikumu ir jauniem uzņēmumiem dota drošība, ka jaunās saimnieciskās pozicijas mēs noturēsim un savā saimnieciskā cīņā nebūsim apdraudēti, tā sakot, no aizmugures.

Ja lauksaimniecība ir un arī paliks mūsu zemes galvenais saimnieciskais pamats, tad dabīgi, ka blakus latviešu lauksaimniecībai attīstās latviešu rūpniecība un tirdzniecība, kas, vispirms, lauksaimnieku ražojumus nogādā patērētājiem, un, otrkārt, pašus ražotājus - lauksaimniekus apgādā ar visu, kas viņiem vajadzīgs. Dabīga un vairāk kā saprotama latviešu saimnieciskā sadarbība. Jo, kā lasītājiem tas jau saprotams, jaunie uzņēmumi visi būs latviešu vadīti. Latvieša darbs latviešu pašu vadībā par svētību latviešu zemei un tautai.

Valsts Prezidents I. Daiļamatniecības izstādē Rīgā.

Bez tam šiem uzņēmumiem ir viena liela priekšrocība, salīdzinot ar visiem agrākiem godīgiem un nopietniem latviešu mēģinājumiem iekaŗot savu vietu rūpniecībā un tirdzniecībā: viņiem ir kapitāls skaidrā naudā. Visiem pieciem jauniem uzņēmumiem kopā 16 miljoni latu, kā ziņoja Valsts Prezidents savā jau minētā runā. Tas nozīmē, ka viņu rūpnieciskā un tirdznieciskā darbība varēs noritēt normāli un veselīgi, un sekas būs — laba kvalitāte precēm un lētākas cenas. Jo nav jāaizmirst, ka visi uzņēmumi strādās stingrā uzraudzībā, lai nekad un nekur nebūtu aizmirsts, ka viņi nav privātas intereses dēļ dibināti, bet ka viņu uzdevums ir — kalpot valsts un tautas labumam. Tik augsti morāli principi līdz šim bijuši tikai ļoti retiem saimnieciskiem uzņēmumiem. Un jaunais laiks dod pilnīgu garantiju, ka šie augstie principi arī tiks visur un vienmēr ievēroti, jo tie ir norma visu mūsu privātam un valsts darbam.

Tā tad jaunie uzņēmumi dibināti latviešu darbam un latviešu saimnieciskās turības veicināšanai. Tā ir viņu nacionāli - politiskā nozīme. Vispilnīgāk šo nozīmi ir izteicis Valsts Prezidents pats savā runā š. g. 4. februārī: «Mēs uzstādīsim sev par mērķi, lai tiktu izbeigts stāvoklis, kuŗā viena daļa pilsoņu ir bijuši, ir un paliek uz mūžīgiem laikiem tikai arāji, kamēr citi patur sev gandrīz vai pilnīgi visas citas darba un ražošanas nozares ar to priekšrocībām.» Jo no jaunās sociālās un saimnieciskās politikas viedokļa, kas prasa ienākumu un tautas bagātības taisnīgu izlīdzinājumu, vairs nebija iespējams, ka — «augošais tautas ienākums sakrājas kaudzē kādā vienā vai divās vietās vai arī lai to iegūtu neliels procents iedzīvotāju, un pārējie labi ja var savu maizi nopelnīt.» Un beidzot Prezidents nonāk pie paša svarīgākā apliecinājuma, ka jaunās akciju sabiedrības «paveŗ ceļu uz ražošanas un rūpniecības nozarēm tām aprindām, kas līdz šim šādiem pasākumiem ir palikušas vissvešākas, proti, latviešu arājam un viņa dēliem un brāļiem pilsētās. Latviešiem vajaga ieiet rūpniecībā un tirdzniecībā, kuŗas pamati ir droši, ieiet tikai kā latviešiem.»

Tā ir lielā sociālās un nacionālās taisnības uzvara, ko atnes šie likumi! Ja Latvija pēc visām valststiesiskām pazīmēm ir neapšaubāmi skaidra nacionāla valsts, t. i. ja viņa ir neapšaubāma latviešu valsts, tad, pats par sevi saprotams, valsts vadībai jārūpējas par šīs valsts valdošās tautas labklājību. Un, neatkarīgi no tā, valsts vadībai ir jārūpējas arī par to, lai zemes iedzīvotāju liela daļa vispār nedibināti neciestu, kā, piemēram, gadījumā ar ādām un vilnu, kur līdz šim zemkopji saņēmuši tikai nepilnus 2 milj. latu, bet turpmāk varēs saņemt 7—8 miljonus skaidra ienākuma. Abi šie taisnības momenti tagad ir ievēroti, un turpmāk valdīs arī saimnieciskā dzīvē kā nacionālā, tā sociālā taisnība, par svētību mūsu zemes un tautas labklājībai.

Beidzot vēl tikai konstatēsim, ka latviešu nodibināta ir arī akc. sab. «Ogle»,kas varēs regulēt cenas un uzņemties citus ļoti nopietnus pienākumus tik svarīgajā kurināmā materiāla nozarē. Un ar ministru kabineta 2. februāŗa lēmumu atcelti Iļģeciema alus darītavas akciju sabiedrības statūti, tā kā šī sabiedrība pāriet Latvijas kreditbankas valdīšanā, kam, droši vien, sekos tāds pats formālais stāvoklis, kā ar bij. «Feniksa» fabriku. Tā tad arī alus rūpniecībā un tirdzniecībā latviešiem turpmāk būs drošas un noteicošas pozicijas, jo jaunā vadībā Iļģeciema fabrika katrā ziņā gādās par lētākām alus cenām un par labāku kvalitāti. Būs salauzta līdzšinējā alus sindikāta patvaldnieciskā cenu diktēšana un alus rūpniecības valdīšana.

Zelta ābeles bagātīgie augļi.

Nav vairs ne mazāko šaubu, ka Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa 1935. gada 28. janvāŗa draudzīgais aicinājums izvēršas par paliekošu kultūras kustību mūsu tautā. Un kad skolas būs apdāvinātas, tad šī kustība ņems citu virzienu, meklēdama mūsu zemē stūrīšus un vietas, kur ir neapmierināmas slāpes pēc grāmatas, šīs labāko atziņu, domu un jūtu krājējas un glabātājas. Lai gan grāmata kā visā pasaulē, tā arī mūsu zemē bija nonākusi līdz dziļai krizei, taču mēs, latvieši, esam to pārvarējuši. Jo, galu galā, labas grāmatas dzīvošana vai bojā aiziešana atkarājas no tā, kurp valsts augstākā vadība virza tautas garu. Mūsu zemē tas tiek virzīts uz nepārtrauktu un nebeidzamu kultūras vērtību radīšanu. Un tādēļ latviešu grāmata ir no krizes glābta, viņa dzīvos! Grāmatai ir tādi konkurenti vai pat ienaidnieki, kā auto, radio, kīno, sports un zināmā mērā arī sensāciju avīze, ka viņas liktenis tiešām nav viegls. Taču tauta, kas aug kultūras radīšanai, vienmēr atgriezīsies pie grāmatas. 28. janvāŗa draudzīgam aicinājumam piekrīt izšķirošā nozīme latviešu grāmatas izglābšanā no krizes stāvokļa, kad labo grāmatu jau sāka apdraudēt grāmatas ārējā izskatā iznākušās sēnalas un drazas.

Draudzīgā aicinājuma divu gadu panākums ir tiešām apbrīnojams. Savai pirmai skolai ziedojuši pilsoņi ļoti plaši un devīgi. Pavisam saziedotas 596.536 grāmatas un naudā, grāmatu iegādei pēc Kultūras Fonda ieskata, — 309.370 lati. Tas ir droši vairāk kā pusotra miljona latu! Bez grāmatām ziedoti vēl daudzi mākslas darbi (1127 gleznas, akvareļi u. c.), mācības līdzekļi, augļu koki, ogulāji u. t. t. Kā jau teicām, un kā tas nosacīts draudzīgā aicinājumā, pagaidām tas attiecas tikai uz katra pilsoņa pirmo skolu. Vēl draudzīgais aicinājums nav pavēris savu ceļu tālāk: ziedot katram, kam grāmata vajadzīga, bet kuŗš to nav spējīgs nopirkt. Kad draudzīgais aicinājums būs pie šī sava uzdevuma nonācis, tad latviešu labai grāmatai būs nodrošināti nesatricināmi pamati un latviešu kultūrai labākā un skaistākā garīgo vērtību krātuve, kur katrs varēs smelties lielās un mūžīgās atziņas, modinošās un ierosinošās domas, skaistākās jūtas, lai augtu mūsu tauta garīgi bagāta un neatkārtojama nevienā citā vietā virs zemes.

Grāmatu dāvināšanai jāpaliek par skaistu un vairs neiznīcināmu latviešu tikumu. Tāds šogad arī bija Grāmatu un rakstnieku dienas cildenais ierosinājums: ikkatru gadu 28. janvārī visiem apdāvināties grāmatām. Bet lai tas paliek par mūsu ieradumu arī mūsu pašu personīgā dzīvē, satiksmē ar tuviniekiem un draugiem. Visur lai valda grāmata kā labāko domu un jūtu apliecinājums saviem draugiem un tuvajiem cilvēkiem.

Ar šogadu 28. janvāris tiek svinēts kā gadskārtīgi latviešu kultūras svētki, kā Grāmatas un rakstnieku diena. Tā tad nepārtraukts nomods par labu grāmatu, nerimstošas rūpes par to un cītīga darbība tajā virzienā, lai arī tautas visplašākās aprindas pareizi saprastu grāmatas neatvietojamo nozīmi katra cilvēka personīgās vērtības augšanā.

Par to visu esam pateicīgi draudzīgam aicinājumam, kuŗš lika tik krāšņi uzziedēt zelta ābelei un dot tik bagātīgus augļus.

Bet beidzot gribas atgādināt tiem, kuŗu sirdis vēl nav iesilušas par labu grāmatai, ka arī viņu reize ir pienākusi. Tāpat, kā Valsts Prezidents šī gada 28. janvārī atceras savus «gausākos draugus» un aicina viņus atcerēties savu pirmo skolu un atcerēties latviešu grāmatu.

Sāksies Uzvaras laukuma izbūves darbi.

27. janvārī bija sanācis uz sēdi Uzvaras laukuma izbūves komitejas prezidijs Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa vadībā, piedaloties kaŗa ministram ģen. J. Balodim. Sēde svarīga un interesanta tajā ziņā, ka tur pieņemti vairāki praktiski lēmumi. Vispirms savā uzrunā Valsts Prezidents uzsvēra, ka Uzvaras laukuma izbūves ideja izvēršoties plašāka, nekā sākumā domāts, pateicoties tautas lielai atsaucībai ziedojumu ziņā. Pavisam jau ienākuši apm. 1,5 milj. lati. Saskaņā ar Valsts Prezidenta aizrādījumiem, prezidija sēdē: 1) ievēlēja revīzijas komisiju — Darba kameras priekšsēdētāju K. Egli un pašvaldību dep. vicedirektoru G. Cauci; revīzijas kom. priekšsēdētājs, saskaņā ar likumu, ir Valsts kontrolieris J. Kaminskis; 2) Vienojās nodibināt loterijas komisiju, kuŗas noteikumus līdz nākošai sēdei izstrādās Latvijas Bankas padomes pr-js A. Klīve, jo ar 29. maiju iesākas Uzvaras laukuma idejas otrais gads, kuŗu tad padarīs par loterijas reālizēšanas gadu; 3) Līdz ar to, š. g. 29. maijā izbeidzoties pirmajam Uzvaras laukuma idejas ierosinājuma gadam, tiks izbeigta ziedojumu vākšana par labu Uzvaras laukuma izbūvei. Līdz 29. maijam ziedojumu vākšanā savus pūliņus apsolīja Amatniecības kameras pr-js Ed. Rozītis un Darba kameras pr-js K. Egle, katrs savās attiecīgās aprindās rūpējoties par ziedojumu ieplūšanu. 4) Iecēla idejas projekta komisiju, kuŗai tad jāizstrādā Uzvaras laukuma idejiskais projekts. Blakus viņai vēl būs techniskā komisija, kas lems par satiksmi, celtņu izlietošanu, izdaiļošanu u. c. Paredzēts sevišķi gādāt par pieeju rašanu jaunajam laukumam no Daugavas puses.

Tā tad Uzvaras laukuma ideja ievirzās praktiskā izbūves posmā. Ja arī nebūs iespējams vēl šogad 15. maijā jaunajā laukumā noturēt armijas parādi, taču pavasarī sāksies laukuma izbūves darbi, kuŗi, kā teikts, virzīsies plašākā mērogā, nekā sākumā bija domāts.

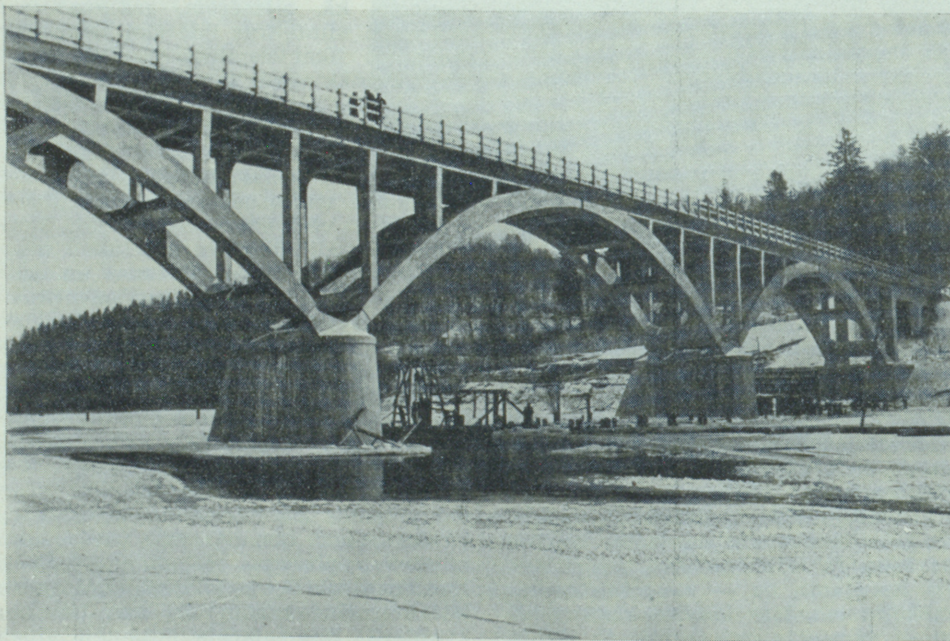
Beidzot vēl Valsts Prezidents aizrādīja, ka izbūves darbos nedrīkst būt steigas, kādēļ, piemēram, sporta telpas laukumā izbūvēs mierīgi un kārtīgi, «lai vēlāk vairāk nebūtu ne jāpārbūvē, ne jāpārlabo».

Jaunā laika celtniecības gars pavasarī iesāks celtni, kas būs paliekama atmiņa visām nākošām paaudzēm un pateicības apliecinājums Tēvzemes brīvībai un atdzimšanai.

Latviešu amatnieks atguvis savu svarīgo vietu tautas dzīvē.

Viena no tiešām aizmirstām darba nozarēm kā visā pasaulē, tā arī pie mums bija amatniecība, jo valdīja masu produkts, šis technikas brīnuma laikmeta rezultāts, kas posta tautas gaumi un cilvēku dara pavuršu, nevīžīgu. Visur redzami vieni un tie paši priekšmeti; nekur vairs gandrīz nebija individuālas gaumes, izdomas, patstāvīgu un tādēļ interesantu un ierosinošu ideju cilvēku mājokļos, sabiedriskās iestādēs, visā sadzīvē.

Mūsu zemē amatnieka darbam nu tiek atdota pienācīgā vieta un gods, lai «rādītu amatnieka daiļdarba pārākumu par lielrūpniecības masu produkciju»

Gaujas tilts pie Siguldas.

un «lai amatniecībā un rūpniecībā ievadītu mākslas un technikas sadarbību un sāktu risināt svarīgas laikmeta mākslinieciskās kultūras problēmas», kā sacīja Mākslas akadēmijas prorektors prof. R. Pelše I Daiļamatniecības izstādes atklāšanas uzrunā izstādes viesiem.

Daiļamatniecības izstādi atklāja Rīgā, š. g. 6. februārī, un to rīko Amatniecības kamera. Šī izstāde, kā sacīja Amatniecības kameras priekšsēdētājs Ed. Rozītis, «ir sākums amatniecības pārveidošanai un izveidošanai, dodot tai jaunu darba sparu un virzienu», sekmējot tautasmākslas atdzimšanu un ceļot arī gaismā latviešu senlaiku amatniecības apbrīnošanas cienīgos sasniegumus.

Līdz ar kultūras gara valdīšanas nodibināšanu mūsu zemē ir jāatdzimst amatniecībai kā individuālās izdomas ielicējai cilvēkam vajadzīgos priekšmetos. Jo amatniecību ļoti pareizi formulēja Amatniecības kameras pr-js Ed. Rozītis savā runā izstādi atklājot: «Daiļamatniecība ir visas mūsu amatniecības spēks un stiprums, jo vienīgi mākslinieciski augstvērtīgā roku darbā ir meklējams pamats amatniecības kā īpatnas ražošanas nozares pastāvēšanai.»

Tādēļ arī šajā pirmajā izstādē ir varējuši piedalīties tikai nedaudzi amatnieki, jo izstādi rīkojot stingri ievērota izstādīto darbu mākslas vērtība. Un Valsts Prezidents aicināja no izstādes aizejot visiem turpmāk būt šī darba darītāju un arī viņu panākumu un sasniegumu atbalstītājiem. Tas ir — jāpārveidojas mūsu uzskatiem par māju iekārtu, par visu mums vajadzīgo priekšmetu māksliniecisko vērtību, jāpārveidojas mūsu gaumei, tai jāiet no lielrūpniecības masu produkta atpakaļ pie amatnieku roku darba, lai skaisti atkal būtu mūsu mājokļi un lai skaisti būtu visi tie priekšmeti, ko ik dienas lietojam vai dāvinām saviem draugiem un tuviniekiem.

Tiešām plaša ir šī mūsu amatnieku darbu skate. Tur reprezentēti vispirms visi mūsu zemes novadi un gandrīz visas amatniecības nozares: tekstila mākslas ražojumi, sudrabkaļu darinājumi, rotas lietas, mēbeles, keramika, metala un koka izstrādājumi u. t. t.

Atsevišķi izstādīti mūsu nacionālās daiļamatniecības priekšmeti, kas pateicībā dāvināti Valsts Prezidentam Dr. K. Ulmanim un kaŗa ministram ģen. J. Balodim.

Šī daiļamatniecības izstāde lai mūs iemāca cienīt darbu, kur amatnieks strādā kopā ar mākslinieku. Tas cels mūsu gaumi, cels mūs vispār garīgi augšup un darīs mūs bagātākus, vērtīgākus kā pašu apziņā, tā svešu ļaužu priekšā. Bet neaizmirsīsim arī, ka garīgi bagātāki kļūdami, mēs topam spēcīgāki un uzvarošāki vispār mūsu pašu un mūsu tautas eksistences cīņā.

Ir vērts redzēt šo latviešu amatnieku un mākslinieku sadarbības panākuma lielisko skati. Bet tā ir tikai pirmā! Jo plašākas pavērsies mūsu amatniecības darba izredzes mūsu zemē, jo augstāk celsies amatniecība pati.

Krimuldiešu vezumi uz Gaujas tilta.

Latviešu strādnieks un valsts

17. janvārī Rīgā notika Latvijas Darba kameras pirmā kopsanāksme, piedaloties visu arodbiedrību pārstāvjiem un Rīgas darba vietu vecākiem un sakarniekiem. Tā bija pirmā sanāksme atjaunotā Latvijā, kur strādnieku vadība bija sanākusi kopā apliecināt savas attiecības pret valsti. Pats par sevi saprotams, ka vienotas tautas jēdzienā ietilpst arī latviešu strādnieks kā ievērojama sociāla grupa, un bez latviešu strādnieka «mēs savu valsti nemaz nevaram iedomāties celt, ne arī celsim», kā Valsts Prezidents šajā sanāksmē apliecināja strādnieku pārstāvjiem.

Visa mūsu saimnieciskā politika liecina, ar kādām rūpēm un domāšanu tālā nākotnē valsts vadība ir ņēmusi vērā arī latviešu strādnieka intereses un vajadzības. Visi jaundibinātie saimnieciskie uzņēmumi, kuŗu pamatā ir latviski kapitāli (pie tam kapitāli ne ar personīgi privātu, bet ar nacionāli-valstisku raksturu), ir nākošās darba vietas latviešu strādniekiem, tāpat, kā Ķegums, Uzvaras laukums un vispār celtniecības programas piepildīšana, Rīgas atjaunošana u. c., kur visur rodas darbs latviešu rokām.

No daudziem, daudziem piemēriem jau esam mācījušies saprast, kā valsts vadība praktiskā darbā sapratusi tautas vienības vadošo ideju. Tās nav domas un rūpes par kādu atsevišķu vai atsevišķām mūsu zemes iedzīvotāju grupām, dodot priekšrocības vienai vai dažām no šīm grupām; tā nav vienas vai dažu grupu pacelšana dievišķīgas nemaldības un absolūta ideālisma augstumos, tai vai tām pierakstot pasaules atpestīšanas misiju, lai pēc tam šīs grupas pamestu savam liktenim. Nē, tā ir domāšana un rūpēšanās par visu nāciju kā par koporganismu, kuŗš var dzīvot un pastāvēt tikai, ja vesela un spirgta ir katra organisma daļa. Visur redzam darbu visu mūsu zemes iedzīvotāju grupu labā, kas rezultātā dod visas nācijas labklājības un bagātības plaukšanu. «Mēs būsim gaŗām savām vērtībām pagājuši, ja mēs varēsim tikai uz vienas vai divām lapām saskaitīt cilvēkus, kas sasnieguši mūsu valstī labklājību. Mēs gribam, lai pa visu mūsu valsti, visām mūsu valsts vietām un iedzīvotājiem šī labklājība sadalītos, un vesela kaudze papīru būtu jāpieraksta pilna,» kā sacīja Prezidents, runādams par mūsu nacionālo bagātību taisnīgu izlīdzinājumu starp visiem zemes iedzīvotājiem, protams, arī strādniekiem.

Tāpat valsts vadība gādā un rūpējas par strādnieku interešu aizsargāšanu, ja citu interešu grupas gribētu tiem kaitēt vai zaudējumus darīt. «Jo arvienu uzņēmēja un darba darītāja strādnieka domas šķirsies zināmā mērā daudzos jautājumos, un tāpēc nav brīnums, ka kādreiz mums šīs domstarpības jānokārto,»dzīves attiecībām tieši acīs skatoties paskaidro Valsts Prezidents, uzsvērdams, ka «ir apsveicams tas, ka pie mums nav pacēlušās lielas domstarpības par to, vai valdībai šīs lietas piekrīt», atbildot, ka šo uzņēmēja un strādnieka attiecību kārtošana un izlīdzināšana piekrīt gan valdībai, jo — «ja mēs aizsargājam īpašumu, aizsargājam dabas bagātības, aizsargājam pat savu auglību, kāpēc tad lai mēs apstātos, pienākdami pie jautājuma, vai ir aizsargājama mūsu tautas un valsts vislielākā manta, proti, cilvēka darba spēks un darba spējas?»

Šai valsts augstākā vadītāja deklarācijai par strādnieka attiecībām pret valsti un par valsts vadības pienākumiem pret strādniekiem, atbildēja Darba kameras priekšsēdētājs Egle, apliecinādams, ka «Latvijas strādnieki vienmēr sekos Prezidenta aicinājumam darīt stipru un varenu mūsu dzimteni, mūsu Latviju.» Tā latviešu strādnieks, kuŗš tik ilgi bija atrauts nācijas labklājības un garīgā spēka celšanas dar-

bam, tagad iesaistās kā svarīga un organiska daļa visā nācijas lielajā darbā.

Pieņemts jaunais civīllikums.

Civīltiesību laukā līdz šim vispirms bijām atkarīgi no svešu varu laikā dotiem likumiem, ar ko arī izskaidrojama līdzšinējo civīltiesisko normu ārkārtīgā sadrumstalotība visā mūsu zemē, jo katra valdošā vara šādā vai tādā ceļā ietekmējusi mūsu zemē pastāvējušos civīllikumus. Tādēļ nav brīnums, ka mums bija katram institūtam dažādas normas nevien atsevišķos valsts apgabalos, bet arī šo apgabalu robežās tika šķiroti lauki un pilsētas. Bija pat pavisam šauru robežu apmērā atsevišķas tiesības, piemēram, Piltenei, tad Jaunjelgavas, Bauskas un Jelgavas pilsētām. Sevišķi grūti tādēļ bija izšķirt mantošanas lietas, jo vispirms bija atsevišķas normas Vidzemei un Kurzemei, laukiem un pilsētām, bet bez tam vēl pastāvēja speciāli mantošanas tiesību noteikumi pēc zemnieku likumiem. Latgale bija pilnīgi atšķirta no Latvijas pārējā daļā pastāvošām tiesību normām.

Tagad nu civīllikumu izdevusi latviešu nacionālā valdība, atmetot daudzus novecojušos noteikumus un dažkārt radot arī jaunas normas. Tā tad jaunā civīllikuma avots ir pašas latviešu tautas tiesību apziņa un viņas mēraukla Latvijas zeme un latviešu tautas civīltiesiskās attiecības, kādas tās izveidojušās gadusimtos. Taisni šajā civīllikumu apvienošanā jāmeklē jaunā kodeka galvenais svars. «Jaunā civīllikuma galvenais uzdevums un mērķis — radīt latvju tautai vienotu privāttiesību sistēmu, vienot mūsu zemi un valsti privāttiesību laukā, tāpat, kā tas darīts pārējās valsts saimnieciskās un sabiedriskās dzīves nozarēs,» kā motīvē jaunā kodeka nozīmi tielietu ministrs H. Apsītis savos paskaidrojumos pie kodeka.

Ar jauno civīllikumu ievērojami būs atvieglota mūsu zemes iedzīvotāju mantisko attiecību kārtošana, kas labvēlīgi ietekmēs arī zemes saimnieciskās enerģijas augšanu, tā tad jaunu saimniecisku vērtību radīšanu.

Vienotās tiesību normas tāpat labvēlīgi ietekmēs pilsoņu tiesisko apziņu, līdz ar to arī domāšanu vispār, audzējot ciešākas saites starp iedzīvotājiem un valsti.

Sevišķi šajā sakarā gribētos atzīmēt ļoti svarīgos noteikumus par lauksaimnieciska rakstura zemes dalīšanu. Te pamatprincips ir, ka zeme sargājama no sadrumstalošanas ar dalījumiem, jo zemes uzdevums sagādāt iztiku visiem valsts iedzīvotājiem. Tā tad pie zemes ir sevišķi sargājama valsts interese — tautas dzīvības uzturēšana. Pieļaujamo dalījuma robežu noteikšana nav civīllikuma uzdevums, tas atkarājas no valsts saimnieciskās un vispāri nacionālās politikas principiem. Bet katrā ziņā te rodas neiespēja dot zemi visiem dalījuma dalībniekiem. Tā tad civīllikumam jānosaka, kam dodama priekšroka uz zemi un kam jābūt mierā ar dalījuma atmaksu. Un pieņemts princips, ka zeme dodama tam, kas zemi valdot labāk prastu to kopt un izmantot viņas ražošanas spējas, t. i. zeme atstājama mantiniekam, kas arodveidā ar zemkopību nodarbojas.

Jaunais likums sava svarīguma dēļ tūdaļ spēkā nestājas, ir jādod iespēja visiem ar jauno kodeku iepazīties (jaunā likumā vairāk kā 2500 pantu) un tad jaunā likuma spēkā stāšanos noteiks ar sevišķu likumu. Tieslietu ministrs paredz, ka tas notiks šīgada rudenī.

Pilsētu saimniecība uz droša pamata.

Mēs labi atceramies, ar kādām grūtībām mūsu pilsētas saimniekoja partiju laikā. Nepārtraukti dēficīti, pastāvīga runāšana par valsts aizdevumiem, neatmaksājamiem pabalstiem un partiju strīdi ap budžetiem. Likās, ka Latvijas pilsētām nolemts arvien dziļāk iestigt nepārvaramu saistību žņaugos. Par kārtīgu saimniekošanu tādos apstākļos arī tad vairs nav iespējams ne domāt, jo bez tam vēl šo kārtīgo saimniekošanu pastāvīgi traucēja partiju dēmagoģija, kuŗa pilsētu pārvaldēs bija daudz kailāka, nemaskotāka, jo te dēmagoģiju dzina uz kādu pavisam lokālu interešu pamata, bet taisni ar šim lokālām interesēm vaisvairāk tika sanaidoti iedzīvotāji savā starpā.

Arī te visu pārvērta jaunie valsts dzīves apstākļi. Pilsētu saimniecībā radās kārtība, budžeti tika izlīdzināti, sākās sen aizmirstā un novārtā pamestā celtniecība un dažādu labierīcību ievešana, kas arvien turpinās un turpināsies arī nākotnē, jo arī tekošā gadā pilsētas meklē jaunus līdzekļus ieguldīšanai šādā celtniecībā un labierīcībās. Tas viss neraugoties uz to, ka visu 60 pilsētu budžetu kopsuma, kuŗa tagad sasniedz 55,698.000 latus, ir augusi, kas izskaidrojams ar pilsētu pašvaldību pasākumu paplašināšanos un ar nodokļu ienākumu palielināšanos, kas, savukārt, izskaidrojams ar vispārīgās saimnieciskās rosības pavairošanos visā zemē, kuŗa devusi arī pilsētu pašvaldību peļņas uzņēmumu brutto ieņēmumu pieaugumu, šogad sastādot 12.630.000 latus.

Paceļas jauni skolu nami, slimnīcas, citas pašvaldību ēkas, vairojas labierīcības, uzlabojas iedzīvotāju ārstēšana, uzlabojas gādība par daudzbērnu ģimenēm, uzlabojas arī satiksme, bet pilsētas saimnieko nesalīdzināmi vieglāk un ar daudz, daudz lielākiem panākumiem, par kādiem agrāk tiešām ne sapņot nevarēja.

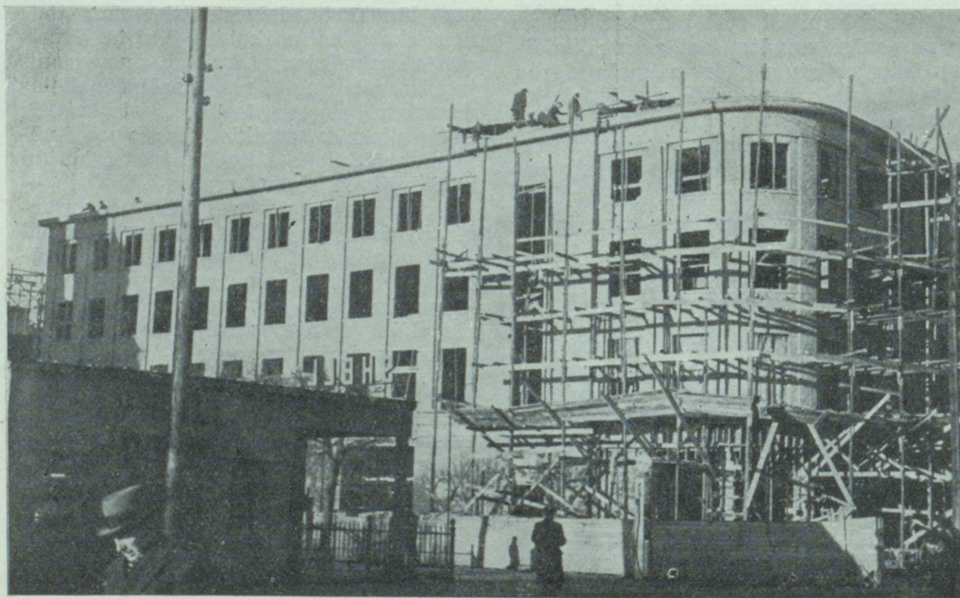
To pilsētu saimniecībai devis jaunais autoritārās varas radītais laiks, visur ienesdams noteiktību, kārtību, atbildību un par darba mērķi stādīdams valsts un tautas labklājības celšanu, par kuŗu atbildīgs ikkatrs, kam uzticēts kāds publisks pienākums

Saimnieciskā rosība aug.

Vispirms to mums pavēstīja Valsts Prezidents ar savu autoritāti Valsts zemes bankas padomes sēdē 7. janvārī, sacīdams, ka nacionālai tirdzniecībai un rūpniecībai atzeļot, arī mūsu lauksaimniecība gūst savu taisnīgo daļu. Valdības palīdzība lauksaimniecībai sviesta, bekona, labības, cukurbiešu u. c. ražojumu izvērtēšanā labvēlīgi ietekmē arī Valsts Zemes bankas darbību, jo visa saimnieciskā dzīve rit rosīgāk un mūsu lauksaimnieku maksātspējas ievērojami uzlabojušās.»

Tam tūdaļ dosim pierādījumus, kādus atkal sniedzis pagājušais mēnesis. Ārējās tirdzniecības apgrozījumi attīstās ļoti sekmīgi. 1934. g. 11 mēnešos imports un eksports kopā bija 162.1 milj. ls liels, 1935. gadā — 184,3 milj. ls, un 1936. gadā — 227,2 milj. ls, tā tad pagājušā gadā 42,9 milj. ls liels pieaugums. Bet priekš mums svarīgākais ir tas, ka 1935. g. 11 mēnešos tirdzniecības bilance bija aktīva par 12,8 milj. ls, tā tad pret 1934. gadu šī bilance uzlabojusies par 24,9 milj. ls. Tas mums dod ievērojamas ārzemju valūtas rezerves un dara mūs daudz stiprākus starptautiskos tirgos.

Par saimniecisko rosību sevišķi skaidru un nepārprotamu liecību dod nodarbināto iedzīvotāju skaita pieaugums, kas izpaužas slimo kasu dalībnieku skaita pieauguma veidā. 1935. g. slimo kasēs bija 172.458 dalībnieki un 109.101 viņu ģimenes locekļi, bet līdz

Vienības nams Daugavpilī.

1936. g. novembrim slimo kasu dalībnieku skaits pieaudzis jau līdz 196.932 un 140.307 viņu ģimenes locekļiem, tā tad pieaugums apm. par 24.000 nodarbinātiem un apm. par 31.000 ģimenes locekļiem, tā kā procentuāli stipri pieaudzis sevišķi nodarbināto ģimenes locekļu skaits, kas ir sevišķi interesanta un svarīga parādība, kuŗa vai nu liecina par tiešu ģimenes vairošanos, vai arī par to, ka ģimenes cilvēkiem kļuvis vieglāk iespējams dabūt darbu, jo agrāk diemžēl daudzās vietās bija ieviesies sevišķi nosodāms paradums izvairīties no ģimenes cilvēku pieņemšanas darbā. Abos gadījumos šī parādība ļoti svētīga un apsveicama.

Lauku dzīves labā.

1. Jāatzīmē ministru kabineta 5. janvāŗa sēdes lēmums uzdot finansu, zemkopības un tautas labklājības ministriem un ministram A. Bērziņam pētīt laukstrādnieku dzīvokļu jautājumu un iesniegt ministru kabinetam priekšlikumus par laukstrādnieku dzīvokļu uzlabošanas iespējām un veidiem. Ar to svarīgais jautājums izkustināts no principiālu pārrunu stadijas un ievirzīts praktiska atrisinājuma gultnē. Sakarā ar jauniem saimnieciskiem likumiem lielā mērā var pārveidoties lauku būvniecības apstākļi vispār, kādēļ arī laukstrādnieku dzīvokļu celšana kļūst daudz konkrētāka. Šim dzīvokļu jautājumam ir nevien tīri cilvēcīgu ērtību nozīme, tam ir arī ļoti ievērojams sociāls un nacionāli - politisks svars, jo vispirms atrisināts laukstrādnieku dzīvokļu jautājums var līdzi atrisināt, kaut pa daļai, laukstrādnieku trūkuma jautājumu (tam pievienojot Valsts Prezidenta aicinājumu lauksaimniekiem palīdzēt šo jautājumu atrisināt ar labu apiešanos pret strādniekiem), otrkārt, tam ir pavisam tiešs sakars ar ļoti nopietno Latvijas iedzīvotāju pieauguma problēmu, un, treškārt, tas var vispār mazināt pilsētu kā vienīgo kultūras centru pievilkšanas spēku, jo savs dzīvoklis tūdaļ līdzi nesīs arī kultūras vērtības, mājību un pastāvīgas vietas sajūtu, kas iemājo cilvēku vairumam.

Ar interesi jāgaida šie svarīgie priekšlikumi, kuŗi taču tūdaļ dzīvokļu jautājumu ievirzīs tiešā praktiskā darbā.

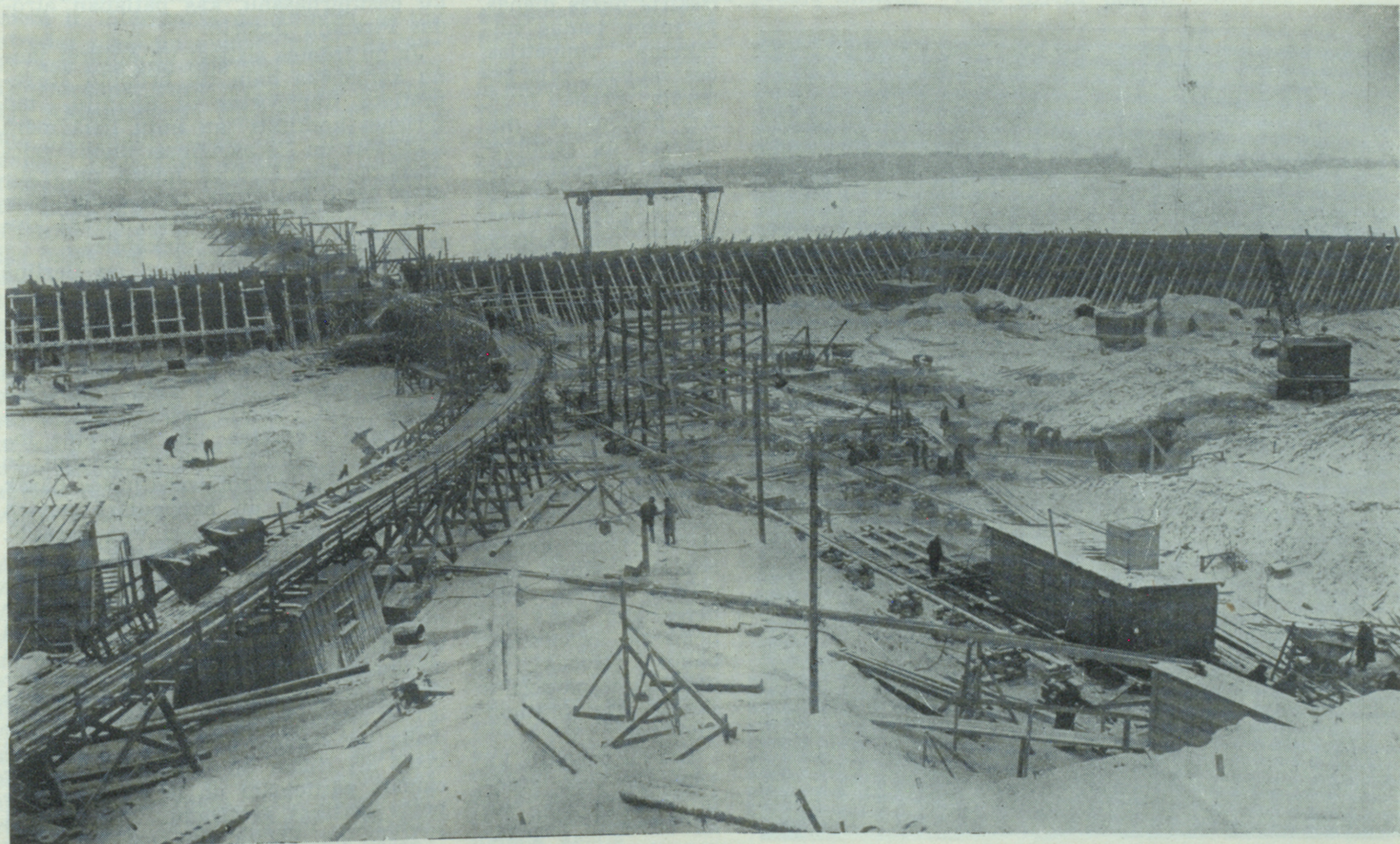
2. Līdzi jau agrāk, pārskata sākumā apskatītiem svarīgiem saimnieciskiem likumiem, jāpiemin vēl kāda sevišķi lauksaimniekus interesējoša nozare, kur iesākas jauna kārtība, par labu latviešu lauksaimniekam. Valsts Prezidenta vadībā 3. februārī notika apspriede par jauniem kopdarbības pasākumiem lauksaimniecībā un par laukstrādnieku trūkuma samazināšanu. Pārrunās izvirzījās divi galvenie jautājumi — par kartupeļu ražas turpmāku labu izvērtēšanu, kas saistīta ar jaunu spirta dedzinātavu ierīkošanu, un par lopkopības veicināšanu, kur, ievērojot darba roku trūkumu, jāieved plašāka mēchanizācija.

Spirta patēriņš pieaug un vajadzīgas jaunas dedzinātavas, kuŗas līdz šim visas ir privāti uzņēmumi. Bet jaundibināmām dedzinātavām jārodas uz kopdarbības pamatiem, kooperātīvi, izvēršoties par plašu saimniecisku pasākumu blakus pienotavām. Jaunie kooperātīvi varētu ražot arī stērķeles, iegādāties plaši lietojamas mašīnas un kļūt par īstiem mašīnu koplietošanas punktiem, jo dedzinātavu techniskie darbinieki kā lietpratēji varētu savā brīvā laikā uzraudzīt un vadīt punktā esošās mašīnas. Šādos kooperātīvos ar laiku varētu izmantot arī ābolu ražu, tos izlietojot spirta dedzināšanai. Tā tad vispirms jāiesāk pacelt kartupeļu raža. Jau šajā pavasarī laukos radīsies spirta dedzinātavas kā pašu lauksaimnieku kooperātīvi pasākumi, kur kooperātīvu dibinātāji būs paši ražotāji un lauku saimnieciskās organizācijas.

Starp citu piezīmēsim, ka no tagad pastāvošām spirta dedzinātavām visā valstī latviešu rokās ir tikai dažas ļoti nedaudzas dedzinātavas. Tā tad arī šajā nozarē latviešiem pavērtas darba un nopeļņas izredzes.

3. 1924. gadā nodibinājās akc. sab. «Lini», Latgales linkopības veicināšanai. Sabiedrība sāka celt 5 linu fabrikas un Latgales zemkopji, par šīm fabrikām interesēdamies, izdeva akc. sab. «Lini» vekseļus par 303,500 ls pavisam, no 1708 Latgales zemkopjiem. Vekseļi gāja protestā, jo «Lini» bankrotēja un vekseļu piedzīšana dažam labam draudēja ar pilnīgu izputināšanu. 1708 zemkopji taču nav nejaušu laimes meklētāju pulciņš, tur ir jau jārunā par plašu nelaimi. Latvijas banka beidzot gan apturēja piedzīšanu, bet saistības palika joprojām spēkā.

Valdība, apsvērdama šo gadījumu kā zemkopjiem uzbrukušu nelaimi, nolēmusi atbrīvot šos 1708 Latgales zemkopjus no saistībām un dzēst vekseļu parādu sumu līdz ar procentiem un sodu naudām.

Ķeguma spēkstacijas būvdarbi.

T. Veicherts

Mēneša apskats

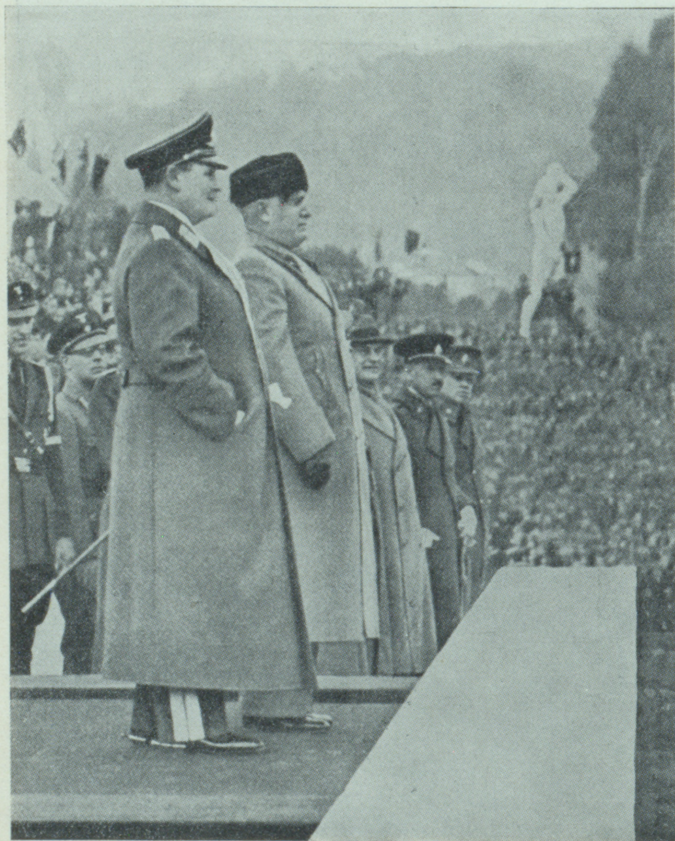
Ieejot 1937. gadā, Eiropas diplomātiju visvairāk nodarbina divas lietas un problēmas: pirmkārt, jautājums par tā sauc. Abesinijas «mantojuma» likvidēšanu, un otrkārt — drausmīgā drāma Pireneju pussalā.

Itaļu-abesiņu konflikts, kā zināms, ienesa skarbas nesaskaņas arī Romas un Londonas savstarpējā satiksmē un sadzīvē, jo itaļi uzkrāva galvenām kārtām angļiem vainu par Tautu savienības saimniecisko sankciju politiku, tā kā Romas preses pretangliskais tonis pieņēma kādu laiku diezgan draudošu raksturu un nokrāsu. Bija brīži, kad Vidusjūŗā varēja sagaidīt nopietnus sarežģījumus un pat kļūmīgas sadursmes. Kaut gan pēc Adisabebas ieņemšanas angļi samazināja savas kaŗa flotes spēkus Vidusjūŗā līdz normālam līmenim un atsauca arī savus flotes kopdarbības līgumus ar francīem, griekiem u. t. t., tomēr Romas-Londonas attiecībās joprojām pastāvēja nevēlams saspīlējums. Itaļi no savas puses pārmeta angļiem, ka pēdējie cenšoties viņus izolēt Vidusjūŗā, un sekmējot tur Pad. Krievijas iespaida nostiprināšanos, ko pierādot pag. gada vasarā parakstītais Montrē līgums. Angļiem savukārt nepatika itaļu desanta izcelšana un novietošana Baleāru salās, kā arī viņu rosība spāņu un ēģiptiešu piekrastē.

Tagad nu laimīgā kārtā šis nervozais stāvoklis ir izbeidzies ar abu valstu š. g. 2. janvāŗa izlīgumu un svinīgo deklarāciju, kuŗā viņas apņemas uzturēt līdzšinējo spēku un iespaidu līdzsvaru Vidusjūŗā, nodrošināt tur tranzita un satiksmes ceļu brīvību, kā arī nevērst savu vienošanos ne pret kādu citu valsti. Angļu-itaļu izlīgumu visi apsveic un ieskata viņā pirmo soli uz Italijas atgriešanos Rietumeiropas valstu sadarbības saimē un Tautu savienības darbā. Anglija un Francija apņēmušās pārvērst savas diplomātiskās pārstāvniecības Adisabebā par ģenerālkonsulātiem, kas arī uzskatāms par prologu Abesinijas aneksijas atzīšanai no lielvalstu puses.

*

Notikumi Spānijā jau zaudējuši savu lokālo raksturu un turienes cīņa izvērtusies no brāļu un pilsoņu kaŗa par starptautisku kaŗu miniatūrā, kur mēro spēkus un krusto ieročus divas pretējas mistikas un ideoloģijas, kas patlaban tiecas sacensties pēc varas un vārda Eiropā. Ja pie Madrides un ap viņas vārtiem cīnītos tikai spānieši, tad šīs pilsētas liktenis jau būtu sen izšķirts dažās dienās, jo spāņu tautas vairākuma simpātijas, bez šaubām, bija ģenerāļa Franko pusē. Arī nacionālistu militārais un saimnieciskais pārsvars nodrošināja viņiem drīzu un neapšaubāmu uzvaru pār sarkano nedisciplīnētiem un terora satrauktiem milīčiem. Tomēr dažu valstu maskētā, bet arī nepārprotamā iejaukšanās šai drausmīgajā duelī galīgi lauzusi un sakropļojusi viņa raksturu un seju, radot citus militāro un politisko spēku samērus turienes kaujas laukos. Šādos apstākļos uzvara piederēs tam, kuŗš saņems no ārienes labākus ieročus un lielāku, iespaidīgāku skaitu «brīvprātīgo» divīziju.

Benito Musolini ar savu viesi ģen. Gēringu noskatās parādē.

Lai nu panāktu, ka «Spānija tiek atdota spāniešiem», un lai novērstu iespējamos starptautisko sarežģījumus, kas sakarā ar dažu lielvalstu uzkrītošo iejaukšanos turienes cīņā varētu novest pie visai trāģiskām sekām, tad Anglija un Francija, nolūkā nodrošināt pastāvošam neutrālitātes paktam spēku un nozīmi, griezušās pag. g. decembŗa beigās un š. g. janvāŗa sākumā pie Vācijas, Italijas, Pad. Krievijas un Portugales ar ierosinājumu ievest stingru starptautisku kontroli Spānijas ostās un katēgoriski noliegt «brīvprātīgo» mobilizēšanu un viņu sūtīšanu uz Pireneju pussalu. Reizē ar to angļu valdība likumdošanas ceļā un kārtībā aizliedza savā zemē šo «brīvprātīgo» vervēšanu un transportēšanu uz spāņu cīņas vietām, bet Francija un Pad. Krievija apņēmās iet līdzīgu ceļu ar noteikumu, ja to pašu darītu arī citas valstis. Ilgāku laiku lika uz sevi gaidīt Vācija un Italija, līdz beidzot arī viņas deva principā piekrītošu atbildi uz angļu notu un ierosinājumu. Ja arī vācu un itaļu atbildes satur daudzus svarīgus iebildumus, tomēr angļu un franču prese tagad raugās diezgan optimistiski uz starptautisko akciju spāņu pilsoņu kaŗa lokālizēšanas un savaldīšanas nolūkos. Galvenais, pēc minētās preses domām, esot tas, ka tagad būšot iespējams pārtraukt to spēku pastipirnāšanu, kas patlaban atrodas Pireneju pussalā.

Ja nu izdotos aizliegt un apturēt jaunu kaŗaspēka daļu un bruņoto «brīvprātīgo» transportus uz Spāniju, tad turienes konflikts jau būtu lielā mērā lokālizēts un šis asiņainais duēlis vairs neapdraudētu Eiropas mieru un, zaudējot ārējo palīdzību, abas spāņu pretinieku puses būtu spiestas ātrāki vienoties un savstarpēji piekāpties.

Kā redzams, tad Romā un Berlīnē pēdējā laikā pārsvaru ņēmusi mērenība un iecietība. Tas jo sevišķi vērojams pēc Prūsijas ministru prezidenta ģen. Gēringa brauciena uz Romu, kas notikās janvāŗa mēn. vidū. Šķiet, ka Italija un Vācija ieskatījušas savu līdzšinējo maskētās un apslēptās intervencijas politiku par neizdevīgu, jo šāda taktika beidzot izrādījusies pārāk dārga, bīstama un nepopulāra nevien viņu pašu mājās, bet arī visā pasaulē. Vācijas un Italijas piekāpība un pretimnākšana spāņu jautājumā jau uzlūkojama par svarīgu soli ceļā uz Eiropas lielvalstu tālāko saprašanos un uz līdzšinējā starptautiskā saspīlējuma mazināšanos. Nav šaubu, ka visos pēdējo mēnešu pārbaudījumu un krizes brīžos angļu-franču kopdarbība, draudzība un sakaņa ir augusi: šis fakts vedis arī Romu un Berlīni uz apsveicamām pārdomām un uz savas līdzšinējās taktikas grozīšanu. Tad nu arī redzam, ka Vācija izteikusi pat vēlēšanos uzsākt noteiktākas sarunas ar francīem savu nesaskaņu likvidēšanai.

*

Šai daudz maz atvieglotā starptautiskā atmosfērā sanāca 21. janvārī kārtējā sesijā Tautu savienības padome, kurā dalību ņēma arī Latvijas ārlietu ministrs V. Munters. Starp sanāksmes programas jautājumiem atradās Spānijas, Aleksandretas un Dancigas lietas. Attiecībā uz Spāniju, Čiles pārstāvis iestājās par Madrides sūtniecībās sabēgušo spāniešu glābšanu un pabalstīšanu, un šo jautājumu Tautu savienības padome nokārtoja tādējādi, ka ieteica Valensijas valdībai individuāli vienoties ar atsevišķo valstu sūtniecībām par nelaimīgo bēgļu evakuēšanu.

Tad dienas kārtībā nāca Aleksandreta, ap kuru pēdējos mēnešos tikdaudz rakstīts un runāts, un kuŗas dēļ turki un franči nonāca diezgan asā un skarbā konfliktā. Kā zinams, tad saskaņā ar 1921. g. Ankāras līgumu, Aleksandretas osta un viņas novads ietilpst Sirijas territorijā, kas atrodas zem Francijas protektorāta, kuŗu tai devusi un piešķīrusi Tautu savienība. Tagad, pēc franču-siriešu parakstītā līguma, Sirijai un Libānai ir nodrošināta neatkarība un Sirijai galīgi pievienota arī Aleksandreta. Ar līdzīgām izredzēm un ar šādu lēmumu Turcija, izrādās, nebija apmierināta un vēlējās, lai minētā osta un viņas sandžaks tiktu šķirti un atdalīti no Sirijas, motivējot šo prasību ar turku tautības lielo skaitu un vairākumu Aleksandretas sandžakā. Vērā ņemot asās, pat naidīgās attiecības starp turkiem un arābiem, Ankāras valdība bīstas, ka pēc Sirijas neatkarības pasludināšanas, turki varētu zaudēt savas tagadējās priekšrocības Aleksandretas novadā. Arī saimnieciskā ziņā šis sandžaks viņiem ir interesants un viļinošs, jo tur atrodas plaši un auglīgi kokvilnas lauki, kas līdz šim bija turku īpašumā un izmantošanā. Turki prasīja vai nu īpašas Aleksandretas valstiņas dibināšanu, vai atkal viņas, kā patstāvīgas daļas, iekļaušanu Sirijas un Libānas federācijā. Bet franči tam pretojās, teikdami, ka viņu mandāttiesības neatļaujot patvaļīgi saskaldīt Siriju trijās daļās, un ka strīdus izšķiršana nododama Tautu savienībai, kuŗa ir īstā lēmēja un noteicēja par Sirijas territorijā ietilpstošo apgabalu likteņiem. Pēc ilgām un dažbrīd pat drāmatiskām apspriedēm Ženēvā, beidzot, panāca turku un franču izlīgumu un abu valstu vienošanos tādā ziņā, ka zem Tautu savienības pārraudzības un garantijas autonomais Aleksandretas novads kārtos patstāvīgi savas lietas Sirijas valsts robežās.

Par visai sarežģītu un delikātu uzskatāms arī Dancigas jautājums. Jau vairākus mēnešus kā Tautu savienības virskomisārs Lesters ir atstājis savu posteni, sakarā ar Dancigas valdības un preses biežajiem uzbrukumiem un viņas piekoptai naida kampaņai pret Tautu savienību. Pa to laiku vairojās visdažādākie incidenti starp Dancigas nacionālsociālistiem un viņu partijas pretiniekiem. Turienes pārvalde, kas atrodas «naci» rokās, nāca klajā ar veselu rindu administrātīvu dekrētu, kuŗi padara Dancigas satversmē garantētās preses un pilsoniskās brīvības stipri apšaubāmas un pat illuzorās. Par šo stāvokli sevišķi nemierā bija poļi, kuŗu ārējā tirdzniecība lielā vairumā iet un plūst caur Dancigas ostu. Dancigas nacionālsociālisti savā politiskā karsonī un skurbumā pat neatturējās no vārdiem, ka, lūk, drīz var pienākt brīdis, kad Danciga nokratīs Ženēvas servitūtu un iekļausies vācu 3. valsts sistēmā un viņu provinču saimē. Kā Polija, tā arī Eiropas lielvalstis ieskatīja par nepieciešamu apvaldīt šīs «naci» patvaļības un beidzot iecelt tur Tautu savienības virskomisāru, kas raudzītos par Dancigas satversmes sargāšanu. Šķiet, ka arī Berlīne devusi mājienu Dancigas nacionālsociālistiem ieturēt mērenību un apvaldīt savu naida un opozicijas toni, tā kā galu galā, pēdējā laikā, turienes saspīlētā un nervozā atmosfēra kļuvusi daudz maz ciešama un mērena. Sakarā ar to, Tautu savienības padomes janvāŗa mēn. sesijā Dancigas valdības pārstāvis izteica piekrišanu jauna virskomisāŗa izraudzīšanai un iecelšanai, kā arī solījās lojāli sadarboties ar Ženēvu un respektēt sava apgabala satversmes noteikumus un garu.

Vārdu sakot, Tautu savienības padomes pēdējā sanāksme bijusi visai apmierinoša un tāda, kas lielā mērā atkal pacēlusi Ženēvas autoritāti un prestižu, atļaujot raudzīties Eiropas nākotnē ar spilgtāku optimismu nekā līdz šim.

Nav noliedzams tomēr, ka mūsu kontinenta tautu un valstu savstarpējā satiksmē nebūtu vēlamas citas metodes un citi ceļi, kas tām nodrošinātu raženāku sadarbību, izbeigtu un izklaidētu viņu attiecībās pēckaŗa gadu naida un neuzticības indīgo atmosfēru. Bet jāsaka arī, ka pēdējo mēnešu un nedēļu nervozums lielvalstu galvas pilsētās un kancelejās ir ievērojami mazinājies, un ka viņu politikas vadītāji, apzinādamies stāvokļa nopietnību, cenšas izrādīt lielāku iecietību, pretimnākšanu un mērenību iepretim savas diplomātiskās spēles partneriem. Tā, angļu ārlietu ministrs Īdens un franču valdības galva Leons Blūms savās janvāŗa mēn. pēdējo dienu runās izsaka gatavību saprasties ar Vāciju, bet valsts kanclers Hitlers viņiem atbildējis 30. janvārī ar plašu, mierīgos toņos ieturētu deklarāciju, ka Vācijas politikā tagad esot izbeidzies «pārsteigumu laikmets». Cerēsim, ka šī labā griba un šie apsveicamie nodomi ar laiku gūs arī piepildījumu reālā saprašanās un izlīguma akcijā.

*

Janvāŗa mēneša beigas iezīmēja svarīgu notikumu arī Balkānu valstu dzīvē, ar Bulgārijas un Dienvidslavijas parakstīto draudzības un sadarbības līgumu.

Kopš 1922. gada, pēckaŗa naids starp bulgāriem un dienvidslaviem maz pamazām atslāba un šo tautu savtsarpējās attiecības sāka ieiet normālu gaitu sliedēs. Pateicoties abu valstu vadītāju miera gribai, viņu pūles, beidzot, novedušas pie draudzības un neuzbrukšanas pakta izstrādāšanas, kas lielā mērā izklaidēs tā sauc. «balkānisko garu un atmosfēru» turienes tautu dzīvē. Sākumā bulgāru-dienvidslavu līguma projekts modināja dibinātas bažas Balkānu valstu savienībā, kuŗā bez Dienvidslavijas iekļaujas Rumānija, Grieķija un Turcija.

Ja līdz šim Bulgārija izturējās atturīgi pret saistīšanos šai antantē, tad tādēļ, ka viņa nevarēja piemirst savus tautiešus Rumānijā, Dienvidslavijā un Grieķijā, kā arī nevēlējās atteikties no vēlēšanās iegūt sev izeju uz Egejas jūŗu, kur viņas nodomiem, protams, pretojās grieķi. Vērā ņemot šos apstākļus, pārējās Balkānu savienības valstīs pastāvēja aizdomas, ka bulgārudienvidslavu līgums ar laiku neved Belgradi pie bulgāru territoriālo, etnisko u. c. prasību atbalstīšanas. Kā šķiet, šīs bažas izklaidētas, jo kā Balkānu, tā arī Mazās antantes valstis vairs neceļ pret minēto līgumu nekādus iebildumus un pat silti apsveic Sofijas un Belgrades vienošanos.

Vārdu sakot, viens no asu strīdu un indīgu nesaskaņu centriem Balkānos tagad ir izzudis un turienes tautas var uzsākt jaunu miera un sadarbības raženo dzīves posmu.

Ģenerālis Franko.

J. Molovka,
15. L. a. p. fiz. audz. instruktors

Ziemas darbi sporta pulciņā

1.

Latvijas sporta dzīvē vēl nesen atpakaļ valdīja ieskats, ka katrā gada laikā jāpiekopj tikai tas sporta veids, ko klimatisko apstākļu dēļ ir iespējams piekopt.

Priekšlaicīgu sagatavošanos nākošai sezonai pareizi nenovērtēja un tai piegrieza mazu vērību.

Beidzamajos gados pamazām esam sākuši atbrīvoties no šāda maldīga ieskata, esam nopietnu vērību piegriezuši sagatavošanas treniņiem — ziemas posmā vasaras sporta veidiem un otrādi.

Sevišķi aizsargu organizācija daudz pūles ir pielikusi sportistu-vieglatlētu sagatavošanai. Vienībās tiek rīkoti kursi, apmācības, treniņi, nolūkā — iepazīstināt ar ziemas treniņu veidiem, sagatavot vieglatlētus vasaras sezonai. Šī darba rezultāti vispilnīgāk izteicas aizsargu sportistu sasniegumos vasaras posmā.

Par spīti lielajai darba gribai, īsajā vieglatlētikas sezonā nav iespējams visu paveikt, arvien varam atrast trūkumus, kuŗu novēršanai būtu jāatrod laiks citā gada laikā.

Ko nepaveicam rudenī, ziemā, pavasarī, to īsajos vasaras mēnešos arī nevarēsim paveikt.

Sportistu sagatavošana, resp. piemēroti fiziski vingrojumi, pastaigas, meža skrējieni, slēpošana ir darbi, kas ziemā organizējami ikvienā sporta pulciņā.

Bet līdztekus sportistu sagatavošanai, klusajos ziemas mēnešos, ir veicami arī citi darbi, kas sporta pulciņam atvieglinātu darbību vasarā.

Pašreiz ir laiks sastādīt darba plānu nākošajai, vasaras sezonai, veikt sporta laukuma vai apmācības vietas izbūves priekšdarbus, kā arī apgādāt, resp. pagatavot vajadzīgo sporta inventāru.

Ja tikai daļu no norādītajiem darbiem izdotos veikt šoziem, arī tad sporta pulciņam nākošā vasarā būs pavērtas daudz plašākas un pilnīgākas darba iespējas.

Piegriežoties norādījumu pēdējai daļai, jānorāda, ka tieši sporta inventāra trūkums ir izjaucis un, nenovērsts, izjauks vēl daudz labus nodomus.

Sporta inventāra trūkums būs sajūtams arvien tur, kur inventāra iegādi saista ar priekšstatu, ka tam ir vajadzīgi lieli materiāli līdzekļi.

Daudz līdzekļu vajaga, ja visu nepieciešamo pasūta vai iegādājas attiecīgā sporta piederumu veikalā, tad mantas vērtībai pievienojas iesaiņošanas, pārsūtīšanas un citi blakus izdevumi.

Sporta pulciņiem līdzekļu trūkums ir bijis un būs, tādēļ ir jāmeklē citi ceļi, kā iegūt vajadzīgos rīkus un piederumus.

Ar maziem līdzekļiem, ja ne visu, tad lielu daļu no vajadzīgiem rīkiem un ierīcēm var pagatavot tad, ja darbu veic paši sporta pulciņa dalībnieki.

Tieši tagad, ziemas mēnešos, kad lauku sētās nav lielu, steidzamu darbu, ikviens sporta pulciņa dalībnieks var atlicināt laiku kādas sporta ierīces vai piederuma pagatavošanai. Ja ikviens sporta pulciņa dalībnieks pagatavo tikai vienu priekšmetu, tad arī pavasarī sporta pulciņa rīcībā būs vajadzīgo rīku un piederumu komplekts.

Pie darba stājoties, jānoraida apgalvojumi, ka tikai tie sporta rīki ir derīgi, kas apzīmogoti ar veikala vai fabrikas zīmi, bet viss pārējais, sevišķi pašu pagatavotais, nederīgs.

Šie apgalvojumi ir pilnīgi nepareizi, jo pašu pareizi izgatavots rīks vai piederums, apmācības treniņos un pat sacīkstēs ļoti labi izpildīs vai vismaz atvietos līdzīga fabrikas ražojuma uzdevumu.

Pareizu, lietošanai derīgu rīku pagatavošana pie tam neprasa lielas zināšanas un pūles. Sporta pulciņa vadītājam vai personai, kas vada inventāra pagatavošanu, ir tikai jāzin kas, kādā veidā un skaitā pagatavojams.

Darbi jāsadala starp sporta pulciņa dalībniekiem, uzdodot veikt ikviena spējām piemērotu darbu.

Darbs virzāms uz priekšu pamazām. Vispirms pagatavojams tas, pēc kā sajūtama vislielākā vajadzība.

Šis raksts ietveŗ norādījumus par veicamiem darbiem tiem sporta pulciņiem, kas savu nodarbību pamatā ir likuši vieglatlētiku.

Jāpagatavo vai jāsaved lietojamā stāvoklī sekojoši nepieciešamie rīki:

a) skriešanai: lāpstiņas starta bedrītēm; stafetes zīmes (kociņi); statņi mērķa lentei; šķēršļi (barjēri); kāpnes-paaugstinājumi mērķa, laika tiesnešiem; skaitļu dēlīši, riņķu skaitīšanai; skrejceļa atzīmju dēlīši, kas norāda attiecīga skrējiena sākumu, maiņas vietu un mērķi; celiņu līdzinātāju (grābeklim līdzīgs); rulli; kaļķošanas ierīci u. t. t.;

b) lēkšanai: augstlēkšanas, kārtslēkšanas statņi; šķērskoki; lēcamā kārts — koka; kaste kārtslēkšanai; centimetru mērs 2 mtr. garš; centimetru mērs 3,5—4 mtr.; atlēciena dēlis (tāllēkšanai); dēlīši (6 milimetri biezi) atlēciena dēļa uzkopšanai; ziņojumu stabs ar skaitļu dēlīšiem (augstlēkšanai); lāpsta; dakšas; grābeklis u. t. t.;

c) mešanai: sviešanas apļi (lodes gr., diska sv.); aiztures dēļi; sektora karodziņi; pulka, valsts un pasaules rekordu karodziņi; attālumu (7, 8, 9,

17. R. a. p. sporta kluba vingrotājas.

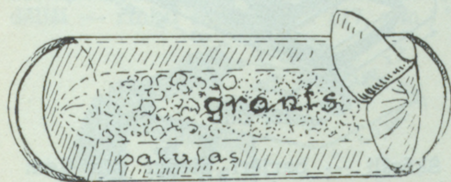
25, 30, 35 u. t. t.) atzīmju dēlīši; šķēpus iesācēju treniņa vajadzībām; lodes, granātas atvietotājus — piemērota smaguma svara bumbas, akmeņi; koka diski, pildīti ar svinu; atzīmju karodziņus u. t. t.

Ja vēl atrod vai pagatavo piemērotus galdiņus, soliņus, dēlīšus tiesnešu un sekretāru vajadzībām, tad treniņu un sacīkšu izvešana pulciņam nesagādās nekādas grūtības.

Vieglatlētu ziemas treniņu vajadzībām uzmanību būtu pievēršama pāris rīkiem, ko ar labām sekmēm savos ziemas treniņos lieto vācu sportisti.

Šiem rīkiem arī latvju sportistiem-vieglatlētiem, sevišķi tiem, kam nav izdevība ņemt dalību speciālistu vadītos treniņos, būtu piegriežama vērība, izlietojot tos arī savos sagatavošanas treniņos.

Maisiņš — svars ap 2—5 kg; garums ap 40 cm; apkārtmērs ap 40 cm. Maisiņa ārējā forma ir iegarena ar ādas vai audekla cilpām abos maisiņa galos.

1. zīm.

Maisiņu var pagatavot no ādas vai arī no stipra audekla (brezenta).

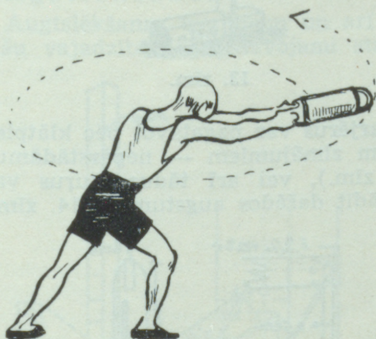
Pagatavojami divi maisiņi: viens ārējiem samēriem atbilstošā lielumā, otrs mazāks smaguma ievietošanai.

Satveramās siksnas piešujamas lielākajam maisiņam no iekšpuses.

Mazāko maisiņu piepilda vēlamā smagumā ar oļiem vai rupju granti, pēc tam galus rūpīgi aizšuj.

Mazāko maisiņu novieto lielākajā un tukšo telpu starp iekšējo un ārējo maisiņu piepilda ar lupatām, pakulām u. c. mīkstu materiālu.

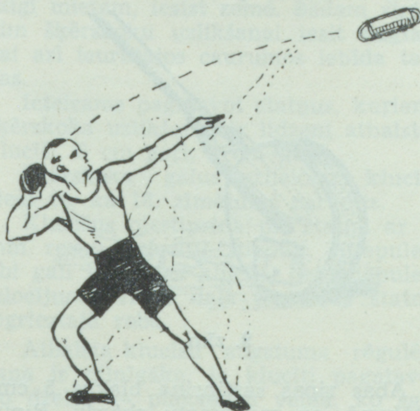
Kad lielākais maisiņš tādā veidā ir piepildīts, tad arī to aizšuj.

2. zīm.

Pagatavotais maisiņš piepalīdz sportistam arī šaurās telpās izvest pastiprinātā veidā nepieciešamas kustības. Ar maisiņu rokā var izdarīt vēzienus, riņķošanas kustības, maisiņu var sviest, grūst, uztvert un izlietot kā smagumu, izpildot spēka vingrojumus.

Maisiņa labās īpašības parādās visspilgtāki izpildot sviešanas, grūšanas vingrojumus vai mācoties pašu sviešanas techniku.

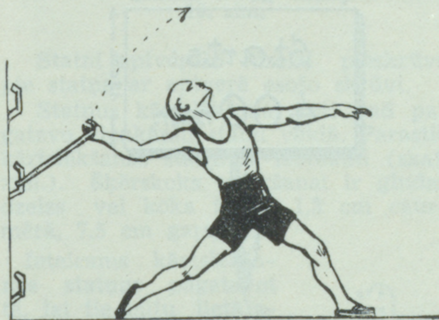

3. zīm.

Sviedējiem (sev. šķēpa) sviešanas technikas izkopšanai, skrējējiem — kāju, vidukļu vingrināšanai labi noder «ekspanders» — stiepjamā ierīce.

Vienkāršu stiepjamo ierīci var pagatavot — savienojot kūlītī vienu vai vairāk nolietotas velosipedu zarnas.

Vingrināšanās laikā stiepjamo ierīci uzkaŗ uz āķa, kas šim nolūkam iestiprināts sienā. Piez. āķus pēc vajadzības var iestiprināt dažādos augstumos.

4. zīm.

Ieveŗot roku vai kāju ierīces gala cilpā, spēcīgi izdara sviešanas, grūšanas, stiepšanas vai vēziena kustības.

5. zīm.

Stiepjamās ierīces vērtība slēpjas gumijas īpatnībā — izstiepšanās un saraušanās brīžos radīt pretestību.

Pretestību pārvarot, sportistam jāpieliek spēks, veiklība un prasme; darbībā ir iespējams novadīt un vingrināt tieši vēlamo ķermeņa daļu un muskuļu grupas.

Kā maisiņš, tā stiepjamā ierīce paveŗ jaunas vingrināšanās iespējas, papildina un palīdz ziemas sagatavošanās darbā.

Svars un pretestība ir tie elementi, ar kuŗiem sportistam-vieglatlētam jāsastopas vasaras sezonā.

Abi augstāk aprakstītie rīki dod iespēju arī ziemas periodā sportistam just lodes, diska, šķēpa smagumu, izdarīt attiecīgas kustības, jūtot šo rīku pretestību.

Ar šiem rīkiem vingrinoties, rodas iespēja pilnīgāk izpētīt svara un pretestības būtību, vingrināties mešanas technikā, sekmīgāki sagatavoties tiešai vieglatlētikas sezonai.

2.

Šeit sniedzu vieglatlētikas sportam nepieciešamo rīku, piederumu tuvāku aprakstu un norādījumus, kā tos pagatavot.

Aprakstot vienkāršāko rīku veidu, domāju, ka sniegtie norādījumi būs ierosinājums sporta pulciņiem ziemas darbā.

Rīku pagatavotājiem ieteicams, piemērojoties vietējām vajadzībām, pašiem pagatavojamos rīkus papildināt, pārlabot, izvēlēties citu (labāku) materiālu u. t .t.

Sporta laukumā, sportistu vajadzībām var piemērot arī citādi lauksaimniecībā praktisku nozīmi zaudējušus rīkus, pēdējos nedaudz pārveidojot, papildinot.

Darba pamatā liekama vienkāršība, lietderība, un tikai otrā vietā ārējā forma — skaistums.

Ceru, ka dotie norādījumi ierosinās darbam ne tikai tos pulciņus, kā lietošanā sporta laukumi ir, bet arī tos pulciņus, kam sporta laukumi vēl atrodas tapšanas stadijā.

Kā vieniem, tā otriem pašu pagatavotie sporta rīki, piederumi būs vērtīgs ieguvums, kas pulciņam ļaus ar daudz lielākiem panākumiem nodoties iemīļotajam vieglatlētikas sportam.

Vieglatlēta gaitas — skriešana, lēkšana, mešana risinās skrejceļā, lēkšanas un mešanas vietās.

Sportam piemērotu vietu trūkums, viņu neuzkopts stāvoklis apgrūtina sporta pulciņa apmācību izvešanu un nelabvēlīgi ietekmē sportistu sekmes.

Sportistam labākus rezultātus būs iespējams sasniegt labi koptos skrejceļos, lēkšanas un mešanas vietās.

Tādēļ centīsimies novērst visu traucējošo, rūpīgi kopsim savu, arī primitīvo laukumu, rūpēsimies, lai mūsu sporta laukumā netrūktu vajadzīgās ierīces — laukuma, skrejceļu uzkopšanai, treniņu un sacensību izvešanai.

Šie darbi būs darāmi vasarā, bet priekšdarbi būtu veicami jau tagad, ziemas posmā.

Darbus varam iedalīt vairāk grupās: skriešanas, lēkšanas, mešanas un sacīkšu izvešanas vajadzībām.

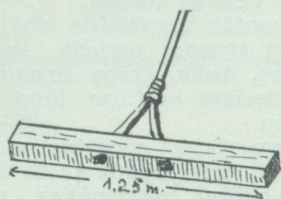
Šajā rakstā aplūkošu rīku un piederumu pagatavošanu skriešanai un lēkšanai.

Sporta piederumi, ierīces skriešanai.

Skrējceliņu, lēkšanas un mešanas vietu nolīdzināšanai, uzkopšanai lieto celiņu līdzinātāju.

Tā vietu var izpildīt, līdzīgi bezzaru grābeklim pagatavots rīks — gluds

ozola, oša jeb cita kāda cietāka koka dēlītis, iestiprināts kātā (6. zīm.).

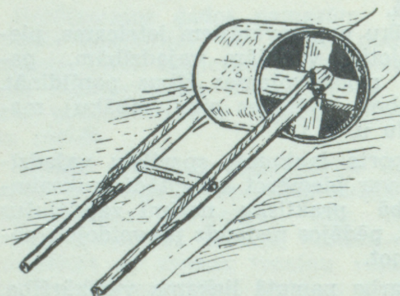

6. zīm.

Celiņu līdzinātāja ārējai malai var pieskrūvēt dzelzi, jeb arī vispāri koka dēlīti atvietot ar dzelzi. Līdzinātāju velk, grūž pa skrejceliņu, tā pēdējā virsmu nolīdzinot.

Nolīdzinātais skrejceļš jānorullē.

Rulli vienkāršā veidā var pagatavot, izlietājot ruļļa ārējam apvalkam cementa caurtekas posmu (7. zīm.).

7. zīm.

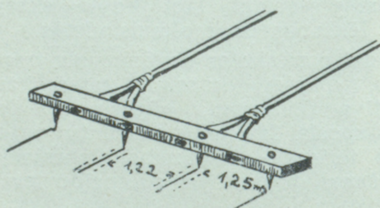
Abos caurules galos ievieto krustveidīgi savienotus kokus, savstarpēji sasaista, pienaglojot pie caurules iekšpusē ievietotajiem dēlīšu galiem.

Caur koka krustveidīgā savienojuma vidu urbj caurumu un tajā ievieto koka vai metalla asi. Ass galus kustīgi savieno ar ilksīm.

Lai rullis būtu smagāks, tad caurules vidu var pieblīvēt ar akmeņiem.

Laukumu sagatavojot sacīkstēm, skrējceliņu sadala vairāk vienāda platuma (1,22 cm) celiņos.

Skrejceļa sadalīšanu vislabāk veic strīpvilcis, ko pagatavo līdzīgi grābeklim, ar 125 cm zaru atstarpām. (3 cm plata ir nokaļķotā robeža.) (8. zīm.).

8. zīm.

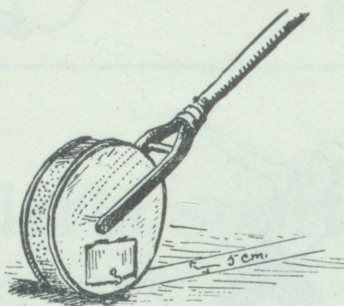
Strīpvilča iezīmētās līnijas, labākai redzēšanai, pārklāj ar kaļķi.

Kaļķošanu vienkāršākā veidā izdara, uzlejot vai ar otu uzkrāsojot šķidinātu kaļķi. Var arī sausu, sijātu kaļķi uzbērt uz apzīmētajām vietām.

Šķīdināta kaļķa javu iepilda lejamos traukos, no kurienes tad izlej vajadzīgās vietās.

Sijātus kaļķus uzbeŗ uz atzīmētajām vietām ar piemērotu lāpstiņu, vai vislabāk ar vienkāršā veidā pagatavotu kaļķošanas ierīci. (9. zīm.).

Kaļķošanas ierīci pagatavo sekojoši: no dēļa vai finieŗa izzāģē divas ripas, diametrā ap 30—50 cm.

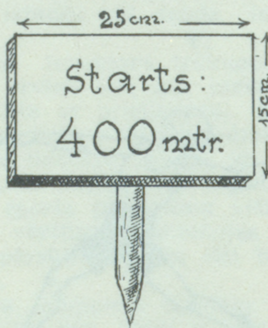
9. zīm.

Abas ripas sastiprina blakus 5 cm attālumā, ar caurumotu skārdu. Ripu vidū izurbj caurumu un ievieto asi, pēdējo savienojot ar koka kātu.

Kaļķu iebēršanai vienā ripas malā ierīko viegli atveŗamas un cieši noslēdzamas durvtiņas.

Kaļķošanas ierīci piepilda ar sausiem, sijātiem kaļķiem un ripina pa apzīmētajām vietām: kaļķis, birdams caur skārda caruminiem, vienmērīgi noklās apzīmējamās vietas.

Skrejceļā starta, maiņu un mērķa vietu atzīmes ir vēlama labierīcība ikvienā laukumā. (10. zīm.)

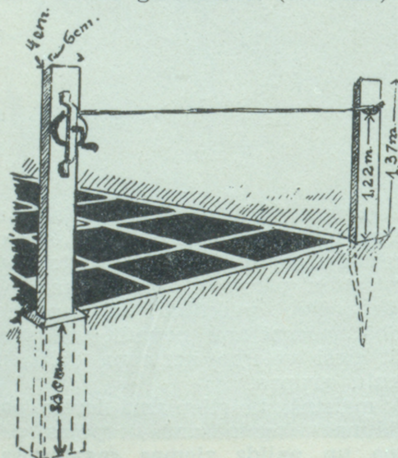

10. zīm.

Atzīmes pagatavo no finieŗa vai vienkāršiem dēlīšiem, pienaglojot tiem nodrāztu mietiņu.

Uz dēlīša uzkrāso vajadzīgo tekstu. Dēlīšus var arī krāsot melnā krāsā un tad vēlamo tekstu ikreizi uzrakstīt ar krītu.

Statņi mērķa lentai ir ļoti svarīga skrejceļa sastāvdaļa. Statņus, ja tos nepārvieto, pagatavo mietu veidā, iedzenot smailo galu zemē. (11. zīm.)

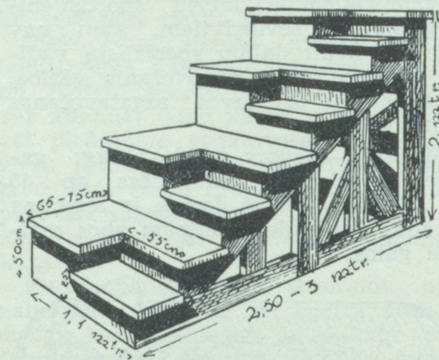

11. zīm.

Ja statņus pārvieto, tad jāpagatavo koka kaste, kuŗu ierok statņa novietošanas vietā zemē. Tajā tad ikreiz ievieto mērķa statni. Pie viena statņa var piestiprināt arī mērķa lentas (dzīpara) spoli, kas ļaus lentu stingrāk pārstiept pāri skrējceļam.

Tiesneša kāpnes ir nepieciešams sporta laukuma piederums. Tās sacīkšu laikā izlietā mērķa, laika tiesneši. Atrazdamies uz speciālām kāpnēm, tiesneši spēs pilnīgāk pildīt savu pienākumu.

Kāpnes var pagatavot pēc klātpielikto 12. zīmējuma.

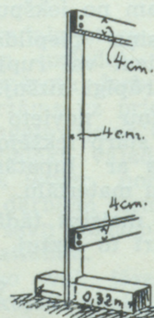

12. zīm.

Šķēršļi — barjēri pieder pie tiem rīkiem, kas atrodami tikai nedaudzos laukumos. Vajadzīgo barjēru skaitu ir un būs grūti iegādāties.

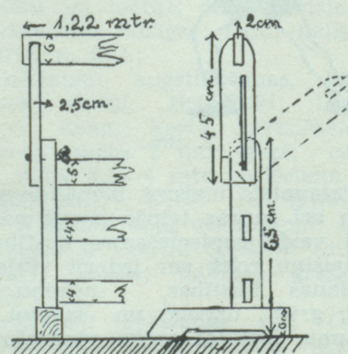
Tālab to pagatavošanai jāvēltī nepieciešamā uzmanība.

Treniņiem dažkārt pietiek arī ar dažiem barjēriem, tomēr jācenšas pagatavot vismaz vienu komplektu — 10 barjērus. Sacensību vajadzībām vismaz divus komplektus — 20 barjērus.

13. zīm.

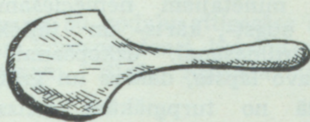
Barjērus var pagatavot pēc klātpieliktiem zīmējumiem — nepārstādāmus (13. zīm.), vai arī tādus, kuŗus var pārstādīt dažādos augstumos (14. zīm.;

14. zīm.

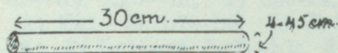
1,10 m skr. — 1,067; 200 m skr. vīr. un 80 m skr. sievietēm — 76,2; 400 m skr. — 91,4 cm.)

Koka starta bedrīšu lāpstiņas pagatavojamas tādā skaitā, lai tās netrūktu sportistiem ne treniņu, ne sacīkšu laikā. (15. zīm.)

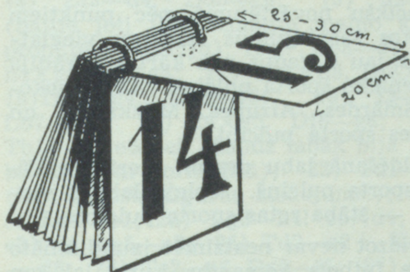
15. zīm.

Arī vienāda smaguma (ne vieglākas par 50 gr.) stafetes zīmes — 30 cm garas, 4—4,5 cm caurmērā, pagatavojamas vajadzīgā skaitā.

16. zīm.

Skriešanas sacīkšu izvešanas laikā sevišķi svarīgu nozīmi iegūst skaitļu dēlīši — riņķu skaitīšanai. (17. zīm.)

17. zīm.

Skaitļu dēlīšus pagatavo no balta kartona, finiera vai skārda, uzlīmējot vai uzkrāsojot 20 cm garus melnus skaitļus.

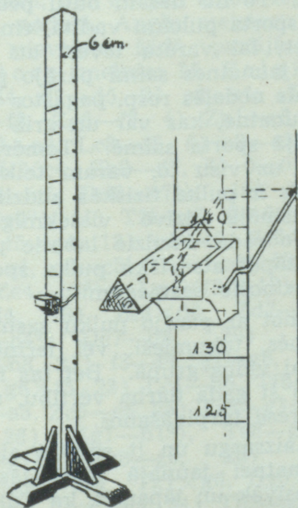
Skaitļu dēlīšus var ar metalla stiepules gredzeniem savienot vienkopus, vai atstāt katru atsevišķi.

Atkarībā no skrējceļa un skrējienu garuma, vajadzīgais skaitļu dēlīšu skaits var svārstīties no 25—60.

Sporta piederumi, ierīces lekšanai.

Agstlēkšanai.

Augtslēkšanas treniņiem un arī sacīkšu vajadzībām pagatavojami statņi.

18. zīm.

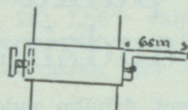
Augstlēkšanas statņu veidojums var būt dažāds. Vienkāršāko statni var, līdzīgi mietam, iesist zemē. Šādam statnim šķērskoku uzlikšanai iesit naglas vai arī ieurbtajos caurumos iebīda tapas.

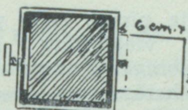
Ieteicams pagatavot statņus, kuŗiem šķērskoka uzlikšanai ir līdzeni atbalsta klucīši, 6 cm gaŗi, 4 cm plati.

Šķērskoka galus uzliek uz klucīšiem tā, kā 18. zīmējumā parādīts.

Klucīšus piestiprina pie statņa ar 5 mm resnu, izlocītu stiepuli. Stiepules abi gali iekļaujas klucītī, bet stiepules izlocījuma vidus daļa iekļaujas statnī iegrieztajā robā.

Atbalsta klucīšu augstuma rēgulēšana ir pilnīgāka, ja klucīti pagatavo no dzelzs — plāksnītes veidā, ko sakniedē ar statni aptveŗošu dzelzi. Šādu atbalsta plāksnīti var pārbīdot novietot ikvienā augstumā. (19. zīm.).

19. zīm.

Statni aptveŗošo dzelzi pieskrūvē pie statņa ar aptverē esošo skrūvi.

Statņus kārtslēkšanai reti kad pagatavo vienkāršu stabu veidā. Parastie kārtslēkšanas statņi ir izbīdami (skat. zīm.). Šķērskoka uzlikšanai ir gludas dzelzs vai koka tapas, 1,3 cm caurmērā, 7,5 cm gaŗumā.

Ieteicams kārtslēkšanas statņus pagatavot tā, lai tie būtu lietājami arī augstlēkšanas vajadzībām, pierīkojot pārbīdāmam statnim šķērskoka atbalsta plāksnes.

Kā augstlēkšanas, tā kārtslēkšanas šķērskoks ir trīsstūrains. Katra mala 3 cm plata, šķērskoka gaŗums: 3,66—4 metri. Treniņu, mazāku sacīkšu vajadzībām trīsstūrainu šķērskoku var atvietot attiecīga gaŗuma, apm. 2,5—3 cm resna, taisna lazdas kārtiņa.

20. zīm.

Šķērskoka augstuma izmērīšanai vajadzīgi mēri.

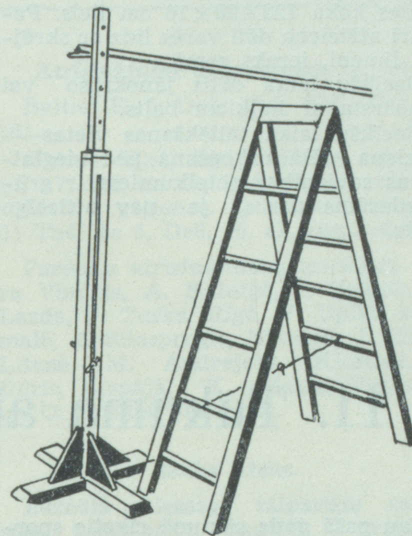
Mērus var pagatavot no ikviena taisna koka, 2 un 4 m gaŗus.

Mērā rūpīgi iegriež vai iededzina metru, centimetru iedaļas un skaitļus.

Augstuma pareizai izmērīšanai kārtslēkšanā ir nepieciešamas saliekamas kāpnes, kas pagatavojamas pēc klāt pievienotā 21. zīmējuma.

Bambuka koka vai metalla augstlēkšanas kārtis pagaidām, dažādu apstākļu dēļ, vēl nav pieejamas visiem sportistiem.

Bambuku atvieto mūsu pašu zemē augošās egles, priedes un cita koka kārtis, 5—6 cm caurmērā, 3—5,50 m gaŗas, kuŗu stiprums gan pirms lietāšanas rūpīgi jāpārbauda.

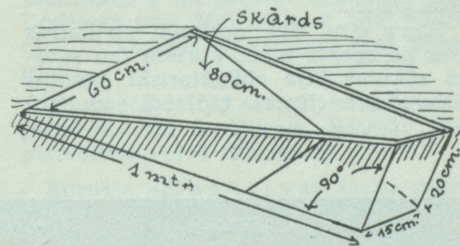
21. zīm.

Atšķirībā no bambuka koka kārts, pašu pagatavotā būs nedaudz smagāka un arī drusku mazāk elastīga.

Pareizu kārtslēkšanas treniņu, sacensību noturēšanai ir vajadzīga atleciena kaste.

Atleciena kasti pagatavo no dēļiem, pēc tam ierok līdz ar skrejceļa līmeni — zemē.

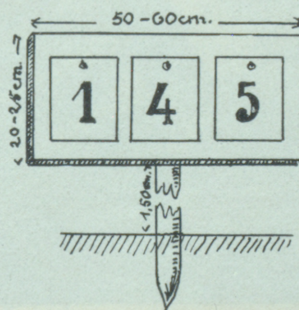
Kastes gaŗums iekšpusē — 1 m, platākā gala platums — 60 cm; šaurākā gala — 15 cm, un dziļums — 20 cm. Kastes dibens 80 cm gaŗumā pārklājams ar skārdu. (22. zīm.)

22. zīm.

Augstlēkšanas un kārtslēkšanas sacīkšu rezultātu paziņošanai ieteicams pagatavot lēkšanas rezultātu atzīmju dēli.

Rezultātu atzīmju dēlis pagatavojams tādā lielumā, lai uz tā ērti varētu uzkarināt trīs zīmju skaitli, t. i. trīs skaitļu dēlīšus.

23. zīm.

Atzīmju izlikšanai var izlietāt riņķu skaitāmos skaitļu dēlīšus.

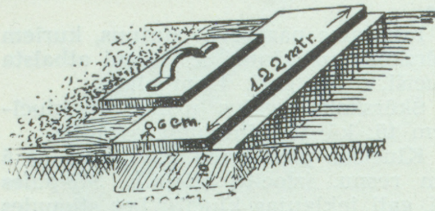
Tāļlēkšanai.

Atleciena dēlis pagatavojams no priedes koka 122×20×10 cm liels. Pavasarī atlēciena dēli varēs līdz ar skrējceļa līmeni, ierakt zemē.

Sacīkšu laikā dēlis jānokrāso vai jānobārsta ar kaļķiem balts.

Sacīkšu laikā tāllēkšanas vietas — atleciena dēļa uzkopšana pēc vieglatlētikas savienības noteikumiem ir grūti izdarāms darbs, ja nav attiecīgo dēlīšu.

Atleciena vietas uzkopšanai pagatavojami divi dēlīši. Viens apm. tikpat liels, kā atleciena dēlis. Šī dēlīša biezums nedrīkst pārsniegt 6 mm.

24. zīm.

Šo dēlīti uzliek virs atleciena dēļa un ar otru, nedaudz mazāku dēlīti nolīdzina smiltis atleciena dēļa priekšā. (24. zīm.)

Noņemot abus dēlīšus, atleciena vietas priekšā paliek smilšu valnītis, 6 mm augstumā.

Bez minētajiem nepieciešamajiem rīkiem, augst-, kārts- un tāllēkšanas bedres irdināšanai, uzkopšanai būtu jāsagatavo lāpsta, dakšas un grābeklis.

Kādā no turpmākām «Aizsarga» burtnīcām apskatīsim, kā pagatavot nepieciešamos rīkus un piederumus mešanai un sacīkšu noturēšanai.

11. Tukuma aizsargu pulka 1936. g. sasniegumi fiziskā audzināšanā

Jau pašā gada sākumā rīkotie sporta pulciņu priekšnieku un priekšnieču fiziskās audzināšanas kursi pulcēja pāri par 50 pulciņu vadītāju no visām aizsargu nodaļām. Šis kuplais dalībnieku skaits deva vislabāko liecību par fiziskās audzināšanas darba interesi vietējā jaunatnē. To vēl vairāk apstiprināja centība un nopietnība, ko kursanti pierādīja noklausoties lekcijas un veicot pratkiskos darbus. Tālāk pulka reprezentējošā slēpotāju komanda bez kāda sistēmatiska treniņa Zemgales aizs. pulku sacīkstēs guva labus panākumus, pieveicot pat spēcīgos kaimiņus — jelgavniekus. Agrā pavasarī tika noturēta pulciņu vadītāju sanāksme, kurā tika izstrādāts vasaras darbības plāns.

Starp citu, tika nozīmēti no katras rotas pa sporta pulc., kuŗiem jau sezonas sākumā bija obligātoriski jānotur pārbaudes sacīkstes, tādējādi jau agrā pavasarī ienesot dzīvību pulciņu darbībā.

Tālāk sekoja pirmo reizi pulka reprezentējošās vieglatlētu komandas piedalīšanās Zemgales apgabala aizsargu meistarsacīkstēs.

Šo pirmo pulka reprezentējošo komandu sastādīja Milzkalnes, Smārdes, Annenieku, Aizupes, Zantes, Tukuma un Irlavas sporta pulciņu sportisti, kuŗi guva labas sekmes un spēcīgā konkurencē tika labots viens Zemgales rekords un vairāki pulka rekordi.

Šīm sacīkstēm sekoja daudzu nodaļu sarīkotās sacīkstes.

Sporta attīstību veicina arī jaunais, pulka izbūvētais sporta laukums Tukumā. Laukuma atklāšanas sacīkstēs augusta mēnesī, atklāšanas aktā ierindā stāvēja ap 200 sportistu. Tādu skaitu sportistu, tāpat skatītāju daudzumu Tukums piedzīvoja pirmo reizi.

Piemērotā laukumā un tik lielā konkurencē varēja sasniegt arī labus rezultātus, un tādi arī neizpalika. Meistarsacīkšu novērtējumā pēc punktiem labākos sasniegumus aizsargu vieglatlētikā jau 4 gadus pēc kārtas uzrādīja Annenieku sporta pulciņš. Tālāk sekoja Smārdes, Aizupes, Milzkalnes un Zantes sporta pulciņi.

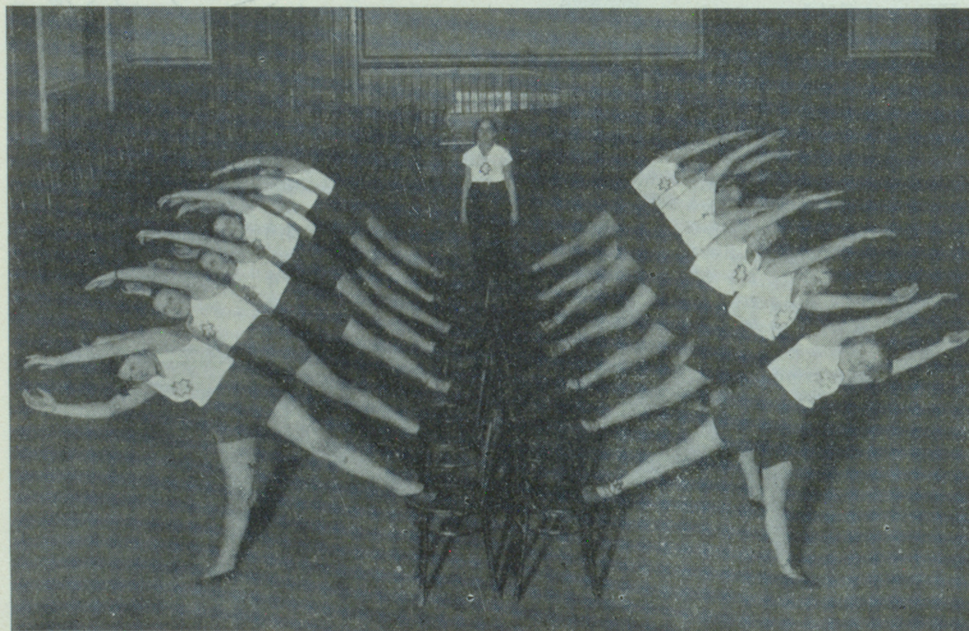
Peldēšanā labu prasmi pierādīja Vānes sporta pulciņš. Volejā labākā vienība — štāba rotas sporta pulciņš.

Beidzot nevar neatzīmēt jaundibināto pulka futbola komandu, kuŗa, lai gan komplektējas no ļoti jauniem spēlētājiem, sezonas beigās guva ļoti labus panākumus un tādā garā darbu turpinot, panākumus gūs arī turpmāk.

Pieskaŗoties tuvāk atsevišķu sporta pulciņu darbībai, to apstākļiem, sasniegtiem rezultātiem u. t. t., rodas sekojoša aina. Pastāv pulciņi, kas strādā sekmīgi un tie būtu: — Annenieku, Smārdes, Milzkalnes, Aizupes, Zantes un Irlavas sporta pulciņi. Tālāk sporta pulciņi, kas strādā: Tukuma, Remtes, Jūŗas rotas, Matkules un Vānes. Beidzot sporta pulciņi, kuŗi nekā, jeb pārāk maz ko dara: Tumes, Dzirciema, Zemītes, Slampes, Struteles, Grenču, Lestenes, Jaunpils, Praviņu, Engures u. c. Te nu tiešām būtu pēdējais laiks to sporta pulciņu vadītājiem pielikt pūles, lai varētu ievest arī savu aizsargu jaunatnes saimi pārējo pulkā. Jo arī šais nodaļās resp. pagastos atradīsies jaunatne, kas var un grib strādāt kopējā sporta saimē. Tomēr, neskatoties uz visu to, varam teikt, ka 1936. gads ir pulka fiziskās audzināšanas līdzšinējā dzīvē vissekmīgākais gads. To rāda daudzie labotie pulka rekordi, tāpat atsevišķu pulka sportistu iepriecinošie sasniegumi.

Salīdzinot ar pārējo pulku sasniegumiem, mēs, tukumieši, vēl ierindojamies tikai vidus grupā. Bet tas nebūt nemazina šī gada darba vērtību, uzrādot progresa turpināšanos.

Tādēļ aizsargu un it sevišķi aizsardžu jaunatnei jaunajā gadā jāstrādā vēl intensīvāk un jāpanāk, ka Tukuma pulks spēj ierindoties labāko pulku vidū.

17. R. a. p. sporta kluba vingrotājas.

ŠACHS

Visus uz šo nodaļu attiecošos sūtījumus un korespondenci lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Ausekļa ielā 3, dz. 60.

•

Partija Nr. 37.

Spēlēta tekošā Rīgas meistarības turnīra 4. kārtā.

Baltie: J. Krūzkops, melnie: A. Koblencs.

1) d2—d4, Zg8—f6; 2) c2—c4, e7—e6; 3) Zg1—f3, b7—b6; 4) Zb1—c3, Lf8—b4; 5) Lc1—g5, Lc8—b7; 6) Ta1—c1, h7—h6; 7) Lg5—h4, g7—g5 (par daudz strauji; d7—d5 un Zbd7 garantēja mierīgu attīstību); 8) Lh4—g3, Zf6—e4; 9) d7—d5, Ze4×c3; 10) b2×c3, Lb4—a3; 11) Tc1—b1, La3—c5; 12) e2—e3, d7—d6; 13) d5×e6, f7×e6; 14) Zf3—d4, Dd8—f6; 15) h2—h4 (baltie ļoti labi izmanto melno kompromitēto poziciju): 15 ... Ke8—e7; 16) h4×g5, h6×g5; 17) Th1×h8, Df6×h8; 18) Dd1—g4, Dh8—f6; 19) f2—f4!, Lb7—e4; 20) f4×g5, Df6—g6; 21) Tb1—d1, e6—e5 (daudz labāk bija Zd7, lai tiktu ar torni ārā); 22) Td1—d2! (labi aplēsts figūras ziedojums!); 22) ... Le4—b1; 23) Lg3—h4! e5×d4; 24) e3×d4, Lc5—a3; 25) Td2—e2+, Ke7—d8; 26) Te2—e6, Dg6—f5; 27) g5—g6+, Kd8—d7; 28) Te6—e7+, Kd7—c6; 29) Lf1—e2, Kc6—b7; 30) Dg4×f5, Lb1×f5; 31) g6—g7, Zb8—c6; 32) Le2—f3, d6—d5; 3) Te7—f7, Ta8—e8+; 34) Ke1—d2, Lf5—e6; 35) Tf7—f6, Le6—g8; 36) c4×d5, Zc6—a5; 37) d5—d6+, c7—c6; 38) d6—d7, Za5—c4+; 39) Kd2—d1, Te8—d8; 40) L×c6+, Kb7—a6; 41) Tf6—h6, Zc4—e3+; 42) Kd1—d2, Ze3—f5; 43) Lh4×d8, Zf5×h6; 44) Ld8—g5, Zh6—f7; 45) Lc6—d5. Melnie padevās. Baltie nospēlējuši partiju ļoti teicami.

Partija Nr. 38.

Latvijas meistars M. Feigins Ziemassvētku turnīrā Hestingsā guvis labu rezultātu, par ko jau ziņots iepriekšējā šacha nodaļā. Angļu meistaru Vinteru viņš pieveicis šādā partijā: Baltie: Vinters, melnie: M. Feigins. 1) d2—d4, d7—d5, 2) c2—c4, c7—c6, 3) Zg1—f3, Zg8—f6, 4) Zb1—c3, d5×c4, 5) a2—a4, Lc8—f5, 6) e2—e3, e7—e6, 7) Lf1×c4, Zb8—d7, 8) 0—0, a7—a6, 9) a4—a5, Dd8—c7[1]), 10) Dd1—b3, Lf8—e7[2]), 11) Tf1—e1, 0—0, 12) e3—e4, Lf5—g4, 13) e4—e5, Zf6—d5, 14) Zc3—e4, c6—c5! 15) Lc4×d5, e6×d5, 16) Ze4—c3[3]), Lg4×f3, 17) g2×f3, c5×d4, 18) Zc3×d5, Zd7—c5! 19) Db3—c4[4]), Dc7—d8, 20) Zd5—b6, Ta8—b8, 21) f3—f4, g7—g6, 22) f4—f5[5]), g6×f5, 23) Lc1—h6, Tf8—e8, 24) Ta1—a3, Zc5—e6, 25) Ta3—g3+, Kg8—h8, 26) Kg1—h1[6]), Te8—g8), 27) Te1—g1[7]), Tg8—g6, 28) Tg3—h3, Dd8—g8, 29) Tg1×g6, Dg8×g6, 30) Zb6—d5, Dg6—g4! 31) Th3—g3, Dg4—d1+ 32) Kh1—g2, Le7—h4, 33) Tg3—f3[8]), Tb8—g8 + Baltie padevās.

Piezīmes:

[1]) Uz 9) ... Lb4 sekotu melnajiem nepatīkami 10) Db3.

[2]) Šinī stāvoklī drusku spēcīgāki būtu Ld6.

[3]) 16) D×d5 baltiem nekā nedotu, jo pēc L×f3, 17) g×f3, c×d4, 18) D×d4 sekotu Z×e5 ar pārāku spēli melniem.

[4]) Dāmu nomaiņa būtu acīmredzot melniem izdevīga.

[5]) Uzbrukums izskatās diezgan spēcīgs, bet melnie veikli aizstāvās.

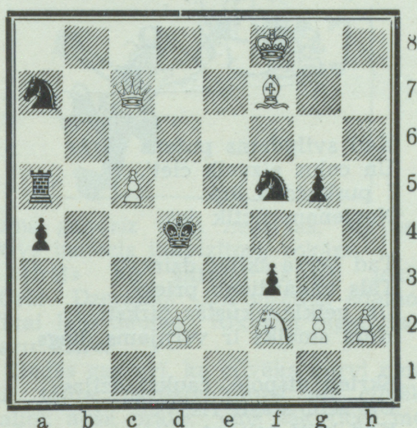
[6]) Baltie še varēja ziedot dāmu ar 26) D×e6, bet pēc f×e6, 27) Lg7+Kg8, 28) Lh6+ vairāk par neizšķirtu viņi panākt nevarēja.

[7]) Drusku labāk bija T×g8, D×g8, 28) Tg1.

[8]) Ievērību vēl pelnīja 33) Dd3.

Uzdevums Nr. 27.

K. Bētiņa (pirmpublicējums).

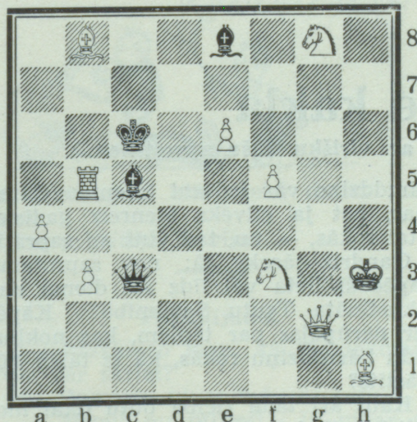
Baltie: Kf8; Dc7; Lf7; Zf2; Bc5, d2, g2, h2 (8).

Melnie: Kd4; Ta5; Za7 un f5; Ba4, f3, g5 (7).

Mats trijos gājienos.

Uzdevums Nr. 28.

M. Jūrmalnieka, Rīgā (pirmpublicējums).

Baltie: Kh3; Dg2; Tb5; Lb8 un h1; Zf3 un g8; Ba4, b3, e6, f5 (11).

Melnie: Kc6; Dc3; Lc5 un e8 (4).

Mats divos gājienos.

Atrisinājums uzdevumam Nr. 24.

Baltie: Ka7; De4; Tb6; Zb7; Ba2, b2 (6).

Melnie: Ka4; Dh1; Td1 un h4; Lg1 un h7; Ze3 un f1; Ba6, c2, c4 (11).

Mats 2 gājienos. 1) a2—a3, kā grib, 2) Tb4, Zc 5, De8, c6, c2, resp. c4 mat.

Pareizus atrisinājumus iesūtījuši Vera Vindels, A. Kalniņš, J. Teteris, K. Lazda, J. Turks, Rīgā, V. Upītis Birzmalē, J. Silasproģis, Nīkrācē, J. Ciska, Litenē, M. Andrejevs, Klosterē, O. Ūdris, Liepājā, K. Zaķis, Ventspilī, un O. Zutītis, Jēkabpilī.

Šacha ziņas.

Žurnāla «Aizsargs tālpartiju sacīkstes. Līdzšinējie rezultāti: I grupā J. Bērziņš (Krimuldā) guvis pret E. Runci (Raunā) 2 punktus, pret Ž. Krastenbergu (Madonā) 2, pret M. Nīgali (Skrīveļos) 1, pret A. Ķemeru (Valmierā) 1 un pret J. Sleži (Rucavā) 1 (2 neizšķirtas; M. Nīgals (Skrīveļos) pret Bērziņu 1, un A. Ķemers pret Sleži 1. E. Runcis pret Ž. Krastenbergu 1, Feldmanis un Jūliks Valgundē pret A. Ķemeru 1 un Ķemers pret Feldmani 1, J. Sležis pret Edg. Stuķenu 1.

II grupā J. Zemītis (Aizkrauklē) guvis pret L. Melchertu (Dundāgā) 2 p., pret J. Dosbergu (Dundāgā) 1, pret J. Laipenieku (Rucavā) 1 un pret A. Sīmani (Annā) 2 p.; J. Laipenieks pret Melchertu 2 un pret J. Dosbergu 1; J. Dosbergs pret Melchertu 2, pret Sīmani 2, J. Ozoliņš (Katvaros) pret Sīmani 2.

Mūsu tālpartiju sacīkšu III grupai pieteicies vēl E. Runcis, Raunā. Var pieteikties vēl 3 dalībnieki.

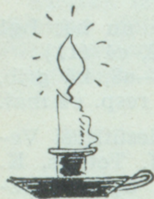
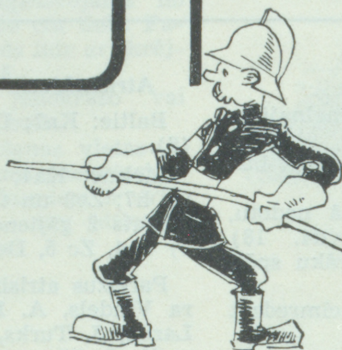
Žurnāla «Magazīna» šacha nodaļa E. F. Valciņa vadībā izsludina starptautisku tieša mata trijvilču turnīru. Uzdevumi ar pilnu autora vārdu un adresi jāiesūta E. F. Valciņam Rīgā, Artilerijas ielā 34, dz. 14, līdz 1937. g. 30. augustam. Četras godalgas: Ls 20, Ls 15, Ls 10 un žurn. «Magazīna» gada abonements. Tiesneši K. Bētiņš un E. F. Valciņš. Rezultātus pasludinās 1 mēneša laikā pēc iesūtīšanas termiņa notecēšanas.

Latvijas-Lietuvas komandu sacīkste šachā notiks Rīgā, š. g. martā.

Lieldienu laikā Latvijas šacha savienība paredz sarīkot Rīgā sesto Latvijas šacha kongresu, ar turnīriem un čempionāta izcīņu 1937. gadam.

Sagatavošanas darbi starptautiskam meistartunīram Ķemeļos š. g. jūnija mēnesī rit sekmīgi uz priekšu. Jau pieteikušies slavenie ārzemju meistari Maročijs no Ungārijas, Štālbergs no Zviedrijas, Richters no Vācijas, Kerres no Igaunijas. Savu līdzdalību solījuši arī Aļechins un Flōrs. Sagaidāmi vēl tālāki pieteikumi.

HUMORS

Don Federiko

Februārī

Pa norām vēji staigā
Un sarauš kupenas.
Sals iekniebj rozes vaigā.
Bet dēlam tas — nekas.

Viņš slēpes pieliek kājām,
Ap kaklu šalli sien,
Un teicis sveikas mājām
Pa jumtu galiem skrien.

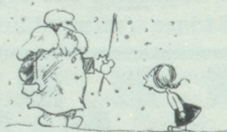

Tēvs piebāž tabakmaku
Un kājās tūbas mauc,
Un slēpotājam blaku
Pēc malkas žigli brauc.

Zirgs nesaka ne vārda.
Tik jož uz priekšu drūms,
Līdz braucējam kļūst bārda
Kā ziedošs ievu krūms.

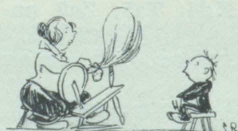
Kad malkas vezums sētā
No meža atbrauc plats —
Kāds pārbraucēju pēta:
Vai sniega vīrs nav pats?

Kad svilpdams putens vārās
Un ceļus aizvelk ciet',
I puskažokā ārā
Nevienam netīk iet.

Tad bērza šķilās dzirkstī
Tāls vakardienu prieks,
Un veiklāk kustās pirksti,
Kam smalks ir vērpjams diegs.

Skrien atspole, čaukst dzijas
Un seni stāsti ris,
Kad kārē ielauzt sijas
Balts auro putenis.

Ačuks

Ar nazi pie kakla

(Gandrīz burlakromāns, lasāms tikai ar vīrišķu dūšu apveltītiem.)

Kungi! Kas ir viena no lielākām divdesmitā gadusimta mocībām?

Protams, protams, — varžacis arī. Jā, arī auto, tur jums taisnība! Zināms — tie tējkannas vāciņi, ko sievietes tagad nesā cepuŗu vietā, tie tāpat ir par mocību: viņa mūžīgi jātur ar abām rokām ciet. Citādi, ja ormaņa zirgs elpu vien dziļāk ievelk — tūliņ rauj to nāsīs iekšā.

Tas viss tā ir, bet tomēr vislielākā mocība mūsu gadusimtenī ir — noskūt bārzdu pie daža nomales ciema bārzdskuvja, sevišķi, ja tādu amatu uzņēmusies jaunkundze. Zināms, ne katra bārzddzine var iedvest klientam šausmas, bet ja cilvēks vienreiz gadīsies īstai rokās, — nu, tad viņš ar' sapratīs.

Gandrīz jāsaka tā: nav saprotams, kāpēc šī lieta vēl līdz šai dienai nav iekustināta Tautu Savienībā? Kāpēc tur nerūpējas par tādiem, kas nokļūst tādu bārzddziņu rokās, kā te tālāk būs stāstīts?

Kaut arī tāda rīcība būtu tikai morālisks atbalsts, tomēr tas kaut kas būtu. Tikai jāsaka, ka Tautu Savienības locekļi vēl nekad nav bijuši pie tāda bārzddziņa, tāpēc viņi neieņem stāvokli šinī lietā.

Ēģiptes mocības sākas ar to, ka tāda bārzddzine saldā balstiņā jūs aicina krēslā: «Lūdzu!»

Jūs tā kā satrūkstaties un bailīgi raugāties apkārt: ko, vai tiešām jūsu rinda? Vai nebūs gan vairs nekur glābiņa?

«Lūdzu, lūdzu . . .» laipnā balss vēlreiz aicina. Nekā darīt — jums jālaižas vien ar smagu nopūtu atzveltnes krēslā iekšā.

«Nu tad, ardieviņu, vecāki! Ardieviņu, brūte!»

Zem pakauša jums pagrūž stuti.

«Vai nebūs par augstu?» bārzddzine apjautājas.

«Nnne . . . jā . . . drusku . . .»

Bārzddzine rausta un rēgulē galvas atbalstāmo, kamēr tas nostādīts vajadzīgā augstumā.

Tad pār jūsu acīm pārklājas balts palags un mīkstas rokas baksta palaga malas aiz apkakles.

Tas nu tikai tā kā sākums būtu . . .

Pēc tam sākas putu smērēšanas darbi. Jaunkundze sakuļ, sakuļ putas trauciņā, tad brauc ar smērējamo vispār ģīmim. Jaunkundze strādā pie jūsu ģīmja ar tādu sirsnību, itin kā tas būtu piecstāvu nams, un viņai tas būtu līdz vakaram jānokrāso.

Jūsu ģīmis jau sūrst, dažā vietā metas tulznas, bet jaunkundze tik ziepē. Viņa skatās pa logu un — ziepē. Ar vienu roku viņa kārto savu frizūru un — ziepē. Viņa sarunājas ar draudzeni:

«Elziņ, vai tu uz kostīmu balli iesi?»

«Ko tad, atkal!»

«Par ko tu ģērbsies?»

«Par Amoru. — Bet tu?»

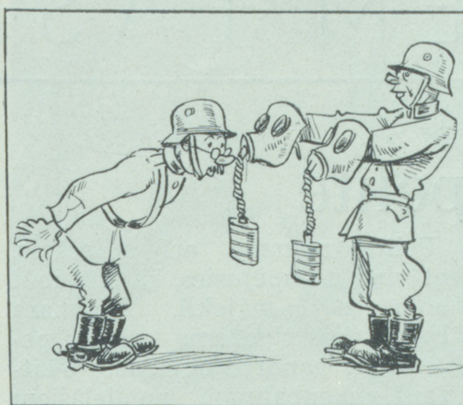
«Es par nāru.»

Tā viņa sarunājas, bet tomēr neaizmirst — ziepēt. Viņa tik mērcē un ziepē. Viņa ziepē arī tad, kad jūs jau esat pusģībis. Tad viņa apstrādā jūsu acis, degunu un pakausi. Beigās, kad

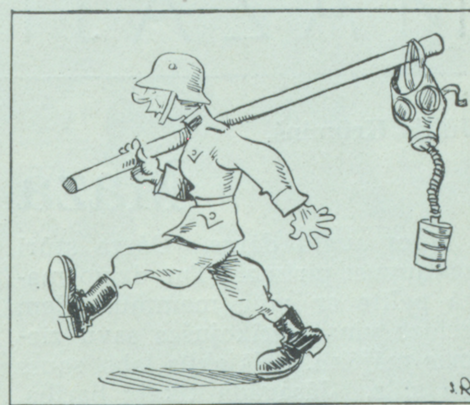
Ķīmiskā dienesta reglāments illūstrācijās

27. lapp. Gāzmaska sargājama no mitruma, pelējuma, uguns (dzirkstelēm), sala, pārmērīga siltuma, grauzējiem (pelēm, kodēm).

28. lapp. Gāzmaskas, kas izdotas uz rokām, jāapskata bieži rotu komandieŗiem un līdzīgu vienību priekšniekiem.

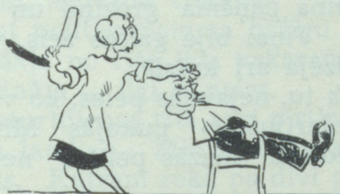
3. lapp. Ar pakāpeniskiem vingrinājumiem pieradināt kaŗavīru pie gāzmaskas nepārtrauktas nēsāšanas ilgāku laiku...

putu trauciņš sauss — bārzddzine attopas un ņem jūs tā sirsnīgi apstrādāt ar dvieli, lai atrastu, mazākais, jūsu muti, degunu un acis.

Urā! — tie rokā gan.

«Ūdeni!» jūs pavisam tā bēdīgi nočukstat. Jā, to jums neliedz vis, un inkvizīcijas darbi var turpināties.

Jaunkundze uzasina nazi, atloka piedurknes un grābj jūsu degunu ciet kā durvju rokturi.

Šņikt! — vaigā viena bedrīte ierauta gan. To bārzddzine zin, ka tādas bedrītes vaigā izskatās glīti, tāpēc viņa tā rīkojas.

«E ka iegriezu!» jaunkundze pati nopriecājas.

«Jā, iegriezāt gan,» jūs pats arī piekrītat.

«Vai neplēš?» viņa pēc tam noprasa. Ko uz tādu jautājumu atbildēt? — Neko. Jūs velkat pasi no ķešas un sirsnīgi lūdzat, lai atstāj jums, mazākais, kaut cik līdzības ar ģīmetni, kas uzlipināta uz pases; jūs dievojaties, ka citādi jūs policija aizturēs par dzīvošanu ar svešu pasi.

Jaunkundze nekā neatbild. Jaunkundze, var manīt, ir dusmīga.

«Eka atkal iegriezu!» viņa pēkšņi uzgavilē tik priecīgā balsī, itin kā nu viņas misija zemes virsū būtu piepildīta. Tūliņ tā rētai uzliek ielāpu un turpina juchtsādas ģērēšanas darbus.

Tā — kreisais vaigs savu tiesu dabūjis, tagad nāks labā vaiga kārta. Jūs paskatāties pulkstenī, cik ilgā laikā tas noticis. Izrādās, ka tas noticis pusstundas laikā. Labās puses vaiga kasīšana aizņem tikpat daudz laika, bet pa to laiku uz kreisā vaiga jau sadīgušas atvases. Bārzddzinei jāķeŗas atkal pie kreisā vaiga. Jūs slepus apraugat sev pulsu. Tas sit četras reizes minūtē. Kas tālāk notiek, tas tā kā miglā tīts...

Atmostaties jūs tad, kad jūs pie apkakles esat uzcelts stāvus un kāda balss lūdz samaksāt par darbu.

Nu jūs uzreiz tā kā paradīzē pa lūku iekrītat. Ko — cauri? Un jūs vēl dzīvs!? Jūs danceniski vien izlidojat no veikala un sākat lēkāt uz augšu:

jums gandrīz ticēt negribas, ka esat dzīvs izmucis inkvizītora rokām.

«Urā!» jūs skrejat krogā iekšā. «Urā! Dzeŗamo! Un visādus ēdamos! Tikai labi daudz! Rīkosim tagad barbaru dzīres...»

Gadās gan arī, ka cilvēka nervi neiztur tādus pārdzīvojumus un cilvēks paliek auša prātā: viņš sāk ticēt meteorologiem un liek manikierēt nagus. Redziet, tāda ir viena no divdesmitā gadusimta mocībām!

Kā pret viņu cīnīties — pagaidām vēl nav zināms. Tāpēc līdz turpmākam, kamēr kāds līdzeklis atradīsies, no tādiem inkvizītoriem jābēg. Tad labāk sestdienās aplaistīt bārzdu ar benzīnu

un šaut uguni klāt, nekā doties tiem rokās.

Tas pagaidām ir viss.

Pierādījums.

— Paskaidro man, kā tās lokomotīves var skriet?

— Dumjais, viņas taču ar sutu ...

— Nepūt nu pīlītes! Ja viņas ar sutas spēku skrietu, tad jau visas pirtis ar' bizotu apkārt pa pilsētu.

— Jā, bet vai pirtīm svilpes ir?

— Ā, jā — pareizi! Tad nu gan ...

Vai tas kāds brīnums!

— **Ko es dzirdu! Tu esot ierakstījies atturības biedrībā. No kuŗa laika?**

— No pagājušās nedēļas.

— Jā, bet kā tad tu tā?

— E! — ko visu piedzēries cilvēks neizdara.

Viesnīcā.

— Klausāties, līdz vilcienam vēl palikušas piecas minūtes. Lūdzu, uzskrejiet augšā, manā numurā, un paskatāties, vai es tur neesmu uz galda atstājis savu piezīmju grāmatiņu?

Viesmīlis uzkāpj piektā stāvā un atnāk atpakaļ pēc pāris minūtēm.

— Jā, kungs, jūs esiet gan atstājuši savu piezīmju grāmatiņu numurā.

— Kur tad viņa ir?

— Tur uz galda, kā jau jūs man to paskaidrojāt.

Izklaidībā.

— Profesora kungs, skaidrās dienās jums jāņem saules vannas.

— Siltas vai aukstas?

Maza starpība.

— Šodien mūsu kalponei jubileja.

— Kā, vai viņa pie jums kalpo jau divdesmit piecus gadus?

— Nē, šogad mums ir divdesmit piektā kalpone.

Lētais padoms.

Kādas zāles tu devi savai slimai govij?

— Es viņai ielēju kaklā pus kilo terpentīna.

Nākošā dienā.

— Labu padomu tu man devi, nav ko teikt: mana govs nobeidzās.

— Mana arī.

Jūlijs Krūmiņš.

Mazā pelīte

Vecs augļu dārzs. Dārza stūrī sakņupusi pirtiņa. Tur dzīvo mazā pelīte ar savu mammu. Zem grīdas viņas ierīkojušas savu ziemas mājokli. Mājoklis labs, sauss un silts. Jāsagādā tikai barība, tad varēs dzīvot līdz pavasarim bez bēdām.

Katru dienu augļu dārzā staigā vectēvs, baltu galvu. Rūpīgi viņš uzlasa nokritušos ābolus groziņā, aiznes uz pirtiņu un izbeŗ priekšnamā.

Mazā pelīte priecājas, grauž ābolus un sauc vectēvu mīļos vārdos: labais vecītis, baltais vecītis!

Pelītes mamma arī priecājas, bet viņa norūpējusies, kā aizdabūt ābolus savā mājoklī. Tik maza ābolīņa, kas ripodams ieripotu pelītes alā, gandrīz neviena. Jāatgrauž pa gabaliņam no lielājiem un jānes uz mājām nešus.

Pelītes mamma izmeklē ābolu tuvāk mājām un grauž no viena paša. Mazā pelīte skraida no viena ābola pie otra, iegrauž vienam, iegrauž otram, iegrauž trešam; iegrauž tam, kas kaudzes sānos, arī tam, kas kaudzes virspusē.

«Tā tu nedari,» saka mamma, «ieraudzīs cilvēki, aiznesīs visus ābolus projām, tad mums nebūs nekā.»

«Manus ābolus?!» sauc mazā pelīte, «kas drīkst manus ābolus ņemt?»

«Tie taču nav tavi āboli,» saka pelītes mamma.

«Tie ir gan mani!» strīdās mazā pelīte, «baltais vecītis viņus atdeva man.»

«Nu redzēsim, cik ilgi viņi būs tavi?» saka mamma un turpina nest barību vēl čaklāk.

Baltais vectēvs, pirtiņas krēslā labi nesaredzēdams, nes tikai ābolus un beŗ kaudzei virsū, grozu pēc groza.

Otrdienas vakarā Minna iebēra abrā miltus. Trešdien bija maize cepjama.

«Aizej, Minnīt, uz pirti un palasi mazākos ābolus žāvēšanai, es vakarā nolobīšu,» teica saimniece.

Minna paņēma groziņu un aizgāja. Viņai bija gaišas acis, viņa saredzēja arī krēslā.

«Ak tu, nejaukās peles, ko viņas te izdarījušas!» pukojās Minna, redzēdama mazās pelītes nedarbus.

Mazā pelīte abas ar mammu tupēja pirts kaktiņā, aiz soliņa kājas un visu dzirdēja.

Mazā pelīte bija briesmīgi neganta, viņa gribēja skriet un dzīt Minni projām.

«Vai tu esi traka?» mamma viņu nelaida.

«Kā viņa drīkst ņemt manus ābolus!» mazā pelīte pīkstēja.

«Vai tie tavi āboli?»

«Tie ir gan mani!» mazā pelīte grasījās skriet.

«Neskrien!» mamma atturēja, «tevi noķers un atdos kaķim.»

«Kas tas kaķis tāds?»

«Tas ir mūsu briesmīgākais ienaidnieks, viņam cita darba nav, kā tikai kost un darīt mums ļaunu.»

«Būtu es tik liela kā tu, es tādu kaķi nokostu,» sirdījās mazā pelīte.

«Ej nu, niekalbīt, tu jau pati nezini, ko tu runā,» pasmējās mamma.

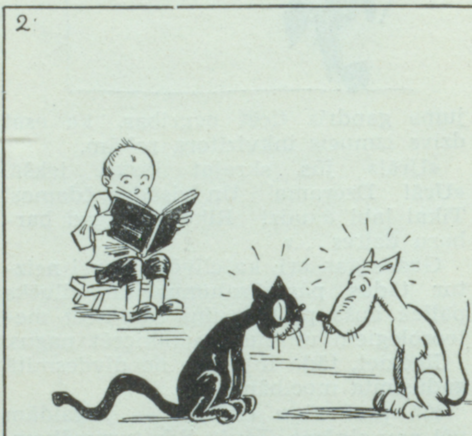
«Tu ar tiem nejaukājiem cilvēkiem uz vienu roku!» mazā pelīte sarāvās čokuriņā un aizvēra acis,

E. R.

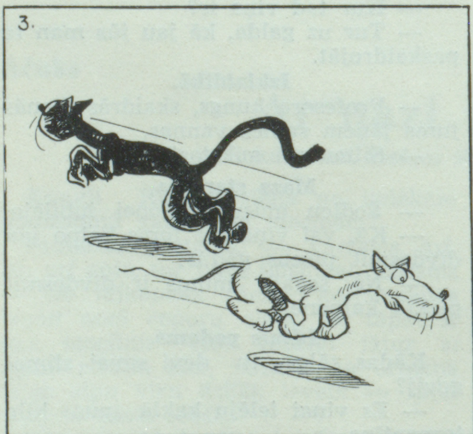
Raugi — draugu apdāvina draugi

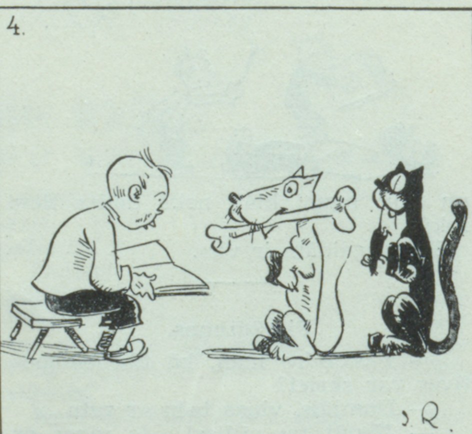
Grāmatu, kur bildes iekšā,
Jānītim ceļ māte priekšā:
«Te, dēls, tavā dzimumdienā
Dāvana. To turi cienā.»

Grāmata ir tiešām skaista —
Jānītim tā prātu saista.
Ņuris Duksim saka: «Klau,
Dāvāsim mēs ar' ko, ņau!»

Ņuris, Duksis nemīl prātot,
Ne kā laiskie lēni kātot;
Kad pēc dāvanām tie skrien,
Nagi, astes pazib vien.

Duksis, Ņuris atkal klāt
Savu draugu priecināt;
Mantas vērtīgas tiem sniedz,
Draudzību tie nenoliedz.

L. Š.

Mamma aicināja pusdienās. Viņa negāja.

«Es gaidīšu savu balto vecīti,» viņa atbildēja mammai.

Minna, aizgājusi istabā, teica saimniecei:

«Ja jūs tos ābolus nevedīsiet uz Rīgu, tad tur neviena vairs nepaliks, peles sagrauzušas gandrīz visus.»

«Jāved, Minnīt, jāved, jāsaka, lai parīt pat ved projām,» saimniece piekrita.

Vectēvs staigāja atkal dārzā, uzlasīja ābolus un nesa uz pirtiņu, citur viņam nebija kur bērt.

Mazā pelīte sagaidīja vectēvu mirdzošām acīm.

«Mīļais, baltais vecīt, tu esi labāks par visiem cilvēkiem pasaulē!» viņa pieskrēja un nobučoja vectēvam roku.

Vectēvs pirts krēslā sablenza mazu, pelēku kamoliņu.

«Kāda maziņa,» viņš nosmējās, «nesagrauz nu tikai manus ābolus!»

Mazā pelīte aizmirsa Minni. Skrēja atkal no viena ābola pie otra, iegrauza vienam, iegrauza otram, iegrauza trešam.

Bet pelītes mamma bažīgu sirdi strādāja no rīta līdz vakaram, viņa zināja — ilgi tā neies.

Ceturtdienas rītā agri pirtiņā sanāca ļaudis — Minna, Līde, saimnieks. Katram rokā pa divi grozi. Sāka lasīt un šķirot ābolus. Minna lamāja peles, Līde piebalsoja viņai, bet saimnieks pa jokam runāja pretī un uzmetās pelēm par aizstāvi.

Pelītes mamma gribēja, lai mazā šodien paliek mājās un viņa nemaz nerādās laukā. Bet mazā pelīte nebija mierā, viņa izlīda no alas pirts kaktā un noklausījās cilvēku sarunā.

Aizelsusies viņa ieskrēja alā:

«Mammiņ, skrej nu mudīgi, tie nekrietnie ņem atkal manus ābolus!»

«Lai taču viņi ņem, ko es tur varu darīt.»

«Tu vari gan darīt, ej, neļauj!»

«Tu, bērniņ, runā kā maza muļķīte: es esmu viena pati, bet cilvēku veseli trīs — vai viņiem kas neļaujams?»

«Uz vienu roku, uz vienu roku, mamma uz vienu roku ar cilvēkiem!» iepīkstējās mazā pelīte, izskrēja no alas un notupās pirts kaktiņā aiz soliņa kājas. Tur nu viņa tupēja, sarāvusies, aizmiegtām acīm, un klausījās, kā cilvēki lamā peles. Viņa tikko spēja valdīt savu mazo sirdi un klusībā sodīja cilvēkus.

Grāmata — mūsu labākais draugs.

Kad visi vasaras un rudens āboli bija aizvesti uz Rīgu, dārzā palika viena vienīga mežiniece. Tai šogad augļi bija padevušies.

Baltais vectēvs uzlasīja nokritušos mežiniekus tikpat rūpīgi, kā agrāk saldos, aiznesa uz pirtiņu un izbēra vienā priekšnama kaktā.

«Mīļais, labais, baltais vecītis atnesa man atkal ābolus!» priecājās mazā pelīte, lēkādama mammai apkārt.

Labi, bērniņ, ej, nogaršo!» teica mamma.

Mazā pelīte pieskrēja un iekoda ābolā.

«Rūgts!» viņa iesaucās un viebdamās slaucīja lūpas.

Viņa iekoda otrā, trešā, ceturtā — visi tādi paši.

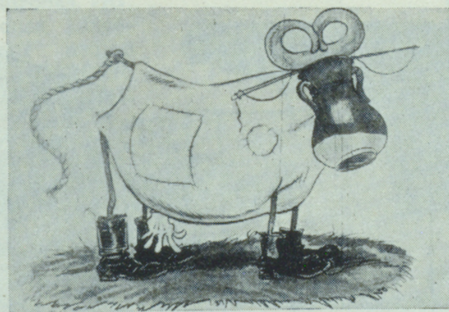
«Mammiņ, tie man negaršo!» skumjā balsī teica mazā pelīte.

«Redzi, bērniņ,» atbildēja mamma, — «ja tu būtu mani klausījusi, tad mēs vēl ilgi mielotos saldājiem āboliem. Tagad jāsaka paldies Dievam un baltājam vecītim par tiem pašiem mežiniekiem — barība ziemai būs. Uz pavasara pusi rūgtos mežiniekus tu ēdīsi ar saldu mutīti.»

Mazā pelīte klausījās un teica:

«Tev taisnība, mammiņ, bet saldie āboli būtu tomēr labāki!»

Kam patīk smieties

Tā Jānītis pagatavoja govi.

Skolā.

— Pēterīt, tu stundās pārāk daudz sačuksties!

— Bet, skolotāja kungs, skaļi sarunāties jūs paši aizliedzāt.

Nav vajadzības.

Māmiņ, vai es tagad varu spēlēt klavieres?

— Jā, tikai iepriekš nomazgā rokas.

— Es, māmiņ, uz baltiem kailiņiem nespēlēšu, tikai uz melniem.

Ir jau darīts.

— Tā, krustmāt, nu es iešu uz mājām.

— Ēd nu vēl kādu tortes gabaliņu, Kārlīt.

— Paldies, nevaru vairāk.

— Tad iebāz kabatā pāris gabaliņus.

— Kabatas arī jau pilnas.

Caurspīdīgs priekšmets.

Skolotājs: «Par caurspīdīgiem priekšmetiem sauc tādus priekšmetus, kuŗiem var redzēt cauri. Kuŗš nosauks kādu piemēru?»

Skolēns: «Atslēgas caurums.»

Ārija

Meteņa ķekatās

Andris atbrauca no laukiem un stāstīja Rīgas bērniem, cik jautri tas izdzīvojies metenī: gājuši no mājas uz māju ķekatās jeb čigānos. Bijuši pārģērbušies gan par lāci un viņa dīdītāju, gan par dzērvi, gan par «melno mori»! «Kur jūs ņēmāt lāča masku un apģērbu?» Zigis jautāja. «Kāda tur maska: uzģērbj vectēva kažokam otru pusi, lācis gatavs!» paskaidro Andris. «Nujā! Bet te pilsētā tādu kažoku grūti atrast, un nevar tikt pie ķekatu priekiem.» «Blēņas!» iesaucās Rūta: «Vai kažoka trūkuma dēļ lai izput ķekatas! Sataisīsim dažādas cepures, gan trijstūrainas, gan citādas, saliksim galvā un vēl šovakar aiziesim uz kaimiņu sētu pie Ziediņu bērniem!» «Tā ir lieliska iedoma!» piekrita Zigis: «Ķersimies vien pie darba!»

«Visas šīs papīra cepures tiek locītas, tā kā līmes gandrīz nevajag. Pamatā ņemams četrstūris, ko pārliec uz pusēm,» Rūta paskaidroja brāļiem, darbu ierādot: «Šo četrstūri pārliec uz pusēm, atrod vidu, noliec labo un kreiso stūri. Maliņas uzliec uz augšu un — lūk, trijstūru cepure gatava!

Putna galvas cepuri taisa no trijstūrainās, pie kam ieloka vienu stūri, augšējo drusku ieliec, bet griežot priekšējo, izveido putnu knābi, ko pārvelk ar spodrpapīri, bet galvai uzlīmē putna spalvas un acis.

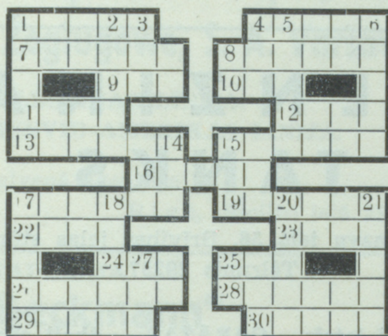
Trešā, holandiešu cepure, domāta meitenēm. Arī te ir pamatā trijstūrainā cepure, kas kvadrātā saliekta. Cepuri gatavo no balta papīra, austiņas uzliec uz augšu, augšējo malu izgrezno.

Ceturtai cepurei ir mazpulku cepuru veids. Arī te sākums iziet no parastās «trijstūraines». Kad stūri noliekti, uzliec augšā apakšējo malu. Jāzin, ka šai malai jābūt platākai, kā pie iepriekšējām cepurēm. Tad cepuri apgriež mutiski, noliec augšējo stūri un pieliec abas augšējās malas un uzliec apakšējo malu uz augšu,» savu izskaidrojumu beidz Rūta.

Atbildīgais redaktors: Kapteinis V. DEGLAVS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTĀBS, «ŽURNALS AIZSARGS».
Grāmatspiestuves A.-S. «ROTA», Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. 5373

Krustvārdu mīkla Nr. 3

(M. V.)

Stateniski: 1) apavs, 2) sala Vidusjūrā, 3) dzīvnieku miteklis, 4) = var lietot, 5) metalls, 6) aizjūga piederums, 14) palīgā sauciens, 17) graudains sniegs, 18) ceļi, 20) pilsēta Holandē, 21) ziemeļnieku teikas, 27) apstrādāt zemi.

Līmeniski: 1) pussala Krievijā, 4) spēļu kārte, 7) pilsēta Zviedrijā, 8) pilsēta Italijā, 9) saiklis, 10) laikmets, 11) zina, 12) upe Krievijā, 13) līdzena virsa optisku attēlu novērošanai, 15) ķīmisks savienojums, 16) asinsvads, 17) tīrīšanas ierīce, 19) sīki organismi, 22) nāvējošas zāles, 23) upe Krievijā, 24) jaut. vietnieka vārds, 25) celtne, 26) upe Vācijā, 28) fotoaparāts, 29) ir auksti, 30) virve (cilpa).

Skaitļu mīkla Nr. 4.

(M. V.)

Ievietojot sekojošu skaitļu vietā burtus, dabūsim dzejoli un viņa autoru.

«1, 2, 3, 4, 5 — 6, 7, 5, 7 — 4, 2, 8, 5, 9, 5: — 10, 2, 7, 3 — 9, 11 — 6, 12, 5 — 13, 8, 2, 7, 14, 5, 15, 6; — 7, 16 — 8, 15, 12, 8, 15 — 6, 12, 5 — 2, 7, 16, 5, 15, 6 — 9, 2, 13, 5 — 5, 9, 15, 13, 3, 2 — 16, 2, 8, 5, 9, 5 — 16, 15, 8, 15, 5 — 13, 8, 7, 1, 11, 16, 5.

Vieglākai atrisināšanai klāt 2 atslēgas: 7, 5, 6, 2 — ezers Latvijā. 14, 12, 8, 9, 15 — senģermāņu tauta.

Krustvārdu mīklas Nr. 1 atrisinājums.

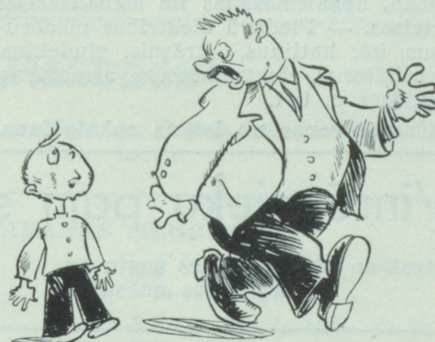
Līmeniski: 1 — kur, 2 — krīts, 6 — amors, 8 — melot, 9 — pūce, 11 — dīto, 12 — proza, 13 — Interlakena, 16 — atlants, 18 — Oka, 21 — rati, 22 — pāvi, 23 — slidot, 24 — vija, 25 — rasa, 26 — klase.

Stateniski: 1 — Kapri, 3 — redaktori, 4 — Ili, 5 — stola, 7 — repetīcija, 10 — kolapss, 14 — tālavis, 15 — eskadra, 17 — krava, 19 — atoms, 20 — krāces.

Zilbju mīklas Nr. 2 atrisinājums.

1 — Perma,	8 — sīrups,
2 — idile,	9 — malārija,
3 — Eols,	10 — infuzorijas,
4 — cirķelis,	11 — trochajs,
5 — porters,	12 — artērija,
6 — audience,	13 — iniciātīve,
7 — diastole,	14 — sonāte,
15 — mecenāts,	18 — Junona
16 — ataka,	19 — silicijs.
17 — indigo	

Apvainots.

— Tēt, vai tiesa, ka cilvēks cēlies no mērkaķa?

— Tas ir — tu, varbūt, esi cēlies no mērkaķa, bet es vis neesmu.

Vienkārši.

— Vīriņ, ārsts taču tev aizliedza pie pusdienām dzert vīnu.

— Labi. Ņem pusdienas atpakaļ!

Rīgas hipotēku biedrība

Dib. 1868. g.

8% un 6% ķīluzīmes

Rīgā, Miesnieku ielā 14.

Poļu kuģniecības sabiedrība

«Gdynia - Ameryka, Linje Żeglugowe, S. A. Varšavā»

PALESTĪNAS LĪNIJA.
DIENVID-AMERIKAS LĪNIJA.

Galvenā aģentūra —
Rīgā, Smilšu ielā 23-25.

ŠTAUEREJA

„Beckmann"

Stauerei-Stevedoring
Rīgā, 11. novembŗa bulv. 23.
Tel. 22955. Priv. 41311, 41989
Rūd. Lēnbergs & Rob. Bekmans.

Prof. Dr. med.

H. Buduls

ANTIKAS UN JUVELIERU VEIKALS

J. Cheifecs

Rīgā, L. Kalēju ielā Nr. 17.
Tālrunis 33148.

«EKSPRESS II.»

uzņemas uzglabāt un pārvadāt mēbeles un citas mantas paša automobiļos.
Izīrē krēslus, galdus u. t. t.
Rīgā, L. Ķēniņu ielā Nr. 21, paša namā. Tālr. 22484. Artelis atbildīgs.

PĀRTIKAS PREČU TIRGOTAVA

H. Falks

Rīgā, Puškina ielā Nr. 2. Tālr. 21713.

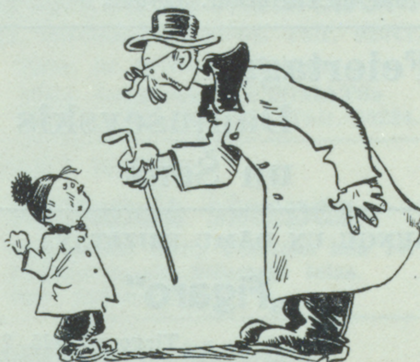
Vilhelms Fišers

Rīgā, Ģertrūdes ielā 59-6. Tālr. 23802.
Ārzemju pārstāvniecības — Zviedru «Huskvarna» šujmašīnas. Zviedru zāģi slavenās markas «Zivtiņa» u. c.

Tipografija „Progress"

Rēzeknē
Vienības ielā 6. Tālr. 329.
DARBS GLĪTS UN LĒTS.

Nodarbošanās.

— Puisīt, pasauc papu lejā!
— Nevaru, viņam nav laika.
— Ko viņš dara?
— Mamma viņu pašlaik lamā.

Labs pavārs.

Cietuma priekšnieks (saņemdams cietumnieku): «Tā kā jūs pēc nodarbošanās esiet pavārs, tad es jūs likšu virtuvē. Jums būs jāgatavo ēdiens simts cietumniekiem.»

Cietumnieks: «Kad es gatavošu, direktora kungs, tad mums drīz būs divi simti».

Pārbaudījumā.

Profesors (norādot studentam uz sirds apvidu): «Kas notiktu, ja es šeit jums durtu ar nazi?»

Students: «Jūs nokļūtu cietumā, profesora kungs!»

Tālruņi: kase 23959,
direktors 34145,
administr. 21331.

Ikdienas plkst. 8 vakarā

Grandiozas izrādes

Svētdienās un svētku dienās **2 izrādes:** plkst. **3** p.p. un plkst. **8 vak.**

Ieejas cenas: darbdienās (izņ. sestd.) no Ls **0,50** līdz Ls **2,10** (parterā).

Speciāla būvskārdniecība, uzņēmums papu un šīferu darbiem un saimniecības rīku darbnīca

A. Flaks, Rīgā

Dzirnavu ielā Nr. 105. Tālr. 20691.

„Flaxtrade"

Rīgā, L. Kalēju ielā 18-20, dz. 4.
Tālr. 33965.

TABAKAS TIRGOTAVA

M. Fogts

Rīgā, Kārļa bulv. 21-23.
Tālr. 22155.

PĀRTIKAS PREČU TIRGOTAVA

R. Frīdbergs

Rīgā, Pērnavas ielā 51.
Tālr. 97481.

J. Gurvičs

Ķīmiskā laborātorija. Dedzināmā spirta, mākslīgā medus un galda etiķa darbnīca.

B. Havesons

SKĀRDNIEKU DARBNĪCA UN MET. SPIESTUVE.
Rīgā, Stabu ielā 49.
Tālr. 96772.

M. Hiršbergs

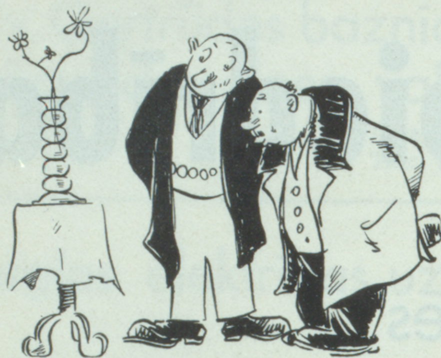
ĀDU NOLIKTAVA
Rīgā, Maskavas ielā 22.
Tālr. 22600.

MANUFAKTŪRAS NOLIKTAVA VAIRUMĀ

J. Jafe (Japhé)

Rīgā, Audēju ielā 8.
Tālr. 21794.

Mākslas lietpratējs.

— Ļoti oriģināla stikla vāze!
— Jā, to ir kāds slavens itaļu glāžu pūtējs izpūtis!
— Man liekas, ka viņu būs žegas raustījušas!

Aizmirsies.

Profesors: «Minna, es ar jūsu darbu esmu neapmierināts un ar pirmo datumu jūs esiet brīva.»
Minna: «Bet, Arnold, mēs taču pirms divām nedēļām apprecējamies.»

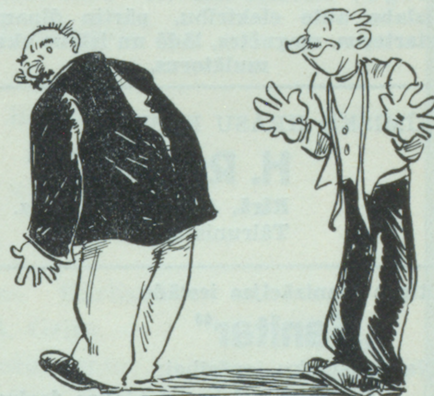
Tālredzīgs dēls.

— Pēterīt, iekams es nebūšu noķēris duci asaru, es mājās neiešu.
— Bet vai šis ezers, tēt, ziemā neaizsalst?

Nejauša sastapšanās.

Slimnīcā ienāk jauna meitene un, minot slimnieka vārdu, lūdz atļauju to apmeklēt. Paveca dežūrējošā māsa viņai paskaidro:
— Šodien apmeklētāju stunda beigusies. Lūdzu atnāciet rītā.
— Bet es esmu viņa māsa, — neatlaidīgi lūdz meitene.
— Tā?! Tad man ir prieks ar jums iepazīties — smaidot atbild kopēja — es esmu viņa māte.

Jaunais uzvalks.

— Redziet, pirmo dienu valkāju jūsu šūto uzvalku un jau mugurā vīle pušu!

— Pie mums tikai pirmklasīgs darbs! Tas viss liecina, cik labi bijušas pogas piediegtas.

Nomierināja.

— Ja es dabūšu zināt, ka palieci man neuzticīgs, es nezinu, ko tad izdarīšu.

— Neuztraucies par niekiem. Dodu tev vārdu, ka tu nekad nedabūsi zināt.

Izklaidībā.

— Sveiki, profesora kungs! Kāda jums skaista cepure un pie tam lēta!

— Kā jūs ziniet, cik viņa maksā?

— Pie viņas taču karājas zīmīte ar uzrakstu: «pieci lati».

Uzbudinoša romāna nodaļa jeb nepareiza interpunkcija.

... pēc tam nāca grāfs uz galvas, balta cepure kājās, lieli zābaki uz pieres, tumšs mākonis rokā, nekad neiztrūkstošais spieķis acīs, draudošu skatienu drūmā klusu ciešanā ...

I. Rīgas amatnieku un sīkrūpnieku krāj - aizdevu sabiedrība Izved visas banku operācijas
Tālruņi: 20487, 20488, 30358.

Hans Peters

KAROSĒRIJU un MAŠĪNU FABRIKA
Rīgā, Kalnciema ielā 40. Tālr. 41562.
Auto virsbūves visām vajadzībām.
Pārbūvēšana un izlabošana.
Metallapstrādāšana un šveisēšana.

KOMANDIT-SABIEDRĪBA

„Progress" spiestuve

Rīgā, Lielgabalu ielā Nr. 2.
Tālrunis 91367.

RĪGAS OLU CENTRĀLE

A. M. Reider

Rīgā, pie Centrāltirgus,
pretim 1. paviljonam, spīķeris Nr. 12.
Tālrunis 21328.

MĒCHANISKA BŪVGALDNIECĪBA

P. Reinis

Rīgā, Artilerijas ielā Nr. 5.
Tālr. 94907.

A. Riežnieka

MĒCHANISKĀ DARBNĪCA
Rīgā, Rēveles ielā 45. Tālr. 91819.
Izlabo auto elektrību, pārtin dinamo starterus, magnētes, lādē un izlabo akumulātorus.

ĶĪMISKO KRĀSU FABRIKA

H. Rudņickis

Rīgā, Avotu ielā 29, dz. 5.
Tālrunis 96981.

Rīgas asenizācijas iestāde

„Sanitar"

Namīpašnieku ievērībai:
Izpildām mēslu novešanas darbus.
Uzstādām savus skārda traukus.

Tēva rūpes.

— Redziet, manas meitas ir labi iekārtojušas savu dzīvi: viena ieņem izcilu stāvokli Grenlandes filmā, bet otra savu eksistenci nodrošinājusi zooloģiskā dārzā. Tikai mans dēls ir slinks un slaistās tepat, noceldams man no deguna priekšas vislabākās zivis.

Iespējama lieta.

— Labākais, ko varu jums ieteikt veselības uzlabošanai — būtu garāks jūras brauciens. Vai jums būtu tas iespējams?

— Pilnīgi! Esmu tālbraucēju kapteinis.

„Saulīte"

Vilnas, dziju un zeķu noliktava.
Rīgā, Tērbatas ielā 37.
Tālrunis 96729.
Vairumā. Lielā izvēlē. Mazumā

L. ŠNEIDERS, Rīgā

Marijas ielā 19. Tālrunis 29872.
Piedāvā:
Elegantas **cepures**, kā arī visāda veida **blūzes un svārkus.** Lielā izvēlē.

APĢĒRBU NAMS

H. Šomers

Rīgā, Marijas ielā 13. Tālr. 27831.
Veik. **Nr. 200.**

TABAKAS FABRIKA

„TRUD"

Rīgā, Ģertrūdes ielā Nr. 103.

Tušija

ŽIDU ĢIMNAZIJA.
Rīgā, Lāčplēša ielā 19. Tālr. 33661.

M. E. Vekslers

Mežu darbi un koku eksports.
Rīgā, Parka ielā 2, dz. 5.
Tālr. 26050.

A.-S. WEST-EXPORT

OGLES — KOKSS.
Rīgā, Vaļņu ielā Nr. 35.
Tālr.: 22962, 20975.

Kungu un dāmu frizieru salons

P. Zvirbuls

Rīgā, Tērbatas ielā 14. Tālr. 34370.

Bauskas Lauksaimnieku Krāj-aizdevu Sabiedrība

Bauskā, Pils ielā Nr. 48.

Pieprasiet visur tikai **alus darītavas**

Lodiņš un biedri ALU

Bauskā, tālr. 40. Noliktavas: **Rīgā, Jelgavā, Tukumā, Aucē, Jēkabpilī.**

A. Āboliņš

maiznīca un konditoreja.
Bauskā, Aizsargu ielā 4.

Maiznīca un konditoreja

J. Nakabiks

Bauskā, Pasta ielā 9. Tālr. 188.

Manufaktūras, galantērijas un apģērbu tirgotava

Brāļi Feitelsoni

dib. 1827. g.
Bauskā, Pils ielā 30. Tālr. 28.

A. Žebers

Bauskā, Vienības ielā 18.
Pulksteņu, zelta un sudrablietu tirgotava.

Februāŗa burtnīca iznākusi

A b o n ē š a n a s m a k s a: par gadu Ls 10,— ar piesūtīšanu, par pusgadu Ls 5,— ar piesūtīšanu. Uz ārzemēm 50% dārgāk. Atsevišķa burtnīca maksā Ls 1,—.

«Sējēju» var pasūtīt visās pasta iestādēs, iemaksājot abonēšanas naudu «Sējēja» tekošā rēķinā — 11722.

«S ē j ē j a» r e d a k c i j a u n k a n t o r i s: **Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40.** Redakcijas runas stundas darbdienās (izņemot pirmdienas un sestdienas) no plkst. 11—12. T ā l r u ņ i: redakcijai 24003, kantorim 26825.

S a t u r s: Sievietes misija. **Jānis Klīdzējs** — Kāzas. **Kārlis Eliāss** — Vasarā. **K. Jēkabsons** — Karoga dziesmas. **A. Grīns** — Latviešu valsts un latviešu vienības doma vieno gadu simteņus. **V. Plūdons** — Sievai. Prof. Dr. **Edvīns Linkomies** — Seno romiešu un grieķu sakari ar Baltijas tautām. **V. Plūdons** — Ziema. **Jānis Lapiņš** — Pilsētu jaunatnes problēma. Dr. chem. **B. Jirgensons** — Indīgās gāzes un pretķīmiskā aizsardzība. Cand. phil. **G. Jurevičs** — Puškins un latvieši. **V. Plūdons** — Mūza. **A. Baumanis** — Mīlestības un patriotiskā dzeja. **Jēkabs Bīne** — Karikatūra un šaržs. **Ilona Leimane** — Modelis. **Pēteris Aigars** — Brīvība. **Ad. Erss** — Par tēvu zemi. **Indr. Sīmanis Bārs** — Jānis Cimbura. **V. Plūdons** — Laimes gaidītājam. **Kārlis Vanags** — Ziemas vaļībā. **Filarets Lūsis** — Arāja dziesma. **Apskats. Recenzijas.** Mākslas pielikums: **Paula Stelmachera** — «Ieva».